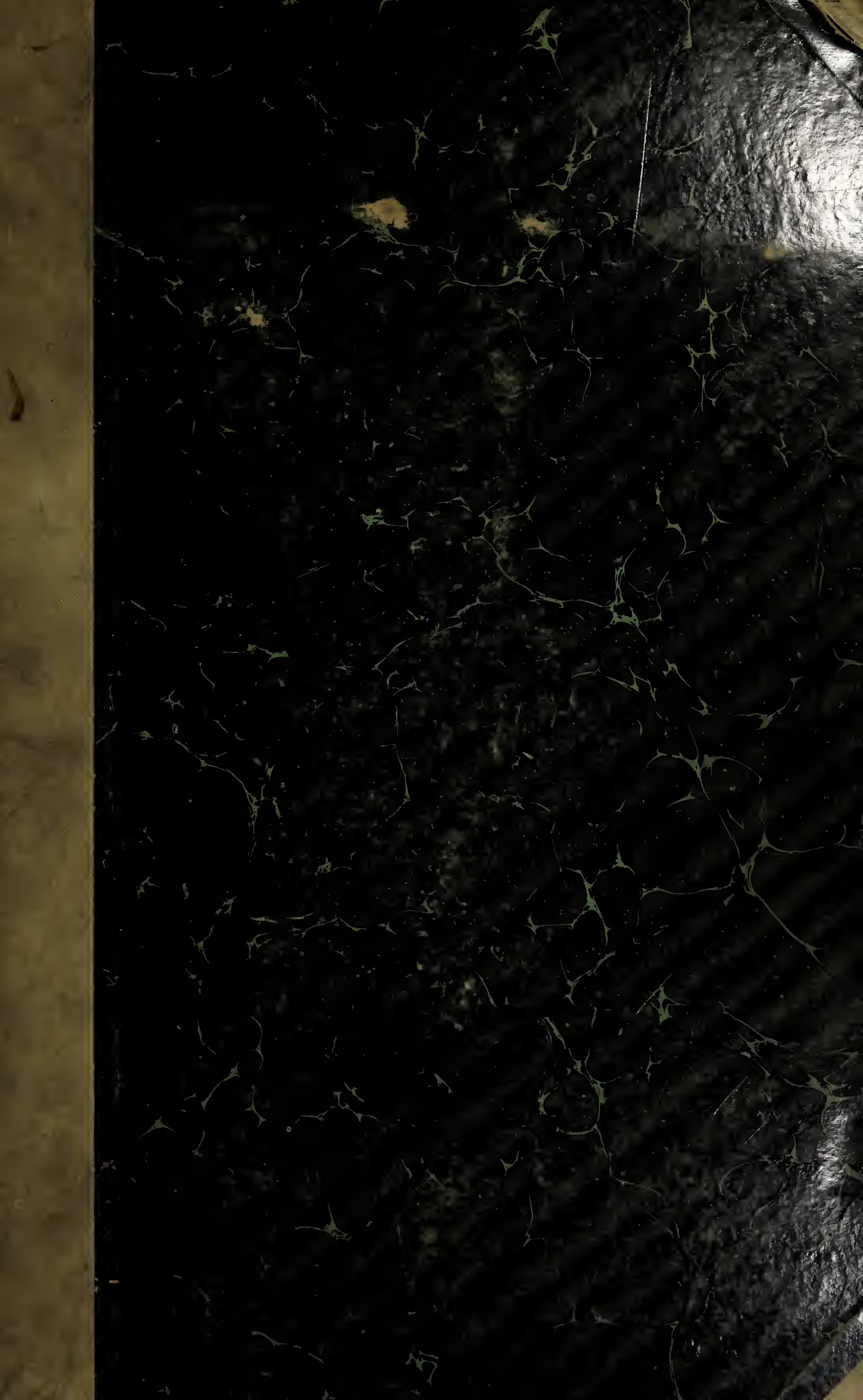


I: opuscula
4 leaves,
120 pp.,
75 pp.,
84 pp.

II: Epistolae duodeviginti
12 pp., 42 pp.

III: 8 and 96 pp.
Epistolae duae

[illegible]

1) Opuscula miscellanea. Venice 1763. With printed ornament on tips.
2) Epistolae anatomicae duodeviginti. Bassano. 1764
3) Epistolae anatomicae duae. Venice 1762. With printed ornament on tip.

JO. BAPTISTÆ
MORGAGNI
P. P. P. P.

EPISTOLÆ
ANATOMICÆ DUÆ
NOVAS OBSERVATIONES,

ET

ANIMADVERSIONES

COMPLECTENTES,

Quibus Anatome augetur, Anatomicorum Inventorum Historia evolvitur, utraque ab erroribus vindicatur.

ADJECTUS EST

INDEX RERUM, ET NOMINUM ACCURATISSIMUS.



VENETIS,

MDCCLXII.

Ex Typographia Remondiniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EDITORES

Auctori Hiſtoriæ Hepaticæ.



SI tua tantummodo, Blance, quid auctoritas poſtularet, ſpectare voluiſſemus; feciſſemus id, quod Morgagno noſtro omnino placebat, ut te, cujus novæ in ipſum inſultationes tibi quidem plurimum, nihil ipſi nocere poſſent, ſine ulla prorſus refutatione deſpectum potius, quam caſtigatum, dimitteremus. Sed cum tua iſta facta non tam huic optimo, nobiſque omnibus chariſſimo Viro, quam Ampliſſimo Præſuli, noſtrumque, dum viveret, Amico ſummo Joanni M. Lanciſio, qui inter vos pacis Arbiter, & ſequeſter fuit, injuria eſſe, animadvertimus: cum quorum illi poſt conſtitutum ſolemniter pacis fœdus, æternam es, honeſtorum hominum more, oblivionem pollicitus, ea ipſa, contra ſanctiſſima inſtituta, a te retractari omnia ac refricari repente novimus: cum denique νεκρὸν οὐ δάκνειν, quod Theodotus ille Chius (*a*) ajebat, mortuum ſuo per ſe Honori conſulere, ac te pro eo ac meritus es, tractare non poſſe, vidimus; tunc enimvero tua iſta nobis confidentia viſa eſt eſſe frangenda, & publico ſcripto comprimenda; ut magis inpoſterum conſideratum, minus inconſtantem eſſe diſceres, & ſi minus viventes, at mortuos ſaltem Celeberrimos Viros ea qua par eſt, fide, ac reverentia proſequereris. Neque vero diu fuit nobis cogitandum qua id potiſſimum ratione præſtaremus, in manibus commodum habentibus duas ejuſdem Morgagni Epiſtolas, non illas quidem ut vulgarentur ſcriptas, ſed quæ vulgarentur maxime dignas, ad noſtrum autem propoſitum plane accommodatas. Nam ſimul novarum in Re Anatomica Obſervationum, atque Animadverſionum plenæ ſunt; ſimul tua non in hanc ſolum Facultatem, ſed in Morgagnum ipſum, atque Lanciſium peccata convincunt. Hæc ultima, quæ ſuo ipſo genere graviſſima ſunt, in ſecundæ Epiſtolæ Articulo 102. cunctiſque ſequentibus manifeſto quidem, ſed nimis ſero recognoſces. Has enim Epiſtolas ita nos edendas curavimus, ut in ſuos ſingulæ Articulos partirentur, quo facilius tibi non omnia quidem (quis enim id poſſet?) ſed majora, ſed evidentiora, ſed talia, ut neque negare, neque ullo modo tueri queas, tua tibi errata, vel potius erratorum genera hinc ſtatim ab ipſo limine indicaremus.

Hiſtoriam Hepaticam in libri titulo, & Præfationis initio polliceris *numeris tandem omnibus abſolutam*. Credat aliquis fortaſſe qui te a quatuordecim annis hanc cœpiſſe, hanc agitaſſe, hanc molitum eſſe rem ſciat, eamque maxima ex parte a tot Præſtantiſſimis Scriptoribus jam tractatam, atque illuſtratam. Sed longe aliter judicabit qui haſce Epiſtolas inſpexerit. Nam quicunque Anatomicam, ac Medicam cujuſcunque Partis Hiſtoriam mandare litteris perfectam inſtituat, hunc primum oportet in utriuſque Facultatis ſcriptoribus; ne quid forte eorum quæ jam ſunt tradita, prætermittat; diligentiſſime eſſe verſatum: deinde vero ipſum egregium Anatomicum, ac Medicum eſſe, ut quæ adhuc deſiderantur, addere, atque abſolvere de ſuo poſſit; noviſſime iis, quæ in Hiſtoricis omnibus communiter requiruntur, ſcribendi facultate, memoria, diligentia, judicio, fide pollere. In te vero, Blance, quid tandem horum eſſe, dicemus? Num (ut a levioribus incipiamus) ſcribendi aliquam facultatem? Hæc quidem quanta ſit, demonſtrabunt *Doctorales Orationes* tuæ, quæ cum *Indice ſelectæ latinitatis* alias a nobis, ſi ipſe volueris, recudentur; eſt tamen ubi Morgagnum omnino coegeris, quamvis aliud agentem, nonnulla obiter de hoc genere notare Epiſtola II. Art. 14. 60. 65. præſertim vero 32. 41. 54. 63. & cæt. unde luculenter patebit, ne anatomicis quidem, mediciſve vocabulis, ſine intolerandis erroribus, ſcire te uti. Memoria vero *ea parte animi quæ*, ut præclare ait M. Tullius (*b*), *cuſtos eſt cæterarum ingenii partium*, quam debilis ſis atque infirmus, eadem II. Epiſtola oſtendit non modo Art. 67. ſed etiam 8. 32. 49. 57. 62. 68. 71. 81. 94. 99. & cæt. Epiſtola autem I. Art. 8. 16. 33. 38. 40. 48. 49. 82. 88. 97. 94. & cæt. in his enim omnibus locis quam oblitus eorum

(*a*) Plutarch. in Pompejo. (*b*) De Cl. Orat.

rum quæ alibi posueras, quam inter se repugnantia scripseris, demonstratur. Sed quoniam tam obliviosus in scripto esse nemo potest, nisi qui & negligenter scribat, & oscitanter scripta relegat; hinc etiam diligentia apparet tua, quæ tamen cujusmodi sit, cum ex aliis innumeris locis constat, tum ex eo præsertim intelligitur, quod quorum niteris auctoritate scriptorum, eorum libros non inspexeris; nam si inspexisses, quas aut non habent, aut non ita habent, observationes, sententias, Icones minime citavisses: quod a te factum Epistola convincit II. Art. 26. 32. 37. 38. 39. 47. 49. 51. 52. 54. 67. 95. &c. sed potissimum 96; quanquam negligentiæ tuæ nullum gravius quæri testimonium potest, quam tui ipsius, confitentis, te ad ea pernegauda quæ Nobiles Anatomici certe docuerant, tuæ *uni aut alteri observationi impensius fisum fuisse*, tua vero *properanter scripsisse*, quæ confessiones tuæ Art. 28. & 9. ejusd. II. Epistolæ, ac 53. I. notatæ sunt. Judicio autem ut sis acri, & intelligente, etsi loca alia plura commonstrant; ex Epistolæ tamen I. Art. 78. 70. & ex II. Art. 33. 69. 82. & sequentibus apertissime cognoscetur. Restat fides, qua una dempta, quid tandem est quod in Historia quæramus? Ipse autem quam verax sis, quam ea scribere metuas, in quibus deprehendi manifesto ac teneri possis, satis superque monstrat II. Epistola Art. 19. 20. 30. 38. 44. 45. 49. 51. 53. 58. 59. 61. 64. 68. 69. 70. 73. 81. 93. 95. 100. & cæt. præsertim autem 105. 109. & 114.

Porro cum Res Medica, atque Anatomica diligentia, & judicio in observando, memoria autem, & fide in referendo, docendoque usque adeo contineantur, ut una qualibet de quatuor iis dotibus (linguam enim ἐπιδιδόντες hic omittemus) sublata, nemo egregius esse Medicinæ, aut Anatomes Auctor possit; jam finge, judicium tibi, memoriam, fidem superesse, diligentiam tantum deesse, tuosque errores uni omnes esse negligentiæ imputandos; quid tuis tamen scriptis faciemus; cum Lectoribus perinde sit, sive Auctoris dolo, sive oblivione, sive inscitia, sive incuria decipiantur? Quod si speciatim nos malis de tua in Medicina, & Anatome præstantia loqui; quanquam Morgagnus, qui utrumque pariter tractare poterat, non multa in his quidem Epistolis voluit de rebus medicis adnotare; satis tamen ex his quæ attigit I. Art. 45. 49. 50. 51. & II. Art. 94. ac quinque insequentibus, conjecturam capere de reliquis licet. Nam quod ad Anatomiam attinet sive bestiarum, sive ipsius humani corporis, in illa quam excellas, patet ex Epistola I. Art. 32. 64. & ex II. Art. 34. 36. 37. 91. 93; in ipsa autem Anatome humana, præsertim quidem ex tota ferme Epistola I. cujus nullum propterea Articulum hic sigillatim indicamus; sed ex multis tamen II. etiam locis, ut ex Art. 12. 23. 42. 58. 61. 62. 69. 71. ac potissimum ex 28. 29. 31. 65. in quibus quid alii quoque Anatomici tum Itali, tum exteri de te censuerint, demonstratur.

Esto: quæ Historicis communia sunt, & quæ item præcellentis Medici, & Anatomici propria sunt ac peculiaria, non habes. At habes, credimus, illud primum, ut in perlegendis utriusque Doctrinæ scriptoribus sis diu, ut par est, multumque versatus, & *in anatomicorum* præsertim *librorum lectionibus* (quod de te ipse diserte prædicas pag. 1019.) *jam prope consenueris*. Est tamen hoc aliquid: tametsi non est satis; neque enim ad *Historiam numeris tandem omnibus absolvendam* satis est illo esse subsidio instructum, quo fretus nihil eorum ignores, quæ ante te ab aliis prodita sint; sed tu insuper quæ desint, supplere, omnia autem recte atque ordine exequi possis, necesse est. Veruntamen tua ista, quam jactas, in anatomicis libris legendis diuturna exercitatio, quæ, & quanta sit, utraque Epistola præclare docet, I. quidem 7. 8. 18. 53. 66. 77. 78. 83. 84. 86. & decem proximis Articulis; II. vero Art. 39. 40. 47. 51. 52. 80. & cæt. Itaque cum aliis in rebus, tum maxime in Historia ipsa Hepatica quot ignoraveris, aut omiseris, vel ex his poteris existimare, quæ sic quasi ἐν παρόδῳ indicantur Epistola II. Art. 3. 39. 40. 77. & cæt. & I. Art. 7. 21. 27. 31. 33. 39. 44. 49. 50. 53. 63. 65. & cæt.

Cum igitur omnia te deficiant quæ ad ejusmodi scribendas Historias requiruntur; cur eas, Blance, scribere instituis? aut cum scribere tamen velis, cur modestia saltem, & circunspectione non uteris, ne quem forte eorum offendas, qui tua tibi exprobrare peccata facile possint? Tu vero qua modestia, & circunspectione usus sis, Epistola docebit I. Art. 45. 80. 81. & cæt. II. autem Art. 28. 43. 47. 51. 54. 55. 71. 72. 75. 79. 88. 91. 107. 108. & cæt. Quod si tibi alios, atque alios vellicare & lædere placebat, quod turbulenti, imprudentisque animi est; at eam saltem amicitiam quam, te instante, atque rogante, Amplissimus

mus Præſul Lanciſius tam ſolemniter reconciliaverat, violare iterum, ac reſcindere non debebas, quæ culpa multo omnium graviſſima eſt. Num quia Lanciſius vivere deſiit; Morgagnus autem nunc totus eſt in Poſthumis Præſtantiſſimi Fautoris alterius tui (quod te morari ipſum debebat) Valſalvæ ſcriptis ad editionem apparandis; num propterea id tibi impune fore, ſperaſti? Credimus; nam ſæpe etiam (id quod Epiſt. notat II. Art. 80. & I. Art. 8. 58. 68. 69. 70. 72. 74. 76.) occaſiones quæris in Lanciſium ipſum inſurgendi, & mortuo, quod ajunt, Leoni barbam vellendi, quandoquidem (*c*)

καὶ αὐτοὶ
Νεκρȣ͂ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωὶ.

Sed primum decebat te meminiſſe, ut Lanciſius deceſſerit, plurimos tamen ejus Amicos, tui diſſimillimos, eſſe ſuperſtites; Deinde vero quam pulchre tibi priores illæ in Morgagnum inſultationes proceſſerint, reputare. Nam ſiquis tibi falſus Amicus illud initio conſilium dedit, iſtum quidem voti compotem feciſti ſui. Deſpectum, exagitatum, convictum, ad extremum ſupplicem, culpamque publice deprecantem videre te voluit: vidit. Sin autem nullum præter te illius conſilii auctorem habuiſti; quam tua te ſpes fefellerit, & ſenſiſti jam, & in dies amplius ſenties. Neque enim ſuſceptis inimicitiis clareſcere potuiſti, qui ita refutatus ſis, & adhuc refutere, ut nihil tibi, tanquam Adverſario, reſpondeatur; ſed errores omnibus demonſtrentur tui; novis obſervationibus Res Anatomica amplificetur.

Reſpice te aliquando, Blance: quid ſperaveris, quid conſecutus ſis, vide. Tibi plurimum, nihil Morgagno obfuiſti; imo ut probatiſſimis, utiliſſimiſque editis ſcriptis magis, magiſque clareret, occaſionem præbuiſti. Si tecum ipſe certare non vult; invenies fortaſſe alios qui velint. Noli nos tandem cogere, ut quod ſemel, atque iterum ſua ipſe ſcribendi ratione indicavit, quodque jam diu intelligere tu debueras, apertiſſime dicamus. Sed de te tu ipſe videris; nos de nobis ipſis profitebimur. Viventem Lanciſium amavimus; mortuum non deſeremus. Per Morgagnum, quem graviores diu res diſtinebunt, liberum tibi fortaſſe erit quidquid in ſe voles inpoſterum ſcribere; per nos non erit. Quinetiam ſi pertinax ipſe fueris; multo nos conſtantiores invenies. Nam certe æquum eſt, ut cum (*d*) *priores Volſci arma ſumpſerint, poſteriores ea ROMANI deponant*; neque minus eſt æquum, ut te tamen alias ſic tractemus, ut Epiſtolæ II. poſtremus Articulus poſtulat, & ſi qua omiſſa, aut condonata ſunt modo; multa autem ſunt condonata; ea demum, non per nos quidem, ſed per inductam, quæ ſit te digna, perſonam deinceps omnia proferantur. Atque hoc idcirco dicimus tibi,

Ne temere facias, neque tu haud dicas tibi non prædictum: cave. (*e*).

(*c*) Ex Græc. Epigr. (*d*) Plutarch. in Coriol. (*e*) Terent. Andr.

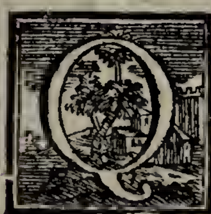
RERUM, & NOMINUM
INDEX.

Romani numeri Epistolas; barbari autem Articulos denotant.

Cel-



JO. BAPTISTÆ MORGAGNI AD AMICUM EPISTOLA ANATOMICA PRIMA.



QUOD Te mihi de Epistola purgas, eo facilius excusationem accipio, quod antequam scriberes, ab Amico audiveram, qui tecum essent, cum illam reddidit, & qui continuo inter vos sermones coorti sint. Verum si me amas, quantum ab ipsis amaris; suscipere debes partes meas, & eum te esse fingere qui ego sum. Placeretne tibi, Vir Doctissime, id in publicum emitti quod tu horis subcesivis dictasses potius, quam scripsisses? quod non emendare, si opus esset, quod vix relegere potuisses? in quo nonnulla fusius, multa strictius rescribenda, &, quod caput est, plura diligenter etiam atque etiam expendenda esse, scires? An tu nolles diutius considerare non solum quid in alium dici, verum etiam quid a te dici deceret? neque tantum ne levioribus verbis uterere, quam causa postularet, quantum ne gravioribus, quam tua natura pateretur? Huc illud accedit, quod Epistolam meam vel nullius, vel alicujus ponderis esse, putatis. Si nullius; cur edendam censetis? Sin alicujus; cum eo spectet universa, ut neque debere, neque oportere ullum a me Provocatori responsum dari, idque omnibus manifestissimum esse, confirmet; cur videri vultis omnium ingeniis diffidere, de tam perspicuis rebus tam longam Epistolam emittendo? Atenim istis qui vulgari eam velint, suas vicissim causas esse, & rationes, scribis; sed quæ sint, non scribis.

Illud contra, quod minime ignorabam, inculcas, eos esse istos, qui apud utrumque nostrûm debeant & necessitudine „ & beneficiis, & digni- „ tate plurimum posse: quorum ego neque bene- „ volentiam erga me ignorare, nec auctoritatem „ aspernari, nec voluntatem negligere debeam. „

Vera prædicas, & quæ neque inficiari possem, si vellem, neque vellem, si possem. Sed quorum voluntati obstare nequimus, fac, obsecro te, ut eorum voluntatem flectamus, ut partes lenitatis quas me natura ipsa docuit, sinant me agere libenter; istam vero severitatis personam, a me nunquam appetitam (nisi si vestrûm omnium judicio & gravissima causa urgere, neque mea improbanda esse Epistola videatur) mihi iterum non imponant. Atque ut intelligant, quanto libentius lenitati indulgeam, quam severitati; huc alterius adscribam Epistolæ exemplum, quam ante istam quæ in manibus vestris est, ad Provocatorem mittendam paraveram. Hanc; etsi affecta est, non perfecta; habeant, ostendant, in vulgus edant; minime ego moleste feram: imo non levem voluptatem capiam, si hoc alterum a me exemplum publice extiterit, quemadmodum inter Amicos litterariæ controversiæ sint exercendæ. Hujus Epistolæ, si quæris, causa mihi ad hunc modum se obtulit. Cum *Historiæ Hepaticæ* novam Editionem accepi, nolui ipse primus legere, ne in propria causa fortasse fallerer; sed ad certos quosdam mihi amicissimos Viros afferendam curavi, qui si quid forte invenirent, unde meus animus offendi posset, iis notatis locis, librum remitterent, ut ego, quoad vellem, declinare illa possem, reliqua legere, & ad primam saltem lectionem, nullam præjudicatam opinionem afferre. Sic, post aliquot menses, remisso ad me libro iis ipsis diebus quibus Anatomen in publico docebam, subcesivis quibusdam temporibus, animi causa versare Tabulas præsertim, eärumque Explicationes, nonnullas etiam Orationes, interdum quoque si quid mihi dubium videretur, adnotare cœpi. Ita mihi enata Epistola est. Quam tamen ne absolverem, imo ut alteram istam aliquanto longiorem eo qui insecutus est, mense ad te perferendam dictarem; fortuito contigit. Cum enim alium quærerem nescio quem locum; in eam Animadversionem forte incidi quam potissimum eo tempore vitare statueram. Tum enimvero incredibili re commotus, cum illam, tum reliquas a capite ad calcem Animadversiones perlegi, illamque ad te Epistolam effudi, quam unusquisque, opinor, in pari causa effudisset. Nunc quando rerum ordinem habes; jam quæ ex Anatome alias, si tu velles, me esse scripturum, in ea Epistola promisi, eorum pleraque omnia in hac habebis. Ita autem conscripta erat:

I. MUlto antea Tibi, Vir Cl., quas modo ago, gratias egissem, si vel nihil, nisi gratias agere voluissem, vel Celeberrimus Collega meus Antonius Vallisnerius, qui non nisi post Kalendas Novembris (*) redire huc potuit, tuum mihi librum eo tempore attulisset, quo non tam assiduis laboribus, & occupationibus distinerer. Nunc autem ob eas, aliasque probe ipsi cognitas causas, vix aliud quam Tabulas atque Orationes nonnullas inspicere mihi licuit, ex quibus argumentum caperem ita tibi gratias agendi, ut fortasse ex parte aliqua etiam referrem. Cogitanti enim mihi quo potissimum grati, amicique animi testimonio tuæ erga me liberalitati responderem; nullum aptius visum est, nostrave amici-

(*) Ann. 1725.

tia dignius, quam eas tecum dubitationes ingenue communicare, quas mecum ipse communicari pariter vellem, si forte interdum in Amicorum, mea Scripta legentium, animis ejusmodi dubitationes exorirentur. Nam aut a recte dubitantibus verum discerem, meque ipse emendarem; aut vicissim ipsi a me acciperent unde suos sibi scrupulos evellerent: quorum alterum mihi utile, alterum ipsis non inutile, utrumque utrisque jucundum, publico autem rei litterariæ incremento conducibile plurimum foret.

2 In I. ergo Tabula, nitide & perspicue, ut reliquæ, delineata, plura sunt in Ligamento potissimum Jecoris Suspensorio, quæ non leves mihi dubitationes injiciant. Nam primum ubi id latissimum pingis, duos transversos digitos non excedis. Ego vero solitus sum in isto ipso qui supra hepatis fissuram est, loco id Ligamentum digitos interdum quatuor, alias tres latum deprehendere, quamvis neque jecur, neque cadaver magna sint.
Hist. Hepat. pag. 881. Quod nisi tu *Ichnographiam* tuam *Hepaticam* esse *ad vivum incisam*, testareris, sic ut *omnia*, quod alibi confirmas, *magnitudinem naturalem servent*; aut nisi Fernelius, Piccolhominus, Spige-
988 lius, Highmorus transversi fere digiti intervallo jecur ab diaphragmate, ne hujus obesset motui, distare, docuissent, contra autem Diemerbroeckius (*a*), Spigelium, & ante illum Riolanus (*b*) *omnes*, ut ait, *Anatomicos* in eo ipso redarguissent, ac jecur *stricte*, & *sine ulla vel levi distantia*, *tota* superiore parte diaphragmati *affigi*, tradidissent; minus illud mihi attendendum existimassem. Neque tamen credas, a me negari, quod ipse nonnunquam vidi, & Bohnius (*c*) confirmat, posse jecur ita ut Riolanus scribit, septo transverso affigi sine hujus actionis incommodo; hic enim non quod aliquando, sed quæ sæpius viderim, propono; hisque inhærens, hepar stante homine, & ventriculo, ac intestinis inanibus, ab diaphragmate plusquam fortasse credatur, distare aliqua saltem sui parte, conjicio, si modo Suspensorium Vinculum non oblique, sed ad lineam a septo transverso ad jecur undequaque se se demittit. Dixi autem *aliqua sui parte* non ignarus aut eorum quæ de jecinoris figura infra addam, aut eo magis ejus Vinculi latitudinem contrahi, quo magis ex eo de quo supra dictum est, loco ad posteriora accedit: id quod a te, Vir cl. egregie pictum esse lætor, ut habeant iterum Anatomici quam Verheyenii Figuræ (*d*) opponant id non magnopere observantis, & præterea hoc Vinculum extra fissuram, ut videtur, pingentis, itemque aliis apud Veslingium (*e*), & Bartholinum (*f*) Figuris, in quibus omnibus illud quoque vitii est, ut ad hepatis imam partem cum Vinculum amplius esse oporteret, angustius exhibeatur. Quanto aliter Eustachius! cujus si convexæ jecoris faciei delineationem (*g*) inspexeris, facilius, opinor, feres tum quæ de hujus Ligamenti latitudine a me observata indicavi, tum quæ de ejusdem longitudine continuo subjiciam.

3 Tu igitur hoc Ligamentum proponis ad unum, aut alterum infra hepar digitum descendens, non ultra videlicet eum locum ubi illud *concurrens* cum umbilicali vena repræsentas, per cujus *interventum ad lineam albam hoc eodem loco firme pa-*
884 *riter adnectatur*. Mihi vero semper ad hoc usque tempus contra observare, atque ostendere datum est, non ibi, ut putant suum imum terminum habere, sed ad umbilicum usque demitti inter lineæ albæ regionem, & venam umbilicalem sic, ut non hujus interventu Vinculum, sed Vinculi interventu ea vena cum alba linea committatur. Qua quidem de re, deque ejus, sive in utero, sive extra uterum utilitate, ac de iis perpaucis Anatomicis qui id prorsus ignoravisse non videntur, cum fusius in meis illis Observationibus scripserim quas cum Celeberrimi Valsalvæ nostri Operibus Posthumis vulgabo, non hic plura adjiciam: sed abs te illud dumtaxat petam, ut cum jecur suis e sedibus eximes, dare operam velis, ne quidpiam de hoc Ligamento relinquas ad septum transversum, albæque lineæ regionem; vel etiam prius quam cultrum Vinculo admoveas, leniter manibus hinc umbilicalem venam, inde, jam divisos ad sinistrum albæ lineæ latus, abdominis dextros musculos trahendo, tuismet oculis credas, hoc Vinculum supra hepatis fissuram, & tribus, aut quatuor infra hanc digitis totidem æquans digitorum latitudinem, magis quidem, magisque deinceps contrahi, quo magis ad umbilicum accedit, sed non antea cessare, quam ad hunc umbilicalem venam perduxerit, quam intra duplicaturam suam hinc usque ad Sinum venæ Portæ tuetur, ac fulcit sic, ut ultra interius ejusdem umbilicalis venæ latus sæpe, in mulieribus præsertim, & pinguibus viris, adipe fartum promineat. Sed quamvis adipe sæpe farciatur; haud tamen propterea non perpetua & continens cum Ligamento Suspensorio membrana est; quinimo non ita pridem cum in macilenta alioqui Anu a pinguedine flaventem invenerim, adeo firmam valentemque deprehendi, ut hanc digito perrumpere difficilius potuerim, quam ipsum diaphragmati, & jecori interjectum Vinculum Suspensorium.

4 Hic quæres fortasse, an hoc in Vinculo eas viderim quas delineas, atque describis, geminas *compactas*, & *teretes* --- *instar tendinis productiones* venæ umbilicalis. Verum tibi ingenue fatebor: neque unquam vidisse memini, & frustra nuper, quatuor, aut quinque continenter sectis jecinoribus, perquisivi; quamvis omnia tam sedulo, objecta etiam adverso lumini, exploraverim, ut inter adipis strias, sæpe a primo non satis conspicuas, quæ inter diaphragma, & hepar interdum haud ineleganter dispositæ sunt, vascula etiam multa sanguifera viderim, quorum exiles caudices ad jecur pertinebant; ramuli diaphragma versus ferebantur, nonnulli etiam paulo majusculi, qui fere ex jecoris fissura existebant, deorsum per eam quam supra descripsi, membranam umbilicum versus pergebant; cum his nonnunquam alia vidi quæ communicarent, vascula, a peritonæo prope umbilicum prodeuntia, & obviam prioribus ascendentia. Quæ omnia commemoravi cum quia vascula hæc ultima, atque illa prima neque picta, neque descripta vidisse memini, cum secunda, atque alia, ad vincula hæc pertinentia, viderim; tum vero ut intelligas, qui ejusmodi res perspexerim, longe facilius istas conspicere *durioris densiorisque corpulentiæ productiones*, si in iis fuissent cadaveribus, potuisse.

5 Ne autem credas, ea dumtaxat quæ a te proponuntur, a me inveniri non posse; ne aliud quidem, a Glissonio propositum, mihi adhuc licuit invenire. Tradidit (id quod tu minime ignoras) Auctor ille Experientissimus (*h*), *Ligamentum hoc*, quo de loquimur, Suspensorium *non solum extimæ hepatis membranæ affigi*, *sed etiam parenchyma ejus penetrare*, & *communi vaginæ sive involucro rami venæ Portæ* (*quâ vena umbilicalis eidem continua est*) *valide annecti*. Frustra hoc olim invenire conatus, eo me primum solabar, quod Verheyenio (*i*) quoque, exercitatissimo Anatomico, idem accidisse videretur. Neque enim rem ita se habere, scripsit; ut scripturus fuerat, si vidisset; sed ad hunc modum: quod ligamentum *D. Glissonius dicit capsulæ venam portæ & ductum hepaticum involventi continuatum*. Deinde autem mihi illa Glissonii verba iterum consideranti, locumque propositæ connexionis attendenti, *qua vena umbilicalis ramo venæ Portæ continua est*, subiit dubitare, an ista penetratio per hepaticam dum-

(*a*) Anat. l. 1. c. 14. (*b*) Antrop. l. 2. c. 21. & Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (*c*) Circ. Anat. Prog. 17. (*d*) 3. in Tab. xi. l. 1. Anat. (*e*) Synt. Tab. c. 4. Fig. 4. (*f*) Anat. quart. renov. l. 1. Tab. 23. Fig. 1. (*g*) Fig. 5. Tab. xi. (*h*) Anat. Hep. c. 2. (*i*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17.

dumtaxat fissuram; qua umbilicalis vena ad ramum venæ Portæ traducitur, sit fortasse intelligenda. Hac in dubitatione cum adhuc essem, te, Vir cl. legi sine ulla hæsitatione affirmantem, hoc
883 Ligamento *substantiam visceris ad transversum fere digitum penetrari*: hoc Ligamentum a *tunica* hepar *investiente per totum suum tractum distingui*;
889 *quam scilicet tunicam non jam producit, sed scindit, & perforat in trajectu suo, ut hepatis substantiam factâ hâc scissione trajiciens penetret, eique ideo firmiores sui radices internas implantet*.

Tunc enimvero, mea seposita dubitatione, tibique magis, quam mihi credens, scalpellum iterum in manum sumpsi, in tribusque jecinoribus quod frustra olim perquisiveram, invenire conatus sum. Verum mihi pro tua humanitate veniam dabis; si ne nunc quidem invenisse fatebor, quanquam & scalpelli, & oculorum acie connixus, nihil intentatum reliquerim, ut invenirem. Modo enim cultro a summo Ligamenti limbo deorsum per Ligamentum, ipsamque hepatis substantiam in transversum ducto, utramque sectionem præclaro sub lumine intentis oculis inspectavi, si forte pergere intra hepar Vinculum, quod subinde leniter alternatim trahebam, laxabamque, conspicerem. Modo cultrum secundum alterutrum Vinculi ipsius latus, lenta ac suspensa manu leviter sensimque abradendo, in subjectam jecoris substantiam deprimebam. Quid verbis opus est? his, atque aliis ejuscemodi tentaminibus cum magnum tractum convexæ hepatis faciei supra fissuram dissecuerim, non modo Vinculum se per hepatis membranam trajiciens non vidi, sed contra luculenter vidi, cum prima illa instituta sectione, Vinculum, ut dixi, traherem, hoc se se utrinque in jecoris membranam dividens, in eamque facessens; cum autem alteram secundum ipsum Ligamenti latus suspensa manu sectionem incepissem, tracto inter dissecandum in alterum latus Vinculo, perspexi albas, validas, parallelas fibras ex hoc in hepatis membranam passim dimissas. Quæ cum ita sint; nisi tu doceas, quemadmodum membranam hanc videam per trajiciens Ligamentum discissam, in priorem illam dubitationem relabar necesse est, an forte Glissonii verba, quæ certe non ad totum Ligamenti ambitum tractumque pertinent, sed ad unum illum contrahuntur locum quo vena umbilicalis venæ Portæ ramo continua est, de *parenchymatis* jam ab ipsa natura per fissuram divisi *penetratione* sint accipienda. Hanc enim Ligamentum fissuram subit, & quanquam cum hujus pariete cohæret sæpe dextero, nonnunquam, ut vidi, sinistro, mox tamen ab eo pariete solutum, cum vena umbilicali ad illum usque ramum pergit venæ Portæ, ut ibi cum capsula, quemadmodum Glissonius docuit, connectatur.

6 Quod ad reliqua hepatis Ligamenta attinet,
885 primum illud placet quod peculiare ad cartilaginem ensiformem Vinculum non agnoscis. Et mihi sane accidit, ut quotiescumque id quæsivi, sic invenerim, ut quidam Anatomici universe docent, tu autem *in nonnullis* esse dicis, ut *idem corpus ligamenti lati, absque distincta*, quam tu delineas, *productione, cartilagini immediate adnecteretur*; nisi quod semel, idque in fœtu, ne hoc quidem illi nexum cartilagini vidisse memini. Illud quoque placet quod Sinistrum, & Dexterum jecinoris Vinculum non omittas. Illud enim quotiescumque quæsivi, semper inveni, ab ipsis convexæ, & simæ faciei jecoris posticis finibus exortum, quod cum aliquando diligentius inspicerem, longius fere quam latum esse vidi trianguli forma cujus totum latus superius, tres digitos transversos longum, a basi ad verticem usque peritonæo, diaphragma succingenti, necteretur, donec vertex ipse haud procul a superiore lienis sede cessaret. Dexterum quoque semper Vinculum deprehendi, membraneum pariter, firmum, nec sane angustum, nisi quod semel in sani alioqui hominis cadavere invenire non potui, cui gibba hepatis facies magno ad posteriora spatio cum septo transverso, connatis utriusque membranis, arctissime a dextris conne- 886
xa erat. Sed latus ipsum dexterum utriusque hepatis faciei, omnesque illi fines quocunque vinculo nexuque carebant; ut in eo certe *limbus dexter lobi majoris hepatis ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum* ab Ligamento *colligatus* non esset. Quinimo etsi haud raro vidi hoc Vinculum peritonæo affixum non modo alicujus dexteræ ad ipsos hepatis fines spuriæ costæ, sed & musculorum, his costis subjectorum, latera convestienti; haud raro tamen etiam vidi affixum peritonæo diaphragma amicienti, videlicet huic quoque, aut huic tantum regioni, sæpius a latere, nonnunquam prope vertebras solum, atque unum modo, interdum quasi duplex, aut triplex, sæpe a limbo ipso profectum hepatis dextero, aliquando tamen potius a facie sima, aut etiam convexa, modo summæ & posticæ, modo imæ & anticæ jecoris parti amplius annexum. Quæ cum ita sint; ut facile agnosco, variis in variis hominibus locis dexterum hoc Ligamentum affigi; sic haud facile intelligo quomodo illud quod tu, Vir cl. in I. Tabula delineas, eo potuerit ubi diaphragma interjectum non esset, extendi, & *ad interna latera spuriarum costarum, medio pariter amiciente Peritonæo, per spatium sat latum*, ut tu quidem scribis, *colligari*.

7 Quod autem addis, te Ligamentum utrumque hoc jecoris, sinistrum, & dexterum, *non tam in homine, quam in quocumque aliorum animalium genere majus, aut minus, angustius, aut vastius compertum semper habuisse*; ego quidem, si bestias seponamus, quarum tot nempe sunt genera, ut nihil de ipsis universe affirmare audeam, imo in earum quibusdam neutrum Ligamentum vidisse me, sciam; ad tuas libenter observationes adjungam meas, ex quibus paulo ante indicatis colligere potes, mihi vix semel accidisse, ut Ligamentum dexterum in homine non invenerim. Censeo tamen, æquum esse, ut ambo aliis Anatomicis etiam credamus, ut Gerardo Blasio (*a*) qui duo hæc Vincula *non perpetua esse*, docuit, ut Isbr. Diemerbroeckio (*b*) qui sinistrum *non semel defuisse, vidit*, ut Doctissimo Fantono (*c*) qui haud aliter de sinistro videtur innuere, ut præsertim Gabrieli Falloppio (*d*) cujus nobilissimi Protectoris verba, ob aliam quoque rem consideratione, aut certe examine non indigna, hæc sunt: *Aliquando reperiuntur rami venarum a portæ trunco per hepar disseminati, qui ab extremo apice sinistræ fibræ ex hoc viscere egrediuntur, & per ligamentum, quo in illo latere hepar ALIQUANDO septo transverso jungitur, repentes, atque ipsi septo communicati, descendunt per posteriora ad dorsum usque, ibique junguntur sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis, & cæt.* Atque horum observationes a nostris discrepantes, apud eos saltem qui præter perpetua, vix ulla attendunt, ejus rei, opinor, causa fuerunt, quam *valde ipse demiraris, tam modicam apud nuperos Anatomicos de hoc ligamento* dextero (*ut pariter de sinistro*) *quo ad usum, & ambitum valde notabili, mentionem institui*.

Quanquam, ut verum loquar, de sinistro non tam crebro quidem a nostris Anatomicis mentionem factam esse, video, quam ab iis qui ante demonstratum circuitum sanguinis scribebant, & nominatim; ut Columbum, & Piccolhominum prætermittam, qui ipsi quoque ut perpetuum commemoravere; a Vesalio (*e*), Valverdo, Vidio, Platero, Bauhino, totque aliis qui Vesalii descriptiones, aut certe plures Iconismos retulerunt, in quibus sinistrum jecoris Ligamentum proponitur, atque indicatur. Attamen neque post Harveum plures defuerunt Anatomici qui hoc Ligamentum diserte verbis, aut non obscure Iconibus proposuerint, videlicet præter eos quos ipse nomi-

(*a*) Comm. in Vesling. c. 4. (*b*) Anat. l. 1. c. 14. (*c*) Anat. Diss. 6. (*d*) Obs. Anat.
(*e*) De hum. corp. fabr. l. 5. c. 7. & Fig. 18. aliisque ejusd. & 3. libri.

nominas, Bartholinum, & Verheyenium; Natha-
nael Highmorus (*f*) Daniel Tauvryus (*g*); &
Cl. Alexander Pascolus (*h*), ex quorum numero
haud omnino expungendi sunt ii quos supra lau-
davi, Blasius, Diemerbroeckius, Fantonus, mul-
toque minus aut Cel. Ruyschius (*i*) qui & in sua
quadam Tabula pinxit, & ceu perpetuum sic in-
dicavit: *Ligamentum Hepatis tertium, quo, suo in
loco, continetur Hepar*, aut Cl. P. Wolfartus (*k*)
qui nomine *Ligamenti Hepatis validioris*, imo *&
principalioris, quo mediante Diaphragmati annecti-
tur*, semel, atque iterum post Ruyschium in iis
delineavit Iconibus, in quarum prima, qua tu
105 quoque alibi uteris, vereor, ne forte litteræ I, &
K sic inter se locum permutarint, ut Auctoris ob-
servationem, remque ipsam vehementer obscurent.

Sed hoc omisso, si horum omnium verba, &
picturas diligenter inspexeris; cum in quibusdam
notabis fortasse nonnulla quæ ne ipse quidem
undequaque probo, tum Diemerbroeckium ani-
madvertes longe aliter ac tu, docentem, hoc Vin-
culum *in brutis plerumque non inveniri, unde non-
nulli Zootomici, qui cadavera humana rarius in-
spexerunt, ex illa brutorum sectione putarint, illud
in homine etiam frequentissime deesse*: cum hoc au-
tem consentientem invenies Cl. Pascolum, qui idem
Vinculum ordinario deesse *in Brutis*, confirmat.

8 De Ligamento autem dextero res non ad
887 eundem modum se habet. Nam quod tibi vi-
detur *cum Galenus metipse lib. 4. de usu partium
c. 14. ligamentum hujusmodi præcise adnotavisse as-
serendo*: „ *Hepar costis etiam mendosis jungi* „, tum
Eustachius suis in Tabulis *idem ligamentum am-
plissime demonstravisse*; primum Galeni verba hæc
esse invenies, quæ, ut par est, & Andreas Lacuna
(*l*) ipse distinxit, proferam: *Magno præterea alio
vinculo hepar phrenibus: atque aliis quibusdam mem-
branosis & parvis, costis nothis connexum est*; in
hæc autem Casp. Hofmanni commentarium leges:
Vulgo dicunt, hepar *duo habere vincula, dextrum
(quod suspensorium dicitur) & sinistrum, quibus
mediantibus diaphragmati, & ex parte costis spu-
riis connectitur. Horum Gal. meminit illis verbis
„ Uno quidem & maximo & cæt. „ Et mox
„ Magno præterea alio & cæt.* „ ex quibus con-
junctis præterea cum iis quæ Bauhinus (*m*),
aliique de connexionibus hepatis cum spuriarum
costarum cartilaginibus scripsere, intelliges facile,
non posse videri omnibus ista Galeni verba de eo
quod tu ais, Ligamento dextero esse *præcise* acci-
pienda. Quod vero ad Tabulas Eustachii attinet,
hoc est ad Figuram illam IV. Tabulæ XI. qua Fi-
gura non modo hoc Ligamentum *sedule*, sed & si-
886 nistrum *præcipue* videndum præberi, non dubitas;
equidem ultro fatebor, me quoque olim primo aspe-
ctu idem credidisse; verum ubi paulo attentius con-
siderare Figuram cœpi, vidique prope ea quæ cre-
debam, vincula, præsertim autem prope dexterum,
non obscura indicia sublatæ hepatis membranæ,
vehementer suspicatus sum, & adhuc suspicor, nisi
illa quidem indicia eo forte spectent ut intelliga-
mus, id hepar iis in locis cum diaphragmate con-
natum fuisse, non illa fortasse, Ligamenta, sed
elevatæ membranæ jecoris esse partes ad eun-
dem videlicet modum ad quem hanc a te in tua
Tabula ista I. ad litt. R, & extimam ventriculi
tunicam in superiore proxima Tabula ab Eusta-
chio videmus sejunctam fuisse atque elevatam,
imo ad quem in ista ipsa de qua loquimur, Eu-
stachii Figura IV. exterior vesiculæ tunica sepa-
rata videri potest, & in latus dexterum reducta.

Quæ si tuum animum suspiciones occupas-
sent; non dubito quin pleraque istic omissurus
fuisses, ubi Eustachiani Interpretis, Summi Viri,
& Fautoris utriusque nostrum, dum viveret,
amantissimi Jo. M. Lancisii diligentiam desideras
in duobus istis Vinculis indicandis, præsertim cum
usque adeo occupatum fuisse, atque illas Adnota-
tiones in maximis temporis angustiis effundere coa-
ctum esse, non ignorares. Veruntamen ut Liga-
mentum jecinoris dexterum Eustachio fuisse notum,
ex ea Figura pro certo adhuc non affirmo, sic ex
libro quem postea emisit *de Renibus*, sine ulla
dubitatione statuo; cum in eo (*n*) hæc scripserit:
*alligatur autem dexter renis tum septo transverso,
tum jecori: illi prope eam regionem, in qua jeco-
ri connascitur, nec procul ab eo vinculo, quo hepar
in dextra parte, eidem septo annectitur*. Neque
idem Vinculum ignoravisse videtur Picolhominus
(*a*), qui *ab hac*, inquit, membrana jecoris *duæ
aliæ membranæ, pullulantes, altera dextra, altera
sinistra, jecoris partes dextram & sinistram vin-
cientes, diaphragmati committunt, ut utraque je-
coris latera suffulta sustineantur*. Gerardus autem
Blasius (*b*) etsi hoc Ligamentum, ut supra di-
ctum est, non perpetuum esse, tradidit; diserte
tamen sic proposuit: *Ligamentum membranosum
dextram hepatis partem cum dextri lateris costis
spuriis seu parte Diaphragmatis dextri lateris con-
nectens*. Neque vero omittendus est Bidlous (*c*),
qui mihi quidem videtur Vinculum hoc dexterum
pictura expressisse, quamvis & scalptores Figuram
inverterint, & ipse in Explicatione illud eo per-
tinere, scripserit, quo sane haud video qui potue-
rit pertinere. A Verheyenio (*d*) autem, quem
ais *unum fortasse ad hæc tempora aliquam ligamen-
ti hujusmodi dextri obiter instituisse mentionem*,
certe in loco, hoc est inter reliqua hepatis Vin-
cula, neque pauca prorsus, si cum iis quæ de
illis aliis scripsit, comparentur, de hoc Ligamen-
to verba sunt facta. *A dextris*, inquit, *sub co-
stis spuriis* hepar *eidem septo* transverso *alligatur
per ligamentum aliud latum & tenue, ab externa
hepatis membrana, vel si mavis a peritonæo ubi dia-
phragmati applicatur productum, quod aliquando
geminum reperi. Tertium huic simile est quo ad
substantiam, & robur*. Obsecro te, Vir cl. ut vi-
deas, num tu post Verheyenium, in I. Editione
Historiæ tuæ (*) plura dixeris? Sane hepatis con-
nexionem tantum memoralti, *dextrorsum cum variis
peritonæi areis per plura, sed brevia stamina ab i-
psamet succingente tunica producta*. Sed in Edi-
tione quoque hac nova istis verbis hæc tantum ad-
dis: ea stamina esse *in unum coadunata*, & hoc li-
gamentum dexterum, seu quartum, *aliis quidem
brevius esse, sed latius*, & cum sit *in omnibus
animalibus obvium, & necessarium, a nemine hucus-
que adnotatum te legisse*. Quæ quidem omnia cum 17
secundum ea quæ supra sunt scripta, amplius exa-
mine digna credam; tum vero præsertim istud ul-
timum non video quemadmodum cum iis consentiat
non modo quæ ego, & tu ipse adnotavimus, sed
ne cum eo quidem quod in utraque Editione eo-
dem in loco scribis, *ipsorum antiquorum descri-
ptionibus nos debere* etiam *quadruplicem* hepatis *con-
nexionem cum attiguis partibus*, quo in numero istam
ipsam ponis quæ habetur *dextrorsum*. Quin etiam in-
fra cum scribis: *Anatomicorum aliquos geminum in-
terdum ligamentum hujusmodi dexterum, interdum
etiam multiplex esse tradidisse*, necesse est, ut vel 895
præter Verheyenium qui *geminum*, alios agnoscas
Anatomicos qui *etiam multiplex* esse docuerint.

9 Suspensorio autem Ligamento, quod & Bid-
lous (*e*) ait *Venæ Portæ vaginali Tunicæ a latere
quo ei Umbilicalis Vena adjacet, canalique Venoso
Ligamenti munus subeunti, validissime connecti*,
hepar quasi *validâ zonâ* præcingi, fateor, sed mul- 888
to in sima facie, quam in convexa, angustiore,
integrâ quoque, nisi *capsulæ interventus* obstaret.

Cum eodem pariter Ligamento Ligamen-
ta alia, ne *excepto* quidem toto, ut ego intelligo,
Ligamento umbilicali, continua inveniri, scio,
ut

(*f*) Corp. hum. Disquis. l. 1. P. 3. c. 1. (*g*) Anat. Ration. c. 9. (*h*) Il Corpo Um. l. 1. P. 4. c. 5.
(*i*) Thes. IX. Tab. 4. Fig. 1. G. (*k*) Eph. N. C. Cent. V. Obs. 1. (*l*) Epit. Gal. Oper.
(*m*) Theatr. Anat. l. 1. c. 44. (*n*) c. 13. (*a*) Anat. Prælect. l. 2. l. 17. (*b*) Comment. in Vesl. c. 4.
(*c*) Anat. hum. corp. Tab. 37. Fig. 1. lit. F. (*d*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*) Part. I. c. 6.
(*e*) loc. cit.

ut propterea quodammodo verum sit quod Riola-
nus (*f*), ut tu etiam animadvertis, censebat,
fere *tantum unicum* Ligamentum jecoris *apparere*.
Hanc tamen *a suspensorio ligamento, tamquam
a prima origine, eorum propagationem* esse, in va-
riisque hominibus *non variare*, hæc vero ejusmodi
sunt, ut sine aliqua hæsitatione probare non pos-
sim. Primum namque ista posteriora, quæ ut tu
895 recte animadvertisti, Cel. Fantonus, aliique me-
morant, jecoris Ligamenta aliquando an sint, ne-
dum an cum suspensorio Ligamento continua sint,
non licet affirmare cum videlicet totos istos in qui-
bus esse consueverant, convexæ & simæ faciei je-
cinoris fines, longe lateque diaphragmati conna-
tos deprehendimus, quod in nonnullis, neque, ut
videbatur, a morbo, observavimus. Deinde ut
cum Vinculo Suspensorio continua sint; num ex
illo tamen hæc Vincula, an ex his illud propa-
getur, ita incertum est, ut quamvis alterutrum
facilioris doctrinæ gratia & de his, & de aliis
haud dissimilibus continuis membranis dicamus,
utrumlibet tamen, imo si verius loqui velimus,
neutrum tueri nobis liceat, quando videlicet post
Hippocratem (*g*) qui olim docuerat: *principium
corporis nullum esse, sed omnia similiter principium,
& omnia finem; circulo enim scripto principium
non reperiri*, facile hac ætate ponimus, non modo,
890 quod tu ais, *membranas omnes majoris usus in ani-
mali*, sed membranas cunctas *in primordiis æque
fuisse* congenitas, quamvis non æque iisdem tem-
poribus explicatas. Igitur cui membranæ quæ
membrana continua sit, scire & licet, & oportet,
& interdum etiam utile est. Hoc autem intelli-
gentes, quærere possumus, an ventris visceribus
tunicam extimam peritonæum largiatur, sive *im-
mediate*, ut in urinaria vesica, renibusque vide-
mus, sive ad ea per vasa perductum, sive etiam
per ligamenta continuatum; quæ ligamenta, quod
ad splenem attinet, num *solæ, eæque dispersæ fi-
889 brillæ* sint, ut tu scribis, *umbratilem cum peri-
tonæo connexionem* efficientes, amplius censeo esse
quærendum; mihi certe aliquot in cadaveribus in
quibus diligentius quæsivi, *solæ fibrillæ* visæ non
sunt.

891 10 Illuc jam venio, ubi *obliquæ, non rectæ* in
Hepatis Iconibus *trunci cavæ habitudinis genuinam
rationem, hactenus fortasse non investigatam expor-
rigis*. Primum non dubitas, quin is truncus *ab
iliacis ad usque latus dextrum auriculæ dextræ cor-
dis directe, & in homine verticaliter ascendat, fa-
cto vix quodam flexu ante introitum in auriculam:
cæterum directe progredi per hepar, & diaphrag-
ma, neminem præterire; constare* autem *hanc dire-
ctam productionem, si truncum hujusmodi venosum
cum dictæ auricula, & corde a ventris visceribus,
& jecore præcipue, expeditum, tabulæ apponamus,
& demonstremus*. Me vero, quod pace tua dixe-
rim, ista *præterit* Venæ Cavæ *directa progressio*,
non quod cum *expeditam* Anatomici in tabula col-
locant, non ipsis proclive sit ab Iliacis venis ad
cor usque directam ostendere, sed quod ego istius-
modi habitudines valorum numquam censuerim
e suis sedibus depositorum, in tabulis; sed suis
in sedibus hærentium, in cadaveribus esse quæ-
rendas. Itaque cum istam de qua sermo est, nu-
per diligentius inquirerem, mihi certe accidit, ut
venam Cavam deprehenderem ab eo fere loco ubi
emulgentes excipit venas, in dexterum latus de-
flectere, in idque magis magisque, donec hepar
attingeret, inclinare sic ut non minus priorem
suam directionem, quam magnæ arteriæ socie-
tatem omnino desereret, mox autem in obtusum
angulum si non in ipso jam diaphragmatis traje-
ctu, certe haud ita procul ab hoc inflexam, sini-
strorsum ad auriculam cordis dexteram inclinari.
Quæ cum perspicerem, mirabar, illorum ne-
minem, quod ego quidem meminissem, qui de
circuitu sanguinis, aut post hunc inventum scri-
psere, has maximæ venæ inflexiones commemo-
rasse, adeo, ut ego opinor, ad eum circuitum
juvandum pertinentes. Quod enim in ductus tho-
racici, imo in spermaticarum, & mesaraicarum ve-
narum insulis, quas vocant, efficiendis ab Sapien-
tissimo Conditore spectatum credimus, ut chyli;
ac sanguinis ascensus per *plana*, ut loquuntur, *in-
clinata* facilior foret, idem in hac quoque vena
semel, atque iterum inflectenda videtur esse spe-
ctatum eo potissimum in loco ubi amplitudine
jam sua, ingentique copia sanguinis sursum con-
vehenda laborat. Sic enim huic & facilius est a-
scendere, ut indicatum est, neque tam directe pre-
mitur aut ipse ab eo qui jam ascendit, aut ab
ipso is qui ex inferiore trunco est ascensurus. Ve-
rum ut hæ causæ recentioribus faciles, & apertæ
sunt; ita res ipsa minus, quam vetustioribus Ana-
tomicis videtur cognita, aut certe perpensa.
Quamvis enim Verheyenius in quibusdam Figuris,
in eaque (*a*) præsertim qua venæ Cavæ distribu-
tionem proposuit, id inter A, & D D sic satis de-
linearit; non tamen memini, quod ibi pictura in-
dicavit, ubi verbis exposuerit. Thomas autem Bar-
tholinus (*b*) ne id quidem pinxit, sed retenta non
sine additis erroribus (ut ubi venæ sine pari in
Cavam fines multiplicavit) Veslingii Figura (*c*),
istam nobis quam tu, Vir cl. inculcas, ab iliacis
venis in thoracem usque directionem, istumque
verticalem ascensum venæ Cavæ proposuit. Con-
tra, antiquiores Anatomici, iique præsertim qui
in hoc Patavino Gymnasio ante Veslingium do-
cuerant, ac nominatim Andreas Vesalius (*d*), &
Hieron. Fabricius (*e*), totque præterea Clari Vi-
ri qui Vesalii Iconibus sunt usi, ejusdem venæ cur-
vaturam evidentius multo, quam Verheyenius,
delinearunt, pluresque eorum de hac illius obli-
quitate non omnino siluerunt, ut Vesalius idem
(*f*), Platerus (*g*), Bauhinus (*h*), atque alii quos
sciens omitto. Sed inter eos qui propriis delinea-
tionibus Rem Anatomicam illustrantes, hanc obli-
quitatem pinxerunt, procul dubio Eustachius præ-
stitit Tabula XXV. qua cum ipsam præclare osten-
dit, tum hæc suis esse in sedibus spectanda, do-
cuit; non *expedita, tabulæ* esse *apponenda*, quæ
res facile Veslingio, & qui sunt eum secuti, im-
posuit, multoque iis magis qui, ut vulgo in admi-
nistranda anatome fieri solet, istum qui flexuosus
est, venæ tractum dum plura in segmenta divi-
dunt, seorsum singula cum renibus, cum jecore,
cum corde servanda, hoc ipso faciunt, ut quos in-
teger, suaque in sede flexus ostenderet, non mo-
do hinc detractus, sed in frusta concisus, osten-
dere amplius non possit. Et quamvis illud seg-
mentum quod cum hepate relinquitur, oblique
positum spectetur; tamen neque primam illam in-
clinationem a sinistris ad dexteras, sed oppositam
dumtaxat, ideoque nullum angulum, nullam cur-
vaturam ostendit; neque adeo prohibuit, quo-
minus ingeniosus, ut es, Anatomicus rectam ni-
hilominus, & *verticalem* venæ Cavæ esse habitu-
dinem, censeres, credens nimirum, illam quam
unam ibi videmus, venæ obliquitatem, hepate qui- 892
dem, ut in tabulis fieri solet, in transversum dis-
posito, nobis apparere, sed eodem in naturali se-
de posituque locato, nullam esse, hoc est venam
Cavam *in viscere* secundum naturam *obliquo*, non
oblique ipsam, sed *recte esse dispositam*. Quan-
quam, ut verum dicam, quantacumque ista hepa-
tis secundum naturam obliquitas esset; tanta cer-
te esse vix poterat, ut venæ Cavæ truncum a te
ipso delineatum, si nullo prorsus addito flexu in
directum deorsum produceres, non in dextrum po-
tius incidere ventris latus, quam in reliquum trun-
cum venæ Cavæ, lumborum vertebris insidentem,
videres.

11 Sed de naturali jecoris positu, & sede, neque a
præ-

(*f*) Animadv. in Bartholini l. 1. c. 14. (*g*) De loc. in hom. (*a*) Tab. 39. Fig. 1. (*b*) Anat. quart. renov. libell. 1.
(*c*) Tab. 2. c. x. Fig. 1 (*d*) De corp. hum. fabr. l. 3. ante c. 6. (*e*) De Ven. Ostiol. (*f*) loc. cit. c. 9.
(*g*) De corp. hum. struct. ubi de Vasis. (*h*) Theatr. l. 1. c. 20.

præsenti instituto alienum, neque inutile est pau-
891 ca adjicere. Tu quidem *Tabulæ V. Tom. I. Anat. corp. hum. ult. edit. Cl. Verheyenii*, ut *in hac hepatis depromenda naturali sede accuratissimæ*, *te totum defers*. Me autem, ne id prorsus faciam, morantur plura. Primum quæ Verheyenius ipse sub ejus Tabulæ Explicationem Lectores monuit, illudque potissimum: *ligamentum hepatis umbilicale in eadem Tabula esse solito longius*; unde consequitur, hepatis limbum ad fissuram quam id ligamentum subit, plus solito ab umbilico distantem repræsentari. Deinde aliorum ante Verheyenium excellentium Anatomicorum Tabulæ, quarum pleræque easdem partes ostendentium jecur sursum versus minus obliquatum commonstrant. Novissime inspectiones meæ, quæ ut minime sinunt iis assentiri qui hepar vix oblique positum pinxere (vidi enim semper, cum animum adverti, sic positum, ut ima ejus ora oblique a dextris ad sinistras manifestissime ascenderet) ita vicissim faciunt, ne mihi istam Verheyenii Tabulam pro Polycleti regula habere liceat, quando; ut eam ligamenti umbilicalis longitudinem omittam, & hoc tantum dicam; haud raro cadavera inspexi in quibus hepar vix pauxillum infra costas a dextris se ostenderet; nonnulla etiam vidi in quibus sub ensiformi cartilagine dumtaxat appareret. Quod autem istius, a Verheyenio pictæ *multum obliquæ locationis* hanc causam proponis, *quod viscus hoc præcipuam diaphragmatis concamerationem implendo, lobus ejusdem minor, seu sinister versus summitatem fornicis, seu centri diaphragmatis notabiliter elevatur, ideoque multo altius considet, quam lobus major, seu dexter*; id esse quidem præcipue assentiar, ubi & diaphragma ad eum se habeat modum ad quem passim se habere, putant, & dexteri jecinoris Lobi convexa facies multum extuberet; non æque autem, si contra. Quæ ut plane intelligi ambo possint; de altero primum dicam.

12 Magna quidem in externis nostrorum corporum partibus occurrit varietas; sed internæ quoque, si diligentius animadvertamus, haud raro non exigua inter se discrepant varietate; unde ut Naturæ in iisdem alioqui partibus non omnino similiter procreandis immensam ubertatem magis admirari, ita, hinc etiam, minus mirari eam tantam licet, quæ inter varios sive sanos, sive ægros homines propensionum, virium, actionum, passionum diversitas observatur. Sed quid varietatis in aliis visceribus, & partibus a nobis observatum sit, & alibi scriptum est, & alias proferetur. Nunc de varia dumtaxat figura jecoris illud ex parte confirmabimus quod generatim Riolanus (*i*) scripsit; ubi *non diffiteor*, inquit, *Hepatis figuram in plurimis variare*. Inspice istas, quæso, quas supra etiam memoravimus, Eustachianas jecoris Figuras (*k*). Nonne, si ambitum spectemus, quoddam quasi triangulum referunt, cujus basis ad eum limbum sit quem a dextris sursum ad sinistras ferri, diximus? Aliorum deinde inspice, ut Verheyenii, atque adeo tuas; nonne ad ellipsis potius quam ad trianguli formam accedunt? Egregie omnes; nam omnes quod vidistis, delineastis. Etsi enim jecur ea sæpe figura est qua a plerisque pingitur; sæpe tamen ea quoque vidi quæ ad IV. Eustachii Iconismum accederet, semel etiam ea qua in III. Iconismo est, aut saltem apparet. Sed quod nulla, quantum memini, delineatione satis adhuc expressum vidi, illud est quod maxime ad propositum hoc nostrum attinet, nimirum etsi convexa hepatis facies in quibusdam segmentum illud ovi referat quod a Glissonio (*l*) describitur, ac delineatur; sæpe tamen utrumque lobum non in eandem ovalem superficiem conformari, sed majorem lobum in cujusdam quasi hemisphærii modum plurimum attolli, ac protuberare, cujus superficies ubi ad suspensorium Ligamentum pervenit, repente in longe humiliorem, atque planiorem minoris lobi superficiem subsidat, ac deprimatur. Sic nuper de quinque in quibus id paulo attentius observare volui, sanis jecinoribus, unum quod Glissonius; tria quod ego proposui, repræsentarunt; quintum media quadam inter utramque conformationem ratione se habuit. Erat autem illa hemisphærica, & quasi natiformis majoris lobi protuberantia eo manifestior, quo magis hepar ab suo illo antico limbo recedebat, eratque eadem tanta, ut ad eam quæ semper esse vulgo creditur, diaphragmatis figuram minime se posset accommodare.

13 Itaque in quo illam homine maximam vidi (fuit autem vir apoplexia sublatus) deposito diligenter hepate, animadverti diaphragma qua protuberantia hepatis sita fuerat, in foveam insignem conformatum ei protuberantiæ figura, & magnitudine respondentem, ut ibi a dextris ipsum diaphragma altius esset, quam in medio, nedum in tota sinistra parte: quamobrem etsi hepatis lobus major usque adeo extuberabat; tamen ejus limbus non modo infra costarum cartilagines non apparebat, sed paulo supra infimam earum oram positus erat. Neque vero morbosi aliquid occurrit aut in hepatis nexibus, aut in subjectis ipsi visceribus, quorum videlicet mole, aut distentione, quæ nullæ erant, eo fuisset vi compulsum, ubi a nobis inventum est. Quæ cum sedulo observassem, tum recordari cœpi, me alias quoque septum transversum vidisse altius a dextris quam a sinistris, in thoracem curvari, tum hujus rei causam, quandocumque est, in illiusmodi figura, & sede jecinoris ponendam esse, conjicere. Et quanquam legisse haud memini qui idem in septo transverso adnotaverit, præter Cl. Cantium (*m*), qui se diaphragma *in dextro latere non semel observavisse*, scripsit, *paulò magis Tectus introtrusum quam in opposito sinistro latere*; tamen non dubito, quin tu quoque, Vir cl. si animum adverteris, tuis possis utriusque nostrum observationes confirmare, simulque videre, num lobus hepatis minor semper tanto *altius considеat, quam lobus major*. Hæc cum sua in sede observabis, tum alia animadverti a te velim, de quibus protinus verba faciam.

14 Hepar a diaphragmate per sua Ligamenta *ea ratione suspendi, ut cava hujus visceris pars* 900
potius inferius, quam posterius respiciat, & per anatomen notum est, & diserte a te confirmatur. Velim tamen videas, num anticus hepatis limbus ita ipse positus sit, ut quæ ei proxima est cavi jecoris particula, non posteriora potius spectet, quam inferiora. Nam si posteriora potius spectat, illa certe in postica hepatis facie censenda erit, atque illa eadem cum ipsius hepatis pars ima sit, idest qua nulla inferior est; consequetur sane, ut cum aliquid *in regione*, aut *facie ima*, *&* *postica* hepatis esse, dicemus, de ea particula intelligamur. In hac vero num fovea pro venæ Cavæ trajectu excavata sit, tute vides. Quod si pro *postica* hepatis *regione*, seu *facie* illam dumtaxat partem hepatis velimus intelligi quæ dorso, quam pectori vicinior est, illam, inquam, cujus Vesalius (*n*) voluit delineationem proponere, & cui altera, hepatis, sive antica pars opponitur, quæ, resecta, ut apparere melius posset, diaphragmatis portione ab Eustachio (*o*) picta est; si illam, inquam, partem velimus intelligi; tum vero a te seu rem ipsam, seu Figuras inspiciente, etiam atque etiam peto, ut hæc duo componas: *Sanguis asportatur e ramis in truncum cavæ, trajicientis* 26
per hepatis foveam, ad hoc ideo opus in regione ejus ima, & postica expresse excavatam, &: *Introitus* 27
in hepar ramorum cavæ ad posticam, & superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur. Si enim hoc alterum verum est; quomodo fovea *ad hoc opus* excavata, in *regione* illa hepatis *ima*, non etiam superiore, excavata est? aut si in superiore etiam exca-

(*i*) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6. (*k*) Tab. XI. Fig. 3. 4. (*l*) Anat. Hep. c. 10. (*m*) Impet. I. Anat. Tab. IV. (*n*) l. 5. Fig. 18. (*o*) Tab. IX.

excavata est; cur in *ima*, non etiam superiore excavata esse dicitur? Animadvertas hic oportet, quo tua ista verba spectarent, cum *posticam*, & *superiorem* hepatis *faciem* scripsisti; sic facile jam quid mihi velim intelliges, neque te de ea regione foveæ, quæ *saltem supra imam regionem foveæ*
901 sit, sed de ea regione hepatis ibi scripsisse cognosces quam supra iis verbis descripseras: *duas regiones* hepatis, *gibbam scilicet seu convexam, & cavam seu concavam, primam superiorem, & dia-*
17 *phragmati contiguam, alteram inferiorem, quæ ventriculo, aliisque abdominis visceribus obvertitur.* Itaque has duas regiones inter se opposuisti, cum
27 ea scriberes de quibus loquimur: *Quoniam autem introitus in hepar ramorum cavæ ad posticam, & superiorem ejusdem visceris faciem conspicitur; Ingressus autem portæ, ejusque propaginum ad ejus sinistrum latus, seu concavæ regionis centrum; --- sequitur necessario* ramorum utriusque venæ intra hepar decussatio. Sed de illa fovea, & hisce venis infra fortasse etiam scribam. Nunc ad alias figuræ hepatis varietates redeamus.

15 Vesiculæ fellis particulam hepar a convexa
902 facie inspicientibus, non (quod tu credere videris) semper apparere, & Verheyenius (*p*) admonuit, & III. illa quæ supra memorata est, Figura (*q*) Eustachii confirmat. Quod autem plerumque appareat; non modo ipsius longitudini, verum etiam limbo hepatis tribuendum est, qui ad eum locum plerumque sursum sinuatur, & deficit minus in his, in aliis magis sic, ut in quodam cadavere alteram fissuram in convexa facie repræsentaret, ejus persimilem quam proxime vena umbilicalis subibat, in alio autem limbi curvaturæ non ibi solum, sed alibi etiam conspicerentur.

Cæterum quæ ad eum locum, ut dixi, plerumque est, eodem pertinere, crediderim, quo sinus ad excipiendam Vesiculam in cava jecoris facie excavatus, videlicet ne illa quo tempore a subjectis visceribus jecinori apprimitur, plus fellis quam plerique opus habeant, in intestinum eructaret, si nimis undequaque comprimeretur.

893 16 Quod denique scribis, *correspondere hanc Tabulam* I. *Cap. VI. Part. I. Historiæ tuæ*; optandum quidem hoc esset; sed illi Capiti, præsertim quod ad Ligamenta attinet, sive in nova, sive potissimum in prima Editione legatur, vereor, ut hæc Tabula satis respondeat. Nam ut de Ligamento dextero sileamus; certe ibi peculiare *cum*
17 *xiphoide cartilagine* Ligamentum probas, neque præter hoc, ullum aliud agnoscis per quod hepar *sinistrorsum* nectatur.

17 Sentio, me super I. Tabula & plura, & fusius scripsisse quam mihi ab initio propositum fuerat. Quare de sequentibus Tabulis vel pauciora, vel pressius scribam. Et primum in II. illud probo quod eos sequaris qui humanum etiam hepar in lobos dividunt. Etsi enim non usque adeo sejunctos habet, ut bestiæ plures; tamen sic satis habet distinctos: & si cerebri singula hemisphæria in lobos dividimus, quamvis superiore facie nullam exhibeant distinctionem loborum; quanto id magis servare possumus in jecinore in quo ea distinctio, facie etiam superiore, semper a suspensorio Vinculo, sæpe etiam a magis, ut diximus, extuberante lobo dextero indicatur. Num tamen facies hepatis inferior tam alte in lobos tota divisa sit, & *aperta*, ut in hac Tabula, aliisque ostenditur, ibi videbimus, ubi loquemur de IV.

18 Quod ad *extantias*, seu *eminentias* attinet in hac inferiore facie hepatis occurrentes, primum dubito, num istam cui littera E inscripta est, *an-*
894 *tiqui vocarint hepatis portas*. Hippocrates enim, vel potius vetustissimus Auctor libelli *de corporum resectione*, non unam, sed duas indicat prominentias quas antiqui *portas* vocabant: *Hepar*, inquit, *apices habet duos, quos portas appellant, in dextris locis sitas*. Deinde magis etiam dubito, num illa *productio* quam littera G imposita indicas, ea sit quæ „ apud Antiquos ab aliqua figuræ similitudine nominibus variis insignita est, nunc *gladii*, aut *cultri*, nunc *aurigæ* „, pariterque num *minores* istæ *protuberantiæ* per litteras KK a te,
Vir cl. definitæ, illæ sint „ ab Antiquis ob ali- 895
„ quam figuræ similitudinem nominibus *foci, mensæ*, & *unguis* confusim indicatæ. „ Nam ejusmodi nomina sive Haruspices, ut Ruffus Ephesius (*a*), sive Medicum aliquem, ut Theophilus (*b*) scripsit, auctores habeant, multiplicibus jecoris fibris, hoc est lobis, ut multis in bestiis ad sacrificia olim, & ad anatomen adhibitis occurrunt, divisis fuerunt imposita, quod laudatorum Scriptorum verba indicant, & Vesalius (*c*) censet: neque a figuræ similitudine petita, sed vel ab attributis hepati facultatibus, ut diserte apud Theophilum explicatum est, vel fortasse etiam, idque apud Haruspices, ab iisdem commentis secundum quæ de capitibus (sic enim appellabant) duobus jecoris domesticum unum, hostile alterum vocabatur, quod memorat Riolanus (*d*), & prolato Lucani loco, exponit Stuckius (*e*). Quid? quod Riolanus idem, *unguis* nomen, ut librariorum mendum expungit. Quid? quod non ejusdem lobi, ut docet Theophilus, *culter*, & *auriga* nomen erant. Quid demum? quod vel Ruffi ipsius ætate quæ loca in humano jecore hoc, vel illo istiusmodi nominum vocanda essent, definiri non poterat: *in homine quoque, sed obscura*, inquit, *& incerta reperiuntur: ad nullumque medicinæ profectum necessario nominantur*. Veruntamen ut ego dubitationum mearum causas profero, sic minime improbo quod hæc quoque nomina memoraveris, ne quid eorum quæ ad argumentum spectabant tuum, prætermitteres. Quæ cum attendo, nequaquam vereor, ne tanquam minuta, aut inutilia ulla horum quæ scribo, contemnas, quippe quæ ad tuum argumentum omnia videas pertinere.

19 Spigelii Lobulum (sic enim ego quoque appellabo, etsi non ignoro, ante Spigelium fuisse a Vidio (*f*) saltem descriptum nomine *parvulæ fibræ, quasi nucis & cæt.* ante Vidium autem ab Eustachio delineatum) Spigelii, inquam, Lobulum recte doces varia sæpe figura inveniri: quem haud raro valde dissimilem illius comperi cujus magna ex parte persimilem alias deprehenderam, accuratæ Eustachii (*g*) delineationis, ut mirum tibi videri non debeat, si ingenue confitear, me non satis meminisse, an unquam ullius istorum quos in hac, aliisque Tabulis exhibes, consimilem viderim. Etsi enim aliquando vidi ejus similem quem Tabula IV. proponis; tamen hic etiam, quamvis non ita, ut reliqui, extuberans totus, haud multo aliter quam ipsi, finitur. Ego vero ita solitus sum invenire, ut a dextris in isthmum plerumque desineret (nonnunquam enim ne vestigium quidem isthmi fuit) isthmum autem neque ita crassum, neque ita deorsum obliquatum, ut tuæ omnes Tabulæ ostendunt, sed ad Eustachii delineationem propius sane quam sæpe accederet reliquus lobulus, accedentem; tantum abest, ut secundum meas quidem observationes, ista ejus quam
exhibes, *habitudo communior sit*. A sinistris vero 894
invenire consuevi in angulum fere desinentem qui interdum triangularis pyramidis verticem refert, alias magis compressus est; solet autem ab reliquo hepatis corpore liber & solutus antrorsum versus extare.

20 De Ligamentis supra a nobis scriptum est
satis. Hic illud tantum addemus, Sinistri positum 895
una eademque opera in II. hac Tabula indicari potuisse, si non ita sursum, sed in transversum fuisset dispositum. Nam inferius quidem Ligamentum quod vena olim fuerat umbilicalis, in adulto apertum pingi non debuisse, ita manifestum est, ut omnes, non modo ego, hoc inter Operarum errata

(*p*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*q*) Tab. XI. (*a*) De corp. hum. Part. appell. l. 1. c. 28.
(*b*) De corp. hum. fabr. l. 2. c. XI. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7. (*d*) Anthrop. l. 2. c. 21. (*e*) Sacror. Descript.
(*f*) De Anat. corp. hum. l. 5. c. 7. & Tab. 64. Fig. 12. (*g*) Tab. XI. Fig. 4.

errata sint relaturi: cui similia in alias quoque Tabulas irrepserunt, ut cum in III. *introitus in cavam* Venosi Canaliculi *h*, in VIII. autem Tabulæ Figura II. illud idem umbilicale Ligamentum F aperta sunt delineata. Nimirum omnia non possunt animadverti: quemadmodum; ne a vena umbilicali recedam; cum supra scripsisti; hanc a
893 vena portæ *fere in medio hepatis excipi*; aut minime ipse animadvertisti, nisi aliquid adderes, unde constaret qua ratione istud *medium* intelligeres, posse ita intelligi, ut verum scribere non videreris; aut illud addidisti tu quidem, sed a Typographo omissum est.

21 De Canali Venoso nihil dico, nisi quod ut in adulto, æquo crassior videtur. De Vena autem Portæ, & Cava super aliis Tabulis sermo erit. Nunc de Arteria Hepatica scire aveo, quinam ejus rami multo maximæ istius jecoris parti inservirent? Lobus enim sinister hepatis cum dextero comparatus, sane parvus est & crassitudine, & ambitu, ut interdum vel in Eustachianis Iconibus aliquanto minorem desideraverim. Tu igitur, Vir cl. qui id minime ignoras, qua, obsecro, causa cum utrumque istius Arteriæ ramum, & omnes fere propagines monstres versus sinistrum lobum directas; vix harum unius partem, eamque exiguam ostendis se dextrorsum versus insinuantem; tantæ isti moli majoris lobi prospecturam? Hoc certe ne cum tua quidem convenit Tabula IV. in qua totum dexterum Arteriæ ramum, sinistro sane majorem, in lobum dexterum immittis. Porro illa de qua modo dicebam, propago quomodo certo in loco qui haud procul est ab 2, ita repente dilatatur, ut origine sua multo amplior sit? Po-
898 stremo quod *omnes* Arteriæ hepaticæ surculi *denique* in venæ Portæ, *ductuumque biliariorum tunicis, & capsulæ substantia desinant*, libenter crederem, nisi ego, ut alias scripsi, quod Cel. Ruyschius, vidissem, ejus videlicet Arteriæ ramusculos ad membranam quoque investientem hepar pertingentes, per eamque repentes: quarum similes observationes habuisse audivi Joannem Loquet, qui atro humore injecto, ejusdem Arteriæ finem non modo in ea membrana, sed & in hepatis Ligamentis invenit. Ejus *Disputationem*, quæ de *Arteria* quidem *Hepatica* inscribitur, sed alia quoque complectitur æque ad argumentum tuum pertinentia, minus miror me nondum vidisse, cum tibi ipsi neque in I. neque in nova hac *Historiæ Hepaticæ* Editione notam fuisse, animadvertam.

22 Glandulas conglobatas, cavo hepatis adhærentes, scribis, *capillamenta venosa propria in ramum portæ magis attiguum transmittere*. Si scriberes *in radicem portæ*, ut intelligere possemus de surculo quopiam ad venas cysticas pertinente; res sane esset expedita. Sed *in ramum* qui arteriæ videlicet vices gerat, venosas radiculas influere, & in eum canalem ex quo sanguis in capillamenta urgeri debet, sanguinem ex quibusdam capillamentis inferri, atque admitti, videtur sane vel apud te, Vir cl. sine dubitatione scribi non posse,
1087 qui hoc *speciale privilegium* venis cysticis, quæ in ramum tamen venæ Portæ non influunt, servasti. Veruntamen quod injectiones sine ambiguitate docebunt, hoc sequar.

23 Cystis felleæ, sedes, ut tot alia in hepate vidimus, varia sit in variis, necesse est. Ne enim alias observationes memorem; Eustachius (*h*) certe qui illam semel, atque iterum pinxit, utrobique magis a fissura hepatis distantem exhibuit, quam tu in ulla de tot Tabulis exhibueris. Sed hoc mitto. Neque magis mihi in præsentia quidem dispiciendum existimo, quem ad angulum Meatus cysticus cum hepatico Ductu confluat; quanquam ego ad acutum angulum a parte hepatis solitus sum invenire, nec fere video, si VII. tuæ Tabulæ Figura II. in quodcumque cavum hepar de tot quæ pingis, transferretur, quænam apta ei Vesiculæ sedes contingeret. Verum aut illo ipso, aut quocumque alio ex tot quæ delineas, cystici, & hepatici canalis confluxibus in quodcumque a te pictum cavum jecur translato, jam attendere illa præstat quæ in hujus II. Tabulæ Explicatione, & recte quidem, doces, *Ductum* 899
communem a te exhiberi, naturalem in hac figura ad duodenum inclinationem, & directionem quidem præ se ferentem, sed sinistrorsum reflexum. Jam igitur fingamus, Ductum Communem, & cum hoc Hepaticum, & Cysticum a sinistris quo tu reflexisti, eo quo debent, reduci, simulque eorum memores quæ supra constituimus, cavam hanc hepatis faciem in eum quem secundum naturam positum habet, restitutam intelligamus. Particula quidem jecoris quæ proxima limbo est, qua fere videlicet fundum excipitur Cystis, posteriora fortasse respiciet magis, quam inferiora; reliqua autem hepatis cava facies, ideoque illa etiam ex qua Cystis cervix, & meatus Cysticus pendent, inferiora magis, quam posteriora spectabit. Hæc ubi semel vel ex tuis hisce Tabulis probe animo conceperint quibus cadaverum copia non est, non poterunt sane non intelligere, Cysticum ductum, ad confluxum illum suum tendentem, non ascendere quidem, sed descendere, & præterea secundum curvaturam in Figura illa IV. (*i*) ab Eustachio, in tuis autem fere omnibus a te pictam, & a Bauhino (*k*) etiam memoratam, sic reflecti, ut ejus orificium non defluenti ex Canali Hepatico bili, sed retrocedenti ab intestino per Communem, obvertatur. Non est opus, ut Piccolhomini, ut Vidii, ut Hornii vel descriptiones, vel picturas, quibus hæc firmentur, proferamus, quando satis est Summi Anatomes Doctoris qui iis, aliisque facem prætulit, Gabrielis Fallopii (*l*) verba producere: *Cervix*, inquit, vesiculæ *prope portas quasi duplicata reflectitur, atque ipsius pars altera, quæ cum meatu* hepatico *conjuncta est, non sursum ad portas, sed deorsum ad duodenum respicit*. Quorsum hæc? inquies Vir cl. Eo nimirum, ut monstres, quemadmodum componi hæc queant cum iis quæ de *indubitabili* scribis *digressione in* 102
cystim totius pene liquidi ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis. Manifestum hoc trahis ex naturali hepatis, ductus ejusdem excretorii, & ipsius folliculi positione. Hanc autem ita describis: *Folliculus imum cavæ regionis inhabitans perpendicularem situationem servat; cujus collum seu angustior cavitas superius ponitur; fundum seu amplior pars ad inferiora jacet. --- Producto hinc verticaliter a cervicis apice canali cystico; seu potius eodem vesiculæ collo ad ductus fellei insertionem ascenso; patet, ut supra, bilem ex ductu hepatico ad hoc bivium deventam, facilius in ductum cysticum, longitudini perpendiculari proximum a gravitate sua deturbari posse & cæt.* Supra au- 99
tem scripseras, cysticum ductum *hiare osculo sat amplo in tubi biliferi basim; --- indeque ab eo quasi perpendiculariter propendere; --- ut ideo tamquam vorago viam occupans, trajicientem ibidem placide versus duodenum bilem, hujusque veluti præcipitii nesciam deglutiat, & per propriam cavitatem raptet*. Nos vero bilis a meatu Communis fine in Hepaticum retrocedentis partem quidem ascendere per Cysticum posse, & sic in Vesiculam postremo descendere, nunquam negavimus. Sed *totam pene* bilem quæ ab Hepatico in Communem defluit, inter defluendum, *a gravitate sua deturbari* in Cysticum, ut qui ab Hepatico *quasi perpendiculariter propendeat*, hæc vero in præsentia intelligis cur probare pariter non possimus.

24 Intelliges quoque, cur nobis probari nondum queat, *ingressum venæ Portæ esse ad Hepatis sini-* 900
strum latus, seu concavæ regionis centrum, si nimirum animadverteris, foveam hepatis C C, ejus regionis *centrum* non *esse censendam*, nisi jam jam prope D. quo usque *elongari ad latus dextror-*

(*h*) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4. (*i*) Tab. XI. (*k*) Theatr. Anat. l. 1. c. 45.
(*l*) Obs. Anat.

894 *trorſum* illam foveam docuiſti *pro ingreſſu, ſinu, ac primis diſtributionibus trunci venæ portæ;* quem quidem locum jam jam prope D, non eſſe *ad Hepatis ſiniſtrum latus*, iidem oculi per ſe judicant, qui ejus faciei hepatis centrum eſſe, judicant. Nam quod mones, *Truncum venæ Portæ (in hac icone ad dextra, & ſuperiora revera inflexum, ſed in his, quæ ſubſequentur, figuris propria in ſede perſpiciendum) hanc foveam, ſeu centrum cavæ hepatis tranſmittentem, ſiniſtrum pariter ejuſdem*
27 *cavæ regionis latus neceſſario occupare;* primum hic quæritur, ut de ramis venæ Cavæ quærebatur, de *introitu in hepar*, hoc eſt de ipſo fine trunci venæ Portæ, non de ſede trunci ante introitum, ſive ante finem, quæ nimirum ſedes ſiniſtro quidem eſſet in latere, ſed non in centro tamen cavæ hepatis regionis. Deinde ſi in hac ipſa II. Tabula truncum venæ Portæ propriam in ſedem reſtitutum intelligamus, nunquam ſane illuc trahi poſſe, perſpiciemus, ut locum occupet quem in *ſubſequente* Tabula III. eidem aſſignas: qua de re, aliiſque eadem Tabula exhibitis protinus, quæſo, videamus.

25 In III. igitur Tabula (in nulla enim alia ex *his, quæ ſubſequuntur, Figuris* id agi a te, video) *Truncum venæ Portæ propria in ſede perſpiciendum* proponis. Qua de re ut vere exiſtimare poſſimus; neceſſe eſt ut ſedem, poſitum, figuram Sinus ejuſdem venæ, & quam in Sinus hujuſce partem truncus venæ ipſius deſinat, cognoſcamus. Quod ad me attinet, eum Sinum oblongum, & a dextero hepatis lobo ad ſiniſtrum in tranſverſum porrectum obſervare ſolitus ſum ita uti cum ad eum pervenit locum ad quem umbilicalem excipit venam, ſe ſe, aut amplum quaſi ramum, huic eidem venæ obviam mittat. Porro ut Sinum, ad extremum ſiniſtrum, vena adit umbilicalis, ſic prope extremum dexterum, ſubire truncum video venæ Portæ: hoc autem Sinus extremum dexterum extremam foveæ hepatis dexteriorem partem ſic tenere, uti haud raro non totum oculis pateat, ſed hepatis ſubſtantia, quæ iſthmo lobuli Spigeliani proxima eſt, obductum, niſi hæc auferatur, deducaturve, ex toto conſpici non poſſit. Quamobrem ſicuti haud raro mihi accidit, ut truncum venæ Portæ in eam Sinus partem influere viderim quæ iſthmum contingebat (id quod in IV. illa Figura (*a*) ſatis indicavit Euſtachius) ſic nunquam accidiſſe memini, ut eo influentem viderem quo tua III. Tabula oſtendit, nec, quod conſequitur, ut Sinus ramos dexteros; ne de aliis nunc loquar; jam diviſos, atque ita patentes tanto ab dextera foveæ ora intervallo conſpicerem. Quæ omnia ſi velis diligenter attendere; facile intelliges, obſervationes meas longe magis ad illa accedere quæ Tabula II. indicas, quam ad hæc quæ III. proponis. Neque tamen credas, me negare in aliquo interdum cadavere rem ad hunc modum poſſe inveniri. Nam Gliſſonium (*b*) quoque video trunci venæ Portæ ingreſſum in Sinum ſuum non a dextris delineaſſe. Verum cum te animadverto in aliis pariter duabus Figuris (*c*) quibus hunc eundem ingreſſum, quamvis vena ab hepate exempta, pingis, a dextris non pingere, idemque ſervare in Tabula hac III. in qua id agis, ut Truncum Venæ Portæ propria in ſede perſpiciendum proponas; peto abs te illud primum, ut ſaltem moneas, non ita rem ſe ſemper habere, deinde hoc quoque, ut amplius quæras, ſitne crebrius in naturæ conſuetudine poſitum, ut res ſe habeat ſecundum hanc tuam delineationem, an ſecundum meas illas obſervationes, præſertim cum mecum faciant præter Euſtachium de quo paulo ante indicatum eſt, duo Experientiſſimi, & Celeberrimi Anatomici Kerckringius (*d*), & Heiſterus (*e*), qui venæ Portæ ſuum in Sinum ingreſſum pingentes, hunc prope Sinus extremum dexterum commonſtrarunt.

26 Nunc a vena Portæ ad Cavam tranſeamus. Scribis, *Cavæ truncum poſtquam inſculptam in* 904 *ejus gratiam hepatis foveam ad quatuor circiter digitos protenſam emenſus eſt, ab eadem emergere, relictoque jecore, ad lumborum vertebras juxta aortam protendi*. Etſi mallem, hujus etiam venæ progreſſum ſecundum ſanguinis motum, non contra hunc, memoraſſes; ea tamen re omiſſa, hoc dicam, non videri mihi, illius foveæ longitudinem ſine aliqua ejus varietatum commemoratione definiri poſſe. Nam certe in quibuſdam, etiam magnis, jecinoribus multo infra iſtam menſuram vidi, ut vix duos tranſverſos pollices æquaret; ima etiam parte computata, quæ potius quam fovea, leve jam jam deficientis foveæ veſtigium erat. Tu vero cum iſtam foveam, vel immiſſam foveæ partem venæ Cavæ ter pingas; longitudine ſemper exhibes multo majori, & quæ cum tua iſta *quatuor circiter digitorum menſura* conveniat. Quod vero ad ramos attinet ex hepate in eam venam influentes, primum in II. Tabula *inferiores* oſtendis, 897 ſeu *poſtremos*, ut tu loqueris, *quos cava ſuo per foveam trajectu a lateralibus hepatis partibus excipit*, deinde in hac III. Tabula *tres principales*, ſeu *majores*. Verum hos majores nunquam, ut 903 abs te, Vir cl. delineantur, vidiſſe memini. Equidem recordor, ipſorum orificia tam alte intra venam Cavam mihi nonnunquam ſe obtuliſſe, ut in 904 hoc Theatro diaphragma oſtenderim tribus, inter ſe proximis, foraminibus pertuſum, medio uno, multoque ampliore quo vena illa Cava tranſmittebatur, duobus quæ huic adjacebant, minoribus per quæ hepaticæ hæ venæ trajiciebantur, ſtatim ſupra diaphragma Cavam aditaræ. Sed contra haud ſubit, earundem orificia intra Cavam uſque adeo infra ſeptum tranſverſum vidiſſe, ut ſummum omnium ab fine Venoſi Canaliculi duorum pollicum intervallo; reliqua trium, quatuorve diſtarent, quemadmodum a te oſtenduntur. Imo ea obſervare ſolitus ſum in illa ipſa parte venæ Cavæ quæ diaphragma verſus ex jecinore emergit, aut jam jam eſt emerſura, neque fere plura duobus, ſic tamen, ut in unum ex iis orificiis binos ex majoribus ramis confluere, interdum diligentius attendens, animadverterim. Ramos autem illos minores nulla certa aut loci, aut ordinis, aut numeri, aut denique amplitudinis ratione in ſubjectam proximam venæ partem deſinentes inveni. Sic etiam nuper de tribus jecinoribus primum vix unum oſculum exhibuit, idque ſatis parvum, tranſverſi digiti infra majora intervallo; alterum duo, vel tria mediocria orificia; tertium nihil ejuſmodi, ſed minuta tantummodo hic illic foraminula oſtendit. Quin te ipſum quoque aut multo his minora foraminula, aut nullum certe infra majora, ſatis notabile oſculum interdum vidiſſe, non modo hæc III., ſed & IV. Tabula confirmat. In qua etſi, vena Cava exempta, nudam hujus foveam oſtendis; ramulorum tamen in venam influentium hiantia oſcula ſupereſſent; nam non concidere, nec connivere, maxime venarum hepatis proprium eſt.

27 Qua de re quantum per ſe ultro obvia, atque conſpicua, tantum ab Anatomicis ſileri ſolita, equidem optaſſem, ut tu, Vir cl. in Hiſtoria Hepatica mentionem injeciſſes, & cur inſtituta illa ſit, quæſiviſſes. Nam certe quamcumque jecinoris partem in fruſta, ut libet, conſcindamus, quæcumque ejus venæ vel majores, vel parvulæ, in tranſverſum diſſectæ, ſectiones omnes ſuas offerunt patulas atque hiantes, indicio manifeſtiſſimo, exteriorem omnem tum propaginum venæ Cavæ, tum Capſulæ Portæ ſuperficiem cum hepatica ſubſtantia, cum Capſula autem venam Portæ ſic cohærere, ut harum omnium venarum quæ quidem magis ſub ſenſum cadunt, parietes nunquam, ut alibi poſſint concidere, ſed propter ejus cum quo undequaque cohærent, corporis ſtabilem conſiſtentiam, ut loquuntur, & firmitudinem, expli-

---

(*a*) Tab. XI. (*b*) Anat. Hep. c. 33. (*c*) Tab. VIII. Fig. 1. & 2. (*d*) Spicileg. Tab. XXIX. Fig. 1.
(*e*) Eph. N. C. Cent. VI. Obſ. 27. & Compend. Anat. Tab. III. Fig. 12.

explicatos extensosque servari necesse sit. Idque non in hominis modo, sed in aliorum quoque animalium jecinore Natura præstitit, quantum ex suis, bovis, & hujusmodi quadrupedum, ac nonnullorum piscium, aliorumque animantium dissectione cognovi. Hoc autem eo pertinere, ut *progressus sanguinis* per vasa hepatis *promptissime fieri possit*, tradi video in quadam Medica Dissertatione, in qua una, quantum in præsentia memini, hanc observationem commemoratam invenio. Ea Dissertatio, non uno nomine ad tuum spectans argumentum, sub præsidio Medici Nobilissimi G. E. Stahlii habita est, inscriptaque *De Vena Portæ Porta Malorum*. Cæterum an illa ejus rei causa sit, quod a primo ratio ipsa videtur confirmare, ne sanguini, lento ac debili impetu per jecur propulso, superandi concidentium venarum obices opponantur; an vero illa ipsa res ex parte tamen inserviat ad opportunam in hepate tarditatem sanguinis conservandam, quatenus huic circumjectæ vasorum tunicæ, ut distendi, ac distrahi, sic resilire, & contrahi ad urgendum sanguinem haud satis queant, indagari fortasse posset. Utcunque est; excretorii etiam bilis canaliculi (non modo arteriæ, quæ & alibi id solent) mihi in discindendo hepate, hoc nonnunquam attendenti, sic satis, quamvis non æque manifesto, patulas sectiones exhibere visi sunt. Hæc autem omnis disquisitio ad quarundam etiam aliarum partium sanguifera vasa transferri potest quorum transversas sectiones sic satis patentes animadverti, & nominatim pulmonum, ac renum, dum hos secundum longitudinem a dorso ad sinum, illos autem transversos discinderem. Sed nunc ad hepatis lymphæ ductus transeamus.

28 Horum *germanos icones* tibi in promptu esse, indicaveras A. 1711. Hic autem ea vascula 21
exhiberi a te dicis *qualia jam anno* 1706. *in juvene ascitico, & melius anno* 1714. *in homine, hy-* 901
dropica pariter ægritudine denato observasti. Sed minimorum, qualia lymphatica sunt vasculorum tot, tantæque in variis cadaveribus varietates spectantur, ut ex una, aut altera observatione *germanas* (tua pace dixerim) & quæ id saltem quod plerumque est, exprimant, eorum delineationes sperare non possimus. Accedit manifestus Pictoris error, qui quomodo toties errare eundem errorem potuerit, quot internodia lymphæ ductuum in-
902 versa descripsit, cum te *nescire* fatearis, tanto minus intelligere aliis licebit, præsertim animadvertentibus, recte eundem Pictorem internodia expressisse in plerisque ex iis lymphæ ductibus qui per fellis vesiculam obvii sunt: quæ discrepantia etiam facit, ut te in universum monente: *lymphaticorum internodia inversa in hoc iconismo exhiberi*, nostri turbentur Tirones, qui hoc ut de omnibus dictum vident, sic in omnibus non queunt agnoscere. Sed vide, quæso, ne alia sint, eaque graviora, quibus Tirones perturbentur. Hoc certe Iconismo, quo *capsulam Glissonianam in situ* ostendis *sinum portæ circumcingentem*, commonstras quoque, *occasione ortus, progressus, & termini Lymphaticorum hepatis, partem Pancreatis, & receptaculum chylare in situ cum ductu Thoracico; tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant, & supradicta lymphatica ad extremos fines deferunt*. Cum autem Sinum venæ Portæ Capsula convestitum *in situ* ostendere non possis, quin facies hepatis, quæ inferiora spectat, conspiciatur, per hanc autem faciem Thoracicus ductus non modo non feratur, verum neque eidem faciei hepatis, sed posticæ, quam a Vesalio delineatam esse, diximus, respondeat, haud inutile, opinor, fuisset, si alicubi in tam longa præsertim Explicatione Tirones monuisses, ne, præter sententiam tuam, sibi forte imponi a pictura paterentur, sed hepar secundum naturam ita positum meminissent, ut ejus superior in Figura limbus ad posteriora, inferior ad anteriora, & quod consequitur, hic quidem ad eam regionem pertineat quæ a chyli Receptaculo, *in situ* collocato, longe absit, ille vero ad eam quæ Thoracico ductui, suæ ad corpora vertebrarum sedi affixo, propior sit, ita tamen propior, ut diaphragma inter hepar, eumque ductum intercedat, alterumque ab altero sic dirimat, ut illud in ventris cavea, hic intra ipsos thoracis parietes contineatur.

29 His igitur ita, ut par est, constitutis, animoque probe conceptis, de istis singulis quas commonstras, Partibus videamus. Et primum, si limbum hepatis qui in Figura superior est, sic ad posteriora deorsum trahi, intelligamus, ut picta hepatis cava facies naturalem obtineat locum, ventrisque inferiora respiciat; non satis video qui illa ductus Thoracici *insula* quâ littera H comprehenditur, neque inferiore hepatis plano superior sit, neque ab hujus partibus quæ tres, aut quatuor transversos digitos a postico hepatis limbo distent, satis remota, ut lymphæ ductus qui H litteram contingit, & qui item fere eidem H subjectus est, ab iis partibus eam insulam adituri, descendere debeant, & tam brevi tractu, quam numerus internodiorum ostendit, ad ipsam pervenire jam possint.

30 Mitto libenter hic quærere, num „Glandulæ 906
„ ad cavam hepatis conglobatæ --- omnes a plurimis „ communi nomine *muscosæ* vocatæ sint „ itemque illud, num lymphaticorum „ exortum jam „ non esse glandulosum, ex iis lymphaticis, quæ „ in hac figura diligenter Archetypo collata, ab „ externa jecinoris tunica propagantur, liquido „ pateat „ quod enim pro *exortu* ipse delineas, omnes viderunt, neque tamen omnes verum propterea lymphaticorum exortum *liquido* sibi *patere*, crediderunt. Hæc, inquam, libenter mitto, & ad *partem* illam *Pancreatis, & receptaculum chylare* pergo, quæ *in situ* ostendere te, dicis *cum ductu Thoracico, tum membranaceas productiones, quæ pancreaticas, & chylares has partes cum hepatis corpore communicant*. Binæ istæ membranaceæ Productiones P. P. & SS. a te, Vir cl. sic exhibentur, quasi *pancreaticas, & chylares has partes* cum antica & convexa facie imi hepatis limbi *communicarent*: quod num verum sit, ipse vides, videntque omnes qui eum limbum in cadaveribus inspexere. Porro cum ais: *in hac figura Chylarem cisternam situm exacte suum, suamque cum jecore naturalem habitudinem servare; hic* 908
nempe productionem illam membranaceam SS. considerandam esse a T. ad R. non jam verticaliter, sed pene horizontaliter protensam; distantiam ideo in homine ab hepate ad cisternam horizontaliter mensurare; hinc dubitationes magis magisque succrescunt; nam & *mensura* ista a T ad R longe brevior spatio est quod a T ad R *horizontaliter* secundum naturam intercedit, & si membrana ab imo hepate ad chyli Receptaculum *pene horizontaliter protenditur*, quonam modo (id quod supra quærebamus) ab inferiore hepatis facie lymphæ illi ductus & descendent, & brevissimum emetientur spatium ut partem Thoracici ductus adeant sex, septemve transversis digitis summo Receptaculo altiorem? Denique; ut alia præteream; si chyli Receptaculum *situm exacte suum* hic servat; quonam modo pars ista Pancreatis *in situ* est? Si enim illud *in sinistro latere superiorum vertebrarum lumborum jacet*; eam certe Pancreatis partem a sinistris habere non potest, quam extremam dexteram esse, cum crassitudo ostendit Pancreatici ductus, hujusque ramorum vel longe major quam in *elaborata*,
ut fateris, *Figura Graafii*, tum Lobulus compro- 907
bat in quem Pancreatis ima ora quasi in appendicem solet prope intestinum excrescere eo ipso in loco ubi in cane, aliisque ejusmodi animantibus eadem ora quasi in alterum producitur Pancreas: cujus in nobis Lobulus iste leve quoddam est rudimentum.

31 Quoniam de Pancreate sermo est, cujus ductum, & Communem, quem vocant, bilis Meatum in hac Tabula disjunctos proponis, maluissem ut in alia quadam utriusque confluxum, & commune (sic enim sæpius se habere res solet) in intestino osculum demonstrasses, vel saltem quod Glissonius fecit in *Anatomia Hepatis* sua

(*) tu

(*), tu quoque in tua feciſſes, ut ſine illius oſculi, & eorum quæ ad ipſum pertinent, accurata deſcriptione *Hiſtoriam Hepaticam* omnino perfectam atque abſolutam non crederes. Tu vero *coalitum, & communem, unamque amborum* Ductuum *in inteſtinum inſertionem* vis interim ab Lectoribus *videri in eleganti, elaborataque*, de qua modo dixi. mus, *figura Graafii*. Utinam hæc quæ inteſtino aperto obvia ſunt omnibus, ſatis oſtenderet. Neque enim quæro, ut nobis demonſtret quid de *novo Bilis Diverticulo* ſentiendum ſit, de quo non niſi ante hos ſex annos ſcriptum eſt a Præcl. Abr. Vatero in Diſſertatione de eodem inſcripta, ad tuumque inſtitutum pluribus locis pertinente.

Non inquam, hæc quæro. Illa quæro, ut quæ ſine ullo apparatu ultro in omnium oculos incurrunt, exhibeat. Primum, commune illud oſculum non in cylindro ſic intra inteſtinum quaſi recta ſe conjiciente, & toto, ut videtur, corpore libere intra ejus cavum ſic proſtante, ſed in cylindro ſecundum inteſtini longitudinem inter hujus tunicas ad tractum interdum tranſverſi pollicis ſe demittente, ut altera cylindri facies intra parietem inteſtini deliteſcat, altera, hujus tunicas attollens, intra inteſtini cavum promineat, hæcque magis quam extrema ima cylindri pars quam carunculam vocitant, oppoſitum inteſtini parietem reſpiciat. Hunc enim haud ſemper caruncula reſpicit; ſed ſæpe omnino deorſum cum inſculpto oſculo converſa eſt; ut propterea in multis id oſculum non in medio quodam monticulo, inſtar umbilici, eſſe videatur. Porro oſculo ac toti cylindri protuberantiæ cum alias, tum nuper in ſex continenter ſectis cadaveribus ſuperinductam valvulam, eamque longe conſpicuam, vidi; ut mirer qui hanc omittant, & magis qui hanc negent, inveniri, Riolanum (*a*) credo, exercitatiſſimum alioqui Profectorem, ſequentes, qui nullum, niſi quod ad Ureterum eſt fines, hic voluit artificium agnoſcere. Equidem non *duas membranulas*, a Veſalio (*b*), atque aliis propoſitas, *quæ utrinque ad orificii latus laxe propendeant*, imo ne unam quidem membranulam, quam huic officio præfectam alii commemorarunt, agnoſco, niſi forte unius membranulæ nomen pro peculiari membrana haud ſumpſerint, ſed idem quod Diemerbroeckius (*c*), & Verheyenius (*d*) intellexerint. Nam ego quoque nihil aliud invenio, niſi intimas inteſtini tunicas ſupra cylindri protuberantiam corrugatas, duplicataſque in modum valvulæ deorſum pendentis, & clitoridis præputium quodammodo referentis, ut facile ſurſum verſus duci poſſit ad carunculam cum cylindro retegendam, & facile viciſſim reduci ad eandem operiendam. Quod quidem conſpicuum, in eodemque conſtans loco Naturæ artificium præclare intelligitur eo ſpectare ut quæ in ventriculo ſunt confecta, dum ad hunc locum delabuntur, ipſa in valvulam incurrendo, hanc deorſum verſus extendant, ſibique aditum in carunculæ orificium præpediant. Sed qua viciſſim induſtria cautum ſit, ne qua ſurſum, ut interdum contingit, ex inteſtino revertentia, in illud ſe oſculum intrudant, non ſatis adhuc mihi cognitum eſſe, fateor. Nam ſi cum valvulæ ora commiſſam quandam columellam carneam viderem, hac pro re nata deorſum trahi, tractamque ſervari poſſe, intelligerem. Nunc vero non valvulam, ſed imam cylindri, ſeu carunculæ oram quæ cum inteſtini pariete cohæret, in alterum corpuſculum, ſtabilis firmæque rugæ inſtar, produci video, deorſum pariter ſecundum longitudinem inteſtini protenſum, huicque tota altera facie affixum, altera intra inteſtini cavum prominens in his magis, in illis minus. Nonnunquam enim craſſiuſculum vidi, nonnunquam imo fine bifidum, ſæpius autem exile, ſimplex, & quo magis deſcenderet, eo magis extenuatum: fuit quoque cum vix levem obſcuramque ejus quaſi adumbrationem inveni. Longitudine etiam, aliquando tranſverſos digitos fere duos, interdum pollicem, alias minorem digitum adæquabat. Nemo adhuc, quod meminerim, id deſcripſit præter Virum Præclariſſimum Amiciſſimumque Jo. Dominicum Santorinum (*e*) apud Venetos Protomedicum, & in præſentia Anatomes Profeſſorem, qui *frænulum*, *ſeu ligamentum* hujus orificii nuncupavit. Ego ut quodammodo iis reſpondere Corporibus video quæ olim ſub ureterum oſculis in veſicæ collo deſcripſi, ita candide fatebor, me ut de illorum, ſic de hujus quoque vero certoque uſu dubium hærere. Venit quidem in mentem aliquando inquirere, poſſitne, ubi contrahatur, carunculæ oſculum, quod alioqui proximo cylindri, ideſt Communis ductus cavo aliquanto anguſtius eſt, coarctare, atque ita, opportune aditum ſurſum recurrentibus ex inteſtino ſuccis intercludere. Verum hoc frænulum deorſum trahendo, ut nunquam valvulam moveri vidi, ita carunculæ orificium viſum quidem interdum eſt contrahi, & anguſtius fieri, ſed interdum contra viſum eſt, ſic deorſum tracta infima ipſius ora, magis aperiri, interdum denique nec contrahi, nec aperiri, ſed ut per ſe erat, quantumvis traherem, permanere.

32 Proximum eſſet ut quæ de numero, figura, & ſede Receptaculi, & quod item de Thoracico ductu in iſtum modum flexuoſo ſcribis, aut pingis, non modo cum tibi notis Cowperi, & Henningeri, verum etiam cum aliorum pariter Celeberrimorum Virorum Saltzmanni, Cantii, Santorini Iconibus, aut deſcriptionibus, atque aliis quæ nobis in promptu ſunt, obſervationibus conferremus. Verum & tu idem in parte facere per te poteris, & nos ſuper hac III. Tabula jam plura ſcripſimus. Itaque his, aliiſque omiſſis, vel quę olim fortaſſe inter Bilſii Aſſeclas ſine ulla dubitatione accipi potuiſſent, vel quæ ut oppido perrara, ita certa quadam alia ratione ſunt enarranda, duo tantum ex te, cl. Vir, quæram. Alterum, ut quid intelligas per uteri *lactifera vaſa chyloſis ſuis uberrimis identidem copiis imbibita* diſerte exponas, atque ita exponas, ut quod tu videris facere, nos quoque dubitare cogamur, ne in mammas quidem per arteriarum ſemitam chylum importari. Alterum, ut ſi commodum eſt, iſtarum *avium rapacium* nomen indicare ne graveris, in quibus nimirum conſpexeris *non tantum lactea vaſa --- ex inteſtinis agminatim erumpentia* 910
--- ſed ulterius producta ad omnia abdominis viſcera, imo & ad ipſa præcordia, penetrato diaphragmate, immediate repentia. Nam ego qui non paucas aves, & in his ex rapacibus etiam quaſdam ſecui; ut iſta *lactea vaſa*, iſtamque horum productionem *ad omnia abdominis viſcera* prætermittam; nunquam certe, niſi in Veſpertilionibus, *diaphragma* vidiſſe memini. Hæc ergo omnia ſi in bono lumine collocabis; non tu quidem *quaſi adverſaria*, ſed iis dumtaxat præclarum egregiumque Opus *conſtruxeris*.

33 Sequitur ut Tabulam IV. inſpiciamus.
Et primum id probo, quod ad *conciliandam figuræ perſpicuitatem*, arteriam hepaticam, & choledochum meatum *aliquatenus in propriis ramificationibus invicem diducta repræſentes*. Si tamen hunc rurſus ad illam adductum fingamus; ne ſic quidem ſatis intelligere poterimus, quomodo hæc Figura cum iis conſentiat quæ de utroque hoc vaſe alibi ſcripſeras, affirmans, *pari* utrumque *paſſu*, *paribuſque diramationibus excurrere*. Deinde ea quoque libens confirmo quæ de Iſthmo oſtendis, ac tradis, quo foveæ pro vena Cava paratæ ſumma latera ſæpenumero conjunguntur. At illud miror, cur Iſthmum alterum quo foveæ, ſeu mavis ſinus venæ Umbilicali attributi latera non abſimiliter committuntur, nec uſquam in *Hiſtoria Hepatica* memoraveris, neque in ulla de tot Tabulis oſtenderis; ſed totum hunc ſinum ſemper omnino apertum delineaveris. Attamen ita ego ſolitus ſum rem aliter invenire, ut vel nuper de octo jecinoribus continenter inſpectis, nullum prorſus fue-

Margin numbers beside the right column, as printed: 931 (beside "Et primum id probo, quod ad conciliandam figu-"), 27 (beside "ſu, paribuſque diramationibus excurrere").

(*) C. 16. (*a*) Antrop. l. 2. c. 22. (*b*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8. (*c*) Anat. l. 1. c. 15. (*d*) Anat. l. 1. tr. 2. c. 17. (*e*) Obſ. Anat. c. 9.

fuerit in quo sinus hic totus per se pateret. In tribus enim peculiare vidi Ligamentum, modo tenue, ac teres, modo latum, & crassum, semper autem firmum ac validum quo sinus latera haud procul a magna quam tu vocas, hepatis fovea nectebantur ita uti illud dissecare opus fuerit, ut venæ Umbilicalis summa pars, ejusve cum Sinu Portæ connexio in conspectum veniret. Præter id Ligamentum, in uno hepate ipsam quoque ejusdem visceris substantiam cum eo Vinculo in Isthmi formam conjungi, eaque latera committere, animadverti. In reliquis autem quatuor jecinoribus nullo hæc alio vinculo, nisi ipsa hepatica substantia ibidem committebantur, in Isthmum conformata interdum minimi transversi digiti, nonnunquam pollicis crassitudine, quo Isthmo in nonnullis ad duorum digitorum, in aliis ad minorem tractum Sinus cavea operiebatur.

Quæ quamvis ab nemine, quod sciam, descripta, cum ita se habeant tamen; poteras, opinor, te æquiorem præbere Doctissimo Reverhorstio ubi in quadam ejus Figura Jecinoris, quæ in Theatro Anatomico Cl. Mangeti 3. est Tabulæ LXII, quæsivisti: *Quid tandem sit fissura illa C. quæ quidem cum*
914 *magna hepatis fovea haudquaquam communicat, ut hinc inter minorem hanc, majoremque aliam hepatis foveam, nova lobi species inter umbilicalem venam D. & felleam cystidem K. hic effi̇cta repræsentetur, quæ quidem nuspiam in hominibus visa est. Quo autem pacto umbilicalis vena D. sejunctam minorem hanc foveam C. trajiciens, ad sinum portæ in majori fovea, quæ in hac figura satis longinqua est, degentem concurret?* Isthmus enim a Præstantissimo Viro haud procul ab *o* non omissus, operit, non tollit, fissuræ C continuationem, ut vena Umbilicalis D in eo posito, sub Isthmo, tanquam sub ponte trajiciat ad superiorem quæ a latere *f* adumbratur, fissuræ partem, atque ita cum sinistro extremo Sinus venæ Portæ quod illuc demitti diximus, concurrat. Quod si oculos ad eam dumtaxat transtulisses Bidloi Figuram quæ supra istam ipsam Reverhorstii in eadem Tabula proponitur, aut ad illos diligentissimi Eustachii Iconismos (*a*), quibus cava jecoris pars commonstratur; ut in his cunctis Iconibus eum Isthmum, quantumvis minorem, non prætermissum conspexisses, sic Reverhorstii factum probandum magis, quam improbandum esse, agnovisses.

34 Quoniam de hepatis foveis sermo incidit, quas in nulla Tabula æque ac in præsenti detectas pingis; haud alienum est de iisdem pauca subjicere. Si ergo ipsas, quemadmodum a te, Vir cl. in hac, & proximis duabus superioribus exhibentur Tabulis, cum plerisque jecinoribus conferamus; sane dubito, ne tam profundas amplasque, quam tuæ istæ apparent, inveniamus. Et supra quidem de venæ Cavæ fovea dictum est, quam Spigeliani lobuli, hujus quoque rei gratia efformati, summum latus dexterum magna ex parte efficit, in multisque etiam magis, dum se in notum, quem tu delineas, ejusdem foveæ Isthmum producit. De reliquis autem foveis illud universe dicam, vel non adeo amplas, nisi earum oræ distrahantur, vel non adeo profundas, si hæ distrahantur, apparere consuevisse. Quid mihi velim, quod ad mediam transversam foveam attinet, hæc, & III. potissimum Tabulæ; quod ad foveas reliquas, II. Tabula satis ostendit: quarum insuper fovearum fundum non semper ejusmodi est, sed interdum ex ipsis lateribus efficitur illuc ad angulum convenientibus. Non me quidem præterit, Jo. Riolanum (*b*) scripsisse: *Jecur parte sima adeo excavatum esse, ut manum excipere queat, & ab eo specu quatuor, aut quinque canales, qui digitum reciperent, huc & illuc ferri per Hepatis substantiam.* Sed primum, hæc sic exaggerantur contra Laurentium, in alterum extremum decurrentem, *inque Hepate cavitatem nullam esse*, scribentem. Deinde Riolanus cum de specu dixit manum excipiente, facile hepar spectavit ex septo transverso in se pendens, non in tabula resupinatum. Postremo nos quoque nostris credere oculis par est de isto hepatis specu, vel ut tu Riolano, opinor, indulgens loqueris, *hepatis antro*: 1053
quod nuper vel in maximo secundum naturam je- 1054
cinore tantum abest ut manus capax deprehenderim; multo minus amplum, minusque profundum quam tu delineas, inveni, seu Portæ Sinu sine ulla distractione sublato, inspicerem, sive priusquam Sinum prorsus auferrem: cujus certe, Capsula adhuc obducti parietes non modo ab foveæ oris dexteris non tantum supra, infraque distabant, quantum III. tua Tabula ostendit; sed plerasque earum certissime contingebant.

35 Verum ut in hisce hepaticis foveis delineandis tui, credo, Pictores nimis liberales se præstitere, sic vicissim nimium fortasse fuerunt parci in iis rimis describendis, quibus sæpenumero fissam jecoris superficiem deprehendimus. Difficile enim est, ut vel ipsi in tot jecinoribus pingendis nullam viderint, vel tu aliquod data opera non quæsiveris ex quo illæ describi possent. Cum enim ex iis octo quæ continenter me inspexisse, supra demonstratum est, quinque saltem fuisse, meminerim, in quibus sine ullo aut præsentis, aut prægressi morbi indicio aut rimas, aut sulcos animadverti; non videtur dubitandum, ejusmodi res quas ut morbosos effectus nescio cui ingenti siccitati olim acceptas referebant, ad hepar secundum naturam pertinere, ideoque in absoluta ejus Historia omitti non posse. Sane Verheyenius (*c*) vel in contracta hepatis descriptione hæc scribere non prætermisit: *Adsunt insuper aliquando in jecoris superficie fossulæ, quædam longiores, quasi fissuræ, nullo certo numero aut loco circumscribendæ.* Itaque aliquam ipsarum mentionem tu quoque in descriptione tua videris fecisse, ubi inter ea quæ Veteres exacte descripserunt, præter fissuram pro vena umbilicali, *alias* memorasti *minoris momenti fissuras & sinulos*. Et recte quidem distinxisti. 18
Aliæ enim sunt rimarum instar, aliquando satis profundæ, & ubi oras diducamus extremi pollicis ferme capaces, quales in facie sima haud procul a cysti semel, atque iterum nuper conspexi. Aliæ vero oblongos potius sinus, & sulcos referunt, intra quos interdum totus fere condi minimus digitus posset. Tales in tribus ex illis octo jecinoribus vidi, in summa convexa facie lobi dexteri insculptos, & Suspensorio Vinculo parallelos.

Sed multo etiam proportione longiorem, ac profundiorem, ideoque rariorem ostendit Cl. Wolfartus (*d*) in illo hepatis Iconismo quem supra commemoravimus, *Crenam* vocans *satis considerabilem, mentientem divisionem partis dextræ hepatis in duos lobos*. Hos ego omnes sulcos, illasque rimas eadem vidi qua reliquum jecur membrana, non peculiari quadam, ut videtur credidisse Glissonius (*e*), *pellicula* obduci, multoque minus quales adversus Tulpium Riolanus (*f*) in læso fortasse jecinore, bis, aut ter vidisse se, scribit, quibus ut in olla scissa serositas quædam exsudaret. Itaque ut majores has, non perpetuas; sic minores, minimasve; siquis diligentius attendat, fortasse *perpetuas*, omnes autem, quas ego quidem conspexi, *naturæ filias*, cum Malpighio (*g*) esse crediderim. Et hic quidem ad divisiones illas retulit, ac rimulas quas ipse inter hepatis lobulos perspexit. Ego vero eo quoque pertinere censuerim, ut in quibus aut crebriores sunt, aut majores, in iis jecur ad septi transversi motus, & subjectorum viscerum turgentiam, ac compressionem flexilius fit. Ita etiam Splenem fissuris, & rimis quibusdam ad oras præsertim scissum, nonnullis autem haud raro & profundis, & ad medium usque alterutrius faciei pertinentibus observamus, quas illud pariter præstare, non dubito, ut viscus in-

(*a*) Tab. X. Fig. 2. & Tab. XI. Fig. 4. (*b*) Animadv. in Laur. c. 19. l. 6.
(*c*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17. (*d*) Eph. N. C. Cent. V. Tab. I. Fig. 2. (*e*) Anat. Hep. c. 9.
(*f*) Add. ad pag. 132. Enchir. Anat. (*g*) Exerc. de Hep. c. 2.

inter diaphragma, & ventriculum altius, interiusque quam plures Medici videntur credere, interpositum, ibi pro re nata facilius cedere, & flecti queat.

36 Nunc propius ad tuam IV. Tabulam revertens, in pauca rem conferam. Nam etsi Ligamentum Sinistrum multo ampliorem, inferioremque quam solet, cum hepate nexum habere video, etsi etiam quod ad nervos attinet, quædam conspicio quæ non sic vidisse me, memini; haud tamen me fugit, quam varia in rebus præsertim ejusmodi Natura sit. Igitur satis erit ex te, Vir cl. dumtaxat hæc quærere. Primum, cur *truncum* istum *nervi intercostalis* ex Vieussenii (*h*) potius Tabula XXIII. quam ex XI. Willisii (*i*) in Tabulam transcripseris tuam? Deinde, quando illum potius sequi maluisti, funiculum nerveum *a a* ex illo trunco in *antro Thoracis*, non cum Wil-
931 lisio (*k*), *Thoracis cavitate emensa, e regione fundi ventriculi*, deducens; eundem tamen funiculum & *surculum b* infimum longe breviores, & quod consequitur, *Plexum Glanglioformem* G, *hepaticum* a Willisio, *semilunarem* a Vieussenio appellatum, longe altiorem, aut certe origini illorum funiculi, & surculi propiorem multo quam Vieussenius, proposueris? Ad hæc, atque istiusmodi alia quæ sciens omitto, respondebis fortasse, te in istis rebus proponendis, non quid Vieussenius, aut Willisius, sed quid ipse videris, attendisse. Verum illud etiam attendas velim, num hac tibi responsione uti liberum sit, qui docueris scilicet,
22 idque laudaveris „ sex ab iisdem (Willisio, & Vieussenio) graphice describi fibras nerveas *a* „ *plexûs intercostalis semilunari ad diaphragmatis* „ *perforationem diramatas & cæt.* „ cumque ego animadvertissem (*l*), Auctores illos *de nervis hepaticis neque ista eadem prorsus, neque ista eadem*
927 *ambos unanimiter tradidisse*, nunc contendas, *utriusque Viri esse consonas, sibique invicem respondentes sententias*, neque *in hujus Tabulæ explicatione --- a Willisii, & Vieussenii descriptionibus* tuam *differre*. Sed Willisio, & Vieussenio paulisper sepositis, quæ ostendis reliqua, explicasque, attendamus.

932 37 *Funiculi* sequuntur d. d. d. d. & cæt. *quos nervus intercostalis juxtim singula vertebrarum internodia, spinalibus nervis suppeditat*, & e. e. e. e. & cæt. *Funiculi alii, quos nervi spinales, æqualibus ad superiorum* d. d. *distributionem, intervallis nervo intercostali suggerunt, & cæt.* Verum si ista, ut his verbis explicas, ita se habent; binorum & binorum sive hujus, sive illius generis funiculorum intervalla, videntur esse oportere ut altitudines singularum vertebrarum, & quod consequitur, illa esse multo ampliora quæ lumborum, quam quæ dorsi vertebris respondent. Quid ergo est causæ cur tua in Tabula tria exempli gratia infima intervalla simul sumpta tribus supremis intervallis simul sumptis non ita ampliora inveniamus? Num quod intervalla tua infima lumborum vertebris non respondeant? At vel respondeant necesse est, vel Plexus Semilunaris G sit a te perperam collocatus. Sin autem respondent; cur ad ista infima intervalla Nervum Intercostalem pingis nullo modo in plexus illos hordeiformes excrescentem, quos Vieussenius (*m*) *circa internodia vertebrarum lumborum* in ipso non tantum pinxit, verum etiam descripsit? Præterea cur ad ista eadem intervalla funiculos d. d. pergis delineare, quos idem Auctor diligentissimus infra ea intervalla quæ dorsalibus respondent nervis, ab Intercostali emergentes neque describit, quod sciam, nec certe pingit? Sed tu aliter, opinor, ac Vieussenius, invenisti. Cur igitur de novis tuis ejusmodi rerum observationibus Lectores in Explicatione Tabulæ non monuisti? Et sane erant quædam in quibus ab illo posses dissentire in istis ipsis origine, & termino, quæ, eundem secutus, Funiculis omnibus d. d., & e. e. sine ulla dubitatione assignasti. Nulla enim, ut alibi etiam indicavi, satis firma ratio apparet, cur non utrosque ab Spinalibus ad Intercostalem nervum, aut cur non vicissim primos funiculos ab iis ad hunc, alteros ab hoc ad illos transmitti, pro certo habeamus. Verum; ut omisso nervo Intercostali, duo, non plura, de iis Nervulis subjiciam, quos ab Semilunari Plexu deductos pingis; primum hoc quæro: cum nervulos h. h. eo desinentes ostendas ubi in proxima superiore Tabula chyli Receptaculi sedem collocasti, quod quidem situm esse
dixisti *in sinistro latere superiorum vertebrarum* 908
lumborum; quonam modo hic doceas, per eosdem nervulos *cieri communicationes hepatici plexus --- cum* plexu *renali vicino, seu dextro*? Deinde illud quæro, cum alios nervulos m. m. *vaso-*
rum biliferorum, arteriarumque divisiones per totam 933
hepatis intimiorem substantiam, capsulæ ductu, subsequi, doceas; quonam modo per totam hepatis substantiam sis eosdem persecutus, aut quomodo cum *arteriarum divisiones subsequi* affirmes, ne unum quidem ostendas qui arteriarum ramis dextri lobi jecoris partem maximam petentibus comitem adjungere se posse videatur?

38 De Tabula autem V. qua *ductus Hepati-cy-* 940
sticos, & Cysthepaticos in homine ostendere conaris, vellem quidem, ut quod ego judico, id omnes judicarent, nimirum sic tibi visam rem se se habere, ut pinxisti. Sed in tanta, quantam ipse nosti, ejusmodi in rebus ad errandum proclivitate vel ob arteriolas, vel ob ipsa etiam bilaria vascula ut ad reliquas hepatis partes, sic ad eam pariter quæ Cystim proxime contingit, pertinentia; profecto nisi homines videant aut certam aliquam facilemque, quam tu omittis, anatomicam administrationem propositam, secundum quam & ipsi eadem possint invenire; aut omnes saltem dubitandi causas ita amotas esse, perspiciant, ut undequaque consentiens veri lumen affulgeat, nisi, inquam, hæc probe videant; vereor ut qui præsertim in anatomicis sectionibus, aut etiam lectionibus sunt versati, ii continuo prompteque assentiantur. Nunc enim conspicient hepatis substantiam *profundius abrasam* sic ut exempli causa sinus pro vena umbilicali alte insculpti fundum ipsum, & quæ fundo suberat, substantiæ pars sublata sint; & tamen ad G intactum perstans *fundum majoris sinus hepatis*, multo adhuc profundius quam modo dicta sublata pars, sub-
sidere videbunt. Legent, *non solum ab hac* 941
figura truncum cavæ, ejusque omnes propagines ablatas esse, *sed & ulterius integram portam, & arteriam hepaticam, earumque omnes distributiones*: quarum quidem plerasque, & præsertim minores, longe facilius esse sciunt Pictori omittere, quam Anatomico, salvo situ, & integritate conjunctorum bilis vasculorum, *omnes* auferre. Legent, *postrema* illa duo sanguifera *vasa licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulæ sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porum bilarium exacte distributiones inire, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis locisque non discrepent*. Intelligent profecto, quorsum hæc spectent, videlicet ne dubitatio ulla exoriatur conferentibus hanc tuam Pori bilarii delineationem cum tuis aliis vel Portæ venæ, vel arteriæ comitis delineationibus, & *divisiones, & cursus* longe discrepantes animadvertentibus. Attamen haud satis scio, quonam possint modo illum sibi scrupulum penitus ex animis evellere, cum sciant, observavisse Glissonium (*n*), Portæ venam, Porumque bilarium in hepate *pari passu una progredi, & similiter iterum iterumque usque ad ultima capillaria dividi*; imo cum te ipsum videant non semel in descriptione tua hæc confirmasse, inculcantem: *Ramos omnes pori*
bilarii, non minus majores, quam minores, & ulti- 30

(*h*) Nevrogr. (*i*) Nervor. Descr. (*k*) Ibid. c. 25. (*l*) Adv. III. pag. 38.
(*m*) Nevrog. Tab. 23. & l. 3. c. 5. (*n*) Anat. Hep. c. 27.

ultimo gracilescentes --- portæ surculis inalterabiliter parallelos, communem directionem prosequi; pari passu, paribus divisionibus excurrere. Vim hujus dubitationis te porro aliter declinare conatum esse, animadvertent, hæc illis prioribus hic subjicientem: *Adde ulterius, quod distributio capsulæ, & in consequens vasorum, quæ ipsa complectitur, eadem non est in subjectis omnibus; ut ideo habitudo bilariorum canalium in hac figurâ non tam exquisite videatur concurrere cum habitudine portæ, per alias figuras nostras exhibita.* Verum utinam solum *non tam exquisite* videretur convenire. Certe optandum fuerat, Vir cl. ut in subjectum potius incidisses in quo tanta ista discrepantia non fuisset, quam ut huic tot ejusmodi defensiones præparare deberes.

39 Sed fac, homines istas dubitationes deposuisse. Ecce aliæ, atque aliæ exoriuntur. Nam primum animadvertent, te quatuor aliis in Tabulis primas ductus Hepatici divisiones exhibentem, ne semel quidem ad eum modum exhibuisse, ut saltem hæ quas hic pingis, primæ, majoresque ductus ejusdem divisiones cum alia de tot delineationibus sic satis conveniant. Deinde si majoribus omissis ramis, ultimos spectent quos in hac Tabula versus imum limbum dexterum pingis, cum iisque conferant quos ultimos pariter haud procul ab eodem loco in Tabula III. delineasti; invenient illos, quamvis, ob adjunctas venæ propagines, non omnino patentes, tamen multo quam hic ostendas, crassiores; ut dubitent, num satis sit ad hanc tantam varietatem tuendam quod ab Schelhamero (*b*) in Programmate, in quo alia etiam comperies ad tuum argumentum spectantia, traditum est, videlicet *in hepate aliquando perexilem esse, aliquando magnum hepaticum ductum: quod in pathologicis usum habet*; vel si hoc satis esse, credant; mirentur, cur non majorem Hepaticum ductum ad hanc potissimum demonstrationem selegeris. Porro hæc etiam quærent: quem ad ramusculum duo illi spectent surculi quibus a superiore parte est vicina littera L? cum alii omnes quo spectent, intelligatur: unde autem existat, & prodeat is ramusculus cui superius respondet littera D? fundi enim foveæ D. superficiem contingit, superne integram, & quæ neque supra illius ramusculi initium protuberat, neque quâ proxime infra est abrasa, secundum naturam protuberabat: præsertim vero quærent, quî fiat, ut ex primis atque majoribus Ductûs ramis ille qui dexterior erat, cum omnium ultimus sit, tanto tamen crassior sit quam Ductus Communis M, qui & meatum Cysticum jam excepit, & alios omnes Hepaticos ramos, atque adeo istum ipsum crassiorem? Ut enim eadem ratio non sit inter bilariorum Ductuum truncum, & ramos, quæ in aliis est vasis; tamen illius unius rami major crassitudo est, quam ut, rebus secundum naturam se habentibus, defendi sic posse videatur. Utinam illud saltem addidisses, quod de glandulis istis addis intra Ductum appictis, sic tibi *in hoc subjecto videre contigisse*. Etsi enim de iis glandulis mihi certe, ut infra dicam, ad eundem modum non est observatum; dubitationi tamen quæ ex observatione minus usitata exoritur, sic quadantenus occurritur. Poteras etiam fortasse id, atque alia nonnulla quæ supra attigimus, Pictoris incuriæ adscribere, qui certe in fundi vesiculæ interna facie, qua hæc dextrorsum reflectitur, ejus reticulatam structuram omisit. Attamen præstabat, ut supra dixi, in Tabula ad ejusmodi demonstrationem parata omnem penitus cujuscumque dubitationis causam vitare.

40 Id enim conaris ostendere quod Experientissimi Anatomici satis luculenter potuisse adhuc demonstrari, negant, tum majores, ut vocant, radices Cystis quæ ad cervicem pertinent, tum minimas quæ ad fundum, manifesto in ipsis hominibus cum Hepatico ductu communicare: quarum illas *Cyst-hepatica*, has *Hepati-cystica* nominas vasa. Verum utraque prope Cystim usque adeo tenuia pingis, & præsertim secunda, ut his additâ insuper *majori per cystis involucra, trajectu suo obliquitate*, magnopere verear, ne maxima difficultas 943
inveniendi ad ea quæ supra commemoravimus adjuncta, magis magisque augeat dubitationem. Sed rem indicas quæ inveniendi difficultatem possit minuere; nam horum ductuum *Hepati-cysticorum* extrema in bilis folliculo foraminula *admodum quidem minuta* esse, confiteris, *sed per quandam tamen circumposita carunculæ eminentiam in plurimis subjectis satis conspicua*. Et sane carunculas appingis decem, satis prostantes, atque conspicuas, ut lenticulares glandulæ esse videantur. Sed veniam dabis ingenuitati meæ, si candide confitebor, me istiusmodi carunculas in nulla unquam Vesicula, quod meminerim, vidisse, etsi plurimas, & in his quasdam interdum valde amplificatas, dissecui. Veruntamen in rebus ejusmodi quas tu & pingis, & *in plurimis subjectis satis conspicuas* esse, affirmas, meæ non memoriæ modo, verum etiam diligentiæ diffisus, nuper Vesiculas quinque, quanto maximo studio potui, perlustravi; nec mihi adhuc contigit, ut unam saltem istarum carunculaum viderem. Quid ergo est? In quibusdam Vesiculis carunculas istas interdum apparere posse, non negabo; attamen num carunculæ sint, an potius distentæ glandulæ, iis qui viderint, decernendum relinquam. Sed fac, quod ego non video, adesse; quomodo per has carunculas in tua vascula traducemus, non dico specilla, sed tenuissimas setas, si non modo foramina *admodum minuta* esse, confiteris, sed nonnulla vascula quacumque seta delineas tenuiora? Quæ res, & illorum fere omnium tenuitas minor ad Pori bilarii ramusculos, quam ad Cystim delineata, non satis præterea videntur convenire cum his quæ a te, Vir cl. diserte scribuntur: *hepati-cystici canales ampliores sunt ad proprias in cystim extremitates, angustiores in suis ad poros biliarios radicibus*. Imo qui tuam delinationem attendent, cum rem contra pingi, animadvertent; non istos esse canales *hepati-cysticos* existimabunt, sive ab ductu Hepatico ad Cystim vehentes, sed *Hepaticos*, hoc est, ab ea hepatis substantia quæ Cystim contingit, ad ductum Hepaticum referentes, nec a cæteris quos in vicinia similes pingis, origine, & munere discrepantes. 944

41 Neque vero de iis aliis vasis quæ *Cyst-hepaticorum* nomine a te pinguntur, multo aliter existimabunt. Longe enim tua differt delineatio a descriptione Glissonii, qui propterea longe etiam aliud munus vasi adscripsit, cujus finem in cervice Vesiculæ observavit. Namque ille (*c*) *radicum vasorum bilariorum insignem, integrumque truncum* describit *vesiculam ingredientem*; tu contra, ex pluribus qui sunt ad Vesiculam divisi, *ramis* coalescentem ostendis truncum qui Hepaticum ductum ingreditur. Ille suum truncum ait, *ramusculos aliquot, & vasa capillaria in hepatis cavum distribuere*; tu a truncis bene longis ne unum quidem proponis ramusculum, aut vas capillare quod in jecur ipsum spargatur, ad idque pertineat. Ille in Vesicula docet *vix vestigium foraminis* sui trunci *apparere*, ejusque insertionem comparat cum *insertione ureterum*, aut *ductus communis*, non sine quadam, instar hujus, sed *exigua protuberantia*; tu nullam hic protuberantiam pingis, imo doces, hanc *ut plurimum* deesse, & hæc vasa *folliculi tunicas plerumque transmittere directius, quam vasa alia primi generis*, orificia autem ipsorum satis manifesta, & patentia delineas. Postremo Glissonius qui monuit, *ut in certam trunci hujus sui, ejusdemque distributionis atque insertionis notitiam deveniamus, hepar ipsum sua carne exuendum esse*, & toties sane ipse exuit; non modo nullum ejus trunci cum Hepatico ductu commercium memoravit, sed certe, ut diximus, truncum ad Vesiculam docuit pertinere. Tu vero ita rem proponis, quasi Glissonius exiliores quidem vasis partes, seu ramos, crassiorem autem, seu truncum videre non potuisset! duos

(*b*) Progr. Anat. n. 23. (*c*) Anat. Hep. c. 23.

duos enim truncos delineas cum trunco Hepatici ductus connexos, imo satis amplis cum hoc orificiis communicantes.

42 Hæc omnia cum ita essent; tamen ego tibi tantum tribui, ut tot dubitandi causis neglectis, tua ista in Cystis cervice tot, & sic patentia foramina, tum vero ista etiam satis ampla in trunco Hepatico orificia diligenter inquirerem. Verum necesse est ut in cadavera inciderim quæ, quamvis viderentur, minime tamen essent ad hanc perquisitionem idonea. Tibi enim pro certo affirmare queo, me neutra in parte quæ a te pinguntur, adhuc videre potuisse. Quod vero ad ipsos attinet ductus; cum aut Hepatici canalis ramos persequerer qui in vicinia Cystis discurrunt, aut cum Cystim lenta ac suspensa manu a jecinore separarem, surculos quidem conspexi quosdam qui cum sanguifera essent, aut bilaria etiam vascula, sed Vesiculam denique non subeuntia, ductus *hepati-cysticos* facile, siquis non caveret, mentiri posse viderentur: quinetiam interdum nonnulla vidi quæ me post multas perquisitiones dubium incertumque relinquerent; nulla tamen unquam quæ manifesto perspicerem intra Vesiculæ fundum hiare.

Quod si alias unquam me perspecturum, speravi; certe quidem speravi nuper, cum videlicet jecur dissecarem quocum Cystis non nisi modica fundi parte jam prope ejus limbum cohærebat, toto autem reliquo superiore fundo, totaque cervice sic laxe adhærebat, ut sine cultro, sine ulla vi ab hepate disjungi posset. Multa enim eo toto intervallo jecur inter, & Cystim intercedebat pinguedo. Cum igitur lente disjungerem; sanguis quidem paucus, sed nihil quidquam effluxit bilis, neque ullum prorsus *Cyst-hepaticorum* canalium indicium fuit. Restabat illa dumtaxat pars infima ab arcto hepatis nexu dividenda: quod intra modicum omnino spatium cum tot collecta vasa tum *Cyst-hepatica*, tum *Hepati-cystica* esse oporteret; non difficile fore sperabam, ut aliquod saltem luculenter mihi in conspectum se daret, sive ad Vesiculæ exteriorem faciem id quærerem, sive oscula ad intimam superficiem investigarem. Et sedulo utrumque feci; sed frustra. Nam neque extra, certi aliquid inveni, neque intus ullam prorsus carunculam, aut foramen ullum; cum tamen jecur recens, & quam sanissimum foret, Vesicula autem optime constituta; isque homo probe nutrito, atque adeo obeso corpore prope ad sexagesimum, cum apoplexia sublatus est, annum pervenisset.

43 Tabula VI. mihi meas quasdam ad memoriam revocat observationes, in hisque duas; in quarum altera Cystim tam brevem, tamque angustam inveni, ut imo fundo ab jecoris limbo satis distaret, majorem autem oleam tota continere vix posset. Bilis inerat perpauca ex viridi pallida. Hepaticus truncus duplo erat amplior quam par fuisset, rugosaque intus superficie, sed non in retis formam disposita. Nimirum credo, quæ bilis in Cystim divertere debuisset, eam magna ex parte in eo trunco subsistere coactam, hunc olim dilatasse. Ut hanc observationem in Anu, sic alteram in Sene habui, cujus cadavere ante aliquot annos ad publicam Anatomen usus sum. Huic Seni Communis, Cysticus, & Hepaticus ductus intra hepar usque, dilatati erant adeo, ut perimetrum duobus transversis digitis æqualem haberent. Orificium tamen ductus Communis naturalem fere, in sua caruncula, angustiam servabat; ut proclive esset intelligere, subsistere ibi calculum potuisse, bilique exitum intercludere, cujus propterea tanta collecta vis fuerit, ut non modo eos omnes ductus sic distendere, sed cystim insuper potuerit ad digitorum transversorum octo longitudinem amplificare. Erant autem calculi vel intra jecur in ductu Hepatico, hujusque præsertim majoribus ramis passim obvii. Sed in Cysti nonnullis cum calculis erat bilis ejuscemodi ac si administram haberet aquam in qua caro recens lota esset. Subcruentus is color acceptus referendus videbatur sanguini, & ichori qui ex carnea quadam excrescentia destillarent inæquali, flaccida, subrubicunda, ad cerasi magnitudinem ex imis Vesiculæ ipsius internis parietibus extante. Cui non absimilis altera ad urethræ initium inventa est quæ vesicæ orificium fere obstrueret, urinæque exitum difficilem redderet. Sed calculi qui in ejusmodi subcruenta aquosaque bile concreverant, ut quo plerumque invenire soleo, colore non erant, sic; ut fieri posse prædixeram; non ea quæ plerumque soliti sunt, præstiterunt. In aquam enim conjecti, etsi ad fundum non ruerunt; non æque tamen ac solent, eos vidimus supernatare. Flammam autem non servaverunt, neque ad flammam in guttas liquati sunt, neque crepitus edidere, nec quod gratum esset, oluere. Quæ omnia accidere posse, prædixeram ob ea quæ de nigris calculis non modo in III. *Adversariis* scripseram; verum insuper eodem quo illa edebantur, tempore animadverteram.

Cum enim Jo. Bapt. Vulpius Vir Cl. meusque nunc Collega meritissimus, tunc quosdam ad me calculos attulisset, ab se olim de Vesica fellea extractos, nonnullisque eorum disruptis vidissem sub tenui crusta ex viridi subflava nullam nisi nigram atque friabilem latere substantiam, eosdemque flammæ admotos illa omnia quæ nigros scripseram, omnino præstare; tum vero ipsos in aquam conjectos primum quidem ad summum redire animadverti, sed mox emissis bullulis paulo post ad fundum prolabi. Quæ cum observassem, deliberare mecum cœpi, an ad calcem eorum *Adversariorum* hoc quoque nigrorum calculorum discrimen adjicerem. Nec feci tamen, primum quia non est meæ consuetudinis ex una observatione quidquam magnopere affirmare. Deinde quia ne id quidem; ut infra ostendam; iis quæ in *Adversariis* scripseram, plane adversabatur. Novissime quia si id a me scriptis adversaretur; Fernelii quoque, & Bidloi observationibus repugnasset. Ille (*a*) enim scripsit: *calculum in cysti fellea plerunque concrescere nigrum, sed tamen levem, & qui aquæ immersus innatat*. Bidlous (*b*) autem: *calculos ex bile oriundos, aquis innatare, atque igne, cujuscunque sint coloris, figuræ, & magnitudinis comburendos existere*. Quorum Virorum observationes pro falsis habere, ac prorsus repudiare ego sane non auderem, ne si plurimas quidem omnino adversas ipse vidissem; propterea quia variæ esse possunt in nigris calculis substantiæ, varioque modo compactæ, ut non omnes ad fundum ruere necesse sit. Atque adeo ut ad illam meam, publice in Gymnasio habitam observationem revertar; cum de calculis quos in Hepatici ductus ramis fuisse plurimos dixi, plures vel in aquam projicerentur, vel flammæ admoverentur, alii quidem quæ plerique solent biliosi calculi, præstiterunt; alii vero, etsi pariter flavi erant, non modo eadem non præstiterunt, sed quæ ex illo eodem Sene cystici, ut dictum est, nobis præbuerant, observanda omnino præbuerunt; ut necesse sit sub eadem facie, & colore non eandem compositionem fuisse. Quæ omnia haud alio proposito memoro, ac cætera illa in *Adversariis* memoravi; ut quid ego observaverim, constet; non quod aliter ab aliis, in rebus præsertim hujusmodi, observari posse, negem.

44 Idemque te, Vir Cl., ut pro amicitia nostra simpliciter dicam; in re eadem facturum speravi. Sed quando tibi aliter videtur placuisse, in mearumque illarum observationum examen plures tibi socios, cum Bononiæ esses, adjunxisti, in iisque, quod tunc multis mirum est, Virum Præstantissimum, mihique non uno nomine conjunctissimum Antonium M. Valsalvam; tantum abest, id ut graviter feram, ut hujus, incredibili Rei Anatomicæ detrimento mortui, memoriam majori propterea quam alias fecissem, meo labore, & contentione ornandam susceperim; vos autem qui estis superstites (& diu, precor, sitis) quocumque possim, ac mihi liceat, officio sim libens pro-

(*a*) Pathol. l. 6. c. 5. (*b*) Vindic.

prosecuturus. Neque enim alia quam veri quærendi causa id factum a vobis esse, dubito, ut ego vicissim pro eodem veri studio nunc a te quæso, ut quæ scripsisti, mecum recognoscere, & cum meis conferre observationibus ne graveris. *Calculi*, inquis, *vesicæ felleæ duplicis generis sunt; alii nigri,*
474 *flavescentes alii: & cæt. Nigri nunquam perfecte cuboidei visi sunt, seu sex lateribus præditi, quidquid aliqui asseverent.* Ego (c) quoque meas observationes in duo capita diviseram; in eas quæ ad nigros, & in eas quæ ad cæteros (quos ego quidem sæpius inveni) calculos pertinerent. In hoc siles. De figura autem non siles, in qua me lapsum esse, putas. Verum ego de figura *perfecte cuboidea* nunquam *asseveravi*, qui scripserim, observatos a me calculos *varia* fuisse *figura*, *quanquam omnes, uti ferme solent, a cuboidæa longissime non aberant*. Hoc tu in *paucissimis* nigrorum agnoscis, sed eorum reliquos *ut plurimum deprehendi* asseveras *quatuor triangulis æquilateribus, & æqualibus circumscriptos*; *Flavescentes* autem calculos *sphæricam plerumque aut ovalem affectare figuram; --- quod si angulosam nanciscantur superficiem, pentagonum ut plurimum corpus, seu dodecaedrum, duodecim æqualibus, æquilateribus, atque æquiangulis pentagonis contentum imitari*. Ego vero cum te animadverto istam facierum similitudinem, & æqualitatem usque adeo inculcare, ut; quasi timeres, ne non satis quid tibi velles assequeremur, pentagona dicens *æqualia*, & *æquilatera*; adjiciendum insuper censeas *æquiangula*; non possum interdum non sorti meæ subirasci, qui cum calculos non paucos nigros, longe autem plurimos flavescentes invenerim; neque ex his quos multos asservo, neque ex ullis quos unquam viderim, in unum incidere potuerim qui tantam istam omnium seu triangulorum, seu pentagonorum æqualitatem, & similitudinem exhiberet. Sed hoc me interea solatur, quod etsi a te ut plurimum id visum credo; perraro tamen ab aliis conspectum animadvertam, atque ita perraro, ut vix unum Bartholinum producas, qui tamen inter *infinitos* calculos *figurâ seminum Cnici* præditos, quinque, haud amplius, memorat *figurâ mathematicorum corpora pentagona repræsentante*, quibus ipsis verbis ut corpora significantur quinque angulis, ut pyramis cujus basis quadrilatera sit, non viginti, ut dodecaedrum, instructa, ita certe in illiusmodi corporibus nulla omnium angulorum, aut laterum æqualitas potest significari. Magis fortasse ad tetraedrum pertinet Vesalii (d) locus, quem poteras attulisse: Bilis Vesiculâ *decem & octo lapilli continebantur perquam læves ac trianguli imagine æquis undique costis ac superficiebus formati*. Re tamen vera ex nigris non erant, sed *colore virides, & quasi nigrescentes. at quum exiccati essent, magis videbantur cinericei*. Quod si tu vicissim ex me quæras, ut Auctorem producam qui cubica hos calculos
507 figura observaverit; primum is in promptu est quem ipse *accuratissimum* vocas, Exercitatissimus certe, & Præclarissimus Vir Mangetus (e). Hic enim scribit, se *aliquando reperisse vesiculam biliariam ad absolutam turgescentiam infarctam bile nigerrima & cæt. aliquando præterea vidisse eandem vesiculam calculis ad formam & magnitudinem tesserarum lusoriarum efformatis completam*. Deinde tantum abest ut ego perfectam (quod tu facis) aliquam figuram hisce calculis adscripserim; ut juvet hic mea paulo ante producta verba iterare quibus hoc tantum scripsi, *ferme solere a cuboidæa figura longissime non abesse*. Et sane eorum quos ego vidi, plerosque memini a propositis a te figuris multo longius quam a cuboidæa abfuisse. Atque adeo ex iis quos forte asservo, plerosque videre est factos magnam partem ex duabus quarum altera alteri basim utcunque obvertit, triangularibus pyramidibus, inæqualibus, & inæqualiter junctis, atque inæqualibus facierum tum spatiis, tum angulis, horumque perpaucis, quales in dodecaedris esse omnes debent; obtusis: quæ omnia videlicet faciunt, ut existant corpora nulla *regulari*, ut vocant, figura prædita, ideoque non cubica, imo neque (nam ne id quidem scripsi) cuboidæa, sed ab hac ultima tamen figura longe minus quam a certis illis, a te propositis, usque adeo regularibus, remota.

45 Etsi vero has meas de felleorum calculorum figura a tuis adeo discrepantes observationes omnibus qui apud me inspicere velint, facile possum demonstrare; non tamen tuas propterea reprehendo, neque scribo: *nunquam perfecte* tetraedrici calculi, aut dodecaedrici *visi sunt*, *quidquid aliqui asseverent*. Quinimo etsi egomet tanto ante quam tuas legerem observationes, in quosdam, ut supra ostensum est, tum nigros, tum flavos calculos incidi qui in aquam conjecti, deorsum laberentur; non tamen tecum possum pro *semper in-*
concusso statuere: *Ex flavis ejuscemodi calculis plu-* 478
rimos aquæ immersos submergi, ex nigris vero prorsus omnes. Quam enim tibi, Vir cl. fidem habeo, eandem Fernelio, & Bidloo me habere, par est, quorum ille, ut vidimus, diserte de nigris, hic de *cujuscunque coloris* calculis contrarium affirmavit. Horum autem Doctorum fides, & quod neque ego, neque tu pro certo unquam asseverare poterimus, nos de nigris, cujuscunque generis inveniri possint, experimenta cepisse, hæc, inquam, cogunt me assensum sustinere, cum te aut illa quæ
protuli, aut hæc etiam scribentem lego: *nigros* 475
felleæ cystidis calculos in aquam projectos statim immergi, & fundum petere, extra omne dubium est.

Quid? quod si me mihi ipsi æquum est credere; ex nigris habeo qui in summo innatent; nigros autem illos alios calculos *immergi* vidi quidem, & *fundum petere*; non tamen *statim*. Nam, ut supra expositum est, in aquam projecti, primum ad summum redierunt, deinde emissis bullulis paulo post ad fundum descenderunt. Quod quidem satis est, ut vere scribi possit: hos *aquæ immersos, non ut ii qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare*. Urinarii enim quos ego quidem hic habeo, calculi, in aquam projecti, neque sursum redeunt, neque in summo vel punctum temporis consistunt, aut innatant, sed recta ad fundum continuo ruunt. Qua in re satis ab ipsis discrepare flavescentes Cystis calculos confitearis, necesse est, qui scribas, *ex his --- plurimos --- aquæ immissos eidem primum supernatare; hinc post aliquam in aqua macerationem, cum eandem imbiberint, sponte non minus submergi, & fundum petere, --- te summâ cum voluptate observasse*. Tu vero ad hanc potissimum observationem habendam tot tibi Bononiæ socios adjunctos narras, & in his Cel. Valsalvam, cujus etiam *in ædibus* eandem *semel, atque iterum* cum ipso simul a vobis *tentatam* scribis. Tanti erat videlicet, ut illud confici, & concludi adversus me posset: „ jam animo excutiendam esse, veluti non veram, bonæque observationis expertem, propositionem illam in genere: *Fellei folliculi calculos aquæ immersos, non ut ii, qui de urinaria vesica extrahuntur, in imo subsidere, sed innatare:* Quam quidem post Bidloum, Fernelium, Riolanum, aliosque, Moderniorum aliqui nimis fidenter, minusque experti receperunt, propriisque in Operibus exscripserunt. „ Sed vide, quæso, hac in re quantum inter meum intersit, tuumque judicium. Tu propter vestram istam observationem mea illa verba damnanda censes; Ego, ut paulo ante ostendi, ista ipsa observatione judico mea illa verba satis comprobari potuisse, si forte ea (quod non est meæ consuetudinis) *nimis fidenter, minusque expertus* ex Fernelio, & Riolano *exscripsissem*.

Quid enim tandem ea sibi verba aliud volunt, nisi felleis, & urinariis calculis in aquam conjectis, non idem pariter utrisque accidere, sed hos in imo subsidentes conspici, illos autem innatantes? Aut quis est qui significari omnino iis verbis contendat, felleos vel *post aliquam in aqua macerationem*, & post-

(e) Adv. III. Animadv. 28. (d) Epist. ad Roel. (c) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 382.

& postquam hanc satis *imbiberint*, adhuc esse innataturos? ut propterea ad me arguendum, sibi insuper, si Diis placet, eos calculos cogendos existimet, quod vos fecistis, atque adeo *per manum mergendos, ut citius aquam imbibant, citiusque etiam fundum petant*. Ego vero neque id unquam volui, neque mea verba ex Bidloo, Fernelio, Riolano omnia exscripsi, neque etsi omnia exscripsissem, horum loca, & nomina laudare omisi, neque demum ut *minus expertus* ipse (quanquam iis minus expertum libenter me fateor) eos Scriptores memoravi, sed ut suum omnibus redderetur, & tu in posterum, aliique Cl. Viri non ad Bidloum dumtaxat, sed ad illos potissimum qui Bidloum praecesserunt, Auctores istam eandem observationem referretis: quibus sane omnibus posteros magis gratias agere quam obtrectare, par videlicet, aequumque est.

46 Verum me idcirco, opinor, *minus expertum* putasti, quod me *aliquoties expertum* id *esse*, scripseram. Sed ego toties ea quae propono, experiri solitus sum, ut cum *aliquoties* dico, saepe *plurics* dicam quam alii plerique soliti sint oservare.

Idque adeo haec ipsa res ostendit. Neque enim quae tu observasti, iis adversantur quae me expertum esse, scripsi; sed iis quae te expertum esse, scribis, quae ego observavi, adversantur. Nimirum tu scribis, atque pronuncias, ex flavescentibus calculis *plurimos* ad fundum mox labi; aliquos dumtaxat excipis, quos novissime videris observasse, *non ita pridem ab amico quodam dono acceptos, tum nonnullos a te ex fellea hydropici cujusdam vesicula extractos*. Hos *curiose inter caeteros reservas*. Hos concedis *aquae vel diutius immersos, eaque quantum velis imbibitos, nunquam in imo subsidere*. Sed *annotandum* censes: *valde adhuc molles esse*, & cum illis fluvialibus tophis comparandos, qui *levissima digitorum pressione in arenulas omnino dissiliunt*. Contra ego ex iis quos variis temporibus, variisque de cadaveribus flavescentes Cystis calculos extraxi, longe plurimos inveni qui in aquam projecti, ad fundum minime descenderent.

Quinimo repetitis nuper, atque adeo hisce ipsis diebus in iis omnibus qui ad manum erant, cysticis calculis experimentis, ut si forte contra atque alias, succederent, id tibi ingenue fateri possem; ne unus quidem fuit qui post horam, post horam autem? post unum, atque alterum diem fundum peteret. Quid verbis opus est? Totum triduum in aqua reliqui. Omnes tamen totum triduum in summo innatantes perstiterunt. Neque ullum prorsus indicium dederunt, aliter futurum fuisse, si vel aliquanto diutius reliquissem. Quos enim fregi, siccos intus, non humidos deprehendi; ut nihil aquae viderentur imbibisse. Neque haec ideo acciderunt quod *molles* essent, aut *levissima digitorum pressione* in fragmina dissilirent; duri enim satis sunt, nec levi digitorum pressione frangendi. Imo vero, quantum ego judicare potui, idcirco sic contigit, quod bene compacto, firmoque cortice muniti, imbibere aquam non potuerunt. Itaque fracti, & in aquam iterum conjecti primum quidem in summo natarunt, mox vero quaedam citius, alia serius omnia sane fragmenta brevi ad fundum corruerunt; inde autem extracta, & in minora fragmina diffracta, intime aqua imbuta apparuerunt. Inter calculos autem qui aqua triduum innatarunt, praeter plures ex flavescentibus, fuerunt plumbeo colore quidam, aliqui etiam valde fusco, nonnulli nigro, ad summam omnes quicumque, nullo habito delectu, a me in aquam projecti sunt. Hi omnes olim (recentibus enim quos ipsos alias vidi innatare aquae, nunc carebam) hi, inquam, omnes alii ex aliis Vesiculis felleis extracti fuerant: quod hic omittendum non putavi, cum tu quidem quos calculos *post aliquam in aqua macerationem* ter vidisse submersos narras, hi ex una omnes Cysti, an ex pluribus; recentes, an veteres fuerint, non adnotaveris.

47 Cum autem ea quae istis calculis sive adeo fuscis, sive nigris contigisse, modo scribebam, attendo, illudque praeterea quod observasse alias memini in nigris calculis quibusdam non uno ex cadavere extractis, praesertim vero in viginti varia magnitudine praeditis quos in Peripneumonici fellea Cysti deprehenderam, rara videlicet ac friabili carbonis instar fuisse substantia; cum haec, inquam, omnia attendo; certe in universum *liquere* non puto; *nigrorum horumce calculorum substantiam magis esse compactam, ---- ut flavescentes nigris leviores sint*, neque inde horum, illorumve calculorum in aqua citiorem, aut tardiorem descensum potius esse repetendum, quam ex eo quod aquae particulae citius, aut tardius ea copia intra calculos se insinuent quae horum ponderi addita, efficiat, ne ab aqua amplius sustineri jam possint. Caeterum quod ad calculorum structuram attinet; illud primum a te scribi animadverto: *revera calculos hujusmodi flavescentes ex superpositis invicem, numero pluribus, aut paucioribus stratis, veluti supercretis corticibus ---- crescere, & construi, diligenti inspectione deprehendi*. Neminem videlicet hic designas. Sed paulo inferius cum addis: *Illam tamen in hujusmodi calculorum stratis concinnitatem, & regularem elegantiam non cerni, ut si, ad exemplum, primum stratum ex albo flavum sit, alterum sit viride, tertium rursus ex albo flavum, quartum denuo viride &c.*; hic vero nonnullos continuo notas, *veluti*, inquis, *ab aliquibus praedicatur*. Et tamen idem ego & probatam a te, Vir cl. structuram illam ex stratis, & hunc a te improbatum eorum ordinem descripseram, neque tamen hunc quidem *praedicaveram*; sed in *nonnullis* dumtaxat mulieris cujusdam calculis fuisse, scripseram. Tu vero cur improbas? *Nunquam*, inquis, *ego certe in tot inspectis cysticis calculis hunc ordinem deprehendi*. Sed hinc profecto non efficitur, me in illis calculis non deprehendisse, in quibus ad hunc usque diem servatis, possum omnibus istum ipsum quem descripsi ordinem luculentissime demonstrare. Fortasse ne alia quidem vidisti de quibus siles, a me non jam in nonnullis unius, sed in multis plurium Vesicularum calculis descripta, ut strata illa *tot quasi lineolis ad centrum tendentibus distincta*, ut *flavam bilem (primis diebus mollem, post in nucleum ex obscuro croceum concretam) manifesto* in media calculorum singulorum parte *conclusam*. Ego tamen vidi, & videre adhuc omnes apud me possunt, atque ita videre, ut in his quidem haud paucis flavescentibus variorum hominum calculis locum non habere agnoscant, quae tu de flavescentibus in universum pronuncias: *Minimum nucleum, seu potius solidiorem quandam arenulam centrum occupare. Huic vero solidiusculo principio* bilis corpuscula *haerentia, indeque indurata, molem paulatim amplificare, veluti foliis ad folia superstructis*. Nam neque *minimum*, sed amplum pro mole calculorum *nucleum*, neque *arenosum*, sed biliosum, neque demum *veluti foliis ad folia superstructis*, sed simili prorsus bile adauctum videbunt, donec strata incipiant ipsum complectentia, firmioremque calculorum partem efficientia. Sed alia quoque conspicient ab iis quae tu pariter doces, magnopere discrepantia. 477

48 Tu enim universe pronuncias: *calculos hujusmodi bifariam, seu inaequales partes sectos, aggerrimos exhibere elegantissimos circulos, quorum minores a parallelis majoribus usque ad externam faciem continentur*. Hi vero saltem de quibus dicebam, calculi, sic dissecti, non *elegantissimos circulos*, sed stratorum lineas exhibent ei figurae quam supra in iisdem descripsi, respondentes; quanquam vel in tuis ipsis calculis non satis intelligo, quomodo, si *dodecaedri* forma sint, illa quoque ultima quae *ad externam faciem sunt*, sive externam faciem componunt, strata *elegantissimi circuli* videantur, aut quomodo, si *sphaericam aut ovalem affectent figuram*, vel necesse sit, vel satis sit *in aquales* partes secari, ut istos exhibeant *circulos*; nam sphaerici sectione quacunque, ovales omni quae majorem axem ad perpendiculum secet, circulos exhibebunt; iidem autem ovales, si per eundem majorem axem non ad perpendiculum sectio duca-

ducatur, quamvis *in æquales partes secti* esse pos-
sint, non *circulos* exhibebunt, sed ellipses. Non
me præterit, inter Anatomicos & *ovalem fenestram*
dici foramen quod ellipticum sit, & *cubiforme* os
vocari quod cubica revera non sit figura, at-
que alia ejusdemmodi inter nostros ad mathema-
ticam loquendi normam solicite exigi non consuevis-
se. Verum tuos istos *circulos* ad eandem non es-
se exactos, quî credam? cum mea illa certe exege-
ris verba quibus horum calculorum figuram vel
cautius aliquanto quam Anatomici soleant, sic ut
potui, indicavi: *ferme esse solitos a cuboidæa lon-
gissime non abesse*. Eadem animadversio facit, ut cum
de nigris calculis scribis: *Id maxime dignum ad-
huc observatione esse, quod calculis hujusmodi in
cujuslibet magnitudinis fragmina fortuito abruptis,
hæc tetraedricam adhuc affectant figuram*; silere
hic non debeam, neque ista fragmina si, ut mihi
accidit, ita *fortuito* abrumpantur, ut rupturæ se-
ctio vel plures planas facies, vel unam quidem,
sed aut curvam, aut si planam, parallelam annexæ
basi repræsentet, *tetraedricam satis affectare figu-
ram* posse, neque cum affectant, id calculorum,
sed tetraedri naturæ & proprietatibus acceptum esse
referendum. Cæterum quod hos nigros calculos
arbitraris compingi *absque* arenoso illo *nucleo*;
huic opinioni, a me olim habitæ observationes
non adversantur. Sed eum nucleum & in plumbeis
nonnullis frustra quæsivi, & in valde fuscis, quo-
rum illi ferme ad cuboidæam, horum plures ad
pyramidis figuram accedebant triangularis, sed
ita inæqualibus faciebus, ut a vero tetraedro lon-
gissime abesset. Nolim tamen existimes, me istum
arenosum nucleum credere ne in iis quidem quos
ego non viderim, calculis inveniri, aut, si crede-
rem, a cæteris propterea dissentire quæ ex Medi-
cis colligis de *calculorum felleæ cystis*, & *urinario-
rum exceptaculorum affinitate*. Imo vero quantum
hæc probem, Doctissimi illi, & Celeberrimi Viri
sciunt, qui meum, ante hos quinque annos scri-
ptum, Consilium legerunt pro Fœmina Principe
quam renum calculi & dolores quibus subinde ob-
noxia vixerat, tum denique amplius non vexarant
ex quo aliis corripi doloribus cœperat quorum
semper sub dextris costis spuriis initium erat. Sed
& olim in Illustrissimo Præsule Anguisciola, Pon-
tificis Max. ad Inclytam Venetorum Rempubli-
cam Legato, qui urinariis etiam morbis laborare
consueverat, tres aut quatuor in fellea Cysti cal-
culos vidimus. Amplissimus autem Vir, & omni-
bus quæcumque in Principem cadunt, Virtutibus
Ornatissimus Georgius Cardinalis Cornelius, Anti-
stes Patavinus, ut renes abnormi magnitudine, &
ramosis farctos lapidibus, sic incredibilem in mo-
dum flaccidam, omnisque humoris expertem ha-
buit Vesiculam fellis, unum, sed insignem, cal-
culum complectentem. Verum hæc, & alia for-
tasse ejusdemmodi fusius alias persequemur.

49 Nunc ad illa transeo quæ olim primus, ut
puto, scripsi de iis quæ inter comburendum utrum-
que felleorum calculorum genus observantur. Ne-
minem hic pariter designas, ubi nihil credis esse
quod arguas. Easdem proponis observationes, ac
quædam addis quæ utinam ego omnia possem ac-
479 cipere; velut istud: flavos calculos illa observan-
da præbere *qui præcipue molliores, aut recentio-
res sunt*. Plures enim calculos habeo neque mol-
les, neque recentes, in his etiam ex iis quosdam
in quibus illa primum Bononiæ vidi. Hi autem
(nec cæteri discrepant) post hos totos viginti an-
nos nihilo difficilius flammam concipiunt, servant-
que, aut reliqua præstant, quam olim vel recen-
tissimi. Illud etiam, quod, *ut ad praxim appri-
me faciens, annotandum* censuisti, *multo scilicet in ge-
nere difficilius flammam concipere calculos cysticos,
quam qui biliferis duntaxat poris insederant*, quo-
modo verum sic in universum esse credam, qui,
nigris, paucisque aliis exceptis calculis, cysticos
omnes in quibus id quidem expertus sum, facil-
lime inflammari vidi; ex Hepatici autem ductus
calculis quosdam, ut supra indicatum est, deprehen-
di, qui etsi flavi erant, minime tamen flammam
servabant? Nec vero, quæ addis alia cysticorum,
atque hepaticorum calculorum discrimina priore
certiora existimo. *Ut ductuum*, inquis, *hepatico-* 480
*rum calculi oblongi semper sunt ----: cystici ex ad-
verso ad rotundam plerumque, & conglobatam fi-
guram accedunt; Ita minores calculi hujusmodi du-
ctibus inhabitare quidem, majores vero felleum fol-
liculum duntaxat occupare possunt*. Verum, si tu 190
ipse jam supra scripseras, tot illos calculos a Cl.
Lentilio observatos, *sedes suas figere forsan po-
tuisse, non tantum in cysti fellea, quam etiam per
hepaticum ductum, & melius per poros altiores bi-
larios, ubi molis rotunditatem, & parvitatem as-
sumpserint; instar calculorum in iisdem fistulis ni-
dulantium, a cl. Reverhorstio observatorum*; quo-
nam hîc pacto, *ductuum hepaticorum calculos oblon-
gos semper esse*, pronuncias? Vel quomodo *cysticos
ex adverso ad rotundam plerumque, & congloba-
tam figuram accedere*, fatebor, quando; ut te ip-
sum docere, sileam, ex cysticis nigros esse *tetrae-
dros*, vel utcumque *cuboideos*, flavescentes autem
non omnes *sphæricam*, aut *ovalem affectare figu-
ram*, sed ex iis esse qui *angulosam* etiam *nanciscan-
tur superficiem*; certe mihi alia plerumque quam
rotunda, & conglobata figura occurrisse, satis an-
tea ostensum est? Postremo quî credam, a minori-
bus calculis hepaticos ductus, a *majoribus vero fel-
leum folliculum duntaxat occupari posse*? cum le-
gerim, atque adeo viderim, Hepaticum ipsum
ductum ad eam interdum amplitudinem dilatari,
ut non minores quam quos plerumque in Cysti
invenimus, calculos possit continere. Quo magis
suspicor, in eodem, ejusve ramis illos, minoris
fortasse magnitudinis, calculos, si modo biliosi
fuerint, delituisse, quos alibi, ut hic memoras,
scribis, *in vena portæ* S. Ignatii a Columbo *reper-* 191
tos esse. Nam; ut recenti adhuc re, atque adeo
sexto ab illius obitu die Polancus is qui a secre-
tis viventi fuerat, ad Socios scripsit (*a*); hepar
durum, & intra hoc quidam lapides inventi sunt;
Intra hepar autem tam arctus nexus, tamque si-
milis intra eandem Capsulæ vaginam, venæ Por-
tæ, & bilarii ductus incessus est, ut proclive Colum-
bo fuerit in ejusmodi præsertim extispicio quod
honoris causa expedite, ut fit, non disciplinæ gra-
tia diligenter habebatur, id in venæ ramis esse
credere quod fortasse in conjuncti meatus ramis
hærebat; Quorum quidem perpetuam cum ea vena
conjunctionem num Columbus idem probe nosset,
dubito, cum alibi (*b*) ipsum animadverto eos-
dem, *inter venæ Cavæ, portæque ramos*, descri-
bentem *per jecinoris substantiam dispersos*. Nec
sane meliora Vesalius (*c*) docuerat, eos *in dicto-
rum utriusque venæ ramorum medio* proponens,
& *aliquibus* dumtaxat *in locis*. Quod si hæc Sum-
mi Anatomici; tanto magis excusandi Medici es-
sent, si qui forte per ea tempora ob eandem illa-
rum rerum ignorationem ad eundem essent modum
hallucinati. Hoc autem dico propter Jacobum
Camenicenum (*d*), cujus observatio non unâ ra-
tione ad *Historiam* pertinebat tuam, atque aptius
certe quam ista Columbi, ad propositum illud
tuum de bile *ante secretionem hepaticam a toto san-
guineo in vena portæ distincta*, & *secreta* spectare
posse videbatur. In viro enim diu primum icte-
rico, deinde hydropico, scripsit, *hepatis venas in
parte ejus cava, priusquam in communem illum cau-
dicem portæ desinunt, omnes obstructas fuisse, la-
pillis eas distendentibus foris nigris, intus flaventibus*.
Quos ego lapillos quanto magis biliosos fuisse,
credo; tanto magis suspicor in ramis hæsisse du-
ctus Hepatici, omnes venæ Portæ ramos arcte
comitantibus, præsertim cum legam, Communem
quoque bilis meatum, cujus finis coaluerat,
la-

(*a*) Bartoli Vita di S. Ignat. l. 4. n. 31. (*b*) L. XI. c. 8. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 7.
(*d*) Vid. inter Epist. Matthioli l. 5. Epist. 2.

lapide ejusmodi obstructum fuisse, verique minus simile videatur, hunc eo ex Cysti fellea, in qua bilis quidem plurima, at nulli memorantur calculi, quam ex ramis illis descendisse canalis Hepatici, cujus truncus *liberrimus erat*. Quod si non hujus, sed venæ Portæ rami lapillis *omnes* ad eum locum *obstructi fuissent*; haud satis video, qua via sanguis in truncum ejus venæ tot ex partibus comportatus, inde cavam versus porro pergere, & quomodo hepar ipsum *grande*, *colore nigricante*, *& fere tali qualem in splene alias conspicimus*, esse potuisset. Verum ut hunc in quem forte incidi, de venæ Portæ calculis sermonem absolvam; mihi certe horum observationes tanto magis suspectæ videbuntur, quanto difficilius est in venis calculos, quam in hepaticis ductibus concrescere; nisi forte cautus, & sedis horum ductuum, ac meæ suspicionis probe gnarus Anatomicus qui ejusmodi in posterum historias scribat, idem se quod Columbus & Camenicenus tradunt, omni sublata dubitatione luculenter perspexisse testetur.

50 Illud nunc restat ut de calculis in Cysti ipsa cognoscendis tantum addam, quantum illæ meæ observationes requirunt. Cum enim minime me præteriret, haud raro cum iis calculis conjunctum regium morbum fuisse observatum, imo nonnullos Medicos esse audirem, qui semper conjungi arbitrati, ipsum in eorum calculorum notis quas gravissimi, cautissimique Doctores ambiguas, obscuras, incertasque censuerunt, sine ulla dubitatione semper crederent esse ponendum; ob hanc ipsam causam ne hæc magis magisque in Medentium animis opinatio inolesceret, in illarum observationum calce non omittendum existimavi: *mihi* vero *forte contigisse*, *ut ex* illis calculis ad eam usque diem a me compertis *nullam unquam peculiarem noxam*, *sed ne ictericum quidem colorem iis in quibus compereram*, *inductum esse*, *observarem*.

Sive enim calculi a me reperti, nondum ea fuerant magnitudine, aut pondere, aut figura qua satis lædi Cystis posset, sive eo numquam compulsi fuerant, ut bilis exitum prohiberent; illud certe mihi observare contigerat, argumento evidentissimo, esse igitur in Cysti lapillos posse, neque ullam tamen peculiarem, quæ quidem manifesta sit, noxam, sed ne ictericum quidem colorem inducere. Tu contra, Vir cl. pronuncias: *Qui calculo hepatico*, *aut cystico*, *ut ut exiliori*, *mitiorique de-*
482 *tinentur*, *malo semper*, *ictericoque plus minus corporis habitu perfusos deprehendi*. At quonam pacto id evincere te posse, speras? Num forte rationibus? Scilicet his magis credam, quam sensibus,

(e) *Qui nisi sint veri*, *ratio quoque falsa fit omnis?*

An tuis, atque aliorum observationibus? Quasi vero illud hic ageretur, an sæpe Icterus cum cysticis calculis jungatur, quod cum vestræ confirmant observationes, tum ego certe negavi nunquam. Hoc autem agitur, an *semper* jungatur, id quod tu affirmas, sed nullis, ne innumeris quidem, observationibus probari unquam poterit, quando ego; ego autem? tot etiam alii contrarium toties observatum esse, non ignorant. Neque eos tantum dico Doctissimos Viros qui eas mecum observationes summâ tum in cadaveribus inspiciendis, tum in viventibus adhuc, vel eorum notis atque domesticis interrogandis, diligentiâ habuerunt; sed omnes præterea dico quicumque aut Andream Lacunam (f) legerunt nobilem præsertim fœminam memorantem, *cujus vesica fellis duobus vel corpulentissimis instar glandium lapidibus occupabatur*, *quum ne minimam quidem regii morbi antea medicis suspicionem dedisset*, aut Joannem Scultetum (g) de Veneta scribentem, cujus ipse *reperit vesiculam felleam calculo instar crystalli pellucido repletam*, neque tamen icterica, ut ex hac alteraque historia colligat, *quod ad obstructum porum bilarium*, *& cysticum*, *non semper sequatur icteritia*; aut Jo. Jacobum Wepferum (h) affirmantem, se *ali-*

quando lapidem insignis magnitudinis in fœmina, *in alia plures invenisse in vesicula bilaria*, *quarum neutra Icterica erat*, aut denique; ne nunc plures quæram; Theophilum Bonetum (i) qui, præter superiorem Sculteti, alias producit observationes, suam videlicet, ac Medici Florentini, hujus quidem, calculorum cystis *XVIII. numero*, *nucis Ponticæ magnitudine in Constantia Acciarolia*, *& Elizabetha Capponia repertorum*, quarum *neutram* tamen *arquatus morbus infecerat*; suam vero in muliere, *in cujus vesica fellea reperti 44. lapilli*, *quorum maximus fabam æquabat*, *reliqui pisi*, *& lentis erant magnitudine: Vultus tamen Ictero nequaquam fœdatus fuit*. Mirum videri potest, hæc tot exempla omnia in fœminis fuisse. Verum in maribus quoque idem promiscue observavi, ut sic fortuito acciderit, hæc de mulieribus fuisse litteris mandata, ut mihi *forte* (id quod dixi) ad illud usque tempus *contigerat* eos lapides cum icterico colore vidisse nunquam.

51 Hæc cum ita essent, neque meæ modo; sed ne a Boneto quidem, cujus locum indicas, productæ observationes te, Vir cl. laterent; tuum illud nimis certe patens pronunciatum mox tibi necessario contrahendum esse, intellexisti. Itaque hæc repente subjecisti: ex ejusmodi calculosis *illos* 483
dumtaxat non evadere ictericos, *in quibus præpedita bilis in aliquod determinatum viscus*, *ad sævum*, *& plerumque lethalem peculiarem procreandum morbum decumbit*. Quæ cum scripseris, non illud tantummodo fassus es, non eos igitur *malo semper*, *ictericoque plus minus corporis habitu perfusos deprehendi*; sed hoc insuper fateri debes: illis etiam qui neque icterici sint, neque ejusmodi decubitu affecti, posse tamen calculos in fellis vesicula insidere. Nam si ii decubitus fiunt ob *præpeditam* a calculis *bilem*; sunt igitur jam calculi tum sine ictero, ut concedis, tum antequam decubitus illi fiant. Quid? si præterea possunt esse eodem tempore sine *ulla*, quæ quidem sub sensus cadat, *peculiari noxa*. Te quidem non fugit, præter nos ,, Gerbesium, & Lospichlerum 481
,, in Observationibus *Nat. curios. Germ.* aliosque ,, alibi, memoriæ tradidisse: *Homines vel a numerosissimis cysticis calculis*, *quorum aliqui ad pisorum*, *alii ad mediocrium castanearum molem excrevissent*, *obsessos*, *citra querelam diu sanos vixisse*, *propriaque naturalia munia obire incolumes valuisse*. ,, At respondes, te quomodo id scripserint, *non intelligere*. *Nam vitiatus*, inquis, *plus minus cutaneus color*, *aut profundæ quædam*, *lentæque primarum*, *ut dicitur*, *viarum affectiones ab his forte*, *atque ab ipsismet patientibus fuere non satis perpensæ*. Ego vero non intelligo, cur ejusmodi Viris id scribentibus non satis credas, qui alibi sine ulla dubitatione credis Chirurgo nar- 1142
ranti, virum, cujus *musculi omnes se se contraxerant*, *ita ut homo staturæ justæ*, *& elegantis formæ*, *in homunculum redactus*, *staturam infantis duorum*, *sed non trium annorum vix attingeret*, cujus *thorax ad formam thoracis gallinæ se se coegerat*, hunc, inquam, credis, *interea temporis usum fuisse cibo*, *& potu*, *somno*, *& vigilia prout uti solebat in INTEGRA SANITATE*, *OMNESQUE functiones animi*, *& corporis satis liberas exercuisse excepto motu*, atque ita credis, ut hinc inferas, *ex probis omnibus corporis*, *& animi functionibus incolumem tunc temporis extitisse liquidorum crasim jure conjiciendum esse*. Nullæne esse in hoc poterant *profundæ* saltem, *lentæque affectiones*, *ab eo forte* Chirurgo, *atque ab ipsomet patiente non satis perpensæ?* Sed in hoc ne fuerint; In illis qui fuerint? Eas, inquis, *necessario interfuisse docuerunt ipsimet omnium* illorum *allatorum hominum improvisi obitus*. Quasi vero hic illud quæramus, num *improvisi obitus* sine prævii contingere affectionibus possint, non illud dumtaxat, num siquæ præviæ sint affectiones, hæ semper satis sub sen-

(e) Lucr. de rer. nat. l. 4. (f) Anat. Meth. (g) Armam. Chir. Obs. 61. (h) De Cic. Aqu.
(i) Sepulchret. l. 3. Sect. 18. Obs. 8.

sensus cadant aut eorum hominum, aut Medicorum,
& si etiam cadant, num *peculiares noxæ* ex sint,
hoc est propria cysticorum calculorum indicia.
Sed ut tandem aliquando hanc omnem de iis calcu-
lis disputationem absolvam; tu quidem pro tuis
pronunciatis non dubitas scribere: *Hæc nos cum
accuratioribus amicis, longa observationum serie
485 perspeximus; An viderint alii, an noverint, id cer-
te nobis non referet.* Ego contra, cum in meis il-
lis vulgandis observationibus haud minor tua mihi
481 *fuerit adjuvandis hominibus animi sollicitudo*, mea
non parvi referre censeo, quid de ipsis homines ju-
dicent, & an suis, aliorumque accuratis observa-
tionibus respondentes, cum iisque consentientes
inveniant, doliturus, siqua forte pronunciassem
quæ cum universe nimis prolata esse videri possent,
tum eadem Fernelii, Riolani, Bidloi, Lacunæ,
Sculteti, Wepferi, Boneti, Gerbezii, Lospichleri,
aliorumque Præstantissimorum Virorum non facile
refutandis observationibus repugnarent.

52 Nunc quando illa sunt a nobis expedita, in
quorum mentionem a Tabula VI. deducti sumus;
jam omissis omnibus quæ in eadem Tabula, quæ
tua non est, possent fortasse perpendi, ad VII.
transeamus. Figurâ I. *reticulatam* intimæ fa-
958 ciei Vesiculæ fellis structuram demonstras, quam
*per cysticum ulterius, ipsumque choledochum, & he-
paticum ductum, quantumvis leviorem, produci,
atque conspici*, affirmas. Quid ergo est, quod
non *leviorem*, sed crassiorem multo densioremque
in iis ductibus quam in Cysti delineas? Equidem
in aliis rete ductuum esse crassius, in aliis au-
tem exilius, & rarius quam Vesiculæ, a me quo-
que observatum est. Tamen quæ hic dicis, aliquan-
to magis Explicationi Tabulæ V. quam hujus Fi-
guræ conveniebant. Cæterum cum ductuum re-
te bis pingas, & alio Iconismo aliter pingas; mi-
rari subit, cum Cystis rete quater ostendas, cur
nulla in Figura sic tenue, atque ita factum common-
stres, ut Cel. Ruyschius (*a*) exhibuit. Mihi
quidem accidit nuper, ut cum Vesiculas quinque,
continenter apertas, cum tuis omnibus, & cum u-
na illius delineatione conferrem, cunctarum rete
multo ad hanc propius quam ad illas, accedens
invenirem.

53 Figura II. apertum cum Vesicula canalem
Cysticum tertio proponis. Numquam tamen hujus
Valvulas pingis in cochleæ modum eleganter cir-
cumductas; ut a Præstantissimo Heistero (*b*); a
meque ipso nonnumquam sunt observatæ, & hæ
quidem valde extantes, neque ingressurum, aut e-
gressurum specillum admittentes. Non miror ta-
973 men; quando tales *non bene te hactenus conspexis-
se, fateris*, sed nulla certa norma *ut plurimum*
dispositas, quales mihi quoque sæpe occurrerunt, ea-
dem specillo impedimenta afferentes, alias vero
tenuiores. Alia miror, & in his illud primum,
te supra declinantem observationes Doctissimi Hei-
103 steri, *sinum* dixisse *hucusque invisum* quem, ad fi-
nem cujusdam Vesiculæ, ductusque Cystici initium,
is observavit, & pinxit (*c*); cum Jasolinus (*d*)
olim, itemque Bauhinus (*e*), quasi rem observa-
ri solitam, istum sinum ad eum locum verbis, &
Icone proposuerint. Deinde hoc miror, te in pri-
ma, atque adeo in hac etiam altera Editione sta-
108 tuentem, *imaginarias* esse *quorumdam antiquorum
valvulas colli, & cervicis cavum in cysti fellea oc-
cupantes*, nulla alia propria, nisi *una, aut altera*,
974 ut fateris, *observatione* in re ejusmodi innixum
esse, *in quibus scilicet illud facile contigerat, ----
vesicâ felleâ digito vel leviter pressâ, bilis a cysti
in choledochum per cysticum ductum liberum sur-
sum ac deorsum effluvium.* Nam ut tibi semel,
aut iterum id contigisset; æquum fuerat existima-
re, multo sæpius Adriano Spigelio (*f*) contra acci-
disse, alioqui non sic præcepturo: *Has valvulas si
videre cupias, expressam ex vesicula bilem in mea-
tum digitis reprime. nam circa Valvulas immobi-
lem consistere advertes.* Sed nihil adeo possum mi-
rari, quin magis in eo te, Vir Cl. probem, ac lau-
dem, quod Valvulas a te tandiu pro *imaginariis*
habitas, ac semel, atque iterum publice impugna-
tas, hoc tandem in loco ingenue agnoscas. Usum
quoque laudo quem iisdem adscribendum esse pu-
tas, nempe ut his obicibus, *bilis neque tam li-* 971
*bere, rapideque a biliario poro in cystim descendat;
neque tam facile, subitoque a cysti in hepaticum, at-
que choledochum erumpat.* Quo in usu magnum
te in parte Auctorem habere animadverti, Jo. Rio-
lanum (*g*). Hic enim scripsit quidem: *intra cy-
sticum ramum bilarium juxta corpus Vesiculæ, val-
vulas contineri: --- esse potius rugositates, quæ bi-
lis semel elapsæ refluxum impediunt*; at supra,
facere easdem, scripserat, Highmoro (*h*) adsti-
pulante, *ne tam facilis & lubricus esset descensus
bilis*: itemque alibi (*i*), ut *festinum bilis prola-
psum utcumque sistant & moderentur*: atque ut bilis
per angustiorem meatum sensim exstillet, & vacuetur.

54 Verum ut te impugnatas Valvulas candide
agnoscentem laudo, sic non minus probo alia inge-
nue *retractantem.* Cum enim supra id quod in
prima Editione posueras, in hac quoque his verbis
confirmasses: *Quod certum est; Nos in cujuscum-* 104
*que generis animalium cysti fellea non nisi ad cervi-
cis finem, & colli principium angustiam quandam
ab annulo musculari obvoluto productam vidimus;
in quo concurrimus cum cl. Glissonio*; nihilominus
hic fateris, te *respectu ad muscularem hanc fasciam,* 972
*seu sphincterem folliculo proprium, ea ipsa moderari,
imo retractare, quæ* ibi scripseras *Glissonii autho-
ritati non parum fidens & cæt.* Fortasse tamen *re-
tractationem* istam tuam aliquanto magis contrahere
potuisses, ibique præsertim ubi nimis, nisi fallor,
universe scribis: *ad initia Canalis cystici nullum esse
intersertum specialem annulum, muscularem, aut di-
stincte membranaceum, vel interius a canalis superficie,
instar pylori, circumquaque eminentem, --- sumus
nunc adeo post innumeras observationes certiores
redditi.* Cum enim memoria tenerem, me in
quibusdam certe Vesiculis quâ cervix in Cysticum
ductum se contrahit, *specialem annulum membra-
naceum interius* vidisse *instar pylori circumquaque
eminentem*; de hoc etiam in iis quinque quas nu-
per a me incisas esse dixi, Vesiculis quærendum
existimavi. Vidi autem in quatuor saltem, inte-
riores summæ cervicis tunicas sic ibidem intror-
sus, & sursum versus duplicari, ut insignem
quandam valvulam infimam omnium efficerent, cir-
cumcirca extantem, atque ita ad superiora conver-
sam, ut ingressuro potius, quam egressuro, appres-
so ad latera, specillo obsisteret.

55 Hæc dum quærerem, in nonnullis saltem
animadverti, Cystis rete jam ad colli summum
minus extare, quam infra: id quod a te quoque
adnotatum est. Verum ut hoc libenter confir- 975
mo; sic illud vellem probare posse quod de his
Cystis retibus in universum subjicis: *ad lentam* 976
*stabulantem bilem forte quassandam, suoque modo a
concretione inhibendam facere, non improbabile a te
duci, si validas ventriculorum cordis reticulatas as-
peritates ad attenuandum, atque in insitis ramosis
particulis veluti discerpendum trajicientem sangui-
nem, multam præstare operam cogites.* Quid enim,
te obsecro, simile? Crassissimus cordis, & vali-
dissimus musculus alternis jugiter parietes contra
adversos parietes urgens, & Vesicula, *ad quam vix
quidpiam muscularis naturæ percipi*, te ipsum
tradidisse, in proxima pagina fateris, *& potius mu-* 977
scularia extare rudimenta, confirmas; Vesicula, in-
quam, illa, in qua statuisti *ex nulla contractionis
naturalis existentia, & impossibilitatem superad-* 197
ditæ per vim propriam contractionis. Huc retia
adde ex vel *majoribus illis valvularibus extantiis
per ductum cysticum, & interdum communem*,
atque

(*a*) Tab. ad Epist. Probl. V. Fig. 3. (*b*) Eph. N. C. Cent. VI. Obs. 28. (*c*) Ibid. (*d*) De poris cholid. c. 5.
(*e*) Theatr. Anat. l. 1. c. 45. & Tab. 38. Fig. 1. (*f*) De hum. corp. fabr. l. 8. c. 13. (*g*) Anthrop. l. 2. c. 22.
(*h*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 3. c. 2. (*i*) Animadv. in Laur. c. 20. l. 6.

atque biliarium porum disseminatis, quibus tamen in ductibus sic *lenta* non *stabulatur* bilis.

56 De Glandulis autem tum Cystis, tum eorum Ductuum illud a te verissime scriptum est, *in aliis* quidem *pusillas adeo* esse, *& immersas, ut quacumque ut plurimum industria utentis visum adhuc effugiant*: quod tamen num ideo in Cystico hujus II. Figuræ meatu accidat, quod *crebrioribus valvulosis complexibus forte admodum obscurentur*, ipse videris, qui in I. Figuræ Cystico ductu, crebrioribus crassis retibus magis impedito, eas glandulas luculente delineasti. Verum utcunque hoc est; ejusmodi glandulas crediderim te artificio aliquo anatomico retegere consuevisse. Nam cum Vesiculas quatuor dissectas proponas; in omnibus, vel in Vesiculis ipsis, vel in Ductibus ejusmodi glandulas demonstras, quas ego quidem nullo, nisi oculorum, & cultri auxilio, usus vix in ullis aut Vesiculis, aut Ductibus vidisse memini. Quinetiam Malpighius (*a*), qui *post diutinos labores* ejusdemmodi glandulas in *suilla*, *& ovilla* Cysti deprehendit, non modo de humana, qua de hic agimus, siluit, sed ne in earum quidem animantium *poro biliario* ex observatione, sed ex conjectura posuit. Ruyschius (*b*) autem Anatomicus Diligentissimus in homine quidem ostendit, sed cum minores, rariores, minusque luculentas atque extantes quam tu, Vir cl. repræsentavit, tum insuper monuit, *aliquanto majores a se esse delineatas, ut melius conspici possint; præterea in omni vesicula humana non æque distincte conspici; quam quidem in suilla, aut bovina.* Quid? quod Præstantissimus Heisterus (*c*) se *in vesicula fellis boum sæpius parvas glandulas flavas, ceruminosis in meatu auditorio haud absimiles*, *vidisse*, testatur; *In humana vero quandoque tantum videre potuisse. Vide*, inquit, *Ephem. Nat. Curios. Cent. V. & VI. pag. 243. Tab. VI. fig. I. & II.* ubi tamen in una, neque ea tota, Vesicula, imo potius in parva
103 va ejus Appendice, quam tu quoque *in rariorum censum arrogandam esse*, non dubitas, *plura* quidem ostendit *corpuscula glandulis similia*, sed Ruyschianis, atque adeo tuis fere omnibus tanto majora, ut veri simile sit, dilatata fuisse ac distenta; quæ *exiguis foraminulis in cavitatem hiantibus prædita* erant. Denique ante hos duos annos, Eruditissimus, idemque Exercitatissimus Santorinus (*d*) cum Cystis glandulas *a plurimis nullo detegi vel optico auxilio*, animadvertisset; ad has confirmandas, non quomodo ab omnibus in Cysti secundum naturam se habente conspici possent, sed quomodo ipse in quadam *turgente nimium*, obstructaque Vesicula conspexisset, edocuit, nimirum se, & qui aderant, in ea *probe purgata Cysti aliquot potissimum sub interiore membrana conditas lenticulares glandulas luculenter* vidisse, quarum cum *dispar esset moles, maxima quæ fundo inerat, lenticulam pene æquabat; ex harumque singulis, in quibus conspicuum osculum erat, non difficile fuisse id exprimere quod continebatur, bili prorsus simile, ex quo maxime pellucente, & glandulæ figura, & magnitudo internoscebatur, eo prorsus modo ac in plurimis disjectis intestinorum glandulis evenit.* Ego vero, qui neque glandulas, neque certa & vera foramina videre potui in illa amplificata Vesicula, dilatatisque bilariis ductibus de quibus supra commemoravi; nuper cum id minus sperarem, nonnulla, huc maxime, ut puto, spectantia, vidi in Vesicula alterius Senis, cujus visceribus quibusdam ad hanc publicam Anatomen usus sum. Illa igitur, quæ suo cum jecinore, bilariisque meatibus sana, & recte constituta apparuit sive extra, sive intus examinaretur; quinque, aut sex foramina mihi præbuit observanda, quæ per faciem ipsius intimam tam ab ea parte qua hepati adhærebat, quam ab opposita, omnia a medio deorsum disjecta erant. Singula erant tum circuli figura, tum atro colore conspicua quem subniger annulus cingebat, ut lenticulares glandulas repræsentarent atra quadam materia plenas, in ambitu translucente, per foramen autem se se manifesto ostendente. Cum specillum, quod foramina admittebant, tenue illud quidem, sed non tenuissimum, facile indidissem singulis, non humorem, sed solidum subesse corpusculum, sensi; erat autem ater calculus: quo educto, liberum specillo fuit intra cellulam qua is continebatur, quoquoversum in gyrum agi. Singulæ cellulæ, non perexiguæ, membranei instar subrotundi folliculi erant, inter Cystis tunicas locati: quibuscum cellulis an ulla ex annexo adhuc hepate bilaria vascula communicarent, cum summa adhibita diligentia quæsitum esset, non a me modo, aut ab Nicolao Mediavia Philos. & Medicinæ Doctore cujus egregia opera jam aliquot annos in publicis utor dissectionibus, verum etiam ab Experientissimo, qui forte aderat, collega meo Vulpio (sum enim solitus in controversis præsertim rebus observandis, meis ipse oculis diffidere, & eos quos mecum magis habeam exercitatos, ut ipsi quoque observent, rogare) cum, inquam, id ab omnibus esset quæsitum; nihil ejusmodi inventum est. Id autem ideo quæsivi, & quæri volui, quod mihi suspicio inciderat, ejusmodi cellulas humore farctas atque distentas posse fortassis ita extare aliquando, ut caruncula, a te eodem in loco in V. Tabula delineatas mentiantur. Veri autem simillimum censeo, has cellulas fuisse quasdam ex cysticis glandulis a subsistente ob additum fortasse lentorem ea quam secernunt, materia, in calculumque concreta ad eum modum dilatatas: quam quidem materiem bilem esse quandam, id ipsum videtur indicare quod in ejusmodi nigros calculos, ut bilis haud raro solet, concreverat. Nam quod vereri aliquis posset, ne se bilis ex Vesicula per cellularum foramina illuc conjecisset, minus in hac nostra observatione credibile est, cum in ea Cysti nec ejusmodi bilem, neque ullos calculos invenerimus. Utcunque id est; sicut has cellulas fuisse cysticas dilatatas glandulas, credo; ita hinc potes intelligere, me eas quidem glandulas secundum naturam in Cysti esse, & continuatis etiam non ita absimili structura Ductibus, existimare; sed adeo parvas, ut per se, nullo adhibito artificio, multo rarius conspiciendas se præbeant, quam tuæ istæ omnes Figuræ videntur significare.

57 Quod quidem artificium si in ulla, certe in Figura III. generatim saltem a te fuisse commemorandum, censeo, aut illud sane non omittendum, ut Lectores moneres, haud semper ita res inveniri, & ostendi posse, ut a te istic proponuntur. Nam ut Cystis tunicarum numerum prætermittam, quem, ut quisque aut cultro indulget, aut contra timet, ne lacerare magis, quam separare videatur, ita augere facile possit, aut imminuere; illud mihi per anatomen compertum est, istam alteram tunicam *vasculosam* non semper saltem ita inveniri, ut *cumulatissimam*, quam pingis, 977
elegantissimamque sanguineorum vasorum sylvam undequaque sustentet, sed ne subjectam quidem tertiam, quam vocas *glandulosam*, istis pariter haud inelegantibus *plurimis sanguiducorum vasculorum plexibus* ita *instratam*. Verum ut hæc etiam omnia sileam, & de prima, ac tertia tunica illa dumtaxat de quibus a te plura verba fiunt, attendam; *musculares fibras*, quas tamen *potius muscularia rudimenta* mox vocas, *diligenti anatomico cultro ab extima, cui incumbunt, & annectuntur, tunica non difficile solvi, ac separari*, doces. Nimirum in fellea illud iteras quod in urinaria Vesica, me vix credente, atque adeo dissentiente, indicaveras (*e*), exteriorem ipsam tunicam *plano ulterius obtegi musculari*. Imo; quantum intelligo, proximas aliquot paginas cursim hic illic inspiciendo; ita in ea adhuc es opinione, ut me potius in eo in quo a te dissensi, loco (*f*) in multos, gra-

(*a*) De Lien. c. 6. (*b*) Ad Epist. Probl. V. (*c*) Comp. Anat. n. 391. (*d*) Obs. Anat. c. 9. n. 11.
(*e*) Theatr. Anatom. Manget. Tom. I. pag. 416. (*f*) Adv. III. pag. 76.

gravesque errores prolapsum esse, non dubites.

58 Ego vero te longe aliter sensurum existimo, si iterum, sed magis quieto animo, quæ ibi scripsi, & quo spectent singula, reputaveris, ac præsertim si, quod rei caput est, Vesicæ urinariæ examen, omni præjudicata opinione paulisper seposita, institueris. Quod si feceris; primus ipse pro veri studio tolles de medio istud, Anatomicis inauditum, discrimen quod inter ventriculum, aut intestina, & urinariam Vesicam excogitasti, ut mu-
980 scularis tunica in illis sit *extimæ revera intimæque tunicæ intermedia*, sive (quod eodem recidit) in ventriculo quidem & intestinis *peritonæum ipsum*
984 *extimum sit;* sed non in Vesica, quippe in qua tantum abest ut musculare planum intermedium agnoscas, ipsam *externam tunicam propaginem peritonæi, musculari plano obtectam* scribis. Nam quid, te obsecro, causæ est, quod in ejusdem Vesicæ anatome mihi, & cæteris supra extimam membranam fibræ istæ musculares occurrant nunquam; imo sæpe ne illa quidem sublata, omnino, & undequaque in conspectum veniant, adipe videlicet hic illic intercedente, cujus causa Gravis Anatomicus Heisterus (*g*) *in vesica humana tunicam cellulosam statui posse credit*, nimirum *quia manifesto inter extimam & muscularem tunicam plerumque, si non semper, pinguedo, eaque sæpe copiosa, ibidem reperitur, in peculiaribus cellulis adiposis secreta, collecta atque asservata*. Igitur externa, imo etiam secundum Heisteri rationem altera quæ externæ subjicitur, detracta tunica; tum demum nobis sub hac altera conspicuum prorsus fit illud *musculare*, ut vocas, *planum*, quo tu, Vir cl. ipsam extimam *obtegi tunicam*, contendis. Necesse ergo est, ut istud non minus in Vesica, quam in ventriculo, & intestinis locum teneat intermedium.

Si hoc autem necesse est; tu videris, quonam modo tuum istud tuearis discrimen, & *quo pacto probes*, — *a nemine negari ullo modo posse*, *urinariam vesicam solum extrinsecus rubere, interius vero, & præsertim in media ejus tunica insigniter albescere*; ut alia prætercam quæ tibi minus fortasse attendenti istic crediderim excidisse. Nam quod in ista pariter media sede fibras ego locari scripsi æmulantes fibras trium fasciolarum Coli intestini, cum id, ut testatus sum, *conferendo perspexi*, nec unus sane perspexi; tum in meis ad Posthuma Cel. Valsalvæ, Scripta Adnotationibus quidquid & eo tempore, & insequentibus annis de iisdem rebus observavi, jam pridem candide in utramque partem ad eum modum expositum est, ut facile omnibus futurum sit intelligere, an præstet Virum Summum, & de utroque nostrum egregie meritum Lancisium (*h*) sequi, cujus judicio apud nostrates, Coli *musculares fasciæ* appellari cœptæ sunt, an tecum potius *communi; consultoque*, ut tu ais, *nomine uti debeamus Ligamentorum intestini coli* propterea, quia illarum fibræ *tum leves, & candidissimæ sint, tum nulla fabrica, usuve musculari sint prædita*: quod ut te alibi esse explanaturum promittis, sic nos ibi satis superque examinavisse, patebit.

59 Nunc enim quando in media Vesicæ tunica tu nullum alium, nisi *insigniter albescentem* colorem agnoscis, & ne *subalbidum* quidem fers, quem tamen negare in parte nemo potest, & qui primi eam tunicam diligentius inspexere, diserte memorarunt; quid dices, si *subalbido* eo colore non contentus, rubentem quoque in eadem tunica, quibusdam præsertim in cadaveribus, & conspectum esse, & conspici, affirmem? Nam quid sibi aliud tandem volebat aut Adrianus Spigelius (*i*), cum illam tunicam esse scripsit *nonnihil fibris carneis conspersam*, *quæ se se egregie, facta aliqua sanguinis affusione, in conspectum proferunt*, aut Casparus Bauhinus (*k*), cum easdem docuit *nonnunquam ex sanguinis affluxu ita fieri conspicuas, ut membranam carnosam diceres*, aut ante eorum utrumque Archangelus Piccolhominus (*l*), quem ab ipsis laudari auctorem par erat, cum de exteriore propria Vesicæ tunica, hoc est de illa de qua hic loquimur, media, *sub communi a peritonæo deducta*, invenienda hæc literis mandavit: *exterior paulo crassior, & fibris carnosis tota conspersa.*

Quæ tametsi rubrum vividum carnis colorem non promant, quia inter membranas candidas consertæ, albicare nituntur, tamen carnosæ sunt, & cum sanguinis appulsu & confluxione increverint, colorem vere rubrum expromunt. Quinctiam uberiore sanguinis in vesicam confluxu, interdum ita grandescunt, & conspicuæ fiunt, ut totam illam exteriorem membranam, quasi membranam carnosam diceres. Vidi equidem superioribus annis puellam, undecim annos natam, cujus vesica ob exesionem, & acrimoniam humorum spoliata erat interiore tunica: Exterioris vero fibræ carnosæ, adeo erant inflammatione vexatæ, ut totam eam carnosam judicares. Sed hæc, inquies, constitutio morbosa erat. Fateor. Illud tamen primum dico, sanguinis appulsum illum quem sine inflammatione Archangelus memorat, fere idem videri quod in hanc ipsam rem nostram Bohnius (*m*) indicavit, scribens, *præprimis si cum stagnatione sanguinis animal perierit*, atque adeo cum illo sanguinis appulsu comparandum, quem Anatomici ad melius perspiciendos examinandosque nonnullos musculos quærunt, ex iis, exempli causa, qui ad ossicula auris pertinent: quem certe ob appulsum, musculi naturam manifestari potius quam fingi, existimamus. Deinde ajo: ut ejusmodi constitutio qualis in puella fuit, in parte, alia sit ac quæ secundum naturam deprehenditur; maxime tamen ipsa erudiri Anatomicum, aptioremque fieri ad eorum plura in cæteris Vesicis quærenda, & melius dignoscenda quæ spectant ad fibras earum musculosas. Sic ego etsi sæpe alias, ut mox apparebit, in harum examine versatus fueram; numquam tamen rem melius intelligere visus sum quam in accurata anatome viri apoplectici qui urinariis morbis obnoxius vixerat.

60 Cum enim extimam Vesicæ tunicam; in qua nullæ carneæ erant fibræ; eique adhærentes magna copia adiposas cellulas facile abstulissem, musculus in conspectum venit in tunicam conformatus, musculus, inquam; nam quo alio appellem nomine firmum, crassum, rubicundum stratum ex firmis, crassis, rubicundis compactum fibris? Eo detracto, subalbidi, & in retis fere modum impliciti alii fibrarum fasces, & intima, quam nervosam vocant, successit tunica. Media igitur inter extimam, atque intimam illa erat tunica musculosa: cujus fibræ eadem qua circum vesicam crassitudine, rubedine, directione super faciem, anticam præsertim, glandulæ Prostatæ pergebant, ut ibi quidem hæc glandula vero, ac longe evidentissimo obducta musculo dici posset. Verum hæc, atque alia fusius alibi persequemur. Nunc quæ ad Vesicam dumtaxat pertinent, exponamus.

Erat ejus tunica musculosa anterius crassior, quam posterius, ex fibris autem ubique facta secundum longitudinem positis, ut nullam ne ad infimam quidem cervicem satis perspicere potuerim quæ curva esset, aut in transversum ferretur. Non tamen propterea continuo adstipulabor Viro alioqui, dum viveret, Diligentissimo Johanni Bohnio (*n*). Nam quod hic scripsit: *unicum tantum, eumque longitudinalium, licet cernere hujus tunicæ fibrarum ordinem, reliquos fictos crederem*; sic quidem ingenuo, & Celeberrimo Scriptori visum haud dubito; mihi tamen tum aliorum Præstantium Hominum, tum meæ observationes aliquanto aliter ostenderunt; ut verear, ne nimia in illa, a me descripta, Vesica muscularium fibrarum constipatio nonnulla obscurarit, quæ in aliis vidi, ut eadem certe, intensusque rubor quædam vicissim illustrarunt, quæ in aliis perspicere satis non potui. Nam vidi nonnumquam in Vesicæ antica,

ca,

(*g*) Comp. Anat. Not. 13. (*h*) Ad Eustach. Tab. x. Fig. 2. (*i*) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12.
(*k*) Theatr. Anat. l. 1. c. 31. (*l*) Anat. Prælect. l. 2. Lect. 24. (*m*) Circ. Anat. Prog. 14. (*n*) Ibid.

ea, & postica facie fibras per medium recta primum ferri secundum Vesicæ longitudinem. Sed vix ullæ apparebant quæ hanc totam emensæ, summum Vesicæ fundum attingerent. Pleræque enim, aliæ non multo, aliæ majore a Prostata glandula intervallo hinc, & hinc ad latera curvabantur, nec quid deinde his accideret, nec quæ rectis aliæ in medio subessent, erat manifestum. Nam sive cultro, sive unguibus adniterere; nil proficiebas, imo rem magis obscurabas. Sin oculis dumtaxat fideres; nihil præterea perspiciebas: tantum ad imam cervicem plures quam alibi, fibræ esse videbantur; sed qua directione, non apparebat. Contra alias fuit cum fibras plerasque recta summum petere, & assequi perspicerem, unde in oppositam faciem se demittebant. Quasdam propter imam cervicem videre visus sum in modum arcuum, cornua sursum convertentium. Verum alias vicissim nihil tale videre potui; sed fibras ibi potius transversas, ut alias videram, easque plures. Rectæ autem, quæ per posteriorem Vesicæ faciem occurrebant paucæ, minusque distinctæ, satis multæ erant in anteriore, quas ubi divellerem, earum aliquas in subjectas transversas inflecti, & degenerare, intelligebam. Has omnes fibras, quarum positum, quantum ad hoc tempus observare licuit, significavi, sub detracta, cum pinguedine, extima tunica deprehendi, & musculosi generis esse, cognovi, quanquam non ita rubicundo, sed pallido colore apparebant.

Quoniam autem has fere omnes observationes in Vesicis habui, ut par est, aere distentis, nonnunquam etiam post id siccatis; ut ea semper figura essent quam plenæ lotio obtinuerant; quædam mihi contigit animadvertere ad eandem figuram, & Vesicæ Sphincterem musculum pertinentia, quæ ubi adscripsero, protinus ad illam a qua tecum digressus sum, Vesicam fellis redibo.

61 Vesicæ urinariæ rotundam, imo inversi pyri figuram assignari passim, ex Anatomicorum descriptionibus, & Iconismis notius est, quam ut hic a me inculcari oporteat. Mihi tamen inflatas, quales Anatomici pingunt, Vesicas accuratius inspicienti, præsertim vero quinque, aut sex quas continenter e cadaveribus extraxi virorum, mulierumve urinæ vitiis minime laborantium, imo nonnullorum etiam qui dum sanissimi viderentur, vulneribus, aut apoplexia repente occubuerant, contigit non sine admiratione longe aliam figuram spectare. Nam siqua erat pyri similitudo, non inversi illa erat, sed basi innixi; ut inferior Vesicæ pars fere media, nedum superiore, latior esset, ac inversi potius, ut vulgo loquuntur, cordis quam pyri imaginem tota Vesica repræsentaret. Ac sane cordis in eo quoque similior erat, quod neque tam longa, quam delineare plerunque solent, pro latitudine apparebat, & satis amplior a fronte inspecta, quam a lateribus, inveniebatur. Glandula autem Prostata cum imo Vesicæ orificio, non Vesicæ basis centro subjiciebatur; sed ita erat in medio quidem, verum anticæ faciei magis subjecta, quam posticæ, ut cum Vesica a fronte vel ad basim ipsam spectata, non ultra Prostatæ anteriorem faciem promineret, contra a tergo ultra ejus glandulæ posteriora ad tres nonnunquam, aut quatuor transversos digitos protuberaret, hujusque protuberantiæ, atque adeo Vesicæ ipsius posticæ basi annexæ vesiculæ seminales totæ subessent. Erat autem intra Vesicam eadem basis, hoc est Vesicæ ipsius cervix, instar plani ad imum orificium versus leniter declivis, non in angusti, oblongique coni modum extenuata, circum quem possimus musculi Sphincteris fibras circumductas esse, intelligere. Quamobrem etsi plures ad cervicem musculosas fibras perspexi, velut antea dictum est; non tamen video qui possint in distenta præsertim Vesica orificium a quo pleræque earum sic distant, contractum servare; ut id muneris iis tantum quæ orificium proxime cingunt, ideoque non multis sane fibris adscribendum videatur. Sed hæc, atque alia ad hæc pertinentia posteaquam cum multo pluribus tum cadaveribus, tum Scriptis Anatomicorum collata fuerint, a me fusius alibi fortasse exponentur.

62 Nunc ad fellis Vesiculam, exterioremque ipsius tunicam rediens, caute illud abs te, Vir cl. factum censeo quod nullas in *extima* Vesiculæ, hoc 982
est exterioris ejus tunicæ *facie* fibras carneas delineaveris. Quod autem scribis, *in obesioribus* 977
eandem tunicam *adiposis acervulis, hinc inde obtegi*; mihi quidem contra videntur adiposi acervuli hac tunica obtegi, *exteriore, seu communi dicta*. Sane Verheyenius (*a*) quoque adnotat, *communi immediate subjectam* tunicam quæ utrique vestrum est *vasculosa*, *in obesis continere multum pinguedinis, parvoque labore in diversas lamellas separari*; ut permirum mihi videatur, neminem adhuc, quod sciam, extitisse qui cellulosam tunicam, ut alibi, & nominatim in intestinis, vesicaque urinaria, sic in fellea Vesica sub communi tunica statueret, aliarumque numero superadderet, præsertim cum non modo in habitioribus fœminis sæpe pinguedinem viderim ubique, aut fere ubique sub extima Cystis tunica collectam, aut in obeso, neque tamen plurimum, viro multam ibi crassamque pinguedinem maxima ex parte circumfusam, verum in aliis etiam, carnosis quidem, sed non pinguibus, viris ibidem satis, siquis attenderet, conspicuam non uno in loco deprehenderim. Igitur hujusmodi tunicam cellulosam facile agnosco eodem hic posse, quo in urinaria vesica, jure constitui, potiore autem, quam in tenuibus intestinis, si sub horum communi tunica secundum Cl. ac Solertissimi Albini (*b*) observationes, certos dumtaxat ad tractus statui debet, quod & in ventriculo fortasse locum habere, suspicor, cum, in obesis præsertim, cellulosam, pinguedinis plenam, substantiam ejus vasa video quadantenus, sub extima tunica, comitantem. Verum utcunque hoc est; cellulas quidem, atque pinguedinem sub communi utriusque Vesicæ tunica nullo negotio demonstrari posse, constat; Glandulas autem sub intima utriusque tunica posse pariter ostendi, non liquet.

63 Neque hoc eo dico quod glandulas negem iis inesse, aut sub intima inesse tunica. Tibi enim, mihi, aliisque credo qui hæc viderunt. Nam quod ad felleæ Cystis attinet glandulas; ubi eas ego, & Cl. Santorinus perspexerimus, satis supra indicatum est. Neque aliter sensisse videtur Malpighius (*c*), cum glandulas ejusdemmodi in poro bilario, quem *veluti coarctatam, & ramificatam vesicam* spectabat, *sub ipsius tunica* quærendas esse, indicavit. Quod si alii in tunica interna locavere; non tamen continuo necesse est, ut eos omnes erravisse, credamus, cum videlicet uno ejus tunicæ nomine plures fortasse lamellas comprehenderint, quas singulas tunicarum vocabulo non dignarentur. Idemque pariter de his ajo qui in Vesicæ urinariæ interna tunica, tot in laminas a Borrichio (*d*) divisa, glandulas constituerint: quas tamen Bidlous (*e*) diserte in tertia statuerat tunica, cui deinde *villosum adhærere tegmen*, hoc est, intimam membranam, docuit; ut mallem, a te minus universe scriptum (*f*), in tunica intima illas non esse, *ut hucusque putatum*. Cum igitur in utriusque Vesicæ glandulis, harumque sedibus agnoscendis inter nos conveniat; quid jam est in quo discrepemus? Magnitudo nimirum, propter quam passim obviæ sint, ac manifestæ. Tu enim illas esse affirmas (*g*) in Vesica urinaria *patenter obvias*.

At Amicus alter meus Experientissimus Heisterus (*h*), etsi id a te pronunciatum sciebat, scripsit tamen, *maxime prope collum, attamen raro conspicuas esse*. Ego vero semel iis qui mihi secanti aderant, firma, albida, subrotunda, disjecta granula ostendi; alias autem ejusdem figuræ vesiculas,

(*a*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 17. (*b*) Vid. Act. Lips. A. 1725. M. Sept.
(*c*) De Liene c. 6. (*d*) Vid. Bartholin. Anat. quart. rei. l. 1. c. 20. (*e*) Anat. hum. corp. Tab. 44. Fig. 2.
(*f*) Mangeti Theatr. Anat. Tom. I. pag. 416. (*g*) Ibid. (*h*) Comp. Anat. n. 391.

las, magnitudine inæquales, ſed omnes parvulas, & ex fuſco ſubflavas, quæ illo expreſſo quo diſtendebantur, humore, evaneſcebant: hæ ſub tenui intima Veſicæ lamella conſitæ erant. Verum neque illorum granulorum, neque harum veſicularum ulla oſcula videre potui, neque aliquid iſtiuſmodi alio in loco, quam in cervice, neque in aliis demum Veſicis, præter illas, quæ certe ſecundum naturam non prorſus ſe habebant; intus enim vel rubebant, vel erodi etiam alicubi cœperant. In Veſicis autem recte ſe habentibus fruſtra omnino oculorum aciem intendi, ſi forte ullas conſpicerem glandulas; fruſtra etiam nonnumquam, dum intimam tunicam ſepararem, an huic ſubeſ-
987 ſent, in illiſve quas memoras, *areolis* conſitæ eſſent, quæſivi. Itaque nihil præter rationem facere mihi videor, cum hinc non jam illud infero, eas glandulas nullas eſſe, neque ipſis, ut tibi videor, *indicere bellum intendo;* ſed hoc unum infero, non ea eſſe magnitudine, ut paſſim, ac manifeſto ſe ſe offerant, ſive ut *patenter obviæ* ſint. Neque magis indico bellum Veſicæ bilariæ glandulis; velut ex iis quæ ſupra ſcripta ſunt, conſtat.

Hoc tamen miror, tibi adeo eſſe patentes, ut earum nonnullas vel per tunicam ſecundam, ſeu vaſculoſam tranſpicias, quantum ex Figura hac III. mihi videor intelligere, cum litteris B, & E interjectum ejus tunicæ tractum diligenter inſpecto: contra autem mihi in iis quarum tunicas accuratius ſeparavi, Veſiculis nondum ne unam quidem ulla in tunica ejuſmodi glandulam ſe ſe obtuliſſe, ſed aereas tantum, id quod manifeſto deprehendi, ſpumoſas bullulas, iſtiuſmodi glandularum corpuſcula mentientes. Quod reliquum eſt; ſane gaudeo, te
979 meis *Adverſariis*, quaſi ſinceris quibuſdam monitoribus, hic, atque alibi uſum, tandem induxiſſe animum ad illa tuæ *Hepaticæ Hiſtoriæ* addenda quæ ad ipſius complementum pertinere videbantur; at magis gauderem, ſi quemadmodum Cyſtis, ita bilariorum quoque Ductuum tunicas ſingulas, harumque deſcriptiones aut ſigillatim adjeciſſes, aut quæ eſſe poſſent, hic generatim indicaſſes, aut ſaltem minime prætermiſiſſes quid de iis quas alii vel ante hos totos tres & triginta annos propoſuerunt, habendum eſſet. Hæc omnia cum ad *Hiſtoriam* pertinebant tuam *numeris tandem omnibus abſolutam*; tum longe minus erant in vulgus nota, quam *in intermedia* meſenterii *tunica*, *ſeu celluloſa*, ejus *glandulas ſitas eſſe*, quod tu hic nobis *autopſia ſatis edoctus confirmas*.

64 De Figura IV. qua Salamandræ cujuſdam nonnulla viſcera repræſentas, crederem me fortaſſe aliqua poſſe adjicere, ſi vel ejus beſtiolæ mihi
990 in præſentia copia eſſet, vel quorum tandem *errorem longe, lateque patentem* redderes, in *hujuſmodi*, opinor, *inſecti* (ſic enim vocas) anatome, intelligerem. Sed quoniam neque in Joh. Pauli Wurffbainii *Salamandrologia*, neque alibi quidquam inveniſſe memini quod iſtiuſmodi controverſiæ anſam daret; totam eam rem mitto, ut illud quoque, an Salamandra, quod Eruditus ille Auctor (*i*) negat, recte vocari *inſectum* poſſit. Ad humanam ergo anatomen redeamus; vel ſi de brutis animantibus ſermo a nobis habendus eſt; non Salamandræ, cujus de viſceribus nulla mihi dubitatio fuit, ſed Viperæ de qua fuit, jecur, & ventriculus quo
123 ſe modo habeant, videamus. Affirmaveras, *in Vipera --- hepar* eſſe *non tantum ſupra*, *& circa ventriculum protenſum, ſed uſque ad duodenum; ad ultimam ſcilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu ſuo*. Ego vero qui ſi aliorum Tabulis, meique ipſius non recenti memoriæ omnino credere voluiſſem, oppoſitum affirmare potuiſſem; malui non minorem tibi, quam mihi, aliiſque, fidem habere, & rem propterea in dubio relinquere. Itaque ſcripſi (*k*): id *num ita ſit, dubito*. Verum emiſſis *Adverſariis*, cum tempus rediiſſet habendis, ſecandiſque Viperis opportunum, ſubiit quærere pro veri ſtudio, quemadmodum res ſe haberet. Comperi igitur, me mea memoria non falli. Nam pluribus Viperis diligenter inſpectis, nullam invenire potui in qua hæc tria non luculentiſſime obſervarem. Primum: jecur, ventriculum, & ingentem illam veſicam in quam degenerat pulmo, ut ſecundum Viperarum longitudinem ſtatuta ſunt, ita eſſe in eum modum diſpoſita, ut veſica aere diſtenta ventriculum ab jecore, hujuſque *incubatu* diducere potius videatur, quam adducere. Alterum: etſi veſica ei rei minime officeret; hepar tamen ne totum quidem ventriculi unum latus ſtipare, imo quæ præcipua ventriculi pars videtur, hanc fere non attingere. Tertium; jecoris finem ab inteſtini duodeni initio non exiguo intervallo diſtare. Quæ duo poſtrema ut præclarius intelligantur; ſcire licet, ventriculum Viperarum ſolere formam referre duorum conorum qui inter ſe baſibus juncti ſint. Superior conus in quem imus œſophagus ipſe expanditur, hujus ſtructuræ ſimilior eſt. Inferior autem manifeſto craſſior eſt, ob intimam tunicam, non modo in crebriores fere, altioreſque rugas ſecundum longitudinem, complicatam, verum etiam cruſta quadam inſtructam ſubflavi obſoleti coloris, ex pluribus, quod in ſupremo limbo præſertim apparet, minutis particulis compacta, ipſaque ſpecie atque habitu glanduloſa: quanquam præterea non ſemel vidi huc illuc per cruſtam disjecta albida quædam, ovalia, aut ſubrotunda, ſed compreſſa, corpuſcula parvarum inſtar lenticularium glandularum, quorum ſemel nonnulla quidem in ſuperiore etiam cono animadverti, ſed qua inferiori vicinior erat, & perpauciſſima, cum in hoc longe plura conſpicerentur. Ejuſmodi autem cruſta ad hujus inferioris coni verticem non extenditur; ſed, duorum fere tranſverſorum digitorum emenſo ſpatio, deſinit. Mox coni vertex non perficitur; ſed in tubum ſe ſe arctat cylindri forma, donec exiguo, ſed minima tamen ſæpe diligentia conſpiciendo annulo, ita poſito ut regreſſui magis quam egreſſui obſiſtat, ſeu pyloro, intercedente, ſuaque albida, compactaque facie in ſubrubentem, ac mollem converſa, aliquanto amplius inteſtinum fiat, in quod ſub ipſo annulo bilarius canalis influens bilem viridem importat. Eſt autem inter pylorum, & ſupremum deſcriptæ in ventriculo cruſtæ limbum intervallum tranſverſorum digitorum circiter trium, idemque fere eſt a pyloro ad finem jecoris intervallum. Jecur enim inſigni ſanguifero vaſe quaſi in duos ſecundum longitudinem diremptum lobos, qui ad finem extenuari ſolent, & alter altero paulo inferius extendi, vix aliquando extremam ac tenuem laciniam infra illum cruſtæ ſupremum limbum, neque tamen niſi ad exiguum tractum, demittit. Itaque cum jecur longitudine ſex fere æquet tranſverſos digitos; ſuperiore quidem parte quæ prope cor incipit, & deinceps reliqua quæ ut craſſior, ita ad *incubandum* aptior eſt, œſophagum; inferiore autem, quæ jam tenuior eſſe ſolet, eam ventriculi regionem quæ œſophagi ſimilior eſt; quantum pulmonaris veſica permittit; comitatur, & ſtipat; regionem autem ventriculi alteram, quæ, ut ex deſcriptione etiam intelligitur, potiſſima eſt, hanc, inquam, vel potius ſummam ejus dumtaxat partem vix tenui extrema lacinia attingit, ſic ut propoſitum trium fere digitorum intervallum inter hepatis finem, & inteſtini duodeni initium ſervetur. Cum hæc omnia in pluribus illis quas eo tempore diligenter ſecui, Viperis ad hunc omnino modum ſe habuerint; non me tunc pœnituit quod aſſenſum ſuſtinuiſſem, te contra docente, *hepar* in Vipera *protenſum eſſe uſque ad duodenum; ad ultimam ſcilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu ſuo*: neque vero in præſentia pœnitet, quamvis tu dubitationi meæ opponas *tuam*, *omniumque* 1137
(ſic enim ais) *accuratiorum Anatomicorum autopſiam*, qua videlicet *ſuaderi luculenter poſſim*. Nam etſi omnes a me adhuc viſæ Anatomicorum Tabulæ

(*i*) c. 5. n. 4. (*k*) Adv. III. pag. 61.

balæ non tibi; quod constat; sed mihi adversarentur; in re tamen quæ non dexteritatem, neque artificium, sed oculos tantum requirit, me meis oculis non minus saltem quam vestris, credere æquum esse, existimarem.

65 Postrema hujus VII. Tabulæ Figura, ut *extra ordinem* addita est, sic ostendit, quam præter expectationem tibi, Vir cl. acciderit aliquid intueri de illo genere quod tandiu Malpighii Asseclis negavisti. Verum hoc in præsentia omitto quod tibi permirum visum est. Illud ego vicissim miror, te id rete intra suillum jecur pingentem, nusquam in tot Iconismis delineavisse, nec, quod sciam, in tam longo Opere memoravisse rete illud quod ultro, ac sine ulla prorsus sectione, nedum præparatione, in externa facie humani, & plerarumque bestiarum jecinoris sæpe vel luculentius observamus quam intra ipsum humanum, suillum, & aliarum animantium jecur, nulla pariter adhibita præparatione, spectemus. Sed de hoc fusius alibi scripsimus.

66 Ad Tabulam denique veniamus VIII. in
1054 cujus Figura I. *Sinum ductus hepatici* non secus proponis, atque indicas, ac si in omnibus cadaveribus ista occurreret peculiaris dilatatio. Video quidem, a Glissonio (*a*) transversam quandam in eo ductu amplitudinem pingi in quam rami omnes corrivantur. Sed neque perpetuæ hæ res sunt, ut sive inanes, sive immisso aere distentos ductus observando, comperi, & quibus sunt, eorum nonnullis an potius a bile majore copia congesta, & diutius sæpe restitante accidissent, quam ab ortu paratæ jam essent, dubitavi. In ramorum autem ejusdem Ductus numero, habitudine, finibus quantum ista vel a tuis reliquis Iconismis, te silente, discrepet delineatio, manifestius est, quam ut animadverti a me debeat. Verum si qua in re te, Vir cl. silere non oportebat; in iis certe non oportebat tot, tamque conspicuis *fasciculis muscularibus* quibus Glissonianam Capsulam *robuste instructam* repræsentas; neque enim ad istum modum perpetui magis occurrunt, quam adeo manifestæ Glandulæ in ipsa occurrant. Quod autem *Septum capsulare primum opinaris Cl. Boh-*
1055 *nium observavisse;* opinio plane te fallit tua. Ejus enim quæ profers, verba: *vaginam crassiorem esse illa sui parte, qua portam, ac qua porum biliarium involvit; imo binis his vasis processus ejusdem involucri vices intermedii sepimenti præstare*, miror, te non vidisse fere secundum vulgatissimam Anatomiam Hepatis, Francisci Glissonii conscripta esse. In ea nimirum hæc legimus (*b*): *Capsula communis, ubi vas istud* biliarium *obtegit, minus, quam alibi, crassa est; quippe pars ejus magna inter Portam, & vas isthoc intervenit:* & mox: *Præterea, toto vasis hujus tractu, capsula communis, prominentia quadam tereti, duraque extuberat:* & infra (*c*): *Cum Capsula ea sui parte, qua Portam tegit, crassior sit, quam illa qua ramos bilarios obducit, septuploque minimum latior reperiatur; cumque nonnulla ejus portio inter Portam & porum bilarium (præsertim in majoribus eorum ramis) manifeste intercedat; & cæt.* Sed ut id Septum Glissonio est restituendum; sic ipsam Capsulam; quanquam, ut a Glissonio diligentius descriptam, eoque nomine insignitam, Glissonianam Capsulam communi more nos quoque appellare consuevimus; aliis Inventoribus acceptam esse referendam, non ignoramus. Quamobrem tibi minime possumus adstipulari scribenti, eam *pri-*
27 *mum detexisse laudatum Virum Glissonium*. Etsi enim ipse quoque id opinabatur, cum hæc verba (*d*) edidit A. 1654. *Mihi primum (nisi fallor) contigit, partem hanc detegere; cum ante duodecim annos, ex mandato Collegii Medicorum Londinensium, mihi publice prælegendi munus incumberet;* tamen; ut de Eustachio ex conjectura nil dicam; sane Joannes Walæus in altera *de motu chyli & cæt.* ad Bartholinum Epistola, scripta A. 1640. diserte hæc posuerat: *in ipso hepate, tot rami arteriæ cœliacæ sunt, quot sunt rami venæ portæ, & totidem quoque sunt rami ductus cholidochi, quæ omnia hactenus ab Anatomicis pro venis portæ habita sunt, quod COMMUNI TUNICÆ tria illa vasorum genera in hepate includantur*: quibus insuper Walæi verbis suspiciones illas meas de calculis a Columbo, & Cameniceno, haud in Portæ vena, sed in bilario ductu inventis confirmari maxime vides. Denique cum ais, *Concursum* Ductus *cystici, ac hepatici* esse *in hoc exemplari quasi ad angulum rectum*; id quidem omitto; nam tuam tibi Figuram adversari satis video, quæ a parte jecoris acutum, ab altera obtusum angulum quam luculentissime ostendit. Sed cum eundem illum *concursum* ibi delinees, ubi revera esse potuisse non videtur; obsecro te, ut diligenter consideres, num etiamsi ductus Hepatici Sinum *in naturalem sedem*, ex qua *diduxisti, atque elevavisti*, repositum intelligamus, ille tamen *concursus* eo non cadat, ut intra Capsulam delituisse, necesse fuerit.

67 Etsi tum veteres, tum recentiores Anatomici plures nobis totius venæ Portæ delineationes reliquerint; tamen tua quoque, Vir cl. industria probanda est, qui novam adhuc, eamque majorem in II. Figura insuper addere voluisti. Verum optandum fuerat, ut id aliquanto felicius præstares. Nam si nihil proportione est pulchrius, si contra nihil ad perturbandos Tirones aptius, quam partium in una eademque Icone minime servata proportio; quid tanti fuit, ut *gastricas omnes venas adeo contraheres suisque in extensionibus in hac Figura ab-* 1065
breviares, ut angustissimus hic admodum infra naturalem magnitudinem repræsentaretur ventriculus? ut *repræsentati ventriculi sedem justo altiorem efficeres?* ut *truncum Portæ justo longiorem delineari curares?* Nimirum *ne subjectæ venæ occultarentur*, atque *ut vasa hepatis ventriculo superimpositi distinctim ostenderentur*. Sed aut ego quidem plurimum fallor, aut potius quam usque adeo a proportione recederes, decebat idem in gastricis facere quod in tot aliis venis fecisti, ut nihil nisi fines ostenderes, vel si reliquum addere placebat, ut crassiorum dumtaxat trunculorum ductum, & sedem per lineas e punctis factas indicares; cætera autem, si velles, seorsum peculiari Icone persequereris. Huc illud accedit quod Tirones magis perturbet, te supra pollicitum in tuis Figuris *omnia magni-* 988
tudinem naturalem servantia, venæ Portæ truncum in III. Tabula aliquanto, in hujus vero Figura I. multo longiorem, quam in hac qua de loquimur, II. pinxisse, in qua tamen *truncum Portæ justo longiorem delineari curavisse* te, dicis; ut vel in superiore Figura errorem, vel in hac minorem hominis magnitudinem (quanquam huic cogitationi, præter silentium tuum, Sinus, & ramorum venæ in utraque Figura comparata dimensio obstat) vehementer suspicari cogantur. Sed in eo quoque minus felix fuisti, quod in subjectum incidisse videris nimium discrepans a cæteris ex quibus superiores Icones descriptæ sunt. Nam si a Tironibus dextera, ut par est, earum pars cum hujus sinistra, & vicissim conferatur, vel si tantummodo in hujus Tabulæ Figuris duabus primis ramorum ortus, sedes, primæque partitiones inter se comparentur; vereor, ne hæc magis diffideant, quam verba significant tua quæ in eorum dumta- 1062
xat *distributione ramorum ad varias jecoris regiones nonnihil varias per homines varios habitudines* esse, indicant. Huc adde quod Tirones magis magisque perturbet, te qui recte alibi, & in hujus 23
quoque Explicationis initio venam Portæ in radices, truncum, ramosque dividendam esse, agnoveris, ipseque diviseris, sæpe deinde in hujus Explicationis progressu, ejus oblitum divisionis videri. Quæ enim venæ tanquam minores radices ab aliis ventris partibus in radices majores, & truncum convenire dicendæ erant, eæ contra a majoribus radicibus, & trunco *egredi, emergere*, 1063
germinari, oriri, & ad illas ventris partes *produci*, 1065
dividi, propagari, ramos disseminare dicuntur. Alia 1066
præ-

(*a*) Anat. Hep. c. 27. (*b*) Cit. cap. 27. (*c*) C. 28. (*d*) Ibid.

prætermitto; ſed unum tamen, ad hanc, aliaſque in quibus venæ Portæ Sinum delineas, Figuras pertinens, ante ſubjiciam, quam de proxima finem ſcribendi faciam.

68 Proximæ igitur Figuræ III. quæ Tabulæ Euſtachii XXVII. (in Theatro Mangeti XI.) Prima eſt, cum Ampliſſimi Lanciſii Interpretatione productæ, altera a te adjicitur Interpretatio in *Animadverſione* videlicet quæ inſcripta eſt :
1098 *De vero in hac Figura Authoris Bartholomæi Euſtachii ſenſu*. In quo aſſequendo utinam longe feliciſſimus fuiſſes. Sic enim operæ pretium apparuiſſet, cur iſtam ultro, & ſponte tua interpretationem ſuſcepiſſes neque facilem, neque ejuſmodi ut confici ſic poſſet ſine multiplici reprehenſione Viri de utroque noſtrum egregie meriti. Ego vero præſenti coactus inſtituto, tertiam quidem interpretationem afferre conabor, ſed earum dumtaxat partium de quibus & dubitatio ſit, & ſententiam meam firme, ac luculenter probare poſſim. Sic enim ratio apparebit cur aut revelare Euſtachii mentem aggreſſus ſim, quam alioqui multis in Figuris, ut in hujus quoque nonnullis partibus, me nondum ſatis aſſecutum confiteor, aut quædam ab Lanciſio non ſcripta adjicere, quem minime dubito hæc quæ proponam, per ſe, & longe quidem facilius, viſurum fuiſſe, niſi innumeras illas ſuas rerum difficillimarum Explicationes intra eas temporis anguſtias, interque illa tot, ac tanta quibus diſtinebatur, negotia effundere debuiſſet. Illud principio eſt ſtatuendum quod ex inſpectione Figuræ illius I. ac proximarum II. & IV. apertiſſime colligitur: cum Euſtachius vellet univerſam venam Portæ ſociis ubique ſtipatam arteriis ſive cœliacis, ſive meſentericis ab anteriore facie demonſtrare; in I. venæ illius ramos, & radicum fines; in II. & IV. ramorum initium, & radices; in omnibus interjectum ramis, ac radicibus truncum propoſuiſſe. Ex quo conſequitur, ut ſiquid forte dubitationis in Figura I. explicanda occurrat, magno adjumento eſſe debeat vel II. vel IV. quippe quæ, ſi varium, a Lanciſio animadverſum, *vaſorum numerum*, ac præterea variam inſertionem excipias ejus venæ quæ inferiorem arteriam meſentericam ſociam habet, & ſiqua ſunt alia iſtiuſmodi; in reliquis certe partibus eædem ſunt, in eoque præſertim, ut continuationes ſint trunci venæ Portæ, in hiſce ambabus, ut diximus, Primaque Figura delineati. Hoc quod poſuimus, exemplo aliquo illuſtremus. Amanuenſium Lanciſii culpa ingens error in Figuræ I. Explicationem irrepſit, cum *Majores venæ portæ rami ſubſtantiam hepatis penetrantes* ad 13. $\frac{-}{1}$ 12. indicati ſunt, ſive ad litteram *c* in Theatro, & apud te quoque; Vir cl. quem minus gravia notantem, tale erratum tua Animadverſione non emendaviſſe, plurimum miror. Atqui illos non eſſe ramos *ſubſtantiam hepatis penetrantes*, ſed radices in truncum Portæ confluentes, ſi ex anatome non conſtaret, ſatis ſuperque intelligi poſſet ex ambobus trunci illius extremis in triplici propoſito Iconiſmo inſpectis, atque collatis. Cum igitur res ad hunc modum ſe habeant; in propoſitis ſuper Figura I. dubitationibus dirimendis, recte atque ordine facere videbimur, ſi proximis illis Figuris pro re nata ſubinde utamur.

69 Illud primum animadvertis, *illam ubicumque duplicatam, quam ad quoslibet majores, minoreſque Portæ ramos, conſtanter delineatam intuemur, parallelam diſtributionem*, illam, inquam, *Lanciſiana explicatione adnotatam non perſpici*. Eſto, Lanciſius breviſſimis Explicationibus illis ſuis majora potiſſimum adnotare ſolitus, duplicem iſtam diſtributionem diſerte non memoraverit; quanquam incuria, opinor, Pictorum, Scalptorumque Euſtachianorum non *ubicumque*, neque ad *quoslibet minores ramos* illa *conſtanter delineata* eſt; Poteras tamen Lanciſio ignoſcere, quod diſerte duplicem non adnotaverit, cum tu qui triplicem adnotare debebas, duplicem dumtaxat notes. Nam eſſe triplicem, vel ſola comparatio ſatis docet Figuræ hujus I. cum proximis illis duabus, in quibus duplicitas ternis in ſingulis ramis parallelis lineis, non quaternis, ut in hac fere ubique, deſignatur. Quo poſito, fallaris neceſſe eſt, cum per iſtam parallelam diſtributionem *nil aliud indicare* 1099 *voluiſſe accuratiſſimum Auctorem Euſtachium*, doces, *præter quam parallelam per totum jecoris corpus vaſorum Portæ, ac biliarium Ductuum, ſe ſe perpetuo comitantium, diſtributionem*. Nam ſi vel duplex tantum parallelum vas Euſtachius delineaſſet; *nil aliud indicare voluiſſe* præter ramum venæ Portæ, & bilarium ductum, negare tamen poſſem, præſertim cum id tu ex Figura ipſa non probes; ipſe autem pro eo ductu, hepaticæ arteriæ ramuſculum pariter indicare potuiſſet; Quanto ergo magis negare potero, *nil aliud indicare voluiſſe*, cum vas, non duplex, ſed triplex eadem diſtributione delineaverit? Quid verbis opus eſt? cum ex hac ipſa Figura mox ſim luculenter oſtenſurus, in ea Euſtachium conjunctos cum ſingulis venæ Portæ ramis binos demonſtraſſe ramuſculos, arteriæ videlicet, ac ductus hepatici, ad ultima uſque, quantum ipſi perſpicere datum eſt, illius venæ extrema deductos. Nec mirum; quando olim Galenus (*a*) non modo *excarnare*, ut nunc loquimur, hepar, docuit, & ſingulos venæ Portæ majores ramos *in ramos* minores, & hos *in ſurculos*, & hos denique *in germina* diviſos perſequi; verum inſuper tradidit, *ſi animal amplæ magnitudinis extiterit, UNA CUM his VENIS, & meatus, qui bilem recipiunt, & arterias ipſius, dum in jecore, ſicut oſtenſum eſt, detegis, conſervare eſſe integrum: Sin autem parvum fuerit, non adeo AD FIBRÆ CUJUSQUE EXTREMUM tria vaſorum genera poſſe ſalva relinqui*. Igitur Euſtachius in Galeni lectione, ſiquis alius, exercitatiſſimus, ab hoc propoſitam *excarnandi* hepatis rationem amplexus, eadem quærere aggreſſus eſt. Et ſive aperta Capſula qua terna illa vaſa in unum faſciculum junguntur, ſingula quoad potuit, ſcalpello eſt perſecutus, reliquum immiſſo, ut jam tum ſolebat (*b*), aere, aliove humore, perſpexit; ſive flavus illi color, ductus hepatici, hiantes autem, ut in arteriis, ſectiones, arteriæ indicium; ut nobis etiam, in valde ulterioribus hiſce ramuſculis; nonnunquam dederunt; certe nihil eſſe manifeſtius poteſt, quam ipſum olim, cum Summi alii Anatomici, ut ſupra vidimus, hiſce in rebus cæcutirent, hunc trium vaſorum faſciculum, & quod facile conſequitur, Capſulam ea concludentem perſpexiſſe, & Poſterorum in his retegendis induſtriam tanto antea tempore præveniſſe.

70 Sed priuſquam id oſtendo; neceſſe eſt cuidam occurram dubitationi tuæ. Nam *præterea valde ambigere te*, ſcribis, *pro binis illis trunculis d. d. duos arteriarum ramuſculos, ut interpretatur clariſſimus Commentator* Lanciſius, *noſtrum intellexiſſe Bartholomæum*. Te autem *cogitaviſſe*, ſubjicis, *incomparabilem illum Anatomicum per binos hos trunculos, arteriam, ſimulque nerveum aliquem majorem ramum indicare potius diſtinctim voluiſſe. Ita*, concludis, *Euſtachianæ figuræ neceſſariam partem, ſeu nerveam, quæ quidem in memorata explicatione deſideratur, jure reſtituimus*. Ego vero de eo primum ambigo, num Lanciſius, cum duos illos ramuſculos arterioſos per 12. 11. deſignavit, de ambobus trunculis intellexerit, quibus nunc pariter litteras *d. d.* appoſitas eſſe, video, an de ramuſculis duobus qui ex ſiniſtro trunculo cooriuntur. Hoc enim ſi voluiſſet; Euſtachii mentem præclare mihi videretur aſſecutus. Ab hac autem, quod pace tua dixiſſe liceat, te longe cenſeo receſſiſſe, cum in alterutro eorum trunculorum (utrum enim dicas, ſiniſtrum, an dexterum, non definis) *nerveum aliquem majorem*

(*a*) De Anat. Admin. l. 6. c. XI. (*b*) De Renib. c. 42.

jorem ramum, eumque tanquam hujus *figuræ necessariam partem* agnoscendum esse, arbitraris. Volo enim, tuis ex Tabulis, tuoque ex arbitrio judicemus: optionem tibi do, ut de duobus illis trunculis utrum velis seligas, quem pro ramo nerveo, & quem pro arterioso Eustachius pinxerit. Utrumlibet pro nervo accipias; nonne reliquus, pro arteria videlicet accipiendus, æqualis nervo illi erit, vel fere æqualis? Nunc igitur ex tua ipsa Tabula IV. in qua hepaticos nervos omnes cum arteria demonstras, ex ramis nerveis illis omnibus unum mihi, si potes, indica, qui non ipso hepaticæ arteriæ trunco plurimis partibus minor sit. Fatearis igitur necesse est, de iis trunculis neutrum pro nerveo ramo ab Eustachio esse delineatum, præsertim si illud insuper attenderis, neque consuetudinis ipsius fuisse, ut cum viscerum singulorum vasis, nervos commonstraret, &, si maxime fuisset, in nullis tamen ejus Tabulæ Figuris, illisque potissimum proximis quæ hujus continuationes sunt, id fecisse, &, si etiam fecisset, in hac certe Figura, hisque trunculis non fecisse, quorum videlicet sectiones ambas ad eundem modum repræsentarit: tantum abest, ut nervus vel in *memorata explicatione* Lancisii, merito *desideretur*, vel ut abs te, ceu *Figuræ necessaria pars* sit *jure restitutus*.

71 Verum ut de iis trunculis *d. d.* neutrum esse nervum, contendo; sic non utrumque, sed alterum dumtaxat esse arteriam, agnosco. Nec me tamen plane permoveant quas in hanc rem producis, rationes: *neque binos arteriarum truncos ex cœliaca in hepar proficisci; neque unquam super Portæ truncum ad jecoris ostium arteriam hepaticam in ramusculos, præcipue æquales, & parallelos, jam distributam observari*. Nam bini nonnunquam earum arteriarum sunt trunci, quod in nostro quidem Theatro publice ante hos novem annos demonstratum est; tunc autem ramusculos esse æquales, & parallelos, nil prohibet; *nunquam* vero *super Portæ truncum ad jecoris ostium* jam ortos *observari*, quis concedat? Me igitur magis moveri fateor ab duabus illis Figuris proximis, quas hujus esse continuationes, sæpe diximus. Nam per istam ipsam faciem trunci venæ Portæ unum trunculum, non duos, commonstrant ex cœliacæ arteriæ ramo sursum contendentem, cujus trunculi sedem, magnitudinem, partitionem si diligenter attenderimus, ac simul hæc omnia cum trunculis in Figura hac pictis contulerimus; facile intelligemus, unum arteriosum esse trunculum, eumque sinisteriorem de duobus quos hîc Eustachius delineavit. Reliquus vero trunculus, sive dexterior, cum arteria non sit, nervus autem esse nequeat, velut supra ostensum est; relinquitur, ut bilarius sit Ductus; neque enim alius istiusmodi truncus superest qui propter truncum venæ Portæ cum hac in ramos dividatur. Quod si Figuram diligentius inspiciamus; hæc magis magisque confirmabimus. Sinistri enim trunculi ramus dexter mox ramusculum emittit, venas cysticas ita comitantem, ut pari cum ipsis passu incedat, ac pariter dividatur: quæ res profecto neque bilariis ductibus, neque cysticis nervis con-
100 venit, sed arteriis. Itaque tu ipse in calce *Animadversionis* hoc agnoscis, ubi de venis *cysticis* verba facis *cum trunco ex iisdem producto, sociáque arteriosa propagine, quæ quidem omnia*, inquis, per *figuram Auctoris elegantissime distinguuntur*. Necesse ergo est, ut trunculus, unde ramus oritur, ex quo *arteriosa* ista *propago* enascitur, arteria sit. At ille idem ramus ulterius progressus, alios manifesto ramusculos præbet qui socios se dant ramis venæ Portæ, pictæque ab Eustachio illius triplicis *parallelæ distributionis* unam efficiunt partem. Igitur palam est, arteriæ hepaticæ cum vena Portæ progressum per hepar, ac conjunctionem ab ipso fuisse cognita, & hic delineata, neque ea distributione *nil aliud indicare voluisse præter quam ---- vasorum Portæ, ac biliarium Ductuum* perpetuam conjunctionem: quod certe scripsisses nunquam, si semel attente quem descripsimus, ejus rami progressum, ac partitiones in ipsa autographa Eustachii Tabula, non in ea quæ oscitanter hac præsertim parte a tuis Scalptoribus descripta est, Icone inspexisses. In eademque Eustachii Tabula alterius trunculi ramum dexterum ulterius quam in tua Icone pergentem, ac dexterum venæ Portæ ramum jam comitantem vidisses. Quacum re si cætera, quæ in eodem spectantur trunculo, conjunxisses, illudque præsertim quod qua parte Cystis felleæ sedem respicit, Cystici in se influentis, & hinc abscissi meatus adjunctam adhuc particulam servat; non sane video, cur de nervo potius quam de bilario Ductu cogitare debuisses. Huc illud denique accedat quod & perspicuitatis ratio, & servata ab Eustachio in Figuris illis proximis, totaque adeo illa Tabula consuetudo plane postulat. Cum enim quorumcunque vasorum conjunctam parallelam distributionem proposuit; nunquam trunculos ad quos ea pertinent, prætermisit; ut videlicet vasorum origines, finesque sciremus, & ex truncis naturam, ac nomen cujusque rami, & vicissim, facile possemus cognoscere. Hoc cum ita sit, quî fieri potuit, Vir cl. ut qui de duobus trunculis alterum arteriam esse, arbitrareris; *nil aliud* in ramorum distributione *indicatum* credideris ab Eustachio *præter quam biliares Ductus*; & vicissim ut qui ramos, *biliares* esse *Ductus* censeres, trunculum alterum non hisce Ductibus, sed nervis tribueris?

72 Hactenus quæ Eustachiani Iconismi partes diligentia nostra explicari poterant, satis, ut opinor, dilucide, & firme explicatæ sunt; ut planum jam sit, Ductus bilarii, & Arteriæ hepaticæ perpetuam intra hepar cum vena Portæ conjunctionem minime Eustachium latuisse. Nunc eæ sequuntur partes, quæ potius quid non esse videantur, quam quid sint, affirmare possim. Nam quod tu *intelligendum ducis*, Eustachium *per illum ramum*. f. (Lancisio 8. $\frac{1}{1}$ 12.) *non quidem venam umbilicalem arcuatam delineare intendisse, ut explicat cl. Lancisius; sed potius sinistram sinus Portæ productionem*: quod deinde addis, *ramum illum* rami f extremo sinistro superimpositum, *quem tu peculiariter adnotas superaddita Littera*. g. (*sed a doctissimo Interprete non adnotatur*) *---- ab Eustachio ----, ut tubum metipsum* fœtus *venosum procul dubio adumbratum fuisse*: quod denique *concipi posse*, negas, *Eustachium vas illud*. e. (Lancisio 11. 14. $\frac{1}{1}$) *pro vena ipsa umbilicali delineasse. ---- Cautius igitur juvare decernere, cl. Eustachium canalem hujusmodi. e. in ramos diffissum, non jam pro vena umbilicali adumbrasse, sed totum pro ulteriori sinus Portæ sinistra productione*; quod, inquam, hæc tu omnia pro- 110
nuncias; ego ut rationes haud improbo tuas, propter quas ea non esse videri ais, quæ interpretabatur Lancisius, ita vicissim spero, te non improbaturum meas, quibus adductus, neque illa esse videri ajo, quæ ipse nobis interpretaris. Nam; ut ab ultimis incipiam; fateor quidem, canalem *e* non videri esse venam umbilicalem, cum ejus attendimus ramos, quos certe in ea vena nos adhuc conspicere non potuimus. Non tamen Sinus venæ Portæ ea videtur esse productio, quæ cum eo Sinu non communicet, sed cum ulteriore demum ramo, non solum ex Sinu jam profecto, sed in alios etiam ramos diviso. Quid? quod non modo Sinûs, sed ne productio quidem esse videtur istius rami venæ Portæ, cum & multis partibus crassior sit curvo illo ramusculo f. per quem a latere cum ramo illo continuatur; & suos ipse ramos contra obversos habeat, ac rami illius productio haberet. Quid ergo est? Num forte major aliquis ex iis ramis quos aliquando Falloppius (*a*) (ut ejus verba, supra a nobis ex parte allata, demonstrant) hinc communi-

(*a*) Obs. Anat.

municare vidit cum intima sinistri hepatis lobi substantia, inde vero aut *sub pancreo cum quibusdam aliis venis ab eodem portarum trunco extra hepar obortis*, aut *in liene* cum hujus *ipsius substantia*. Non hoc dico; neque enim delineatio hæc cum Falloppii descriptione satis convenit, quamvis ad id rerum genus quadantenus videri possit accedere. Hoc tantum dico, Lancisium in vena umbilicali designanda attendisse locum *e*. ejusque canalis crassitudinem venæ umbilicali convenientem. Atenim, hic urges, *cui unquam vere anatomico contigisset perspicere, umbilicalem venam suo per hepar itinere in ramos facessere?* Hoc Lancisius vel quibusdam crediderit Scriptoribus, vel potius in tanta rerum copia satis fortasse non attenderit. Sed tu vicissim (quod pace tua dixisse liceat) non vidisti, quærere ex te, si viveret, Lancisium posse, *cui unquam vere anatomico contigerit perspicere*, Sinum venæ Portæ, posteaquam in majorem ramum, deinde in ramusculum contractus est, mox repente in ampliorem, & tam longum ramum expandi, cujus præterea surculi contra atque oporteret, non secundum motum sanguinis a Sinu venientis, sed contra eundem conversi sint, nimirum ut ob hæc tandem omnia; quæ non umbilicalis esse vena, ea *cautius*, si Diis placet, Sinus illius esse productio ipsa videri debeat.

73 Sed hæc fortasse pro se Lancisius. Ego vero pro ipso ad alterum respondebo quod in ejus perbrevi Explicatione desideras, ut ramum videlicet *g*. adnotasset, quem tu ab Eustachio pro *tubo metipso venoso* fœtus *procul dubio adumbratum fuisse*, pronuncias. Scilicet hoc ipsum Lancisio dubium visum fuerit, neque injuriâ visum. Nam si Anatomen, atque adeo tuam ipsam, quam istic memoras, II. Tabulam consulamus; certe neque sedes, neque initium, neque finis ejusmodi solet esse, tubuli venosi. Totus enim a sinistro latere trunci venæ Cavæ; non ad hujus anteriorem faciem positus est: Ex Sinu autem oritur venæ Portæ; non ab ramis de quibus antea dictum est: Denique in Cavam desinit ex hepate jam emergentem, hoc est ad *a*; non ad *g*. multoque minus ubi delineat Eustachius, cujus Autographum Scalptores tui nescio cur hac ipsa in re non secuti, hujus rami finem tum aliquanto altius produxerunt, tum bifidum non expresserunt, quæ res videlicet ipsa quoque isti repugnasset interpretationi tuæ. Cui tamen interpretationi ne illud quidem satis esset, nec quod in ullos alios surculos ramus idem *g*. toto itinere non dividatur, quando Eustachius a dextris cysticæ venæ dexteræ alterum vel longiorem pinxit ramum venæ Portæ qui nullos surculos de se emittit.

74 De ramo autem *f*. quod *Sinus Portæ productio* esse non videatur, ex iis quæ supra sunt dicta, intelligitur. Quod si ex me forte vicissim quæras, quid fuissem ipse facturus, si trium istorum ramorum *e*. *f*. *g*. interpretationem aggredi debuissem; sic habeto: me utrinque rationes fuisse propositurum, cur vena umbilicalis, productio Sinus venæ Portæ, tubulus venosus tum esse, tum non esse videri possent: iisque propositis, rem in medio relicturum, ut siqui vel alia vestigare, & credere mallent, vel hæc quidem, sed ita uti Eustachius aut humani aliquid passus esset, aut ex quam rarissimo exemplari, aut ex non humano rem descripsisset, aut ejus Pictores, Scalptoresque non satis fideliter expressissent; hæc per me omnibus sive meliora statuendi, sive divinandi facultas libera esset. Itaque multum censeo laudandum esse consilium tuum, ubi ratione illa proposita quod vena umbilicalis ad hepar in ramos non findatur, nihil ipse de alia quadam Eustachii delineatione constituere videris, sed ita scribis: *Ob similem rationem, an Eustachius in fig. 3. Tab. II. ex Tabulis suis, quæ insertæ sunt Theatro Anatomico (& II. est Tab. X. Romanæ editionis) pro trifido vase illo. h.* (Lancisio 6. 27.) *seu in tres ramos ad ingressum in hepar diviso, venam umbilicalem significare voluerit, Probi Anatomici viderint*. Quanquam in ea Figura; ne tecum quidquam dissimulem; res aliquanto minus difficilis videri potest. Nam illud primum, quod Lancisium, opinor, movit, ex anatome perspicuum est, nullum eo loco vas ejusmodi crassitudinis subire jecur, præter venam umbilicalem. Neque aliud voluisse Eustachium, altera ejus Figura commonstrat, quæ in proxima ipsius Tabula sequitur, ac numero IV. designatur. Si enim hanc eodem quo illa positu, locatam fingamus, sique jecoris fissuram, si isthmum, summæ fissuræ latera committentem, in utraque attendamus; ut in hac ibi nullum aliud vas, nisi umbilicalem venam, membraneo ligamento annexam, ostendisse videbimus, sic in illa quoque nullum aliud ibidem vas, nisi eamdem venam, ab ligamento jam liberatam, voluisse Eustachium ostendere, non difficile conjiciemus. Cur autem in vena illa, sic liberata, & fortasse etiam versus jecinoris limbum aliquantum protracta, supremam partem pinxerit trifidam, sive singulos se minores ramos ab singulis lateribus in hepar mittentem; certam quandam mihi posse videor ex anatome conjecturam afferre.

75 Quod ut faciam; necesse est ad memoriam revocem, imo paulo fusius exponam quod supra ad tuam III. Tabulam adnotavi: solitum me esse invenire, Sinum venæ Portæ, cum a dextero jecinoris lobo ad sinistrum se extendens, contra interjectam utrique lobo fissuram pervenit, se ipsum, aut potius quendam quasi ramum ex ima sui parte deorsum mittere, qui obviam scandentem umbilicalem venam mox infimo suo extremo sic excipiat, ut non facillimum sæpe sit utriusque fines statuere, præsertim cum venæ summa pars (quod nonnunquam observavi) non prorsus adhuc in adultis occlusa est. Ex ejusmodi igitur ramo, in quem ipsa umbilicalis vena recta producitur, & quidem prope hujus venæ finem, cum alii minores rami ab anteriore, seu superiore facie oriuntur, tum duo præcipui ab lateribus recedunt, singuli ab singulis; ut haud raro, extrinsecus inspiciendo, non absimilem effici figuram viderim ac si vena umbilicalis in fine trifida esset, quemadmodum ab Eustachio in eo Iconismo videtur repræsentari. Etsi vero ramum illum Sinus, duobus ramis interjectum, præ his invenire solitus sum crassiorem, quam Eustachius delineavit; ab singulis autem lateribus non singulos semper præcipuos ramos, sed binos interdum comperi; sæpe vero non sursum, sed deorsum potius oblique ductos inveni; nunquam tamen hæc quæsivi (quæsivi autem in adultorum jecinoribus saltem decem) quin si extrinsecus spectarem, illa se se mihi species offerret venæ umbilicalis quæ in summo hinc, & hinc ramos emitteret; si vero intrinsecus scrutarer, Sinus caveam deprehenderem se se manifesto demittentem in occursum illius venæ, iisque ramis initium præbentem. Itaque etiam atque etiam miratus sum, te eum Sinum toties delineantem, vix semel aliquid pinxisse quod ad ea quæ sunt a me decies continenter perspecta, accedere videri posset, in Tabula nimirum II. ad litteram *q*. non secus ac si id ipsum pro re *singulari* æque habuisses ac divisiones illas de quibus ibi verba fecisti in explicatione litterarum *r*. *r*. *r*. Sed longe aliter visum iri iis spero qui diducta jecoris fissura, hujusque isthmo, ne ulla ex parte obstet, dissecto, umbilicalem venam ad suum usque finem persequentes, qui rami denique hinc, & hinc in summæ fissuræ latera, eamve viciniam immittantur, inquirant; mox autem trunco venæ Portæ, & continuato Sinu a sinistris aperto, sectionem ad venam usque umbilicalem deducant, eorum quos diximus, ramorum oscula perquirentes. Hi igitur si in istiusmodi perquisitionibus fuerint diligenter versati, cum facile mecum conjicient quid Eustachius per trifidum illud vas significare voluerit, tum percipient, cur ejusdem vasis truncum Lancisius venam umbilicalem appellarit.

76 Verum; ut ab hac ad quam tecum digressus sum,

sum; Eustachiana Figura ad priorem illam revertar; non erat denique cur tuam in Amplissimum Lancisium Animadversionem ita concluderes, ut scriberes: *cur ipse venulas cysticas gemellas ---- separatim ab aliis vasis, per propriam hepatis substantiam dispersis non indicaverit, id est ulterius, quod certe haudquaquam intelligo*. Multo enim æquius fuerat, si negasses, te intelligere, quomodo affecta Vir ætate, ac valetudine, idemque tot, tantisque negotiis distentissimus, in rescribendo autem ad innumerabiles Amicorum litteras, de ipsisque bene merendo (quod nos ambo sæpe experti sumus) diligentissimus, tantum tamen somno, aliisque necessariis vitæ subsidiis detraheret temporis, ut tot, tam copiosa, tam utilia, tam diversa tam brevi commentari, scribere, vulgare posset; hoc, inquam, multo æquius te intelligere, negasses, quam si in eo Opere quo ipse princeps viam cæteris, aditumque patefaceret: quo in tot alienis, antiquisque delineationibus sine ullo adjecto Auctoris Scripto nuperrime inventis, quæ hujus mens esse potuisset, conjicere ac divinare cogeretur: quo demum pressis illis suis, brevibusque interpretationibus quas pro angustiis temporis effudit, innumera, & maxima evolveret; si in eo, inquam Opere minutum aliquid forte prætermitteret, vel potius non satis diserte ac *separatim* indicaret. Sed hæc melius pro tua æquitate, tuoque adversus Summi Viri, Optimique Amici, ac Fautoris memoriam grato animo ipse videris. Ego enim, his jam omissis, priusquam de Eustachii Tabulis finem scribendi facio, nobis haud inutile esse censeo, ut ex ipsis cum alia, tum illud præsertim addiscamus, Arteriarum Aortæ, & *emulgentis an-*
1082 *gulum* magna ex parte non esse *rectum angulum ex longitudinalis atque transversæ fistulæ concursu productum*, qualem videlicet tu scribis, & plerique passim Anatomici videntur existimare. Hic nimirum error ex non satis accuratis delineationibus olim ortus, perque tot alias non absimiles etiam apud Summos Anatomiæ Scriptores ad hanc usque diem propagatus, eo magis discentium animis inolevit, quod qui in Theatris exemptos cum vasis magnis Renes in tabula spectandos disponunt, quam in plerisque editis Figuris vident, eam solent partium dispositionem imitari. At si rem diligentius in cadaveribus, non in picturis, aut si in picturis, in Eustachianis præsertim, perpaucisque aliis inquirerent; sæpius Renes aliquanto inferiores, vasisque magnis viciniores statuerent, & quod consequitur, emulgentia vasa sic disponerent, ut cum magnis non rectos angulos, sed supra obtusum, infra autem acutum efficerent.

77 Tuas reliquas Tabulas, quod anatomicæ non sunt, in præsentia quidem prætereo: ad aliaque potius transeo quæ unam, aut alteram ex tuis *Orationibus*, hic illic inspiciens, adnotavi, ad Anatomes ipsius, ac Medicinæ historiam pertinentia. In I. Oratione Arantium pronuncias
19 *Canaliculorum seminalium in testibus inventorem; licet a Graafio, Higmoro, Slado, Coupero aliisque collecta fuerit inventionis Laureola*. Ibidem Alexandrum Achillinum affirmas *primum glandularum maxillarium inferiorum excretorios Canales juxta linguam dehiscentes invenisse, primumque salivæ fontes perspexisse, primumque foramen Uveæ, seu pupillam ipsam ad lumen mediocre mediocriter dilatari, magis ad minus, maxime ad minimum, aut nullum, ad majus, aut maximum vicissim constringi evulgavisse; Quod deinceps nobilissimum inventum velut arcanum Fabritius ab Aquapendente cujusdam Amici sui investigationibus retulit*. Sed Bononiensibus nostris, apud quos illam Orationem habebas, cum aliis in locis, tum in istis potissimum meum tamen nomen ad memoriam redibat. Meminerant nempe, ante illos totos tredecim annos hæc quæ in I. *Adversariis* (*a*) edita sunt, ex me audivisse: *Minimam testiculorum structuram (quam tamen antiquioribus aliis adscribi non ignoro) ab* Arantio vestro *visam comperio, sicut postea a Cabrolio perstrictam, fusius vero a Riolano expositam scio, tametsi ab nemine; ut in consimilibus erat captus temporum eorum; probe intellecta, & cum illa, cum qua debebant, parastata connexa est: quæ nempe laus diligentissimo Graafio reservabatur*: iternque illa (*b*): glandularum *maxillarium* canales, *uti Eruditis notum est, neque aliis antiquis Anatomicis fuerunt ignoti, & in his Achillino vestro, homini, ut illis temporibus, bene docto, cujus in scriptis unum quoque ex iis arcanis reperio quæ Fabricius postea suo cuidam Amico observata primo esse, arbitratus est*; videlicet: *Uvea & cæt.* Utram tandem laudationem; ut sincere, quemadmodum Amicos decet, inter nos loquamur; utram, inquam, laudationem fuisse Bononiensibus gratiorem putas? meam qui veritus sum ignota credere Doctissimis Viris aut verba Theophili (*c*), *vascula multa capillacea aranealique tenuitate* in ipsis testibus memorantis, aut aliorum Veterum, quos ex parte indicavi, cum Avicenna (*d*) docentium, *sub lingua esse duo orificia, quæ ambo ingreditur stilus, & sunt fontes salivæ, quæ ad carnem proveniunt glandosam*, ac propterea Arantio, & Achillino his in rebus tantum tribui quantum licuit; An tuam qui plus æquo tribuens, sine ulla dubitatione ambos harum rerum inventores pronunciasti? atque ita quidem pronunciasti, ut nihil Graafio relinqueres: quocum Sladum, & Cowperum quare ad eum modum conjungas, Claudium autem Uberium sileas, nescio; qui Patavio Pisas evocatus, nomine Vauclii Dathirii Bonglari (*e*) *totum testem esse totum vas*, decem ante Graafium annis & pictura, & verbis ostenderat.

78 De Mundino autem in eadem Oratione cum diceres, putasne, Bononienses ipsos non intellexisse: qua ratione quæcunque tibi liberet Mundino inventa tribueres, ea ipsa ratione contendi posse, Arabes, & cæteros qui ante Mundinum scripsere, nihil prorsus ex tota Anatome ignoravisse? Rem, si placet, exemplo illustremus. *Nonne*, 18
inquis, Mundinus *per venam chylin videri posset chylosa itinera quodammodo indicasse? Tanto enim ductore ---- Eustachius ---- lacteam venam suam meditatus est, ut ab Eustachio in clariora lacteorum indicia properabat Asclius, & ab Aselio Pecquetus*. Quid simile? Ex accurata Eustachii (*f*) descriptione inter omnes constat, ipsum revera Thoracicum ductum vidisse, atque ante Pecquetum proposuisse. Mundinus autem cum *venam chylin* scribebat; quid, quæso, aliud, quam venam Cavam intelligebat? Estne aliquis cui ulla unquam hac de re dubitatio fuerit, atque adeo esse potuerit, quando Mundinus (*g*) ei capiti quod inscriptum est *de Anatomia Venæ Chilis*, hoc initium fecit: *Quibus omnibus elevatis tibi apparebit vena magna, quæ est ramus venæ chilis descendens, & arteria magna, quæ est ramus aborti descendens, & quando illa vena chilis est in directo renum, ab ipsa ramificantur duæ venæ, quæ vocantur emulgentes, quarum una vadit ad renem dextrum, & altera ad sinistrum*. Mitto alia Mundini loca, omnia non minus perspicue comprobantia, venam cavam fuisse ab ipso *venam chilin* vocitatam, idemque apud Mundinum significari per *illam venam chilin*, quod apud Ciceronem (*h*), eosque fere omnes qui latinis litteris anatomen attigerunt, per *venam illam cavam*. Nec mirum, quando Græcis idem est κοῖλος, quod Latinis *cavus*. Sic Fernelius (*i*) diserte: vena κοίλη, *id est cava dicta*. Sic Massa (*k*) *quam venam græci chilim, latini cavam vocant*. Sic Falloppius (*l*): *cavam venam appellavimus, aliorum anatomicorum more, Latino nomine: Græcis vero*

κοίλη

(*a*) N. 19. (*b*) N. 26. (*c*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 27. (*d*) Can. l. 3. Fen 6. c. 1. (*e*) Test. exam. (*f*) De Vena sine pari Antigr. 13. (*g*) Anatom. (*h*) De Nat. Deor. l. 2. (*i*) Physiol. l. 1. c. XI. (*k*) Lib. Introd. Anat. c. 17. (*l*) Instit. Anat. c. de Ven. & cæt.

χοίλη *dicitur.* Sed in re minime necessaria cæteros prætermitto. Jam enim satis superque patet, non modo rem, sed ne nomen quidem quo usus Mundinus est, *venæ chilis*, vel, ut Matthæus Curtius edidit, *cylis*, vel potius *cilis*, excitare Eustachium potuisse ad cogitandum de venis chyliferis, nisi forte existimamus, Virum græce doctissimum aut ea quæ diximus, ignoravisse, aut quantum esset discrimen, nescivisse inter vocem *cilos* (κοῖλος) qua *cavus*, ut diximus, & vocem *chylos* (χυλός) qua succus, & apud Medicos is peculiariter qui *chylus* dicitur, significatur. Quid? quod Eustachius (*m*) cum Thoracicum invenit ductum, non alium usum habere *credidit*, quam sanguiferæ venæ, neque unquam ostendit, suspicari se, an chyli via esse posset; ut quanquam usque adeo rerum, & verborum imperitus fuisset, ut per Mundini venam *chylin*, venam chyliferam significari putasset, manifestum sit tamen, in chylifero Ductu inveniendo *ductore* Mundino non esse usum.

79 Quod si verba pariter Jacobi Berengarii indicasses quibus inductus es ad pronunciandum,
23 *primum detexisse ipsum ductus salivales conspicuos, tum scaturigines effluxuum sub nervis opticis per cavernas ossis basilaris ad aures, & palatum; quorum primas Steno, alteras Nuckius, velut in propria inventa, sibi inde arrogarint*; vereor ne facile hæc demonstrare potuisses. Sed ne forte credas, me Bononiensium Anatomicorum laudibus refragari; sic habeto: neminem plus ipsis tribuere posse, quam ego tribuam, semperque tribuerim; imo vero tanti eosdem a me fieri, ut cum propriis laudibus & plurimis, & maximis celebrari illos posse videam, propterea satis æquo animo ferre nequeam, tantos Anatomicos, quasi propriis quibus redundant, omnino carerent, alienis encomiis exornari. Bononiensem ipsam Academiam, Cives ipsos Bononienses, quorum illam, ut Parentem amantissimam, hos, ut Viros amicissimos colo, siquis veris laudibus extollere cupiat, nunquam tam copiosa uti oratione poterit, ut cum plurima dixerit, non multo plura mihi videatur omisisse. Idem tamen si in eandem orationem conjici videam quæ minus certâ fide subnixa, cætera quæ longe verissima sint, secum trahere in dubium, atque infirmare vehementer possint; Oratorem, quod nunc facio, etiam atque etiam rogem, ut vera alia, atque alia, quæ in tam ubere materia non desunt, conquirat; inania illa prætermittat. Hæc si forte quæ sint, requiras; ea nempe
7 sunt: *Bononiam post sex supra triginta sæcula scientiarum Genetricem esse: Academiam Bononiensem ipsam primos inter vetustissimos Hetruscos floruisse:*
11 *Hetruscis debellatis, Gallisque Bojis regnantibus, musas excolendas dedisse: Gallis inde Bononiæ hospitibus, & restauratoribus perditis, sub Romana Republica principem studiorum sedem non amisisse:* quæ profecto ne cum iis quidem valde cohærent
8 quæ paulo ante posueras: *compertum esse antiquarum rerum Cultoribus genuinam Medicæ Academiæ Originem assequi Epochâ ad Augusti Regnum inducta*: quanquam hoc ipsum num satis compertum esset, poteras de Viri Cl. Curtii nostri (*n*) eruditissimo libro intelligere. Quem sane, & Lipsf. Actorum Supplementa (*o*) si diligentius versasses; ne illa quidem sine ulla hæsitatione scripsisses quæ
12 *declinante Imperio*, quæ *Barbaris Italiam deprædantibus* de *servata dignitate* ejus Academiæ *sæculis omnibus* asseveras.

80 Sed ut melius videas quam difficile sit probare quæ remotissimis, vel obscurissimis sæculis fuere; iis prætermissis, ad propiora veniamus.
4 Affirmas, *in prima finitimarum Scholarum OMNIUM erectione ex* Bononiensi *Liceo in operam invocatos esse Præceptores, & Duces, ---- similiterque contigisse in ortu, aut restauratione Romanæ, Pisanæ, Parisiensis, Monspelliensis, aliarumque plurium, quibus omnibus* Bononiense *Archigymnasium propagare valuit doctrinæ germina, & VELUTI SOL PLANETIS MINORIBUS, mutuam dare lucem, & radios.* Hæc etsi scio Bononiensibus ipsis nostris, Viris Æquissimis, Modestissimisque, in hunc modum dicta, placere non posse; tamen pro meo in Academiam illam, & Civitatem longe Præstantissimam grato animo demonstrari omnibus, & plana fieri, vehementer cupio. Tu igitur quomodo id præstas? *Joannem* producis *a Concurezio, & Marsilium a Sancta Sophia*, Mediolanensem illum, hunc Patavinum, atque alium præterea neminem; quasi vero quæ dixisti omnia aut ad Ticinensem dumtaxat Academiam inchoandam, instaurandamque pertinerent, aut ex Bononiensibus ipsis nemo unquam *in ejusmodi operam invocatus* fuisset. Sed tamen id ipsum quod de Ticinensis Academiæ initiis affirmas, videamus. *Sæculo*, inquis, *decimo quarto ad primum Papiensis Academiæ fundandum lapidem, ut alter medicinæ Lycurgus operam & decus instrueret, advocabatur Marsilius a Sancta Sophia* Bononiensi *in studio celebratissimus antecessor.* Equidem hunc Marsilium (quem Lucas Tozzius Vir alioqui Doctissimus, cum Sanctorii nostri *Commentaria in primam Sectionem Aphorismorum Hippocratis* non uno in loco dissimulanter describeret, atque aliquid tamen vel iis in locis addere de suo vellet, cum Marsilio Cagnato, qui scribebat sæculo XVI. ad finem properante, confudit (*p*)) hunc, inquam, Marsilium a Sancta Sophia ego quidem ex Alidosio (*q*) non ignoro A. 1402. fuisse Bononiæ Professorem Medicinæ ad diem usque qua ibidem mortuus est. *Evenisse* autem *ei*, *ut extra Patriam* Patavium *moreretur, quod Carrar. Principi parum gratus haberetur, quasi secutus partes Galeatii Principis Mediolanens. quum Patavii imperaret*, præter alios, docet Jacobus Salomonius (*r*), qui cum Venetis, ac Patavinis Historicis, id imperium cœpisse, ostendit (*s*) A. 1388.; desiisse autem A. 1390. Atqui Ticinensis Academia *fundata, apertaque est A.* 1362. quod laudatus Curtius (*t*) demonstrat. Igitur uti certum est (*u*), Marsilium & Patavinum, & Nicolai filium fuisse, qui *præstantissimus Medicinæ Professor usque ad annum* 1350. in Patria Academia vivebat; ita non ex hac, sed ex Bononiensi profectum fuisse eundem Marsilium ad Ticinensem inchoandam, adhuc ostendendum est, præsertim cum ex Albis vetustissimis (*) Professorum Gymnasii nostri liqueat, ipsum inter hos plurimis ante annis docuisse, quam ab Alidosio inter Bononienses referatur.

81 Locus hic est, ut superiora quædam verba attendamus, quibus de Cardano, & Mercuriale
ad Cathedras Bononienses *munifice conductis* ser- 13
monem habens, *primum*, ais, *suis erga Urbem* Bononiensem *expletis officiis, Romam ad summos a Pontifice atque Optimatibus colligendos honores se contulisse: Alterum Patavini Gymnasii instauratorem fuisse, & jubar.* Nempe videris sic in transitu significare, Mercurialem a Bononiensi Gymnasio ad hoc Patavinum *instaurandum* venisse. Quod si verum esset; cuinam magis placere posset quam mihi, qui tanto Cive jure ac merito gloriari soleam? Sed ut de altera Parente mea Bononiensi Academia, ita de ipsa quoque Patria, quam summa prosequar pietate necesse est, sic existimo: satis utramque habere verarum laudum; ut inanes debeat respuere. Mercurialis noster Patavini Gymnasii *jubar* fuit; *instaurator* non fuit. *Studium Patavinum hoc anno* 1570. *non parum luminis accepit ex adventu doctissimi Viri D. Hieronymi Mercurialis, qui ad lecturam Practicæ ordinariam in locum Fracanziani defuncti, ROMA advocatus est.* Sic Tomasinus (*x*): ex quo (*y*) scire licet, eo ipso tempore in hoc Gymnasio res ad Medicinam spectantes tradidisse Bernardinum Paternum, Paulum Crassum, Hieronymum Capivacceum, Hiero-

(*m*) Ann. gi. cit. (*n*) Notizie Istor. & cær. (*o*) Tom. VI. Sect. X. (*p*) Comment. in Aph. l. 1. Aph. 3. (*q*) Dottori Forest. & cær. (*r*) Inscript. Urb. Patav. (*s*) Ibid. in Fast. Prætor. (*t*) Libro cit. (*u*) Vid. Tomasin. Gymn. Patav. l. 3. c. 1. (*) Ex his Excerpta, a Salomonio conscripta, Patavii sunt apud Antecessorem Doctissimum, Celeberrimumque Nicol. Comnenum Papadopoli, quem audio iisdem niti in amplissima *Historia Gymnasii Patavini*, quæ nunc sub prælo est, propediem vulgabitur. (*x*) Ibid. l. 4. (*y*) L. 3. & l. 2.

Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, Melchiorem Guilandinum, Albertinum Bottonum, aliosque Homines Celeberrimos, Collegas autem in cæteris Disciplinis habuisse Franciscum Piccolomineum, Archangelum Mercenarium, Bernardinum Petrellam, Josephum Moletium, Jacobum Menochium, Marcum Mantuam, Tiberium Decianum, Joannem Cephalum, Guidonem Panzirolum, Franciscum Manticam, aliosque in sua quemque Facultate usque adeo illustres Viros, ut eorum singuli ad alias potius instaurandas Academias mitti, quam in qua universi essent, opus ullo *instauratore* esse posset. Summa igitur Mercurialis mei, & prope divina laus fuit quod inter tot ejusmodi Professores advocatus, *non parum luminis* tanto, & tam præclaro Gymnasio addiderit adventu suo. Huic autem Gymnasio eo charior fuit, & gloriosior novi ejus luminis accessio, quod Mercurialis non aliunde id attulit, sed eodem unde acceperat, retulit. In hac enim ipsa Academia, Oddo de Oddis, Bassiano Lando, Victore Trincavellio, Gabriele Falloppio, M. Antonio Genua, Bernardino Tomitano, Francisco Robortello docentibus, medicis, philosophicis, & humanioribus studiis eam operam dederat, ut annos duos & viginti natus hîc scriberet, typisque committeret opusculum suum primum, quod *Nomothelasmus, seu Ratio lactandi infantes* inscribitur, aliudque opus *propediem in lucem edendum parare, die, noctuque laboraret*, ut ipse ad civem suum nobilissimum, Franciscum Pauluccium scripsit in Epistola illi Opusculo præfixa, & *Patavii* data *M. D. LII. Sexta Augusti die*: cujus libelli, iis qui vel de Mercurialis Vita, vel de Medicorum Scriptis egere, quantum video, incogniti, rarissimum apud me exemplar asservo. Hinc (z) Philosophica, & Medica corona meritissimo donatus, in Patriam rediit, a qua Romam ad Pium IV. Pontificem Max. legatus, ibi apud Alexandrum Cardinalem Farnesium tandiu fuit, donec in hanc altricem suam Patavinam Academiam vocaretur. In qua (a) cum duodeviginti annos docuisset, tum vero in Bononiensem maximis stipendiis accersitus est, ubi quinquennium moratus, Pisas transiit, unde senio, morboque confectus in Patriam demum reversus, quantam huic vivens gloriam pepererat, tantam moriens tristitiam reliquit. Hæc Summi, atque Eruditissimi Medici initia, hi progressus, hic exitus fuit, digni certe qui Patavini Gymnasii *instaurator* esset, si egens instauratione invenisset: quod ea tamen quam hinc hauserat, & quam hinc alio, non aliunde huc importavit, doctrina, atque eruditione perfecisset.

82 Num vero *sæculo decimo sexto*, an decimo

21 septimo, *expertissimus Julius Cæsar Claudinus ingressuum ad Infirmos, consultationum, præsidiorum omnium, praxeos, uno verbo, felicioris regimina pervulgarit*; num *Garzonius, Nicolai V. Medicus*, num *Varolius, Gregorii XIII.* ille *Bernardinus*,

15 hic *Constantinus* nomen habuerint, an *Bernardus*, atque *Constantius*, hæc, inquam, ac alia istiusmodi ipse videris; In his illud quod in eadem I. Oratione scripsisti; *Sanguis, te*, Bononiensis Aca-

25 demia, *monstrante, circumactus in orbem*, quomodo cum his conveniat quæ in IV. Oratione scri-

42 bis: *Columbus minorem, sive per solos Pulmones inductam sanguinis circulationem primus invenit, Cæsalpinus majorem & cæt.* hic enim Pisis, ille vero Patavii, Pisis, & Romæ docuerat. Verum ut intelligas, Vir cl. me non de hujus, aut illius Academiæ laudibus, sed de vero in Medicinæ, & Anatomes historia laborare; sic habeto: non Columbum, quem quidem Virum in serie illa incomparabili repono Summorum Anatomicorum qui Patavii docuerunt; non Columbum, inquam, sed nihil ad te, aut ad me attinentem, imo ab utroque nostrûm ob insana commenta damnandum quæ in Religionem invehere conatus est, Hispanum Medicum Michaelem Servetum sex & viginti annis ante Columbum minorem illum circuitum sanguinis diserte tradidisse: quod ex ejus verbis liquet per Cl. Sievertum (b), aliosque ante hos annos duodecim evulgatis, ab ipso autem Serveto editis A. 1533.

83 Sed eorum quæ in eadem VI. Oratione subjicis de Inventoribus Anatomicis, si non omnia, pleraque saltem in præsentia pro veri studio consideremus. *Œsophagi, ventriculi, intestinorum structuras, atque tunicas a Willisio detectas* dicis, 43
proditas autem *a Kerkringio Conniventes Valvulas*. His ego objicio quæ in I. (c) & III. (d) *Adversariis* jam satis indicavi. Deinde quæro, si de *Mappa hominis Anatomica*, si de *humani corporis imagine* hic verba facis, cur Willisianam Œsophagi structuram, ex bestiis descriptam, huc trahas? cur *patefactos ab Asellio Chyliferos Ductus; reseratam a Pecqueto nutritii laticis cisternam*; --- *enodatas a Bohnio Hepatico-cysticas fistulas* hic commemores? Certe horum nemo in humanis corporibus ea patefecit. Sed quæ chylifera vasa in bestiis Asellius, & ante hunc olim, ut ipse (e) candide fatetur, *vidit omnino*, sed non agnovit Erasistratus, illa in hominibus *primum omnium Venetiis privatim ac publice* se ostendisse, testatus est Cæcilius Folius (f) in libello edito A. 1639.: quod eodem anno a se ipso, imo biennio ante ab alio Medico, factum esse, duodecim post annis scripsit Highmorus (g). Pecqueti autem cavum Receptaculum, ut vasa quoque Lymphatica, videtur primus in homine conspexisse, & delineasse Olaus Rudbeckius (h). Vasa denique Hepaticystica, nisi tu, Vir cl. omnibus sublatis dubitationibus, certius demonstres, nondum aliquem habemus a quo satis in humanis cadaveribus perspecta esse, sciamus. Quod si promiscue (id quod tua superiora verba credere non sinunt) sive in homine, sive in bestiis inventa, hic enumeranda susceperas; cur *proditas* a *Pejero* intestinorum *Glandulas* dicis; quas nimirum in brutis animantibus a Pechlino (i) ante *proditas* esse, constat? Quod vero ais *evoluta ab Eustachio Coli intestini ligamenta*; quæro, num tertium quoque? & si omnia, num ut initium, sic omnium finem evolverit? Nam *in Hepate* num *pansa a Glissonio* fuerit *Muscularis capsa*, satis visum est supra. *Explicata* autem *in Liene* ab recentissimo Summoque Anatomico *penicillaria Vasa* num ita vis nos accipere, ut nihil discrepans intelligamus ab eo quod in I. Oratione scripseras, eundem Anatomicum 18
distributionem penicillorum in lienaribus vasis --- *a Casserio recepisse videri*? Scilicet Casserius id invenerit; hic dumtaxat *explicarit*? Sed quoniam ad ea probanda quæ in hac, vel illa Oratione a te de Inventis Anatomicis pronunciantur, nulla Auctorum loca proferre soles; si forte id Casserio adjudicas propter eam Iconem quæ ad VIII. Spigelii librum Tab. IX. n. IV. adjecta est; animadvertere te decet, ad eundem modum picta esse a Casserio vasa tum Jecoris in Fig. II. Tabulæ proximæ, tum Placentæ in Tab. VI. *de Formato Fœtu*: ideoque non a Casserio, sed ab suo singulari artificio eum didicisse qui cum una in Tabula *Ramorum lienalium, hepaticorum*, ac *Placentæ uterinæ* figuras repræsentasset, monuit (k): *hisce rite perspectis facile fore judicare, vasorum sanguineorum extrema summopere inter se differre*, itemque nominatim vasorum *extremitates* in Arteria splenica *penicilla detrita repræsentantes*, non in *placenta uterina* ---- *locum habere*.

84 Ais deinde, fuisse *Pancreaticum Ductum, ceu fontem salivalem inferiorem, ab Hoffmanno, & Wirsungo propositum, ut salivarias superiores scatebras detegere datum esse Stenonio, Whartono, Nuckio, & Casp. Bartholino, atque dudum Achillino*. Non est mihi in animo urgere hic multum Galeni (l) loca, ne dicam Herophili, & Eude-

(z) Vid. Tomasin. Elog. Tom. I. (a) Vid. Erythr. Pinacoth. I. (b) Dissert. de Morbis & cæt. n. 61.
(c) N. 23. (d) Animad. 4. & 7. (e) De Lactib. c. 13. (f) Sanguinis a dextro & cæt.
(g) Corp. hum. Disq. l. 1. P. 2. c. 7. (h) Exercit. de Duct. Aquos. Tab. 10. (i) De Purg. Med. Fac. c. 36.
(k) Thesaur. Anat. II. Ass. 4. n. 2. & 4. (l) De Sem. l. 2. c. 6.

Eudemi, & Marini, quæ Eruditis Medicis ſatis cognita eſſe, ſcio: *ex glandulis quæ ad radicem linguæ ſunt, ſaliva eodem* (in fauces) *fertur. Jam vero in inteſtina reliquiæ ex ventriculo, bilioſus vero humor ex jecore, ex glandulis item quibuſdam aliis quæ hic quoque ſitæ ſunt, lenta humiditas ſalivæ perquam ſimilis deſcendit.* & infra: glandulas *raras & humidas quibus conceptacula ipſa committuntur, ---- humorem quendam quaſi pituitoſum gignere, quo interior inteſtinorum tunica ſublinitur. nam quod quæ ſalivam gignunt glandulæ, ipſam in os evidentibus venulis ſtillatim effundant, quodque totæ etiam fauces a glandulis ejuſdem utilitatis cauſa humectentur, nemo eſt amplius qui neſciat. jam enim inter omnes diſſectionis profeſſores maxime conſtat.* Non, inquam, hæc volo hoc in loco multum urgere, quæ etiam paulo ante cum de inteſtinorum glandulis ſermo eſſet, prætermiſi, neque vero alia iterare quæ ſupra ſunt cum de Achillino diceremus, commemorata. Hic ſatis erit quærere, cur ubi de homine agitur, inter *ſalivariarum ſcatebrarum* Inventores *Nuckius, & Caſp. Bartholinus* qui ſuas in beſtiis detexerunt, ponantur, cum his autem Rivinus ne memoretur quidem? aut cur in Pancreatico ductu retegendo cum Wirſungo *Hoffmannus* laudetur, qui (*m*) eum ductum non in hominibus, ſed in *gallo indico* monſtravit?

85 Quoniam ad Wirſungum ventum eſt; non dubito, te Vir cl. de ejus morte ſæpius legiſſe quæ a Graafio, Kerckringio, aliiſque conſcripta ſunt. Tradit ille (*n*) id quod verum eſt: Wirſungum A. 1642. *Patavii primum reperiſſe Ductum Pancreaticum, quem in Reip. Medicæ bonum æri inciſum publici juris fecit.* Sed hæc addit: *a quo plura potuiſſemus ſperare, niſi ab invidis nefarie in ædibus ſuis, eo forſan nomine, fuiſſet ſclopeto interemptus.* Kerckringius (*o*) autem de eodem: *a quo ne plura acciperemus, invidiæ, eum in flore ætatis ſclopeto, dum ſupra omnes anteceſſores ſuos in glorioſa Medicinæ cathedra quotidie de ignorantia ageret triumphos, perimenti, ferimus acceptum:* quæ (neque hæc tantum) Kerckringii verba, ſua deinde fecit Munnickius (*p*). Hæc atque alia ejuſdemmodi quis commentus ſit, ad eoſque Clariſſimos, Honeſtiſſimoſque Scriptores detulerit, neſcio. Illud ſcio, cum Inclytæ Nationi Germanicæ quæ pulcherrimarum Artium ſtudio in noſtra Academia degens, meæ fidei commendata eſt, annis ſuperioribus auctor eſſem, ut Tabulam ipſam æream in qua Wirſungus retectum a ſe Ductum naturali magnitudine ſculpendum curavit, ſculptumque eidem Nationi donavit, ceu rarum Immortalis nominis Viri, & Sodalis quondam ſui tum Virtutis, tum Amoris teſtimonium, diligentiori cuſtodia in propriæ Bibliothecæ Ærario aſſervandam decerneret, atque ingreſſi eſſemus in eum ſermonem, a quo, & qua cauſa Egregius ille Anatomicus hic interfectus fuiſſet, cumque alii, ut fit, alia dicerent; illud, inquam, ſcio, veniſſe in mentem mihi, ut Acta inſpicerentur quæ a pluribus ſæculis, in ſingulos annos, ſumma fide ipſa Natio conſcribit, & conſcripta, diligenter aſſervat. Ibi homines mei amantiſſimi, cum Acta ſuperioris ſæculi protuliſſent; non quærendi modo, ſed etiam deſcribendi quæ ad Wirſungum ſuum pertinerent, mihi libentiſſime copiam fecerunt. Hæc igitur Tomo IV. pag. 80. Anno ipſo 1643. quo anno mortuus Wirſungus eſt, de ejus fato ab ejuſdem Civibus, atque Sodalibus conſcripta invenimus: 22. *Auguſti illuxit fatalis dies Nob. Excell.mo & Clar.mo Viro D. Joh. Georgio Wirſung Philoſophiæ ac Medicinæ Doctori, Inclytæ Nationis noſtræ Aſſeſſori honorando, qui circa 24. noctis horam, ex ſolito, ſub propriæ domus janua, familiariter cum aliquibus Dominis Concivibus eodem contubernio utentibus converſatus, a D. Jacobo Cambier, ob neſcio quod odium privatum, ſclopeto majori, quod Carabinet vulgo dicunt, petitus, globoque transjectus cum ſanguinis copia ſimul & animam fudit, hæc verba identidem repetens* „ *ſon morto io, o Cambier, o Cambier.*„ Hunc autem Cambier fuiſſe Dalmatam quendam, cum rei ſummula indicat, ad libri oram ex inſtituto ſic adſcripta: *Quidam Dalmata interficit ſclopo longo noſtrum Concivem ſub propriæ Domus Janua;* tum illa confirmant quæ in Actis ſubjiciuntur: *Interea facti hujus Author, ſuo Cognato Nicaſio Cambier, ut & alio quodam Dalmata comitatus, in hoc facinore comitibus, hoſpitio ſuo in quo pernoctarat, exiens, Pataviumque relinquens, fuga ſibi conſuluit.* Porro Wirſungus quo anno Patavium veniſſet, ex Albo conſtat laudatæ Nationis, in quo, more inſtitutoque Majorum, ſua ſe manu inſcripſit, *Anno*, ut ipſe vidi, *1629. die* 8. *Novembris.* Hoc autem toto annorum ferme quatuordecim ſpatio nullum docendi munus geſſit; tantummodo a Veslingio noſtro (*q*) inter diſcipulos, qui *maxime profecerant*; ſelectus eſt qui ſibi *miniſter, vel inciſor, ut dicunt*, foret (*r*), quo in miniſterio *merita* ipſum *diligentiæ laude* celebravit. Itaque male natas illas de cauſis ipſius mortis ſuſpiciones evelli ex animis penitus, decet, quando ex tam antiquo, fideli, ac ſimplici teſtimonio conſtat, Wirſungum ob privatum quorundam Dalmatarum odium, non ob invidiam qua ejus Inventum, aut ejus Prælectiones (quæ, ut diximus, nullæ fuerunt) quiſpiam Patavii proſequeretur, ſic interiiſſe, ut hic plures alii ea tempeſtate, crebris in maximo Juvenum Exterorum numero inter ſe diſſenſionibus interierunt.

86 Ad Orationem tuam jam redeo, Vir cl. in qua porro, *Renales Papillas ab Euſtachio revelatas; ---- expoſitos a Bellino Urinarios Tubulos* fuiſſe, dicis. Sed de his ut Falloppium, atque Euſtachium videndos alibi (*ſ*) indicavi; ſic viciſſim Renales Papillas jam ante Euſtachium *revelatas* fuiſſe, manifeſtum eſt. Nam, ut omittam quod tradidit Joannes Poſthius (*t*): *in renibus proceſſus mamillares primum obſervaviſſe D. Rondeletium, in cadavere D. Fontanoni, Collegæ ſui*; certe cum Fontanonus adhuc viveret A. 1542. (*u*); ſex ante annis Nicolaus Maſſa (*x*) diſerte ſcripſerat: *in rene verſus cavitatem, ubi ſunt pori uritides, videbis quaſdam carunculas habentes figuras papillæ uberum, ---- & dicunt, ---- aquoſitatem ---- per extremum papillæ mitti ad poram uritidem.* Sed verbum iſtud quo utitur, *dicunt*, non obſcure ſignificat, alios quoque priuſquam Maſſa hæc ſcriberet, papillas in renibus vidiſſe. Et ſunt revera qui has Berengario acceptas referant; ſed nec verba proferunt, nec locum ipſum ſatis deſignant. Verum tamen ſcribunt. Nam in *Iſagog.* ubi agit *de Renibus*, hæc invenio: *Prædicta lacuna* (quam nunc *pelvim* vocitant) *habet circa ſe panniculum ſolidum perforatum ultra decem foraminibus magnis: per quæ mediante certa Renis ſubſtantia parva ſimili papillis mamillarum mulierum in prædictam concavitatem natura emulget urinam.* Sed & in *Commentariis* quæ ſuperiore anno 1521. ediderat in Mundini Anatomiam *Comment. XIII.* ubi *de Renibus* ſcripſit; & de Injectionibus *per ſyringam aqua calida plenam* jam tum ab ſe in eorum vaſa inſtitutis, hæc tradidit: *in illa lacuna ſive in illo vacuo quod facit porus uritides, ſunt certæ carnes: quæ aſſimilantur papillis mamillarum mulierum: ſunt tamen minores: ---- & prædictæ carnes papillares habent baſim verſus partem in qua terminantur rami venæ emulgentis & cuſpidem verſus lacunam pori uritidis. Et porus uritides nerveus eſt: perforatus foramine notabili ubi eſt cuſpis talis carnis papillaris, forte ut tale foramen non claudatur.* Foramina autem hæc pertinent ad eos quos nunc vocitamus *pelvis tubulos*. Vel hinc igitur vides quæ Bononienſi huic Profeſſori poterant in I. Oratione certiora fortaſſe anatomica In-

(*m*) Vid. Bartholin. Anat. quart. renov. l. 1. c. 13. (*n*) De Succo Pancr. c. 1. (*o*) Spicil. Anat. Prœm. (*p*) Anat. Præf. (*q*) Præf. Edit. 2. Syntagm. (*r*) Vid. etiam Molinett. Diſſert. Anat. l. 6. c. 5. (*ſ*) Epiſt. in Euſt. Tab. pag. XXII. (*t*) Obſ. Anat. (*u*) Vid. Linden. de Scrip. Med. (*x*) Lib. Introd. Anat. c. 18.

ca Inventa tribui, quam quæ supra examinavimus.

87 Quæ porro subjicis: *Septum scroti descripsit Massa*; *Testium, ac Parastatæ syphunculos exhibuere Arantius*, *& Graafius*; *Highmorus centro positum eorum fulcimen*; hæc quoque ejusmodi sunt, ut non sine examine omitti possint. Nam *Testium syphunculos* fuisse ante Arantium indicatos, supra ostendimus; *Parastatæ* autem *syphunculos* neque ab Arantio descriptos meminimus, & ante Graafium ab Highmoro (*y*), ante hunc autem ab Riolano, ut alibi demonstravimus (*z*), propositos esse, constat. Ibidem pariter indicavimus, ab eodem Riolano *exhibitum* esse ante Highmorum id quod isti ejus *fulcimini* in humanis testibus respondet. Nam quod tu, Vir cl. hoc *centro positum* esse, scribis; id vero in bestiis quibusdam, non in hominibus sic inveniri, Graafius (*a*) monuit. Hinc intelligis, istud *fulcimen*, ut ab Highmoro exhibitum est, ad tuum institutum non pertinere; vel si pertineat, nihil esse causæ cur Massam quasi primum Septi Scroti Inventorem, producas. Atque olim quidem cum Massam ipse memoravi (*b*); qui ante hunc, illud indicasset Septum, ignorabam; sperabam tamen, fore ut *vetustiora Majorum testimonia comperirem in Epistola quam Cl. Joh. Jacobum Ravium de Inventoribus Septi Scroti conscripsisse*, intellexeram. Et quanquam antiquiora iis quæ ego protuleram, in ea Epistola non inveni; ipse tamen postea incidi in Columellæ locum, ut in mea I. in Auctores Rei Rusticæ Epistola ad Cel. Virum Jacobum Facciolatum scripsi; quo in loco (*c*) *media quasi cutis*, *quæ intervenit duobus membris genitalibus*, hoc est, testiculis, ea ratione memoratur, ut planum sit, Columellæ minime ignotam fuisse membranam quæ testibus sive instar communis utrique Septi (neque enim adhuc sine ulla dubitatione statuere id licet) sive peculiaris singulorum Sacculi interjecta est. Si ergo quod in bestiis Highmorus vidit, ad propositum pertinet tuum, ad idem pertineat necesse est quod Columella agens de Suum castratione commemoravit. Cujus si hunc unum attendas locum; aliquid fortasse mutatum cupias in I. Oratione, ubi videlicet hæc de Anatome in uni-
16 versum scripsisti: *post inventores Ægyptios exculta hæc ab Empedocle*, *Alcmeone*, *Democrito*, *Hippocrate*, *& Galeno*, *Romanis inde Professoribus Celso*, *Paulo Eginetæ*, *Aetio*, *Cælio Aureliano*, *Antonio Musæ*, *Columellæ*, *aliisque omnibus obscura jacuit*. Quanquam, ne quid tecum dissimulem, alia sunt his in verbis, quæ magis flagitant mutationem.

Nam; ut Aristotelem, Herophilum, Erasistratum, Marinum, aliosque e Græcis illustres Anatomiæ Cultores, Auctoresque reticeam, quos, inter Hippocratem, & Galenum memorari, decuisset; quid *Romanis Professoribus* annumeras; mitto Columellam, & Cælium Aurelianum, quorum ille etsi neque Medicus fuit, & veterinariam medicinam, aliud agens, modica sui Operis parte attigit, hic vero num medicinam Romæ, an apud Afros suos fecerit, neminem legisse memini qui doceret; latine uterque scripserunt tamen; sed quid *Romanis Professoribus* accenses Paulum Æginetam, & Aetium Amidenum, qui neque Patria, ut ex adjecto patet cognomine, neque incolatu, quod sciam, neque vero, ut longe omnibus notissimum est, qua in scribendo usi sunt, lingua, Romani Professores fuerunt, imo inter Græcos Medicos relati sunt semper, hodieque referuntur?

88. *Seminales vesiculas primum indicavisse Ingrassiam*, *secundum alios Rondeletium*, scribis. Sed mirum est, te, Vir cl. qui in nova *Historiæ* tuæ Editione tam sæpe Hippocratem cites, incidisse nunquam in illa verba quibus Eruditissimorum non hujus modo, sed superioris etiam sæculi Virorum judicio, satis ipse eas Vesiculas indicavit (*d*): *Semen porro velut favus ab utraque vesicæ parte est*: quæ sane, atque alia ejusdemmodi in Hippocraticis libris obvia, *sub quibus* nunc *te to-* 212
tum reponis, tibi longe notissima credidissem, nisi Hippocratem *talem tantumque Virum*, & quem vel tu ipse, ut paulo ante vidimus, inter eos certe a quibus Anatome *exculta* est, reponis, *ex anatomicis disquisitionibus*, *pro temporum superstitione*, *& incuria*, *vix quidpiam sibi comparasse*, nuperrime pronunciavisses (*). Quæ autem addis: *Alghisium Urethræ compositionem --- illustravisse*; *--- Terrancum* ejusdem glandulas *internas*; *ejusque transversales*, *seu potius urinariæ vesicæ depressores musculos Bidloum*; hæc omnia tu ipse *illustres*, necesse est; Primum quid tandem in perpaucissimis Alghisii verbis sit, unde *Urethræ compositio*, quæ videlicet ignota, credo, aut obscura esset antea, *illustretur*? Deinde quomodo eas Terraneus *illustraverit* glandulas de quibus tu usque adeo ejus familiaris, sive, ut Præstantissimus Santorinus (*e*) loquitur, *ejusdem Amicus*, *cui is sua communicaverat*, tu, inquam, ipso jam mortuo, scripseris (*f*): *nec datum adhuc fuisse tibi glandulas illas disgregatas distincte conspicere*, *quas pro ductuum hujusmodi* (urethræ) *principiis stabiliebat laudatus Terraneus*, imo ostenderis, nescire te, ubi eædem, scilicet *vel in intimiori urethræ substantiâ*, *vel in corpore spongiformi*, *urethræ circumposito*, *vel alibi ultra eam supponendæ* sint. Denique Transversales urethræ Musculos qui *potius urinariæ vesicæ depressores musculos* credas, cum hoc nomine (*g*) ipse nobis rem profecto longe aliam descripseris? Cæterum non modo *suspensorii majoris virilis Mentulæ Ligamenti*, sed & Transversalium urethræ Musculorum tum Auctores, tum Illustratores cum ipse olim in *Adversariis* (*h*) laudaverim; hic illud addam, hos tamen musculos videri mihi vel olim non fuisse ignotos Carolo Stephano (*i*), imo ab eo pictos esse in *Parergo* Tabulæ, capiti 20. libri II. subjectæ, & ad litt. D in hunc modum designatos: *Alii duo musculi ad virgæ latera minimi*.

89 Porro *muliebria Ova enucleavisse Stenonem*,
genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabri- 44
cam Hornium, *oviductus Falloppium*, *Novesium cervicis uteri vesiculas*, *Swamerdamium uterina vasa*, tu dubitari non posse, existimas: Verum quod ad *muliebria Ova* attinet; me quidem non præterit, A. 1667. ante omnes scripsisse Stenonem (*k*): *se non amplius dubitare*, *quin mulierum testes ovario analogi sint*, *quocunque demum modo ex testibus in uterum*, *sive ipsa ova*, *sive ovis contenta materia transmittatur*: idque *alibi se ex professo ostensurum*. Sed in *Observationibus* (*l*) quas A. 1675. edidit, *spectantibus ova viviparorum*, cum muliebrium ovorum nomine nihil se, præter notas jam diu Anatomicis vesiculas testium, cum aliis intelligere se se, ostenderit; has autem non videri esse ova secundum Malpighii & sententiam, & anatomiam, atque adeo ex ipsius Graafii observationibus petita ratione, in *Adversariis* IV. (*m*) non obscure indicaverim, cumque Celeberrimi Viri qui postea scripserunt, eandem sententiam, atque rationem copiose, & docte confirmaverint; vehementer dubito non modo ne Steno, sed ne alius quispiam vera adhuc *muliebria ova* viderit, nedum *enucleaverit*. Num autem *genuinam rotundorum Uteri Ligamentorum fabricam enucleaverit Hornius*, etsi ex iis quæ ad Posthuma Valsalvæ Scripta adnotavimus, alias judicare melius poteris; tamen satis erit in præsentia, ut judices ex animadversione Graafii (*n*) de omissis in illorum fabrica venis Hornium, & merito quidem, arguentis, quando vel olim Eustachius (*o*), qui princeps ejusmodi *fabricam* observavit, venas in suis Tabulis non omiserat. Quod vero *Oviductus*, hoc est, Tubas Uteri *enucleasse Falloppium*, non dubites, valde miror, cum Riolanus (*p*), Lindenius (*q*), aliique Gravissimi Viri censuerint, *eleganter* illas ab Ruffo Ephe-

(*y*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 4. c. 2. (*z*) Adv. I. ad n. 18. (*a*) Tract. de Viror. Org.
(*b*) Adv. I. n. 18. (*c*) De Re Rust. l. 7. c. XI. (*d*) De Off. nat. (*) Præfat. nova Hist. Hep.
(*e*) Obs. Anat. c. 10. n. 9. (*f*) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (*g*) Ibid. Tom. I. pag. 423.
(*h*) Adv. I. n. 18. & IV. Anim. 21. (*i*) De dissect. part. corp. hum. (*k*) Hist. Diss. Pisc. ex Can. gen.
(*l*) In Bartholin. Act. Hafn. Tom. II. Obs. 88. (*m*) Animadv. 28. (*n*) Part. Genit. Defens.
(*o*) Tab. XIII. & XIV. Fig. 1. (*p*) Anthrop. l. 2. c. 35. (*q*) Medic. Phys. c. 7.

Ephesio fuisse *descriptas*, ubi (*r*) adversus Herophilum, *fœminas varicosis assessoribus carere*, existimantem, se vero conspexisse, affirmat, *e testibus enata vascula, atque utrinque varicis instar revoluta*, quæ *in uteri cavum perforata subibant*: *e quibus mucosus quidam humor, siquis exprimeret, emanabat*. Nonnulla enim quæ pro Falloppio reponi possent, illudque in primis quod hæc Ruffus non in mulieris, sed *in pecudis utero* vidisse se, scribat; haud satis intelligo cui tibi usui esse queant, qui Mundinum *uterinas tubas* vel solo *seminariorum vasorum nomine indigitasse* ante Falloppium, non dubitas (*), atque, ut sæpius vidimus, seu quis in bestiis, sive in hominibus rem primus invenerit, non laboras. Quod autem *Novesium* scribis *cervicis uteri vesiculas*, *Swamerdamium uterina vasa enucleasse*; primas velim animadvertas a Viro illo cl. ne nominari quidem, non modo satis non describi, ante autem quam ipse suas vulgaret observationes, non unum fuisse qui in uteri cervice diserte vesiculas memoraverit, quod ex nostris I. Adversariis (*s*) intelligi potest. *Uterina* autem *vasa*, arterias videlicet, itemque venas tum superiores, tum inferiores, tum dexteras, tum sinistras inter se jungi, cum ante Arantium, cui hæc quidam tribuunt, Falloppius (*t*) docuit; sane Swammerdamii, aliorumque in iis vasis *enucleandis* industriam magna ex parte ab eo usque tempore occupavit.

90 Atque hæc de ventris tantum organis; nunc pauciora quædam de peculiaribus sive thoracis, sive capitis, & de communibus totius corporis partibus videamus. Lowero *primum compertam heliceam muscularem cordis structuram*, scribis. At Jo. Alphonsus Borellus (*u*), spiris fibrarum cordis propositis, *hanc*, inquit, *mirabilem structuram primum mihi videre contigit Pisis, adstante clarissimo Malpighio anno 1657. postea novi alios eadem adnotasse; tandem Clariss. Louverus, & Laurentius Bellinus exactam cordis contexturam indagarunt & cæt.* qua de re ipse quoque Malpighius (*x*) videri potest. Sed & biennio ante Lowerum, Anno videlicet 1667. Nicolaus Steno (*y*), *Modernos spiralem fibrarum ductum in corde detexisse*, jam scripserat, sive Pisanas illas, ut in Etruria tunc erat, designans observationes, sive alias etiam quæ ipsas antecessissent. Nam Lindanum a Th. Bartholino (*z*) laudari, video, qui in elixato corde observarit, *a basi fibras deorsum cochleato prorsus ductu circumductas*. Quanquam ejusmodi, in corde, fibræ, non fugisse omnino videntur Andream Vesalium (*a*), qui eas quoque fibras in illius visceris descriptione commemorat, *quæ quidem orbiculatim cor ventriculosque amplectuntur, at oblique secundum cordis longitudinem procedunt*. Porro *Bronchialia Sanguiduca vasa Ruischium exposuisse; bronchiales glandulas ostendisse Borrichium*, dicis. Ego vero qui alibi de utrisque scripsi, hic tantum dicam, primum quod ad Bronchialia vasa attinet; nisi adhuc verum est quod sua tempestate ajebat Galenus (*b*), *a magna vena, quæ spinæ incumbit, venam aliquam in pulmonem transire, neque nos unquam vidisse, neque dissectorum quemquam scripsisse*; nisi *pneumonicam*, ut Rolfincius (*c*) appellabat, venam, quam nunc *bronchialem* vocitant, *in pulmonem insertam, & sparsam* ab Nicolao Sammichelio primum (*d*), deinde a Fabricio ab Aquapendente demonstratam esse, negamus; nisi demum spernimus quæ de eadem, vel iisdem (numero enim, ac trunci insertione, ut bronchialis arteria, discrepant) a Willisio, Bourdonio, Verheyenio, Cowpero, Heistero, aliisque ejusmodi Exercitatissimis Anatomicis, sicut omnibus est notum, litteris mandata sunt; sed si contra venam aliquam bronchialem agnoscimus; necesse profecto est, ut Cel. Ruyschio non hanc tribuamus, quam ipse (*e*) *negat adhuc sibi videre licuisse, neque autem hic magis necessariam esse*, putat, *quam in hepate* venam aliquam arteriæ hepaticæ sociam; tribuemus autem, si non bronchialem dumtaxat arteriam, sed in universum *Bronchialia Sanguiduca vasa* ab ipso *exposita* esse, affirmabimus. De *Bronchialibus* vero *glandulis* hoc unum dicam, tot, atque ejusmodi, præter Borrichium, fuisse Auctores a me in *Adversariis* V. (*f*) commemoratos qui illas proposuerint, ut minime proclive sit, Borrichium sic sine ulla dubitatione quasi primum earum Inventorem laudare. Gaudeo tamen, illo meorum *Adversariorum* loco illud saltem videri esse effectum, ut tu, Vir cl. sententiam mutaveris, neque amplius Verheyenium, qui sane post illos omnes Auctores scripsit, *primum harumce* glandularum *Promulgatorem, & Indagatorem* (*g*) appelles. Quo libentius tecum has quoque meas dubitationes communico, si forte alia aliqua tibi placere, & quadantenus prodesse possit. Nam & pro amicitia id cupio, & pro tua ista erga quasdam meas, in uvula saltem, & larynge habitas, observationes humanitate etiam debeo.

91 Itaque illud non satis assequi me, fateor, cur *extricatum* ajas *a Sylvio quartum cum tertio* 45
cerebri *ventriculo communicantem Aquæductum*. A quo, obsecro, Sylvio dicis? Jacobo illo vetere; an Francisco de le Boe? Si a Jacobo dicis; jam major Magistro Discipulus (ut antiquiores Anatomicos prætermittam) Andreas Vesalius (*h*) satis clare ante ipsum descripserat, imo & pictura indicaverat nomine *Meatus ex tertio cerebri ventriculo in quartum sub cerebri natibus tendentis*. Sin a Francisco; quid, quæso; præterea hic *extricavit*? A *Tertio*, inquit, *Ventriculo sub Ponte nostro, Testibus & Natibus in quatuor ipsius extremis eminentibus ornato, Canalis vel Aquæductus est versum Quartum Cerebelli Ventriculum* (*i*). Sed hæc ipsa sunt quæ Vesalii descriptio, & Figura docent. Neque ea ipsa nomina *Canalis vel Aquæductus* ante hunc Sylvium fuisse incognita, vel unus satis superque ostendit Arantius (*k*), cum diserte scripsit: *canalis, vel aquæductus quidam est potius censendus, qui a centro cerebri, tertio scilicet vocato ventriculo, inter cerebellum, atque ipsam jam efformatam spinæ medullam, ad occiput descendens, confectos animæ spiritus in cerebri cisternam, aut sinum deferat*. De *Arachnoidea* autem Cerebri *Tunica* quod videris indicare, hanc Slado & Blasio acceptam esse referendam; certe Præstantissimus Ruyschius (*l*) inter *primos* illius *inventores* hos ponit, sed æque tamen *Quinam* etiam, ac *Swammerdamium*, qui nempe omnes *consortium quoddam inter se fovebant A. 1665. & 1666.* Ego vero hic opus esse distinctione quadam, existimo. Nam quod ad superiorem ejus tunicæ partem attinet, nihil in præsentia est quod adversari huic Recentiorum Anatomicorum Invento, sciam. Quod autem pars ejusdem inferior, quæ videlicet tum Oblongatam Medullam operit, tum Spinalem comitata, intra vertebrarum cavum se demittit, aut ab iis Cl. Viris, aut a *Tulpio primum detecta sit*, quod Bohnius (*m*), & Ridleyus (*n*) putabant; certæ quædam causæ sunt quæ me longe aliter cogant existimare. Julium enim Casserium (*o*) video illam præclare delineasse tum qua Oblongatam Medullam, & ab hac prodeuntes nervos late obducit, tum qua intra vertebras se se immittit. Cum hæc animadverto, tum Varolium (*p*) invenio qui ante Casserium hæc scripserit: *Firmatur autem tota spinalis medulla intra calvariam in propria sede respectu cerebri & cerebelli a quadam membrana tenui, lucida, atque robusta; qua mediante anterior pars medullæ annectitur cerebro, & posterior cerebello: ad quam posteriorem membranam extra spinalem medullam desinit spatium,*

quod

(*r*) De corp. hum. part. appell. l. 1. c. 29. (*) Orat. I. pag. 17. (*s*) N. 32. (*t*) Obs. Anat.
(*u*) De Mot. Animal. P. 2. Prop. 37. (*x*) Op. Posth. (*y*) Elem. Myol. Specim.
(*z*) Anat. quart. renov. l. 2. c. 6. (*a*) De corp. hum. fabr. l. 6. c. 10. (*b*) De loc. aff. l. 5. c. 3.
(*c*) Differt. Anat. l. 5. c. 29. (*d*) Ibid. (*e*) Ad Epist. Probl. VI. (*f*) Animadv. 41.
(*g*) Manget. Theatr. Anat. Tom. II. pag. 261. (*h*) De corp. hum. fabr. l. 7. c. 6. & Fig. 10.
(*i*) Disput. Med. 4. n. 21. (*k*) Anat. Obs. c. 7. (*l*) Ad Epist. Probl. IX. (*m*) Circ. Anat. Prog. 21.
(*n*) Anat. Cer. c. 2. (*o*) Ad Spigel. l. 10. Tab. 9. & 7. Fig. 2. (*p*) De Nerv. Opt. Epist. I.

quod quartum ventriculum vocant. Infra etiam de hac membrana fuſius loquitur. Sed ego non plura proferam quam quæ ſatis ſint, ut ſimul intelligatur, alia inſuper quæ ætate hac noſtra obſervata primum creduntur, a Varolio fuiſſe perſpecta: Ubi igitur docuit, Infundibuli *foramen exiſtere in medio* illius *membranæ*, hæc ſubjecit: *Hac itaque membrana ablata, ſub ipſa quidam vaſorum ſe mutuo intercuſſantium plexus apparet, quem ſi cuidam arrideret vocare rete mirabile, nihil curo. Removeo deinde hæc omnia vaſa, unde tanto magis conſpicua evadit reflexio ſpinalis medullæ in anteriora, atque progreſſus ad ſuperiora: ſi vero talis membrana removeatur etiam a ſubjecta ſpinali medulla verſus poſteriora (quam remotionem cæteri vel vanam, vel impoſſibilem exiſtimarunt) detegitur ſeries quædam fibrarum tranſverſalium cum eminentia, & diſtinctione a fibris rectis ſpinalis medullæ; eſt autem ille proceſſus cerebelli, quem pontem appello*; hoc eſt, quem *Protuberantiam Annularem* nunc vocant, cujus *tractus*, ſive *ſtrias*, præter novum illud *rete mirabile*, vide ut Varolius perſpectas habuerit.

92 *Aurium Tympanum, & Labyrinthum protuliſſe in medium Caſſerium, atque Coiterum; Achillinum Incudem, & Malleum*, ipſe pronuncias. Sed, ut monuit Euſtachius (*q*), ne ipſe quidem Achillinus *ſibi tantum ſumpſit, ut inventionis ſibi palmam vendicaret*: ex quo intelligere debemus, etſi Achillinus primus omnium quos legerimus, iis de oſſiculis ſcripſiſſet, videri tamen ab alio aliquo fuiſſe inventa, primumque demonſtrata. Nam *Tympanum, & Labyrinthum* neque a Caſſerio, neque a Coitero primum fuiſſe propoſita, ſatis ſuperque ex *Anatomicis* Falloppii *Obſervationibus* intelligitur. Neque tamen quidquid nunc vocamus *Labyrinthum*, nedum *Tympani* cavitatem Falloppius princeps deprehendit. Ariſtoteles (*r*) enim hæc ſcripſerat: *Pars* auris *interior forma anfractui cochleæ ſimilis*. Et ante hunc Empedocles *audire nos*, cenſuerat, *aere partem intimam aurium impellente, eam ſiquidem in modum cocleæ obvolutam, ac tanquam tintinnabulum edito in loco ſuſpenſam, irruentis aeris pulſus omnes agnoſcere*: quod in libro extat Galeno adſcripto *de Hiſtoria Philoſophica* (*ſ*). Quod ſi nos haud ſatis hæc movent quæ ab Euſtachio (*t*) etiam, aliiſque ſunt animadverſa; Corn. Celſi (*u*) verba inſuper adjiciamus: *In aure quoque primo rectum & ſimplex iter procedendo flexuoſum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt*: quæ quidem niſi conſpecti jam eſſent quadantenus Canales Semicirculares, ſcribi potuiſſe non videntur; & ſane de his quoque Rubeus (*x*) hunc Celſi locum interpretandum eſſe, cenſuit. Quod ad *Tympanum* autem attinet; res quidem multo clarior eſt. Nam ſiquis etiam illa velit minus attendere quæ inter Hippocraticos occurrunt libros (*y*): *Foramina aurium ad os durum, & ſiccum lapidi ſimile pertingunt. Jam vero ad ipſum os eſt cavitas antroſa. --- Pellicula vero in aure juxta os durum tenuis eſt, velut aranei tela*; at aliorum negligere verba non poterit, qui Tympanum, ante Falloppium, manifeſto propoſuerunt, ut Berengarii (*z*), qui expoſuit nomine *certæ vacuitatis, quam claudit quidam panniculus ſubtilis, & ſolidus. --- Et huic panniculo intra prædictam vacuitatem adjacent*, inquit, *duo oſſicula parva*: quam *vacuitatem* alibi vocat (*a*) *concavitatem anfractuoſam*, & *cavernam*; vel etiam ut Maſſæ (*b*), qui *eſſe cavitatem* dixit *quandam rotundam, quantitatis unius ungulæ, & iſtam cavitatem tegi a quadam membrana ſubtili dura, --- ſupra quam membranam intus ſunt duo oſſicula ad modum malleorum timpani & cæt.* Cum vero de *cochleæ ſpirali lamina* ſic loquaris, ut minime liqueat, veliſne hanc a Præcl. Verneyo *inventam*, an *oculis* tantum *accuratius ſubjectam*; æquum eſt, hoc alterum potius a me credi, quam ea quæ Euſtachius (*c*) de eadem ſcripſit, tibi incognita exiſtimari.

93 Quod autem *Euſtachium* Auris *Tubam revelaviſſe*, diſerte ſubjicis; magis vulgata Ariſtotelis (*d*) verba ſunt, quam ut diſſimulari a me queant: A parte auris *interiore meatus ad cerebrum nullus eſt, at in oris palatum uſque ſemita pertendit*. Quid? quod ad Problemata quædam de auditu, ejuſve organo ſolvenda, mihi quidem videtur iſta eadem *ſemita* ad eundem modum eſſe uſus ad quem Recentiores Anatomici uti ſolent, ejuſque viæ cum via reſpirati aeris communicationem, & quam ad audiendum requiratur ut illa pateat, nullaque turbetur ratione, non ignoraſſe: ut cum ſciſcitanti (*e*), *cur nonnulli cum ſuas inſcalpunt aures, tuſſiant?* reſpondet: *An quia ſenſus audiendi foramen cum pulmone, canalique ab aſperitudine cognominato ſortitur? indicium, quod his ipſis repletis, obſeptiſque, homo ſurdeſcit*; vel cum quærenti (*f*): *qua de cauſa, oſcitantes, minus audire poſſimus?* ſatis ſic facit: *An quod multum ſpiritus effluentis inter oſcitandum aures etiam intrinſecus ſubit? --- Igitur cum interior renititur exteriori illi occurrenti, efficitur, ut motus interioris ſtrepitus motum exterioris retorqueat, atque offuſcet.* Valſalvam autem noſtrum cum de aliis multis, tum de hac potiſſimum Anatomes parte egregie meritum, cur *tertium mallei muſculum revelaviſſe*, pronuncies, non ſane video. Neque enim ipſe *novum* eſſe, dixit; imo ut de propoſito ab aliis muſculo eſt locutus, cum videlicet in libri ora adnotavit (*g*), cur *aliqui* hunc *non admitterent*. Et revera is muſculus *Externi* nomine deſcriptus fuerat a Verneyo (*h*) qui Caſſerii muſculum, aliquanto potiori jure Externum appellandum, omiſit. Hunc Caſſerii *Muſculum Proceſſus Minoris Mallei*, illum vero *Proceſſus Minimi* Valſalva dixit, ut *Proceſsus Majoris* Internum longioremque illum vocavit qui ab Euſtachio olim inventus fuerat. Poſtremo ſcribis, *Euſtachium durum* acuſticum *Nervum affabre proſequutum eſse*; *Falloppium huic traditum canalem oſseum, ſeu Aquæductum expoſuiſſe*; quaſi vero Falloppius idem in quo libello (*i*) duri Nervi canalem, in eodem vel fuſius, ac operoſius quam ipſum canalem, ejus nervi inceſſum perſecutus non eſſet. Certe Euſtachius cum poſt Falloppium ſcriberet, non modo cum hoc in eo contendere non eſt aggreſſus, ſed de eodem *inceſsu* dixit (*k*), ſibi *loqui non eſse opportunum*. Quod ſi non deſcriptiones, ſed delineationes attendimus; neque certum eſt, Euſtachium, antequam Falloppium legeret, nervi illius inceſſum pinxiſſe; neque tamen hunc tantum pinxit, ſed canalem quoque ipſum oſſeum (*), niſi ego quidem plurimum fallor, delineavit.

94 Verum illud magis miror quod ais, *Turbinata oſsa Schneiderum edocuiſse*. Nam ſi de re ipſa ſermo ſit; hanc vetuſtiſſimis Anatomicis non ignotam fuiſſe, Galenus (*l*) indicat, ſcribens, *ſatius fuiſse ipſa (oſsa hæc admodum foraminulenta, & cavernoſa) non magis ἠθμοειδῆ appellaſse, quam a ſpongiæ ſimilitudine σπογγοειδῆ, quemadmodum Hippocrates ea comparavit.* Atque ut ad minus antiqua tempora deſcendamus; certe Ingraſſias præſertim (*m*) haud brevem mentionem fecit de *hujuſmodi ſpongiarum, pumicumve inſtar aſperis oſſiculis, ſeptum naſi verſus oblique ſæpenumero contortis, & gibboſis*, quæ *viatoriam perulam referre*, dixit. Illud quoque minime prætermittendum eſt quod, ut a Fernelio acceptum, ſcribit Riolanus (*n*): *ſpongioſa oſsa conſtrui, & componi ex tribus oſſiculis cavernoſis ſeriatim contextis, ita ut unum alteri ſuperjectum ſit*. At ſi & de re multo diligentius deſcripta, & de nomine ſimul loquamur;

46

(*q*) Epiſt. de Audit. Org. (*r*) Hiſt. Animal. l. 1. c. xi. (*ſ*) Tit. de auditu. (*t*) Loc. cit.
(*u*) De Medic. l. 8. c. 1. (*x*) Annot. in hunc loc. (*y*) De Carn. (*z*) Iſag. ubi de Aurib.
(*a*) Comment. 37. in Mundin. (*b*) Lib. Introd. Anat. c. 41. (*c*) Loc. cit (*d*) Hiſt. Animal. l. 1. c. xi.
(*e*) Probl. Sect. 32. 6. (*f*) Ibid. Sect. xi. 29. (*g*) De Aure Hum. c. 2. n. 7. (*h*) De Aud. Org. Part. I.
(*i*) Obſ. Anat. (*k*) Epiſt. de Aud. Org. (*) Tab. 44. Fig. 2. (*l*) De Uſu Part. l. 8. c. 7.
(*m*) In Gal. de Oſſ. c. 1. comm. 8. (*n*) In Gal. de Oſſ. Comm. c. 8.

utrumque certe in eo Casserii nostri Capite reperitur quod diserte *de Turbinatis Ossibus* inscriptum est (*o*). Quo ex Capite cum verba pleraque, Casserio nominatim laudato, Schneiderus in librum (*p*) transtulerit suum; atque adeo cum tu ipse, Vir cl. alibi (*q*), scripseris: „ quæ a plurimis *ossa* vocantur *spongiosa*, --- a te cum *Casserio*, aliisque accuratioribus Anatomicis vocari „ *ossa turbinata*; „ non injuria, opinor, mirari me, dixi, cur hic pronuncies, *Turbinata ossa Schneiderum edocuisse*. Veniam quoque dabis, si candide fatebor, me non satis assequi quod subjicis: *Malpighium reticulare corpus* in lingua, *Heisterum vaginales tunicas evulgasse*. Neque enim Amicus hic meus Eruditissimus (*r*) tegumenta linguæ proponere se dixit, ut nunquam descripta, sed dumtaxat ut *nusquam adhuc delineata*. Quinetiam ait in *Programmate de Inventis Anatom.* se linguæ *tunicam reticularem, quam ab aliis recte delineatam non novit*, ea *figura illustravisse*; ut non intelligam, cur non hanc quoque alteram tunicam (sive reticulare corpus) *evulgatam* ab eo dicas, quando primam dicis; nam certe utraque cum jam diu nota esset, ab ipso pariter fuit eadem delineatione illustrata.

95 In illis autem verbis: *Qui non --- excoluit --- in Venarum valvulis Aquapendens?* vicissim est unde, Vir cl. te laudem. Neque enim, si vera fateri volumus; Venarum Valvulas primus ipse vidit, aut memoravit, quamvis scripserit (*f*), *ad suam usque ætatem tam priscos, quam recentiores Anatomicos adeo latuisse; ut non solum nulla prorsus mentio de ipsis facta sit, sed neque aliquis prius viderit quam A. D.* 1574. quo videlicet ipse anno observavit, etsi anno tantum edidit 1603. Nec tamen hæc dico aut propter Jo. Posthium (*t*), qui *femorarias venas circa divisionem ipsarum insignes habere valvulas*, tradidit, aut propter Archangelum Piccolhominum (*u*), qui docuit, *in mediis venis reconditas esse innumerabiles pene valvas, quemadmodum in orificiis vasorum cordis, --- idque ex parvis venarum intervallis, alias sursum, alias deorsum spectantes*, harum exemplo prolato *ubi vena cava diducitur in jugularem externam, & internam*, illarum vero *in inferioribus venis*. Quamvis enim neuter horum imitatus sit Andream Laurentium (*x*) qui ejusmodi *ostiola* non se quidem, sed *recentiores quosdam observasse*, confessus est; imo Archangelus rem hanc *magni momenti, ab omnibus prætermissam se comperisse*, affirmaverit; Salomon tamen Albertus (*y*), qui ipse quoque ante Fabricium de his Valvulis plura edidit, imo duobus, quos primos omnium habemus, Iconismis propositis, earum aliquas monstravit; quo erat candore, minime siluit quod audiverat, ante se, id est *anno* LXXIX. (Sæculi XVI.) *ineunte Hieronymum Fabricium ab Aquapendente anatomicum, & chirurgum clarissimum, Patavii spectantium oculis subjecisse ostiola in venis*. Veruntamen multis antequam Fabricius vidisset hæc, annis tum Vesalio (*z*), ut alias indicavi, Cananus dixerat, *se in venæ conjuge carentis initio, & in sectionum venarum renes adeuntium, & in sectionum venæ juxta elatiorem sacri ossis sedem occurrentium orificiis, membranas ejusmodi observare, quales in venæ arterialis, & magnæ arteriæ occurrunt principiis*; tum vero Jacobus Sylvius (*a*) (quæ loca etiam Riolano, aliisque, nunc video, esse animadversa) tradiderat: *Membranæ quoque epiphysim esse in ore venæ azygi, vasorumque aliorum magnorum sæpe, ut jugularium, brachialium, cruralium, trunco cavæ ex hepate prosilientis, usus ejusdem cum membranis ora vasorum cordis claudentibus*. At his quæ addiderit, & quæ item in his emendarit Fabricius, manifestum est. Itaque cum quæris: *quid non excoluit in Venarum valvulis Aquapendens?* recte quidem, & docte *excolendi* verbo uteris. Sunt tamen quædam in iis Valvulis quæ Posteris *excolenda* reliquit. Exemplo sint quæ Kerckringius addidit (*b*) de valvulis *ternis sæpe* a se *repertis in venis hominum*, itemque de valvulis, *quæ affixæ sunt venis, ubi ramos majores emittunt, quæ differunt longe figura ab aliis venarum valvulis: non enim*, inquit, *lunæ crescentis, sed pyri oblongioris formam referunt*. Quanquam hoc videtur non modo observatione alterius Celeberrimi Anatomici, verum etiam iis quas olim Salomon Albertus (*c*) ediderat, confirmare potuisse. Hic enim scripsit: *ad exortus emulgentium* (venarum) *in bobus visam esse membranam triquetram, ostio emulgentium subter ita prætensam, ut una cum eo repræsentaret quasi corpus terræ umbram in plano abs se projicientis. Nam emulgentis orificium, orbis forma est, ipsa vero membrana, trigoni specie. Ejusmodi membranas passim occurrere tam in cavæ trunco majore, dum per dorsi declive defertur, quam in cruribus, ramorum minorum ostiis inferius præfectas. Majores enim ramos alteras illas, de quibus mox dicetur, σιγμοειδεῖς membranas adipisci*.

Quæ tametsi cum Kerckringii observatione, atque adeo cum vero (quod ad hominem certe attinet) non cuncta conveniunt; figura tamen ab Alberto descripta mirifice cum iis convenit, quæ a Kerckringio in vena cava equina, humanaque delineantur.

96 Quæ autem addis: *Habere nos lymphatica vasa a Jolivio, Rudbeckio, & Bartholino deprompta, depromptas a Ruischio eorum valvulas*; vide, quæso, num æque proprie ac superiora illa, dicantur. Hic enim Summus Anatomicus Opusculum illud suum quo vere eas valvulas, siquis alius, evidentissime demonstravit, inscripsit ipse *Dilucidationem Valvularum in Vasis Lymphaticis, & Lacteis*, professus (*d*) *& alios*, quos candide nominat, *ante se (quanquam non ita dilucide) in Lymphaticis valvulas observasse*. Et sane Rudbeckius præsertim (*e*) ea vasa sic descripserat: *Sunt ex membranis conflata, intus infinitas habentia valvulas, exterius nodosa, & cæt.* Quod si Vir Candidissimus tunc novisset quæ, Opusculo illo suo, *paucas ante septimanas edito*, protulit Blasius (*f*); omnino ne ipse quidem reticuisset, *jam Anno* 1664. 28. *Junii Lugd. Batavorum præsente D. Nicolao Stenonis* Swammerdamium in vasis lymphaticis flatu distentis, exsiccatis, & denique secundum longitudinem apertis, ut III. apud Blasium Figura ostendit, illas ipsas valvulas oculis penitus subjecisse: quibus de rebus haud inutile tamen erit Swammerdamium ipsum consulere, idem tempus, sed alium locum, aliosque testes memorantem in *Tractatu de Respiratione* (*g*). Cæterum in lacteis venis si non luculentissime demonstratæ, & sub oculos ipsos positæ; statim certe fuerunt valvulæ animadversæ, nec perpaucissimis verbis descriptæ; ut non intelligam, cur Almeloveenius, Vir alioqui Eruditissimus, in eo libro quem inscripsit *Inventa Nov-antiqua* (*h*) omnino adnotandum existimaverit, se *primam valvularum in lacteis venis mentionem factam legisse apud Cæcilium Folium*. Nam quo in libro primum venæ lacteæ descriptæ fuerant, in eodem ipsarum valvulæ propositæ sunt. *In his canalibus*, ipse inquit Asellius (*i*) *illud admiratione dignum, quod pluribus valvulis, sive ostiolis interstincti sunt, sive intercisi, quas ego valvulas, sæpius vanescente jam chylo, instar minutissimorum veluti marsupiolorum, aut concretarum guttularum, stillarumve, dependere ex illis, non modo, qua comitantur intestinis, sed etiam in reliquo ductu animadverti. ---* Hæ valvulæ *intus foras spectant*: & alibi (*k*): *Harum valvularum usus est impedire, ne quod semel haustum est materiæ, inani, atque irrito labore, remeet vicissim, ac restagnet in partem, unde haustum est*.

(*o*) Pentaest. l. 3. c. 6. (*p*) De Osse Cribrif. (*q*) Duct. Lacr. Part. I. (*r*) Comp. Anat. Expl. Fig. 20. (*f*) De Venar. Ostiol. (*t*) Obs. Anat. (*u*) Anat. Prælect. l. XI. Lect. 3. (*x*) Hist. Anat. l. 4. c. 7. (*y*) Obs. Anat. (*z*) Exam. Obs. Fallop. (*a*) Isagog. l. 1. c. 4. (*b*) Spicil. Anat. Obs. 4. (*c*) Loc. cit. (*d*) Præf. (*e*) Exerc. de Duct. Hep. c. 7. (*f*) Append. ad Vesling. Part. 23. (*g*) Sect. 3. c. 1. n. 6. (*h*) §. 23. (*i*) De Lactib. c. 18. (*k*) C. 28.

est. Id, quod adeo exacte hic præstant, ut nec digitorum compressu, nec alio nisu ullo retro cogere unquam, semel conceptum in iis liquorem, etsi varie id conatus, potuerim. Quæ cum duodecim annis ante quam Folius scriberet, edita essent; non est igitur apud hunc *prima* earum valvularum *mentio*, nisi forte (id quod neque ibi quærebat, neque attendit Almeloveenius) in lacteis hominum vasis, quemadmodum supra indicatum est. Scilicet Viros, quantumvis doctos atque eruditos, nonnunquam memoria fallit. Sic Highmorus (*l*) dum venas lacteas a Falloppio visas, atque adeo *perlustratas* esse, demonstrare contendit, hæc ejus verba protulit: *In sima hepatis parte sunt meatus quidam minimi, qui desinunt, & terminantur in Pancreas, & in glandulas ibi proximas; qui minimi meatus succum quendam oleaginosum; album, & ad aliquam amaritudinem tendentem, deferunt.* Sed Falloppius (*m*) eum succum, non *album*, *sed flavum* esse, scripsit, quod & Asellius, & Riolanus confirmant, qui de ea Falloppii observatione ante Highmorum meminere, omnesque cognoscent, qui cum Falloppii libro verba illa, ab Highmoro haud satis accurate producta, contendent. Quod si Highmorus cum ea scriberet, non lactea solum, verum etiam lymphatica vasa perspecta habuisset; vix dubito, quin potius conjecisset, meatus a Falloppio descriptos, illos ipsos esse quos in duabus proximis Tabulis (*n*) inter simam hepatis faciem, & pancreatis interiora ductos, pro vasis lacteis, cum lymphatica revera essent, Highmorus ipse demonstravit. Huc illa faciunt quæ litteris mandavere cum Glissonius (*o*) de causa cur lymphæ ductus ex hepate prodeuntes, *serius innotuerint*, inde videlicet petita quod *simillimum vero sit*, hosce cum aliis vasis intra pancreas *sæpe abscondi*, tum præsertim Franciscus Sylvius (*p*) de folliculi fellis vasis lymphaticis, quæ, *sicut Hepatica, liquorem flavescentem vehere* --- se *sæpius animadvertisse, & aliis quoque* --- *ostendisse*, testatur. Eadem enim Falloppio accidisse, nihil prohibet. Itaque etiam Th. Bartholinus Anatomicus Eruditissimus (*q*), quem inter lymphæductuum *Depromptores* merito nominas, minime negavit, meatus illos Falloppii, sua *vasa lymphatica* fuisse. Verum ut Falloppius, multoque magis Asellius, Highmorus, & quotquot lacteas venas, in hepar tendentes, se vidisse, scripserunt, lymphæ ductus, quamvis non agnitos, conspexerunt; sic vicissim se & vidisse, & agnovisse tribus ante ceteros lustris, affirmavit Schneiderus (*r*), cujus huc verba, a paucis animadversa, transcribam, quanquam ab Doctissimo etiam Professore Joh. Guilielmo Pauli (*ſ*), ut Walæi quoque supra adductum locum, indicata esse, nunc video: *Extant in corpore etiam Aquæ ductus, eo nomine eos appellabam, cum anno 1636. in Academia Jenensi notarem. Locupletissimus testis præsto est. Eum nominatim ciere quid attinet? Illorum positionem, ordinem, figuram, ac reliquas conditiones exactius persequi distuli, iter in peregrinas oras capiens. Vasa Lymphatica postmodum perquam commode cognominata fuere.* Sed Rudbechii, Jolivii, aut Bartholini Fautores, siqua alia in re, in hac certe locupletissimum testem *nominatim ciere* attinuisse, contendent. Quod vero.....

Hactenus ad Amicum; sic enim credebam; ea scripseram, quæ, Vir Doctissime, legisti. Restabat, ut quædam adjicerem non de iis modo quæ in VI. illa Oratione ponuntur, sed de iis etiam quæ omittuntur. Cum enim eorum suscepta esset commemoratio qui a Mundini ætate ad annum usque 1723. Rem Anatomicam auxerunt; cur Alexander Benedictus, Carolus Stephanus, alteruter Sylvius, Jo. Baptista Carcanus, Vidus Vidius, Archangelus Piccolhominus, Jo. Riolanus, Adrianus Spigelius, Casp. Bauhinus; cur, ut multos alios prætercam, Redius, Dodartius, Lancisius, Meryus, Ravius, cur horum similes qui apud cultiores fere cunctas Nationes adhuc vivunt, tot alii de Anatome egregie meriti Scriptores omissi sunt? Verum ne hæc, atque alia adderem, omniaque (id quod paucis perfecissem diebus) emendata, multisque etiam in locis magis emollita, extremâ denique impositâ manu, cum illo tantum cujus gratia conscripta fuerant, communicarem, ea nimirum causa factum est quam a principio demonstravi. Tu, si me amas, his qualescunque sunt, litteris ad eam potissimum rem uteris, cujus rei gratia ad te mittuntur. Hoc in præsentia mihi optatius facere nihil potes. Vale.

D. Patavio Idib. April. CIↃ IↃCCXXVI.



(*l*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 2. c. 7. (*m*) Obs. de Venis, Obs. 3. (*n*) Tab. II. & III.
(*o*) Anat. Hep. c. 31. (*p*) Disq. Med. 6. n. XI. & de Meth. Med. l. 1. c. 10. n. 2.
(*q*) Anat. quart. renov. l. 1. c. 13. (*r*) Lib. de Catarrhis specialiss. in ipso fine.
(*ſ*) Annot. in Horn. Microc. §. 30. & 28.

EPISTOLA ANATOMICA II.



AD ea quæ cursim, & aliud agens in *Historia Hepatica* notaveram, invenit tandem post annos septem Auctor ejus cl. quid reponeret, cumque plurimum, ut qui me nondum bene videtur nosse, ne secum ejusmodi contentionis serram reciprocarem, vereretur, & ne ipsi gloriam hanc fortasse inviderem, ut sicut primus, ita & postremus in lacessendo foret; in id omnes intendit nervos, &, ne quid dissimulem, egregie denique, ac se ipse, si dicere fas est, superans, etiam effecit, ut, non modo mihi, sed & omnibus nullæ ad ipsum respondendi partes necessariæ amplius videantur.

2 Nam (ut a primis ejus Animadversionibus in-
Hist. cipiens ex ordine venias ad extremas) videbis in
Hep. duabus primis, Vir Doctissime, nihil esse omni-
pag. 899. no ad quod oporteat respondere, nisi forte quis-
& 900. piam, vel quod esset *cavæ totius regionis Hepatis centrum*, vel quæ *regio ejus ima, & postica*, prorsus ignoraret. Veruntamen de his, si voles, alibi (*a*).

3 Ad tertiam autem Animadversionem, multo
912 minus est cur quidquam reponam. Nam primum, quod ipse nondum intellexit, satis superque intelligunt omnes, me cum ipso nunquam, sed cum Præcl. Mangeto, & ibi quidem *ad hominem*, ut loquuntur, disputasse. Deinde me huic Malpighii, Nuckii, Reverhorstii loca, & *contraria*, & quæ *supra*, aut *infra*, in *Theatro* probaret suo, diserte objicientem, non ista profecto quæ mihi Animadversio supponit, intelligere potuisse: videlicet non verba ex Malpighii exercitatione *de He-*
913 *pate*, quam Mangetus omisit, sed ex Epistola *de Gland.* quam proposuit; non XI. aut XV. Nuckii Figuras (*b*) ad aliarum partium glandulas attinentes, sed illam quam Animadversio transilit, XIV. quæ tamen una, ut ex Nuckii descriptione omnes sciunt, ad rem pertinebat, nimirum ad *Glandulas ad concava Hepatis portæ adsitas*; non
915 denique II. Reverhorstii Figuram (*c*) neque cavam hepatis faciem, neque glandulas exhibentem, sed dumtaxat III. In hac autem quod contra cl. Provocatorem evidenter est, expectabimus dum homines ipsius gratia credant *solo mentis lusu fuis-*
914 *se præstitum* a Reverhorstio gravissimo Viro: neque tamen hoc faceret quo minus illud a Præcl. quocum disputabamus, Mangeto probatum jam esset. Nihil enim ad nos, si vel *intolerandis*, ut alibi Provocator dictitat, *erroribus* ambo illi Iconismi scaterent, quamquam in altero id quod plurimum reprehendit, & ceu *nusquam in hominibus visum* miratur, mirari nos possumus ab Auctore tantum *Historiæ Hepaticæ numeris tandem omnibus absolutæ* adhuc ignorari, de quo quidem aliisque ejuscemodi opportuniore loco agemus (*d*): in altero autem Iconismo id tanquam certissimum arripitur ad reprehendendum, de quo ejus Explicatio prorsus silet, contra vero *id prorsus ignotum esse* dicitur, quod eadem Explicatio aperte docet ad litteras *h. h.* sed de hoc in proxima Animadversione.

4. Hic illud minime est prætermittendum quod omnem responsionis necessitatem tollit: hanc pro
916 nobis Animadversionem pugnare, cum Bartholinum laudat, qui si *non semper*, at *modo*, cum Rudbeckium exhibet, qui si non omnes, at *perplurimos, ac interdum omnes* hos hepatis lymphæductus *glandulas*, aut *glandulam quamdam ingredi* vidit, cum denique ipsum producit cl. Provocatorem *non revera negantem, dari etiam in ipso homine* hoc *posse*. Erat enim hæc nostra dissensio: Ipse in summa suarum ab aliis discrepantium ob-
20 servationum sine ulla dubitatione ita scripserat: *in omnibus animalibus præsentia sunt hepatis limphatica: In quibus autem observabiles sunt hæ glandulæ, easdem solum superscandi a limphaticis, non intime penetrari, manifeste adnotavimus*, Ego vero *credere* me, scripsi, (*e*) Mangetum ipsum *dubitaturum, huic ne potius uni*, quam tot aliis; at quibus Viris! aliter docentibus *crederet*. De eo igitur quod ex illius observationibus contra tot aliorum observationes colligebatur, dubitare non liceret? Imo, ipso auctore, jam licet. Neque enim, iis quidem in verbis, illa erat nostra dissensio, an illam *penetrationem* agnoscere *necessario oporteret*, multoque minus an illi ductus ab iis *glandulis orirentur*, nullo autem modo, (nam hoc quoque *obtrudere* Animadversio videtur) *de his* erat dumtaxat *humanis cadaveribus*, sed erat de his *omnibus animalibus, quæ ipsi observabiles præbuerant has glandulas*: quamquam jam supra quod olim observaverat, & hic *confirmat*, in dubium traxit, imo qua solet constantia, in *subjectis* etiam humanis, longe aliter habere se, docuit, ubi videlicet scripsit: *has* glandulas *Lymphatica hepa-* 906
tis trajiciunt, vel earum dorso prorepentia, vel per intimum etiam corpus interdum transmissa.

5 Quarta Animadversione Provocator cl. tria tentat, ad quæ nihil attinet respondere. Non 917
ad primum, nisi quis forte sit aut tam ineptus, ut de incertissimo aliquo pronunciato dubitanti *incumbere putet* contrarium *ostendere*, aut tam *facilis*, ut existimet, prima lymphæductuum initia, 918
quæ sub sensum cadere vel nullo modo, vel difficillime possunt, ea sic posse demonstrari, ut *non solum autopsia, sed etiam ratione constet*, cum 920
demonstrata initia, prima illa esse, tum *nullum* de innumeris *vas lymphaticum in partibus animalis omnibus* non sic nasci, præsertim; ut nunc cætera omittantur; cum *Nuckius, accuratissimus ille Nuckius*, ex iis quæ in vitulino splene, aliisque humanis partibus observaverat, se conjecisse, professus sit, *Vasorum Lymphaticorum principia ab arteriarum surculis emanare, idque aliquando intermediâ vesiculâ, aliquando deficiente vesicula, immediate ab ipsa arteria, venave*.

6 Ad secundum autem sane respondere necesse esset, si vel levem aliquam veri speciem haberent quæ fidenter nimis non secus ac si verissima forent, in Animadversione *obtruduntur*. Verum enimvero, ubi quis illum perlegerit ad quem Animadversio provocat §. V. in quo de cavæ, de 21
convexæ hepatis partis, de cystis felleæ lymphaticis vasis verba fiunt, prima autem *omnia* (in hac enim una voce, a me notatus, error est) prima, inquam, *omnia* videbit ex eo unde ego retuli, loco prodire scribi, cum meam non desiderabit fidem, tum vehementer mirabitur, primum hanc temere insimulari, deinde laudatam in Animadversione Tab. III. a meis ipsam partibus stare, ut quæ lymphatica vascula non omnia ex eo loco prodeuntia demonstrat. Sed ubi alteram (*f*) ex illis de quibus supra dictum est, Reverhorstii Figuris, ejusque Explicationem inspexerit; tum vero majorem in modum mirabitur novum istud genus admirationis, quo se cl. Provocator perculsum ostendit, quasi ego Lectoribus, si Diis placet, imposuissem, cum scripsi nimirum, ipsum quidem tradere, lymphatica vasa, quæ *super convexam hepatis partem serpunt, iter habere per suspensorium ligamentum usque* (quam vocem hic *suaviter mutilatam omittit, & silet*) *usque ad glandulas lumbares*; Reverhorstium autem in illa Figura *aliud ostendere, & docere*. Ipse autem hic illud arripiens, de quo nulla unquam esse potuit dubitatio, contendit, lymphæductus in ea Figura per suspensorium Ligamentum reptantes ostendi, idem-

(*a*) Vid. supra Epist. I. Artic. 24. 25. & 14. (*b*) In Mangeti Theatr. Anat. Tab. LIII. (*c*) Ibid. Tab. LXII.
(*d*) Vid. Epist. I. 33. (*e*) Adv. III. pag. 38. (*f*) Manget. Theatr. Anat. Tab. LXII. Fig. 2.

idemque Explicatione confirmari *ad litt. gg.* & *ad litt. ii.* ac verba his, iisque litteris respondentia producit. Sed interjectas utrisque litteras *hh.* interea *suaviter* transilit, & respondentia ipsis hæc verba, quasi nunquam scripta essent, aut huc una maxime non pertinerent, omittit: *Eadem vasa* (lymphatica suspensorium ligamentum perreptantia) *resecta, ubi Diaphragma perforando ejus lymphaticis uniuntur*. Et sane Figura ipsa ita in superiore Ligamenti ejus limbo resecta vasa lymphatica commonstrat, ut ne unum quidem supersit quod per idem Ligamentum pergere non modo *usque ad*, sed ne versus quidem *lumbares glandulas* ostendatur. Nunc intelligo, cur in superiore Animadversione de ista ipsa Figuræ parte mature Lectoribus *obtrusum* sit: *Quo vero illa pergant lymphatica, tam directe supra ligamenti aciem proten-*
915 *sa, id prorsus ignotum est*: quasi hoc Reverhorstius siluisset, & hoc ejus silentium inter ejus esset *intolerandos* illos *errores* recensendum.

7 Denique Tertium Animadversionis caput neque in eo responsionem requirit, quod verum id
921 esse confitetur, quo ex anatome posito, nostra oriebatur dubitatio, neque in eo quod id tamen ipsum in *Historia* etiam *Hepat.* traditum intelligi debuisse, contendit. Quicumque enim memoratum illum §. V. legerint, omnino perspicient pri-
21 mum iter tradi lymphæduuctum cavæ hepatis partis, deinde vero convexæ, & horum quidem iter per ligamentum suspensorium: post hoc autem continuo hæc subdi: *lymphæductus cystis felleæ prædicti HUIC etiam categoriæ adnumerandi veniunt*. Quænam autem sit *hæc categoria*, nisi de qua continuo dictum est? Atenim, inquit, *cum id dixi, intelligo quidem eorum distributionem, & gressum in genere ad lumbares pariter glandulas, seu chylosa receptacula*. Sed neque Lectores intelligere aliter possunt ac verba significant, non commune quidpiam, sed *hanc categoriam* designantia, & tam ineptum ibi erat id dumtaxat docere, quod nunc edisseritur, ut simplex erroris confessio decere magis posset, quam istiusmodi interpretatio.

8 Idemque judicium, vel me silente, laturos omnes existimo de iis quoque binis interpretationibus, quas Animadversio quinta producit. In duobus capitibus (*a*) vasa hepatis describere anatomica fide instituerat. In posteriore sine ulla dubitatione, non aliena, sed sua auctoritate id ipsum docuit, quod in priore se videre potuisse, negaverat. Manifestissimæ inconstantiæ accusavi. Respondet, in posteriore capite id docuisse, non quod sic viderit, sed quod sic conjecerit. Quanto erat melius inconstantiæ non satis a se animadversæ culpam deprecari, quam homines non obscure monere, ut sibi semper in ejus anatomicis descriptionibus caveant, ne cum historice loqui maxime putent, ibi ex conjectura dumtaxat loquatur. At *conjeci*, inquit, *tuto --- & toto jure auguratus*
923 *sum*. Non vidit, tamen; & nihilominus (id quod argui (*b*)) *sine ulla dubitatione, quasi vidisset, historica asseveratione affirmavit*. Sed *quis*, inquit, *inficiari posset, nos ad usque ULTIMA hepaticorum lymphaticorum stamina pervenisse, --- cum ulteriores horumce productiones non viderimus*? Id vero si non inficiari, at certe pro maxime dubio habere potest quicumque novit, eandem subtilitatis naturæ, & visus nostri mensuram non esse. Atenim inquit, *an forte nobis --- ad extremas fere visceris oras deventis putare non liceret, postrema lymphaticorum stamina attigisse*? quasi vero istud *putare* esset videre, & *extremæ fere* essent extremæ oræ. Et sane tempus jam esset, ut non alii modo, sed ipse tandem didicisset, quam sæpe suæ se conjecturæ deceperint. Testantur id potissimum duæ illæ postremæ hujusce *Historiæ* paginæ, aliæque de quibus alibi commemorabimus,
30 tum duo hæc loca inter se comparata. Hæc affirmans scribit in primo: *Rami omnes pori biliarii, non minus majores, quam minores, & ultimo gracilescentes --- portæ surculis inalterabiliter paralleli, communem directionem prosequuntur; pari passu, paribus divisionibus excurrunt; immediate ubicumque accumbentes; communique cum eadem amictu per totum hepar arcte, & inseparabiliter devincti*. Hæc vero, negans, scribit in al- 941
tero: *quæ quidem postrema vasa* (porta & arteria hepatica) *licet per totam hepatis substantiam cum vasis biliferis interventu capsulæ sociata progrediantur, non easdem tamen cum istis porus bilarius exacte distributiones init, ut horum vasorum divisiones & cursus variis modis, locisque non discrepent*. Qui, quæso, hanc tantam, tamque manifestam inconstantiam defendat? Prima, inquiet, scripsi ex conjectura; secunda ex inspectione. Sic igitur *tutæ* sunt conjecturæ, & sic sunt decentes interpretationes!

9 Neque vero decentior est interpretatio altera quam ad non leviorem alteram inconstantiam defendendam excogitavit. Cum enim lymphæductus qui ad *capsulam* sunt, primum docuisset *extimam* 20
solum ejusdem capsulæ superficiem perambulare, deinde autem scripsisset, *communi* (capsulæ) *tegmine tanquam vagina quaquaversum involvi*, in ma- 27
nifestissima inconstantia deprehensus, non modo negat, se in utroque loco de iisdem vasculis verba fecisse, sed ne dubitat quidem, me contra affirmantem redarguere quasi verba *superaddentem* quæ *aliam statim intrudant revera significationem*. Dixi, inquit, *prædicta*; tu autem dicis *ista ipsa*. Sed quid, si *prædicta* alia esse non possunt, quam *ista ipsa*? Non licebat igitur mihi non ipsius quidem, ut omnes recognoscere possunt (*c*), sed meis verbis id affirmare? Nam si de ullis quæ ad capsulam sint, lymphaticis vasis supra ipse docuit, alibi quam extra capsulam intra hepar perreptare; nihil est causæ quin me hallucinatum esse confitear. Sed si res ipsa apertissime contra est, si scopus confutandi Courtialem ne posse quidem id docere permisit, si denique Index primæ Editionis universe hæc, diserteque inculcat: *Limphatica in hepate, capsulæ non immerguntur, sed eam desuper repunt*; certe qui *prædicta* scripsit, nulla alia quam *ista ipsa* significavit. Verum hæc minime necessaria responsio est. Continuo enim in Animadversione, ea subjicit, quæ non oscitanti 924
Lectori ostendant, illiusmodi interpretationem ne Auctori quidem suo satisfacere. Quorsum enim illa tandem aliquando expressa, confessio, *sibi properanter scribenti --- contingere interdum humanum aliquid pati*? Utinam *interdum* solum, & solum *properanter scribenti*, dicerem; nisi illud adderet, in mea quoque *elimatissima scripta irrepsisse non raro quidpiam* ejusdemmodi. Utinam essent *elimatissima*; & fuissent fortasse, si post septennium, ut ipse, emisissem; nunc talia sunt, qualia angustiæ temporis, & assiduæ ægrotationes concessere. Qualiacumque tamen sunt; *nihil* enim *humani a me alienum puto*; talia saltem sunt, ut quod alios facere posse, fateor, ipse ad hoc tempus certe non fecerit, ut jure in iis aliquid redargueret.

10 Etsi enim scribit, *mittere se centena*, quæ in iis invenit, *assertis memoratis his suis obscuriora satis, sibique minus constantia*; tamen quæ de tam multis, ex nostris omnibus scriptis seligendo, tanquam insigniora specimina hic producit, ne ipse quidem, opinor, existimat esse cum ullo de tot quæ in libello illo *Historiæ* suæ deprehendimus, comparanda. Quid vero si in istis ipsis speciminibus omnes perspiciunt, non me, sed ipsum esse, nec sane leviter, arguendum? Nam primum profert, & alia quidem litterarum forma, ac si mea ipsa essent verba; quod nullo modo ferendum est; nonnulla, revera iis quæ in I. *Adversariis* scripseram, omnino contraria. Ibi enim eos, quos Bidlous perinde ac si perpetui essent,

(*a*) Part. I. cap. 7. §. 3. & cap. 8. §. 6. (*b*) Adv. III. pag. 38. 39.
(*c*) Ibidem pag. 40.

in tuberculis Areolarum pilos depinxit, usque ad id tempus me *nunquam vidisse*, monui. Verba autem quæ nunc mihi, tanquam ex *Adverf.* V. fideliter descripta, supponuntur, hæc sunt: *concedit Bidloo, semel atque iterum illos ipsos pilos, ut ut tenuissimos, vidisse, etiam antequam primam illam sententiam evulgasset.* Sic autem omnino scripsi: *(d) ut cum antequam illa* (Prima) *Adversaria ederem, & postquam edidi, innumeras non muliebrium modo, sed virilium etiam cadaverum Areolas diligentissime inspexerim, semel tamen, atque iterum tenuissimos, & visum ferme eludentes pilos, semel ex aliquot, alias ex perpaucissimis, cum plurima quidem essent, ejusmodi Tuberculis, & quidem e summa eorum mediaque parte erumpentes videre potuerim.* Itaque omnes, non modo sine ulla ex istiusmodi superioribus; sed sine ulla prorsus interpretatione, satis superque per se vident, me hoc certe dicere: etiam antequam Prima Adversaria ederem, innumeras Areolas me inspexisse; eos autem *pilos etiam antequam* Prima illa Adversaria ederem, *vidisse*, hoc vero me quidem non dicere. Eâdem fide, eâdemque litterarum formâ, alia atque alia tanquam in *Adversariis* a me scripta subjiciuntur, quæ me nego ad eum modum unquam scripsisse: & quamquam graviter fero, quæ mea non sunt, mihi supponi; tamen aliqua ex parte etiam lætor, cum video, post septuennes in sex meis *Adversariis* assiduas perquisitiones, ne colorem quidem inconstantiæ objici mihi potuisse, nisi quæ a meis scriptis, & ex parte etiam sententiis discreparent, pro meis denique venditarentur: Et quoniam de quatuor, primi tantum loci sedes indicatur, videlicet *Animadversio VII. Adv. V*; peto a te, Vir Doctissime, ut videas, num in illa tota Animadversione hæc ipsa verba legantur: *Tuberculorum in areolis intimam partem efformari ex lactiferis ductibus*, an vero hoc ita bis indicetur, ut *tuberculorum intimam PROFUNDAMQUE partem efformare --- Ductus Lactiferi* dicantur, & *tuberculorum efformatio eorum ductuum & dilatationi, & ultra areolæ planum prominentiæ MAXIMA EX PARTE deberi* affirmetur, &, quod gravius est, isti ipsi qui nunc quasi a me non animadversus objicitur, inconstantiæ colori diserte ibidem occurratur. Quid? quod hæc mea ipsa, quæ modo protuli, verba quibus ajo, tubercula ductibus *maxima ex parte* deberi, videtur Provocator cl. in hunc modum deformasse, in quem scribit, *alio loco* me docere: *totum hujusmodi tuberculorum corpus constitui ab inflatione veluti varicosa contenti vasis lactiferi*: quæ verba me nunquam scripsisse, nunquam de *toto* illo corpore id docuisse, confirmo. Quid? quod *superius adduxisse se*, dicit, argumentum *Verheyenii --- illic* a me *rejectum, hic approbatum*, cum in superioribus Animadversionibus neque Verheyenium, neque ejus argumentum ullo modo memoraverit. Denique *mittere se illud*, ait, *in polyporum cordis, & aortæ Disputatione in se projectum*: (*Animadv.* 41. *Adverf.* II.),, *Hic vides ut obliviscatur, po-,, lypis per venas e corde productis redeuntis san-,, guinis motum obstare*:,, *veluti si lentissimus sanguinis per cavam ad cor redeuntis motus, qui polypis, cum producebantur, obstare non poterat, posset iisdem jam productis obstare.* Interea autem silet, mea quæ hic producit, verba iis continuo fuisse subjecta: *expansionis* (Aortæ) *successiva productio sic explicatur. Polyporum in cordis caveis inchoatorum productiones directo quidem tramite Cavam, VENAMQUE, & arteriam PNEUMONICAS,, TOTA LIBERTATE,, percurrebant; sed quæ Aortam pervadebat, ea cum parvo ab egressu e corde intervallo in flexum canalis, seu arcum ,, impingeret; hinc in ELONGATIONE ULTERIORI valde impedita ,, subsidebat, ibidemque adaugebatur.* Ex quibus nimirum cognoscent omnes, me de iisdem, de quibus ibi ipse, polypis verba facientem, neque de *jam productis*, sive jam absolutis dicere, sed de iis quorum *productiones*, sive *elongationes ulteriores* e corde per vasa fieri, aut non fieri *tota libertate* adhuc possint, &, si de *jam productis* dicerem, hoc ad hominem, ut loquuntur, dicere, ad oblitum videlicet, iis polypis, quos ipse; non ego; *tota libertate* ponit *productos*, obstare sanguinis motum, quamlibet lentissimum (etsi in vena, quam ipse hic omittit, *pneumonica* lentissimus certe non est) quo minus *tota libertate producti* ponantur. Atque hæc sunt selecta illa specimina, per quæ magno studio collecta, & summa industria adornata cl. Provocator speravit, fore qui crederent, me *centena* scripsisse loca superioribus suis, *obscuriora satis, sibique minus constantia.*

11 Sexta Animadversione cum Provocator cl. nihil aliud iteret, atque ingeminet, nisi hæc duo verba, *non intelligo*; minime mihi id inficiari necesse est. Nam etsi ipse *non intelligit* quid mihi 925
velim, sic in transitu notando quod ille docuit, *arteriæ ramum,, pergrandem, & satis notabilem,, jecur subire*; intelligent tamen omnes, ramum qui etiam aliquanto major esset quam ipse pingat, haud recte in tanto viscere, quantum est hepar, *pergrandem* dici. Certe Galenus (*a*) *parvam quidem plane arteriam* hepaticam dixit. *Non intelli.* 926
git præterea, quo pacto nonnullis aliis quæ per præteritionem subjicio, *confirmare putem* sua: quod quidem neque unquam mihi venit in mentem, & miror admodum ipsi venisse, illud præsertim ponenti, quod nunquam facile concedam, me suum *Adversarium* esse. At cæteri omnes præclare intelligent, me cum Præst. Mangeto disputantem, illa impugnare, nostrum vero cl. Provocatorem nihil respondere, imo alienissima agere cum incredibili quadam facilitate jam totus in eo est ut mihi, quasi ea quærenti, argumenta suggerat, quibus sua possim, ut putat, *præclarius* confirmare. *Demum non intelligit*, quid obstent sibi quæ Mangetus ex Malpighio, & Litrio protulit. 927
Verum ubi releget postremas illas duas novæ suæ Editionis paginas, ut tandem vel ipse intelliget, *exhibitas* ab ipsis *glandulas --- ab intortis simul hepaticis concurrentibus vasis* debere *distingui*, ne- 928
dum *posse*; sic etiam intelliget, quid magis *cautum* fuerit, *honestumque*, num se illas *acriter* negasse, quas agnoscere nunc cogitur, an me neganti non assensisse; tum quænam *tricæ*, & *gerræ* fuerint, num quæ structuræ sunt a me laudatæ, an illæ 31
quas ipse *nugas* appellare tandem aliquando coactus est.

12 Septimæ Animadversionis hoc est argumentum. Cl. Provocator, enumerans ex ordine & in universum chyli vias, ita scripserat: *Lacteas duplicis generis, glandulas lumbares, ductumque thoracicum.* Ego omissum videns receptaculum chyli, jure meritoque redargui, quod *glandulas lumbares pro chyli receptaculo se habere, non obscure ostendisset.* Quid poterat honestius facere, quam confiteri, se plus æquo Bartholini auctoritati tribuisse, qui ut invenit nonnunquam, ita se rem semper habere credens, lumbares glandulas idem esse in hominibus docuit, quod in bestiis cisterna, seu receptaculum chyli, quod tamen postea cavum, ut in bestiis, atque membraneum, sed mole, & sæpe etiam numero discrepans, in ipsis hominibus Cowperus, Henningerus, Cantius, aliique Solertissimi Viri invenerunt, quos inter numerandus præsertim est Doctissimus, & erga me Humanissimus Saltzmannus, qui etsi uno in subjecto idem vidit quod Bartholinus, huic tamen id universe statuenti non assentitur. Noster vero
quasi hoc etiam tempore, cum receptaculum chy- 929
li nominatur, non cavum membraneum, sed solidæ glandulæ per quas vasa lactea traducantur, intelligerentur, sperat id sibi negotii dumtaxat impositum videri posse, ut Lumbares glandulas de *La-*

(*d*) Adv. V. pag. 4. (*a*) De Us. Part. l. 4. c. 13.

Lactearum genere esse, ostendat. *Lacteas esse*, in-
quit, *cl. Thomas Bartholinus fatetur*. Verum si
hoc satis est; jam chyli *Receptacula* tot erunt,
quot glandulæ Mesaræi. Addit: „ cl. Petrus
„ Wium in sua figura relata in Actis Lipsiensi-
„ bus, chylari receptaculo immediate adjacentes
„ adeo delineat (Glandulas Lumbares) ut *iisdem*
„ *Lactea vasa, non minus quam receptaculo, ad-*
„ *hæreant, & competant*. „ Quis non crederet,
hæc verba, sic aliâ characterum formâ proposita,
omnino esse illius Auctoris? Qui tamen cum hu-
jus Explicatione conferet, sic inveniet: *Lactea*
vasa abscissa receptaculis, & glandulis adhærentia.
Scribit autem *receptaculis*, quia duo prorsus disjun-
cta, & dissita proponit in *delineatione illa Ductus*
thoracici, qua Noster hîc nititur, supra autem,
909 ut est, ita *singularem & prorsus extraordinariam*
vocaverat. Quæ omnia ut animadverteret nemo;
certe sperare non debuit, ne hoc saltem animad-
verterent omnes; ut glandulæ *receptaculo imme-*
diate adjaceant, non esse tamen id ipsum cui ad-
jacent, & quod nunc passim Anatomici intelli-
gunt, cavum evidenter, & membraneum recepta-
culum. Me quoque postremo (quis crederet?) *in*
suam ipsam descendere sententiam, & *me mihi ipsi*
manifeste opponere, dictitat, atque ut inconstantiæ
hujus nota major appareat, *non longe*, inquit, *ab*
illo insimulationis loco. Et tamen totis duodevi-
ginti grandibus paginis ab hoc (*b*) distat is alter
locus (*c*), in quo me mihi *manifeste* adversari,
contendit. Nam supra antequam ad *Hepat. Hi-*
storiam accederem, in homine scripseram, *tale esse*
Receptaculum quale vel Cowperus vel Henningerus
proposuit; non, ut ipse aliis, ut solet, characte-
ribus refert, „ *tale esse Receptaculum* (*Chylare*)
„ *quale Cowperus proposuit*. „ Sed vel ita scripse-
rim; quo unquam modo ipse mihi adversatus sum?
Num forte Cowperus chyli Receptaculum non ca-
vum membraneum, sed ipsas lumbares glandulas
esse, docuit? Non, inquit; sed tamen Cowperus
930 in Explicatione cujusdam Figuræ tradidit, ad lum-
bares glandulas *tendere, & desinere* vasa *partium*
inferiorum lymphatica: ergo *in primis mesenterii*;
hæc autem ipsa, secundum *Adversaria* sunt lactea;
igitur lumbares glandulæ secundum *Adversaria*,
chylaris etiam exipuli necessario munera præstare
debent. Quamquam ex iis quæ paulo ante dicta
sunt, patet, quam ad rem faciat istiusmodi ar-
gumentum; tamen cum professus sit, hanc Ani-
madversionem se habere *in Tyronum gratiam*, fa-
cere non possum quin addam, vel ipsos Tirones
ex illa eadem Figûra Cowperi, quæ in Actis quo-
que est Lipsiensibus (*d*) per se esse cognituros,
desinere quidem in lumbarem glandulam dexteram
lymphatica illa vasa inferiora, ex eadem tamen
magnum vas lymphaticum prodire quo lympha
deinde in receptaculum chyli transvehatur: tum
ex ejusdem & antecedentis Figuræ quæ easdem
partes suis in sedibus commonstrat, explicationi-
bus perspecturos, Cowperum hic lactea a lympha-
ticis illis vasis inferiorum partium distinguere, &
diserte tradere litteris *ss* inscriptis in iisdem illo-
rum fasciculis, ea ipsa vasa lymphatica *a glan-*
dulis inguinalibus pronasci, *ac ab aliis glandulis*
quæ circa vasa iliaca occurrunt, & lympham a
partibus inferioribus revehunt: & sane is dumta-
xat unde fasciculi *ss* ascendunt, inferior locus,
satis ostendit, num sint illa lymphatica *in primis*
mesenterii, multoque magis, num illa *ab hepatis*
partibus agminatim ascendentia; ut Tirones docen-
tur in ista singulari Animadversione.

13 Venio ad octavam, in qua hæc de ipso a
me scripta cl. Provocator Lectoribus judicanda
934 proponit: *Willisius, & Vieussenius de nervis he-*
paticis neque ista eadem prorsus, neque ista eadem
ambo unanimiter tradidere, quæ hic ab ipso tradi-
disse narrantur. A Lectoribus igitur videnda sunt
primum omnia, quæ illi ab ipso tradidisse narran-
tur, deinde omnia quæ tradidere: hæc ni videant;
inter se conferre, & judicare quî possint? Verum
etsi Animadversio multis, longisque textibus le-
gentes obruit; in ea tamen plures ex iis rebus non
videmus, quæ præ cæteris videndæ hic fuerant.
Lectores id sentient ubi illa omnia per se confe-
rent. Tunc enim videbunt primum, in *Histo-*
ria Hepat. sic narrari: *SEX ab eisdem* (Willisio, 22
& Vieussenio) *graphice describuntur fibræ nerveæ*:
quot quidem apud secundum videbunt, non apud
primum, qui etsi in Animadversione dicitur *si-*
milem nervearum fibrarum --- numerum ostendere in
Tabula XI. *Nervorum descript. & cæt. sub notis* 935
♂ & ☿; tamen neutra sub nota sex, sed plures
ostendit, suæ consentiens descriptioni, suæque sub
nota *o*, magis huc quam ☿, pertinente, Expli-
cationi in quarum illa *maximum* memorat *fibra-*
rum nervearum fasciculum, in hac *magnam nervo-*
rum conjugationem. Videbunt deinde, narrari qui-
dem de ambobus, sed Vieussenium tantum, non
Willisium, docere: earum sex fibrarum *TRES*
vesiculæ felleæ ramisque ductus biliarii impertiri.

Videbunt tertio, cum ambo pariter dicantur
tradere: ex cæterarum fibrarum *ac fibrillarum octa-*
vi paris dextri concursu plexum efformari hepaticum;
ab uno tamen Vieussenio hæc tradita esse, non a
Willisio, qui tantum abest ut id doceat; nullum
alium hepaticum plexum agnoscit, quam qui a
Vieussenio vocatur *Plexus ganglioformis semiluna-*
ris nervi intercostalis, ideft ganglium ex quo fi-
bræ effecturæ hepaticum Vieussenii plexum profi-
ciscuntur, non reticulum ex harum, & fibrillarum
octavi paris dextri concursu formatum: quod qui-
dem reticulum a Vieussenio pro hepatico Plexu
habetur.

14 Cum hæc Lectores tria viderint, sicque per-
spexerint, num *ista eadem ambo* Auctores *unani-*
miter tradiderint, quæ tradidisse narrantur; vide-
bunt porro, num *ista eadem prorsus* quæ ibidem
subjiciuntur, tradiderint. Nam quarto narrari
invenient, hepaticum plexum *ad totum inde jecur*
esse *distributum*, quod neuter illorum diserte do-
cet. Quinto denique (ne longior sim) narratum
legent, hepaticum plexum *fibrarum fasciculis qua-*
quaversum expansis cum plexu lineari, mesenterico
aliisque abdominis communicare. Sed, missis nunc
cæteris, plexus iste *linearis*, quem utraque *Hi-*
storiæ Hepat. Editio fideliter, & primo quidem
loco, quasi evidentius communicantem, inculcat,
cum alius esse non possit quam *lienaris*, ut in ea
quoque Parte legitur ejusdem *Historiæ* quæ in
Theatro Anatomico edita est; certe cum hepatico
non communicat secundum Willisium, neque vero
secundum ipsum Vieussenium. Non secundum
hunc, ut ejus descriptio, ac delineatio common-
strant; non secundum Willisium, qui cum id do-
cet, ac pingit, non de plexu hepatico reticulari
de quo in *Historia Hepatica* sermo est, sed de lon-
ge alio plexu intelligit ganglioformi, quem ipse
hepaticum vocat, ut supra diximus. Quæ omnia
cum ita sint; quid reliquum est, nisi quod fiden-
ter nimis Animadversio concludit, ut *videant nunc*
ingenui Lectores, ac judicent inter me negantem, 937
a duobus illis scriptoribus illa eadem prorsus, at-
que unanimiter tradita esse, atque inter Provo-
catorem dictitantem adhuc, amborum *tam consonas*
sibique invicem respondentes esse *sententias*, ut lo-
cum habeant, quæ non dubitat illo suo attico
lepore subjicere, hæcque præsertim: *Videant tan-*
dem inquit Lectores, *si* „ *monendus ipse plura fuis-*
„ *sem, imprimisque ut loqui ante discerem* „: *cum*
neque monendus plura sit neque loqui ediscendus,
qui aliorum verbis fidelissime loquitur; quasi ego
ipsum esse *loqui ediscendum*, non *loqui edocendum*,
monuissem.

15 Cum reliquæ omnes, tum vero potissimum
nona Animadversio nullam a me postulat respon-
sionem. Cl. quidem Provocator, quod de ipso
hacte-

(*b*) Adv. III. p. 50. (*c*) Ibid. p. 32. (*d*) A. 1699. M. Febr.

hactenus demonstravi; id mihi non dubitat affin-
938 gere, quod verba *plerumque perhumaniter asfoleam mutilare*. Sed cum eodem in loco fateatur, me ubi maxime conduxisset, id minime fecisse, hoc ipso omnibus satis ostendit, in ejusmodi re ignarum prorsus, & inexpertum me esse. Contendit deinde, se *vel ipsos nervos hepatis, vasa hepatis appellare nervosa cum plerisque Medicorum* potuisse, non *proprie* quidem, & *in specie*, *sed ipsum nervosarum partium genus, quod certe liquidum non est, redigendo in genere ad canales*, videlicet secundum *genericam* Partium divisionem *in liquida*, *& canales*. Sed etsi secundum hanc ipsam rationem *Membranas vasa membranosa*, Ossa, & Cartilagines, *ossea*, *& cartilaginea vasa* appellare liceret; cum videant tamen omnes quam abnorme esset hisce uti appellationibus *proprie*, & *in specie* loquendo, quæ contra ubi illa instituereturgenerica divisio, in ejusmodi sermone suum certe locum haberent; illud profecto hic unice quærendum existimabunt, cum ipse *vasa* hepatis *nervosa* dixit, illamne ibi divisionem *genericam* instituisset, an contra locus requireret, ut *proprie*, & *in specie* loqui crederetur. Invenient igitur id dixisse, non obscure, & ex consequenti, in nescio quibus, ut Animadversio *obtrudit*, suorum Capitum inscriptionibus, quas certe esse in Theatro quod examinabam, Anatomico, innuere non potuissem, sed perspicue atque diserte ubi mea Adversaria satis indicant, videlicet ubi venâ portæ, arteriâ, ductuque hepaticis, & venæ cavæ portione descriptis, vasis hepatis *proprie* & *in specie* vocatis, ad capsulæ pleraque eorum involventis descriptionem
27 pergit. *Vasa*, inquit, *hæc omnia*, *prædictaque limphatica*, *& nervosa*, *exceptis venosis ductibus & cæt.* Hæc cum perpenderint, tum intelligent, in quem illud iterum cadat (*a*).

Dic aliquem sodes, dic, Quintiliane, colorem.

16 Animadversionis decimæ propositum duplex
944 est. Alterum, ut *evertat omnes in suos Hepaticysticos, & Cyst-hepaticos ductus efficta objectiones*. Alterum, ut hi ductus *a quolibet dubitandi loco expediantur*. Et primum quidem facile obtinet Provocator cl. nam plerumque *objectiones* a se ipso *effictas*, non a me productas, *evertit*. Ego enim de ipsius, non de aliorum plerorumque ductibus dubitavi. Alii in bestiis quibusdam crassiores bilis canales hinc cum hepaticis ductibus, inde cum vesicula communicantes tradiderunt: Num de his dubitavi, qui, ingenti spectato animalium numero, scripserim (*b*): id *in perpaucis tantum brutis locum habere*? Ipse vero tradidit, etiam illos quos passim minimas Cystis radiculas vocant, tradidit, inquam, *minutos etiam hosce ul-*
112 *timos canaliculos, non minus ac priores, ex ipsismet pori bilarii ramis exoriri*: qua de re me dubitasse, profiteor. Alii humanæ etiam vesiculæ adhærere radices ejusmodi, imo crassiusculos ductus in eam influentes, neque tamen cum hepaticis canalibus manifeste communicantes, docuerunt. Num hæc omnino negavi, qui sim ad hunc modum locutus (*c*): *quamvis in humanâ etiam vesiculâ certa quædam oscula, aliquam styli portionem admittentia interdum saltem videamus; gravissimos tamen Anatomicos, & in his Cowperum, dubios hærere, an semper occurrant, multoque magis, an cum hepatico ductu communicent*? Quod si Provocator hanc communicationem vel in ipso homine, sicut nunc facit, contendit esse manifestam; de hoc certe dubitavi, quanquam *fieri posse* tamen addiderim, *ut hæc omnia in cæteris etiam animantibus, ipsoque adeo homine retegantur*.

17 Quæ cuncta cum ita sint; *effictam* igitur esse omnes vident objectionem primam, in qua plurimis Auctoribus, quorum ego observationes in
945 dubium nunquam revocavi, nominatis, hæc subdit: *Post tantorum hominum testimonia; quis credere potuisset inveniri scriptorem; qui ut adversus mea omnia opera videretur luctari, vel hujusmodi ductus revocare in dubium studeret? & tamen cl. quidam Anatomicus, cum his explorandis numquam forte operam insumpserit, firme asserit „ etsi fieri „ potest & cæt.* „ Effictum est, me *his explorandis nunquam forte operam insumpsisse*, qui quæ viderim, ea probaverim, atque indicaverim; effictum est, me illa scripsisse, *ut adversus sua omnia opera viderer luctari*, quæ nisi Præcl. Mangetus, quocum disputabam, probavisset, non facile unquam, in publico scripto, vel minimo attingere digitulo voluissem. Effictum est, me quæ fere omnes unanimiter doceant, ea de his ductibus *revocare adhuc in dubium studuisse*; quasi vero falsum omnino esset, quod non ita pridem in Dissertatione de *novo Bilis Diverticulo* scripsit Professor Eruditissimus Abrahamus Vaterus: *plurimos ex recentioribus horum vasorum existentiam in homine negare, & tubulos illos, quos pro hepati-cysticis reputarunt quidam, nil, nisi ramulos sanguineos ex arteria & vena cystica oriundos esse, demonstrare*.

18 Quod si Provocator cl. non id ipse fecisset, quod mox præter rationem mihi imputat, ut quæ de his ductibus vel in ipso homine non negavi, *perhumaniter mutilaret*, continuo vidissent omnes, me tantum de his agnoscere, quantum plures alii agnoscere hac tempestate noluerunt, etsi nondum, ut in bestiis quibusdam, sic in homine exploratum esse, dixerim, illos cum hepatico ductu communicare: quod sane neque Bidlous, neque Bohnius, neque, quantum scio, Cheseldenius, neque vero Caldesius aut ipsi explorarunt, aut ab aliis exploratum esse, docuerunt: *quos* tamen, scribere non dubitat, a me *consuli potuisse*. Quid, si magis quam ipse consului? Nam illa quam in Theatro laudat Bidloi Figura, nonne illa ipsa est in qua id omissum notavi (*d*), quod postremo loco ibidem repræsentari ab ea, dicit? nonne illa ipsa est, ad quam respiciens Incomparabilis Professor Ruyschius (*e*), *nullas radices e Vesiculæ fundo emergere* docuit, *quantumvis eæ in figuris ab exercitatissimo Highmoro, & post eum a cl. Professore Bidloo repræsententur*? nonne illa ipsa est, ob quam *præjudicio potius, quam experientiæ* obsecutum esse Bidloum, suspicatur *Schroerus*, a Ruyschio laudatus, qui denique illas radices id esse quod supra ex Vatero indicavimus, sine ulla dubitatione constituit. Bohnium vero an magis quam ipse consuluerim, cum illa ostendunt quæ agnovi alias ex Bohnio fuisse a Provocatore summa cum dissimulatione desumpta, tum hoc præcipue commonstrabit, quod cum ipse *obtrudat*, Bohnium scribere „ oscula hujusmodi ductuum ad fellei fol„ liculi cervicem patentia, --- *in homine* --- *sty*„ *lum* interea æque *ac in bovino subjecto* æque *re*„ *cipientia*; „ recordor, multo aliter Bohnium (*f*) scripsisse, videlicet *stylum interdum æque ac in bovino subjecto recipientia*. Heisterum autem non solum *Accuratissimum*, sed etiam Prudentissimum Anatomicum magis quam ipse, de Cheseldenio consului; nam cum Provocator cl. illud dumtaxat attenderit, quod Heisterus *enunciavit*, *Cheseldenium Anglum radices felleas in homine delineasse*, ego illud etiam attendo quod nihilominus Heisterus idem, qui Cheseldenium consuluit, ibidem (*g*) rursus pronunciavit: *Radices felleas in bobus non in homine adesse*. Denique cl. Caldesium uter nostrum aut diligentius consuluerit, aut fidelius expresserit, tu Vir Doctissime, judicabis. Provocator sine ulla dubitatione affirmat: *Caldesium vasa hominis hepati-cystica descripsisse, atque delineavisse*. Ego id a Caldesio factum, diserte nego: ac plurimum miror, Provocatorem cl. scribere, Caldesium *in ea delineatione secum non omnino convenire*; nam ut mitissime loquar, is qui paulo post non veretur scribere, me *fortasse non parum esse excusandum quod res suas non satis intellexerim*,

(*a*) Juven. Sat. 6. (*b*) Adv. III. pag. 57. (*c*) Ibid. (*d*) Ibid. p. 64. (*e*) Ad Epist. Probl. V. (*f*) Circ. Anat. Prog. 17. (*g*) Comp. Anat. 2. Edit. n. 217.

rim, minime ipse intellexit, Caldesium (*b*) Tab. II. Fig. VI. non communicantes cum vesicula, sed ab hac antepofita fortuito opertos in medio excursu aliquot hepatici ductus ramos delineasse: usque adeo (ut ipsum quibus alias, verbis excusem;) usque adeo *proclive est hominibus ea videre, quæ non sunt, quando ea quærunt, quæ ut sibi animo confinxere, ita cupiunt invenire*.

19 Vellem non minus excusare ipsum posse in iis quæ ad *alteram objectionem* respondet, inde petitam quod *bruta* quidem, *in quibus se se exercuit, memorasset, humanum autem jecur ne in tota horum ductuum descriptione memoraret, diligenter cavisset*. Et sane quis non miraretur, ne verbum quidem ipsum fecisse unde intelligi liceret, hos ductus, ut nunc contendit, jam tum in hominibus vidisse. Re autem vera ne verbum quidem de hoc fecisse, id satis superque demonstrat, quod unum respondet, videlicet se memoravisse ductum *exacte jam --- a Glissonio, aliisque descriptum, a*
946 *ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem & cæt.* Fateor. Sed num propterea *humanum jecur* memoravit? *Cum*, inquit, *Glissonius in homine hæc vasa describat, jam ergo --- humanum jecur --- amplissime memoro: imo per illud „ aliisque descriptum „ Bohnium inprimis indigitare intenderam, qui nempe ductum illum majorem cysticum, prius a Glissonio descriptum, in binis humanis cadaveribus satis conspicuum offendisse memorat*. Scilicet hoc erat, unde liqueret, *quantæ esset fidei propositio* mea, Provocatorem *humanum jecur ne memoraret, diligenter cavisse*! Ne si illud quidem diserte fecisset, quod *intendisse* se dicit, ut Bohnii nomen adjungeret; meam posset fidem redarguere: quid enim? num propterea quia nominavit Glissonii ductum; *humanum jecur* memoravit? num forte is ductus non etiam est in brutis animantibus? imo neque Glissonius, neque Bohnius, neque alii, quos sciamus, illum in homine *a ductu hepatico paululum ante cystici insertionem emergentem* descripserunt; igitur qui ductum hujusmodi ceu ab *aliis jam exacte descriptum* memoravit, ille non modo *humanum jecur*, ne humanum quidem ductum eo tempore memoravit. Quid? si hominem fateri cogerem, se non potuisse tunc, ut dicit, *intendere Bohnium inprimis indigitare*. Attende, quæso, diligenter, Vir Doctissime. Rem enim magni momenti, incredibilem, inauditam, aggredior; hanc cum ostendero, tum recte judicare poteris, quam Provocatorem nostrum deceat in hoc aliisque innumeris locis meam fidem immerito insimulare. Hic certe ubi sibi commodum esse existimat, se tunc in animo habuisse affirmat, Bohnium ob duas illas in humanis cadaveribus observationes, indicare. Alibi pariter, ubi ipsum cogo fateri, apud Vesalium nequaquam esse quod apud Vesalium esse, tunc
1047 scripserat, ad Bohnium confugit. *Fateor*, inquit, *me casum illum ex honoratissimo Bohnio, inconsulto tunc Vesalio (quem quidem præ manibus non habebam) desumpsisse. En illius locum in Circul. Anat. Progymnasm. x. de Chylificat. fol. edit. Lips. 153. ubi & cæt.* & loco Bohnii producto, *An tanto*, inquit, *Viro, ut Bohnius est, adhibenda fides non fuerat?* Quod si cogo hominem confiteri, neque illum primum, neque hunc alterum Bohnii locum tunc respicere, aut ex Bohnio desumere potuisse? Qui facies? inquis. Ego vero faciam nullo negotio; proferens dumtaxat longe alia ejusdem Provocatoris verba, ex hac eadem, quod incredibile videtur, Animadversione desumpta: *Bohnius cæ-*
959 *terum ille est, cujus quidem Opera nusquam ante primam meæ hujus Historiæ editionem legeram: sed postquam cl. Adversarius mihi eum, veluti contrariæ nostris sententiæ fautorem, objicere dignatus est, natâ mihi in animum curiositate consului; eoque libentius inde perlegi, quo ipsa mihi rebusque meis, ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures nobis invicem communicassemus, adeo adamussim facientia undequaque reperiebam*. Me ipsum hominis, utcumque de me meritus sit, miseret; nam; ut ego sileam; quis hæc per se non deprehendat, ipsique videat, hanc infelicem optionem esse reliquam, vel ut Bohnium *nusquam ante primam suæ hujus Historiæ editionem legisse*, defendat, quo posito jam fateatur necesse est, se in ea prima editione neque ad Bohnii observationes illas respicere, neque ex eo loca desumere, contra ac semel atque iterum affirmavit, potuisse; vel ut hæc ante editionem illam primam ex Bohnio hausisse, ex Bohnio desumpsisse, contendat, quo utcumque posito, quis amplius credat, non eodem modo tot alia ex eodem, ut ego objeceram, Bohnio, innominato desumpsisse, idque cum fecerit, hic tamen nobis ut permirum aliquid venditavisse, se ita in eadem cum Bohnio incidisse, *ut si propria inventa, rationes, & experimenta ad mutuas aures sibi invicem communicassent*. Post hæc, quæ ejus in libro recognoscere omnes poterunt, semel bene cognita, atque deprehensa dictitet, quantum velit, magnas *ulterius in ambages* me *ruere*, me *verba, atque versiculos suos mutilare & hinc inde diruto ordine transponere*; ne multis; me ea omnia quæ ipse fecit, facere, dictitet; quis erit qui jure censeat ullam a me ipsi responsionem deberi? præsertim cum omnes vel ex ejus Animadversionum argumentis, vel ex ista ipsa pagina cum meis *Adversariis*, quæ *Historiæ Hepat.* ordinem plus etiam quam oportebat, sequuntur, diligenter collata, facile percipiant quam ipse ordinem invertat, ex proxima autem pagina quanto detrimento verba mutilet, sint æque perceptu-ri; quæ si ego aliquando melioris ordinis, aut brevitatis causa vel transposui, vel ex parte omisi, nihil inde tale consequitur, ut omnibus in locis poterunt æqui Lectores cognoscere. Sed tamen tantæ istæ *ambages*, in quas *ruere* in tertia *objectione* me, dicit, *effictæ* sunt. Non ego ibi (*a*) de ejus *sententia* loquor, aut huic dico Verheyenium 947
esse contrarium; imo ex eo quod huic Verheyenius præivit, infero, non verum igitur de aliorum sententiis cl. Provocatorem narrasse, dictitantem *horum omnium canalium usum ad UNICAM bilis in recipiens suum deportationem decantatum fuisse*.

20 Quarta *objectio* etiam manifestius *efficta* est. Neque enim ego scripsi, ut diversa characterum forma obtrudit, *familiare illud Verheyenii argumentum: Ita in brutis; ergo & in homine, fallax esse*; sed ita scripsi (*b*), *quam sæpenumero fallax sit, liquet*. Hæc autem hæc vera *mutilatio* est, quæ sententiam sic mutat meam, ut nihil sit opus ad id quod subjicitur, respondere, præsertim cum altero illo in loco (*c*) satis mihi constiterim qui eo argumento non ad demonstrandum, sed dumtaxat ad revocandum in dubium rem quidem longe alterius ordinis, usus sim, nihil ipse pronuncians, sed pronunciantem dumtaxat monens, non *objurgans*. Nunc vicissim in quinta *objectione* quænam tandem nostra illa fuerit mutilatio videamus, de qua tantopere conqueritur, ac si revera *conati essemus sic amplam illam horum vasorum ostensionem, quæ a se, aliisque plurimis Anatomicis* (de quibus jam vidimus) *in quolibet majori bruto, ipsoque homine creberrime*, ut ait, *instituitur, obscurare, & invertere*. Quis non existimaret, me aliquid de insigni aliqua ejus ostensione, & quidem in homine, prætermisisse? Nihil ejusmodi. Queritur enim, me *verba illa præcipuam*, ut ait, *textus sui significationem aperientia mutilavisse*, hæc videlicet: *Varium amborum canalium numerum in subjectis variis attingebam*. Sed in quibus tandem? Hominem nunquam nominaverat, sed *animalia quamplurima, Boves, equos, sues, & etiam Molossos*. Cur hic ubi res agitur, non dicit in quibus? ut experiri etiam alii, & credere possint. Deinde quid est *varium canalium numerum attingebam*? Non de numero quærimus, sed de origine.

(*b*) Osserv. int. alle Tartarughe. (*a*) Adv. III. pag. 57. (*b*) Ibid. (*c*) Adv. II. pag. 77.

ne. De hac diserte loqui oportet, ut credere possimus. Utrumque demum fecit. Hepar suillum unum, & in hoc vasa de quibus a me quærebatur, duo cum eorum origine, ne dicam qualicumque nexu, commemoravit. Itaque ego, non mutilatis, sed præteritis, ut incertissimis, & ad rem diserte non pertinentibus, neque propterea fidem facientibus indefinitis superioribus illis verbis, ab iis dumtaxat incepi, quæ de certo subjecto essent, ad propositum pertinerent, & fidem aliquam facere possent. Ex iis, quibus ipse usus sum verbis, mens satis elucet mea; neque enim universe dixi: *At quid affert?* sed sic (*d*): *At quid affert quo id credere possimus? In hepate, inquit, suillo & cæt.* Itaque non mutilavi qui illud reliqui *quo id credere* non *possemus*, illud autem omne protuli *quo* dumtaxat *id credere posse* videremur; certe ex iis quæ protuli, nulla verba intermedia subtraxi (ut illa ipse, *quam sæpenumero*) quibus subtractis, sententia continuo mutaretur.

21 Antequam ad *objectionem* sextam transimus, hic duæ pariter non leves sententiæ nostræ mutationes occurrunt. Ait, *Verheyenium*, (cujus de *lapsibus*, & multo tamen majoribus laudibus dici-
948 tur alibi) „ *peritiâ & diligentiâ mihi spectabi-* „ *lem modo* „ *a me renunciari*. Ego vero haud paulo aliter quam ipse animadvertere videatur, de Verheyenio ibi (*e*) scripseram, sic videlicet, *cujus peritia, ac diligentia nobis aliquanto magis spectata sit, quam istius* Provocatoris. Ait quoque, *magnificas* quasdam *laudes D. Calvo discipulo suo* a me *profuse impensas*. --- *magnis* hunc *laudibus* a me *exundatum esse*, dictitat. Num igitur censet, qui sui discipuli fuerint, eos a me laudibus ornandos non esse, præsertim si in re non levi, sed gravissima, multo diligentiores Magistro se præbere videantur? Sed inspiciamus, obsecro, divinum istud, & inusitatum laudum genus, quibus a me *profuse* illum ait esse *exundatum*. Quid quæris? error ejus similis est superioris. Ea enim ipsi incomparabilis, quæ mihi mediocris laus videtur, quod ego ex Epistola Chirurgi Peritissimi Calvi, a Præcl. Anellio vulgata, & ex iis quæ, eodem Calvo communicante, edidit Eximius Vir Fontenellius, crediderim (*f*) eam qua de agebatur, Historiam *multo accuratius a* Calvo *traditam*, quam extet in litteris illis Cl. Provocatoris; quas ipse *cursim ad cl. Mangetum conscriptas* fatetur. Non igitur Calvum credidi, ut Animadversio obtrudit, *res* Nostro *ignotas*, sed res ut diserte scripsi, a Nostro *parvipensas* evulgasse. Neque aliam in Calvum laudem ullam contuli, nisi forte pro nova quadam & inaudita laude habet, quod pervulgatum contritumque hac tempestate *Peritissimi Chirurgi* titulum addidi, non modo ne humanissimo horum temporum mori in iis qui vivant, non sine aliqua laude nominandis deessem, verum etiam quia *Peritissimus Chirurgus* fuerit, necesse est; qui *jussu* cl. Provocatoris *fœtum a viventis matris umbilico extraxerit*. Utcumque id est; si ego propterea *magnificis*, *magnisque profuse laudibus exundasse* Calvum dicendus sum; quid de Præstantissimo, ad quem scribebam, Mangeto, qui (*g*) eundem Calvum, non modo ut ego, ipsum imitatus, *Peritissimum*, verum insuper *magni nominis Chirurgum* vocaverat; quid item de Auctore Folii cujusdam dicemus typis editi A. 1720. inscriptique: *Requisiti del Dottore di Medicina Giambattista Bianchi*. Cum enim is Auctor celeberrimus in celebri illo Opere, sive Folio, scribat de Nostro: *Fanno menzione delle di lui già stampate Fatiche --- i più celebri Autori*, tum vero inter hos ponit *il Sig. Dottore Calvo, già Scuolaro del Sig. Bianchi, nella sua operetta Italiana* : „ *Del feto fuori dell' utero*. „ quæ nimirum illa esse videtur, quam hic cl. Provocator memorat *scriptam sub oculis suis, italico sermone, relationem cum publico* a Calvo *communicatam*. Ejusdem quoque Folii Auctor, a quo incredibilem etiam illam, & cujus infra erit usus, primo loco notitiam habemus, videlicet Provocatorem nostrum, qui sibi adeo senior videtur, esse natum (haud multis denique ante nos mensibus) A. 1681. idem, inquam, Auctor inter edita a nostro *Opera Medica* Opus etiam commemorat, ut a Mangeto evulgatum est, quinque & triginta, haud amplius, versiculorum, *De fœtu a ventre viventis Matris extracto* : quod Opus hic noster sic extenuat, ut epistolam; quod supra diximus; vocet, *cursim ad cl. Mangetum conscriptam*.

22 Sed ad sextam *objectionem* veniamus. *Redeamus*, inquit, *ad Verheyenium, cujus propositum locum si demonstrem nostras horum ductuum ostensiones egregie firmare, neque ideo a censore nostro fuisse hunc authorem intellectum, de causæ nostræ bonitate apertum aliquando lectores judicium prolaturos fore confidam*. Æquum postulat, si promissa *demonstret*; sed quid, si *propositus* Verheyenii *locus*, contraria utrique promisso luculentissime *demonstrat*? Igitur *propositus* Verheyenii *locus*, ut *Adversarior. III.* (*h*) perspectis diligenter oris quisque intelligit, est *l.* 1. *tr.* 2. *c.* 17. *quod in* 1. *Edit. est c.* 15. In eo capite an quæ ego ajo, *sic observaverit, atque descripserit* Verheyenius, videndum est; ego enim *Ibidem* indicavi, Verheyenium *sic observavisse, atque descripsisse*. Figuram quidem, quæ ex ipso in Theatro proponitur, etiam memoravi, sed cum *observationibus, atque descriptionibus* ita conjunxi, ut siqua forte in ea Figura, haud infrequenti, ut toties ostenderam, scalptorum vitio, non satis aut perspicue, aut fideliter expressa essent, nemini illa, nisi volenti, obesse jam possent. Quis enim, cum de Anatomico aliquo intelligendo agitur, & res a Figura, quæ præsertim, ut hæc, sit apographa, dubia sit; non illum potius consulat, quam scalptores, aut credat hos; homines Anatomes imperitissimos, melius Auctorem, si Diis placet, quam se, suasque observationes Auctorem ipsum intellexisse? Verheyenii Figura exigua, & confusa est. At Verheyenii verba (hæc autem *locus* ille Verheyenii sunt) ad eam declarandam Figuram in medio illo Capite de industria secundum ejus litteras, & numeros, quos inter verba repræsentat, conscripta, plura sane, & perspicua sunt. Attamen Provocator cl. *propositum* Verheyenii *locum* considераturus, hunc deserit, & quasi ego Figuram dumtaxat memorassem, ad illam decurrit, & qui de inverso a me suorum verborum ordine queritur, mea sic invertit, ut ea *e limine* arripiat, quæ postremo loco erant examinanda. Multus autem ipse est, ut homines solent in mala causa, quem ego in optima non imitabor. Certum quendam ductum scripsi *Verheyenium vidisse maximo quidem orificio* 3. *hiantem, sed minus conspicuo, quia non, ut duo illa orificia priora, tuberculo prominebat*. Provocator, qui hæc quam sibi adversa sint, videt, Figuræ apographæ, imo propriis etiam quibusdam cogitationibus inhærens, *falsum* in ea dictitat, *orificium* 3. *maximum esse*; *falsum*, *minus conspicuum esse*; *falsam* denique esse meam ex eadem ut ipse ait, Figura *illationem*, *quod nempe Verheyenius hic intenderit potius orificia* 1. & 2. *quam orificium* 3. *tuberculo munita exhibere, quia scilicet prominentia magis vidisset*. Quid opus hic est cogitationibus, & *illationibus*, ut omnes cognoscant, uter nostrum intellexerit Verheyenium, cum verba illa mea ex his ipsis Verheyenii desumpta videant, qui de illorum trium orificiorum situ, & intervallis cum ex ordine docuisset, *prout*, inquit, *in Figurâ per numerum* 1. 2. 3. *expressum est. Quod magnitudinem spectat, supremum erat minimum, secundum majus, tertium longe maximum; licet hoc, quia tuberculo non prominebat, minus foret conspicuum*; de illis autem duobus aliis orificiis supra dixerat: *duo alia offendi orificia exiguis*

(*d*) Adv. III. pag. 57. (*e*) Ibid. pag. 58. (*f*) Adv. IIII. pag. 83. (*g*) Theatr. Anat. Tom. II. pag. 143.
(*h*) Pag. 58. 57.

ctis tuberculis in vesiculæ cavitatem eminentia 1.
2. Quæ ego Verheyenium *vidisse* affirmavi, Ver-
heyenius ipse diserte se vidisse, confirmat: &
erit qui alienis scalptoribus magis, quam Verhe-
yenio ipsi credat, hujusque *locum* a me *propositum*
deserat, quem tamen *locum* neque a nobis intel-
ligi, & pro se facere, susceperit demonstrandum?
Deserat autem? imo, ei *loco*, qui facta certe &
observationes continet, quasdam suas facile, si opus
esset, infirmandas, cogitationes longe anteponat.
950 Nam Verheyenius diserte docet, Ductum *e 3.*
(qui D. Medius est) *desinere 3. osculo: alium du-
ctum inferius* (qui est D. inferior) *cum primo* (qui
D medius est) *circa insertionem* concurrere, de-
nique Ductum *c.* 1. 2. (qui D superior est sive il-
le gemino quasi crure instructus) desinere in *duo*
illa *orificia exiguis tuberculis in vesiculæ cavitatem
eminentia* 1. 2. Cum hæc omnia sint ita certa,
& perspicua, ut quicumque legerint Verheyenium,
aliter ac nos retulimus, intelligere non possint;
Provocator, quasi Verheyenius *in descriptione con-
fuse* (sic enim ait) *aliqua* dumtaxat *de bis inser-
tionibus proferret*, non modo contendere non du-
951 bitat, sed *probavisse* se, credit, Ductui inferiori
D *attribuendum esse* osculum 2, oscula autem 1. &
3. *cruribus canalis superioris D ---- referri debere*;
perinde ac si ipse, non Verheyenius, istas ipsas a
Verheyenio diligenter habitas, observationes ha-
buisset. Si hæc quæ minime sunt ferenda, inve-
nire posset qui ferrent, invenire quoque posset qui-
bus probaret, non quod ipse, ut sibi commodum
est, comminiscitur, sed quod ego ex ipsis Ver-
heyenii observationibus, & descriptionibus objeci,
id *effictum* esse, & *sat inconsulte contortum*. Eis-
dem quoque probaret, ex hac Verheyenii Figura
ostendi illa de quibus me dubitare, professus sum;
quasi vero aut ea ex bove non esset, aut *minutas
etiam* illas, *ultimasque* Cystis radiculas common-
straret *ex ipsismet pori biliarii ramis exoriri*.
23 Neque fui dissimilis est in septimæ *objectio-*
952 *nis* examine. Ego quod objicio id Verheyenium
dico *ex parte descriptione, ex parte Figurâ eâdem
luculenter ostendere*. Ipse sic *festinat* ad *Figuram*,
ut *descriptionem*, non sine causa a me inculcatam,
omnino transiliat. Nam in Ductu illo D medio,
qui a Provocatore *non minus quam Ductus D in-
fimus, cyst-hepaticus appellatur*, cum tamen ante
tres, haud plures, versiculos aliud omnino sen-
tiens, eundem *infimum ductum D.* se *hepati-cysti-
cum dicere*, docuisset; in Ductu, inquam illo D
medio, id quod Figura haud satis ostendit, Ver-
heyenius præclare descripsit verbis illis: *Hic du-
ctus per totum tractum inter ramum & cæt.* Quæ
ad verba; si, ut par erat, retulisset; nihil ipsum
habiturum fuisse quod responderet, ostendunt ea
quæ respondet ad illam Figuræ partem quam sibi
953 manifesto adversari, negare non potest. Nam post-
quam *spinarum piscium* similitudine producta ean-
dem, hoc est Verheyenium, non obscure derisit
(quod quidem longe aliud est, quam ejus *lapsus*
modeste adnotare) satis esse credit ad objectionem
declinandam quod in altero Ductus superioris D
crure *contrariæ rivulorum insertiones* exhibeantur,
nimirum perexigua una aut altera lineola; quæ ta-
men neque in Lipsiensi Verheyenii Editione A.
1705. neque in Coloniensi A. 1712. invenitur.
Sed quoniam has ejus Auctoris Editiones, in
aliis quoque ab exhibita in Theatro Anatomico
Figura (*a*) discrepantes, supra haud memoravi,
& hic prætereo, illudque unum inculcabo, de
altero tamen crure illius ductus sibi multo cer-
tius, atque evidentius opposito nihil ipsum, ut
neque de maxime adversa descriptione respondere.
24 Quo minus mihi respondendum censeo de il-
lo, ut semel atque iterum vocat, *Paradoxo, con-*
954 *tra omnes humorum in animali circuituum leges*,
quod ipse ait, excogitato; quasi id ipsum, & quod
præterea fieri, sed *interdum*, & a *causa quapiam no-
va*, credidimus, venularum innumerarum observa-
tio non indicaret; nisi forte hoc numquam *cele-
berrimus* Professor animadvertit, quando ne illud
quidem videtur animadvertisse, majus esse pelvis
cavum ureteris cavo; neque enim *a minoribus in
majores cavitates* scripsisset *CUJUSLIBET excre-
mentitii laticis cursum dirigi*. Multoque etiam
minus respondendum censeo aut de meis quibus-
dam verbis, aut de octava *objectione*, quorum neu-
tra quorsum pertinerent, ipse intellexit, cum ta-
men omnes nisi ad ea quæ ex Verheyenio obje-
ceramus, respondeat, quantum hac prematur, in-
telligant. Quid, si alia præterea attulissemus? cum 956
ad ea quæ attulimus, nondum, ut ostendimus re-
sponsum sit: ex quo patet, num *inutiliter*, ut
ipse dictitat, *atramentum profuderimus*, & an *ef-
fictas* ipse, sed non a nobis, *objectiones everterit*,
quod primo loco in ista longissima Animadversio-
ne faciendum susceperat.
25 Nunc alterum sequitur, ut illos suos, de
quibus nos dubitavimus, Ductus *insignibus ulte-
rius observationibus, atque experimentis firmet, &
a quolibet dubitandi loco expediat*. Quid quæris? 957
A Galeno incipit *de HIS non quidem in Brutis,
at in ipso*, ut ait, *homine asseverante*, quasi inter
Doctos constaret, Galenum homines dissecuisse,
non quæ in bestiis viderat, ad homines transtulis-
se. Sed tamen num *de his* de quibus ego dubi-
tavi, ductibus, Galenus *asseveraverit*, alia ejus-
dem verba clarius ostendunt non in libris *de loc.
affect.* sed in libris huc aliquanto magis pertinen-
tibus *de usu part.* (*b*): ea inquit, *quæ ad jecur
est cystis, invisibilibus atque angustis prorsus fini-
bus vasorum a se ipsa in viscus immissorum* bilem
attrahit. Ego vero non de radiculis cystis an es-
sent, sed de earum finibus quærebam an ipsi quo-
que cum pori biliarii ramis manifesto communi-
carent. Galenus *invisibiles* pronunciat. Continuo
autem a *priscis illis ætatibus* ad hanc nostram 963
transcurritur, & a Galeno ad Collegam illum, qui
suum *erga* cl. Provocatorem *studium officiumque*
commemorat. Hic etsi mihi propter ætatem igno-
tus est, neque observationis suæ testes nominatim
ullos appellat, aut ex Præceptoribus suis, aut ex
Collegis; quos ego quidem præclare nossem; ma-
lo tamen cum officioso homine officiis certare, ei-
que, ut par est, majorem fidem, quam Tabulæ
sub ejus nomine propositæ habere. Nam ipse qui-
dem *biliferos ductus, Hepaticum*, inquit, *cysticum*, 964
*& choledochum, sed præsertim istum & primum
---- usque adeo dilatatos invenisse se*, scribit, *ut i-
psummet venæ portæ truncum amplitudine, seu dia-
metro superarent*. Tabula autem primum ex par-
te, ultimum multo maxima ex parte, Cysticum
vero totum angustiores illo trunco, & præsertim
Cysticum repræsentat. Contra, affirmat ipse, *eam
fuisse cavitatem* vesiculæ fellis, *ut vel ab unico par-
væ olivæ nucleo tota facile occupari posset*. At
multo ampliorem Tabula istam ipsam *cavitatem*
ostendit. Porro describit ipse *ad ejus fundum tu-
berculum quoddam*. Sed nullum Tabula verum o-
stendit prominensque tuberculum. Quæ etsi ita
sunt, non ego tamen sic ejus Amicum imitabor,
ut plus scalptorum negligentiæ credam, quam Au-
ctoris verbis, quem vel mihi ignotum cum ob ejus
Patriam, mihi grato in primis homini longe cha-
rissimam, tum ob meam erga omnes, quicumque
præsertim anatomicam rem amant, voluntatem,
& observantiam facile diligo. Unum est in quo
ipsum rogo, ut pro sua humanitate, & communi
veri studio excusatum me habeat, assensumque su-
stinere me, sinat; nam si vel ipsi mihi idem
quod illi, contigisset, assensum tamen sustinerem;
neque enim specilli, quantumvis *facilis*, trajectio,
cum per *spongiosam*, & *raram*, ut illam fuisse fa-
tetur, *substantiam* accidit, naturales potius, quam
manufactas indicat vias. Quod si nihilominus se il-
las demonstrasse sine ulla dubitatione contendat,
ejus

(*a*) Tab. LXIII. Fig. 16. (*b*) L. 5. c. 6.

ejus voluntati non repugnabo; neque enim ego inveniri has unquam posse, præsertim vi morbi dilatatis vasis, negavi; imo vero ultro scripsi, *fieri posse, ut hæc omnia in ipso homine retegantur.* Longe autem aliam agendi rationem cum longe aliter agente cl. Provocatore sequar, necesse est.

Descriptionem hic non memorat, sed *nitidam* dumtaxat *figuram* --- *egregie ulterius hæc vasa ostendentem*. Lectores igitur, vel me tacente, istam inspicient Figuram, & cum hæc vasa neque ad vesiculam pervenire, neque, quod caput est, cum pictis in ea foraminibus communicare, perspicient, tum illud primum intelligent, quam facile quæ sibi conducunt, cl. Provocator affirmet, deinde vero si hanc magnam Tabulam sollicite adjunxit tanquam *egregie ulterius hæc vasa ostendentem*, hæc autem, vel dilatatis impense vasis, ne illa quidem ostendit, quæ ejus superior Tabula, vasis secundum naturam se habentibus, aliquanto clarius proposuit; quid cautius de toto hoc negotio interea habendum sit, per se facile existimabunt.

26 Neque id minus existimabunt, cum ea quæ subjiciuntur, diligenter contulerint. Nam missis Amstelodamensium *amplis*, ut vocat, harum viarum *iconismis*, qui tamen uno, quod sciam, eoque perexiguo, plures non sunt, missis etiam plerisque eorum quæ in bestiis pariter, de quibus nunquam dubitavi, Verheyenius, & Bohnius tradidere, mox quædam deprehendent quæ eidem Bohnio nimis fidenter adscribuntur. Velut illud: *per styli, &*
958 *liquefactæ ceræ introductionem enunciat attigisse anastomoses canalium cystidis, non tantum cum majoribus hepaticis ramis, sed insuper cum minimis;* nam *minimos* non memorat Bohnius. Velut illud: *compresso folliculo fellis & cæt.* quæ verba quidem Bohnii sunt, sed ad notissimos omnibus hepatici ductus ramos, non ad eos de quibus Provocator agit, pertinentia. Velut illud in primis: *In his omnibus* (idest *in HUMANIS* etiam *cadaveribus*) Bohnius *non tantum cystica hæc peculiaria vasa, cystidi, ac hepatico ductui intermedia, manifeste patefacit, sed DUPLICATUM vasorum genus, seu cyst-hepatica, atque hepati-cystica non obscure designat, discriminatque.* Nam quomodo ea Bohnius in homine *manifeste patefacit*, qui dumtaxat, ut infra asseritur, *auguratur*, quod & nos
961 fecimus, *quosdam intrinsecus latitare canales intermedios, qui ipsi hepatis substantiæ immersi, inter hepaticum porum, & vesiculæ cervicem mutuum asservent commercium;* vel quomodo *duplicatum vasorum genus non obscure* discriminat, qui *insertionem* in *minimos* ductus hepatici *ramos*, ut hic asseritur, non memorat, neque *multiformem* illam *anastomosim*, ut in uno eodemque subjecto, sed ut in variis proponit, neque demum (ne persequar cætera perperam a Provocatore supposita) *orificia* esse, tradit, quod sciam, *aut recte, aut oblique in folliculum producta*, sed de omnibus universe scribit *obliquo satis tractu tunicas penetrantia*, diserteque negat, *suspicari convenire*, alium bilis esse motum, quam ab hepate; non igitur contrarium ad hepar motum agnoscit, aut probat; recte, an secus; nihil ad me qui in nullius unquam verba juravi; certe contra cl. Provocatorem,
959 qui hic illum quasi sibi adstipulantem *obtrudit;* mihi illud satis, ut quibus in locis tamquam ipsi adversantem objeci, in iis ne adstipuletur.

27 Ventum est ad *insignia* illa, quæ titulus hujus Animadversionis pollicetur, *experimenta*. Sed cum pleraque jam vel apud unum Bohnium legebantur; tum omnia ejusmodi sunt, ut quicumque novit, vel ut ex cunctis hepatis particulis, & quod consequitur, ex iis etiam quæ vesiculam fellis contingunt, radiculæ hepatici ductus proveniant, vel quam facile, imo, ut noster alibi scri-
101 psit, *ordinarium* sit, bilem vel per se e tunicis vesiculæ exsudare, & vicina inficere, is eorum omnium quæ in homine, plerorumque etiam quæ in bestiis habita sunt, experimentorum vim non solum eludere, verum etiam, idque jure, in dubium revocare possit. Verum quid in his omnibus tempus trivit quæ hactenus ostensum est quam vel dubia, vel non ad controversiam nostram sint pertinentia; aut quid ex suppposita nobis, ut in loco ostendemus, alienissima sententia, conatur *obtru-* 961
dere, nos ista ipsa quæ negamus, *aperte, ac necessario fateri?* quid, inquam, sic tempus trivit, cum perpaucissimis verbis, si vera sunt quæ demum subdit, obtinere omnium assensum valeat. *Hos canales*, inquit, *sæpius in homine se explorasse, & ostendisse*. Viros igitur nominet peritia, diligentia, auctoritate dignos quibus fidem habeamus, & quibus ipse (ut mea cum Præcl. Mangeto disputatio requirebat) ante primam *Hepaticæ Historiæ* editionem ostenderit. Nam quod se unum, & annum memorat 1720; nihil agit. Ipse quidem, ut sæpe, ut graviter aliis in Figuris aut alios, aut se ipsum fefellerit, a me alibi demonstratum est; neque hæc ego vasa unquam negavi, imo aperte scripsi (c), inveniri inposterum posse; quanquam in hac ipsa Figura quæ me dubium faciant, alio in loco (*) clarius ostendam. Attamen si vere *sæpius* hæc *exploravit;* cur me, aliosque dubitare, adhuc sinit? Satis erat, ut administrationem anatomicam proponeret, quam sequentes, nos quoque illa explorare possemus; præsertim cum ejus tradendæ *munus indeclinabile esse*, alias (d) pronunciaverit, *Anatomici, qui primus partem aliquam demonstret?* Nam quod *iisdem ac in brutis adhibuerat, tentamentis usum* se, dicit; vel ista *tentamenta* eadem sunt, quæ aliis sunt nota; his autem cæteri, & in his summi, ac diligentissimi Anatomici nihil se in homine profecisse fassi sunt; vel nova quædam sunt atque aliis incognita; hæc autem secundum ea quæ ipse pronunciaverat, effugere non potest quin recte atque ordine proponat. Cum proposuerit, tum ut alias ejus administrationes, atque utinam meliore eventu, experiemur. Neque enim speret, ut illi Cheseldenii observationi de qua supra vidimus, acquiescamus, aut aliis duabus, quæ ut multo minus huc attinerent, ne ipse quidem ignoravit.

28 Undecima sequitur Animadversio, cui similes si plures scripsisset, majorem certe laudem sibi erat pariturus. Non modo enim, quod ait, verum est, *ingenuum, honestumque pudere Hominem non posse pro veritatis ditione mutare consilium;* 974
verum insuper hæc peculiaris laus est quam sibi vindicare potest qui erravit. Scilicet in hac Animadversione, *ea ipsa moderatur, imo retractat*, quæ cum in prima, tum vero etiam in hac Editione docuerat sive musculosum vesiculæ fellis sphincterem affirmando, quem hic negat, sive ejusdem valvulas negando, quas hic affirmat. Rem præterea ex parte fatetur quam ego in Advers. V. (e) neque tunc primum, animadverteram, *paucas ipsum, nec satis diu pertentatas observationes consuevisse in medium adducere*. Hic enim diserte scribit, *uni aut alteri observationi, a se in felleis folliculis, cysticisque ductibus, valvulosa forte fortuna habitudine destitutis institutæ impensius fisum fuisse.* Laudo, quod vera hæc fateatur, non minus laudaturus, si alia pariter vera fatebitur, nonnullaque in primis his consimillima, de sphinctere scilicet quem in fine Ilei esse, affirmavit, & de valvula, quam ibidem negavit.

Quod si mihi forte hanc, nunquam tamen a me quæsitam, laureolam non vult concedere; at Gravissimo Professori Heistero concedat, a quo non duobus verbis, ut de his valvulis cysticis, quas Provocator *imaginarias* vocaverat, sed tota *de Valvula Coli* Dissertatione monitus est. Hunc enim, tametsi supra in hac ipsa Edi- 108
tione (quod in me dictum gloriæ ducerem; in ejusmodi Professorem, ac utriusque nostrum Amicum, ferre

(c) Adv. III. pag. 57. (*) Vid. Epist. I. Art. 38. & seq. (d) Duct. Lacr. (e) Pag. 5.

104 ferre non possem) *quam maximæ expectationis Virum* non veritus est appellare, quasi Anatomicum adhuc præ se adolescentem; tamen; ut alia nunc omittamus; quicumque ex iis quæ supra a nobis scripta sunt, colligent, nostrum istum, seniorem adeo, ut sibi videtur, Anatomicum vix uno ante Præstantissimum Heisterum anno esse natum, neque præterea ignorabunt, anno adhuc 1722. ut inter Ordinarios Professores tandem aliquando recenseretur, laborare debuisse, cum tot ante annis inter Ordinarios Professores jure meritoque Heisterus esset evocatus; nihil Nostrum facere indignum se judicabunt, si ut in hoc, ita aliis in locis *hujus Auctoris diligentiæ lubenter se referet*.

29 Verum in proxima duodecima Animadversione id tantum abest ut faciat; quædam ab Heistero, imo ab aliis etiam Anatomicis non probata, inculcare adhuc, & tueri connititur. Primum namque cum adversus omnes, quantum quidem in præsentia memini, omnium ætatum Anatomicos ipse tradere non dubitasset, musculosam vesicæ urinariæ tunicam, non mediam esse, sed extimam, atque ita extimam, ut peritonæum hanc compingens, *plano ulterius obtegatur musculari;* cumque ego id a vero alienissimum esse, ostendissem; Solertissimus Heisterus, utroque nostrum perlecto, ne transversum quidem unguem in altera Compendii sui editione a communi recessit sententia; Egregius autem alter Anatomicus Santorinus, cum errores alios cl. Provocatoris redarguat, huic errato habere tantum honorem noluit, ut iterum confutaret, sed *ceu nulla animadversione dignum, missum facere* se dixit (*a*), isto vesicam *plano ulterius obtegi musculari*. Hæc cum ita sint; Noster primo errore non contentus, alios non leviores quasi in ejusdem defensionem addit, cumque in primis, quod *humani* quoque *uteri* (quem inter ve-
980 *sicas* cum *singulis intestinis* recenset!) *extimam faciem præcipue occupent musculares fasciculi* : neque satis intellectum, ut solet, Malpighium, in suas trahere partes conatur: & quasi peritonæi,
981 uterum investientis, lævem illam extimam faciem numquam vidisset; *muscularibus lacertis*, hoc est, ut definiisse *muscularem substantiam* videtur, *fibris superficie asperis, scabris ac veluti nodosis*, uterum, aliaque ejusmodi *promptuaria* affirmat *ditari inpri-*
983 *mis extrinsecus positis, seu liberioribus, veluti qui per unam saltem faciem ab alio nectenti involucro non implicantur*. His; atque aliis ejusdemmodi de urinaria etiam vesica positis, tanquam certissimis
984 planissimisque, non dubitat scribere, *quam inanes* nostræ *objectiones sint, quemque cordatum posse vel solum legendo dignoscere*. Ego vero non dubito, ne ipsum quidem dubitare, fore ullum tam excordem quin sentiat, me in illis cunctis objectionibus nihil aliud egisse, nisi ut homines intelligerent, maluisse me alia omnia credere quibus ipse forte deceptus esset, quam id ipsum tam abnorme quod nunc confirmat sublata omni fortuiti erroris excusatione, ab eo revera Anatomicis *obtrusum* fuisse. Itaque si meas illas objectiones *inanes* esse vult; sunto, sic tamen ut omnes intelligant, meas non tam objectiones, quam gravissimi ejus errati excusationes *inanes* esse. Quæ cum ita sint; non ero amplius tam ineptus, ut pro meis illis objectionibus propugnando, *invitum*, ut ait Flaccus, *servare laborem*. Hæc tantum addam: me non *finxisse illud non intelligere*; quod sic quidem, ut ipse scripserat, non posse intelligi, demonstra-
985 vi: me non *in rei veritatem remis velisque* quod *obtrudit* ipse, *niti*, cum illa ostendere quæ tunc candide scripsi, tum vero alia quotiescumque tu, Vir Doctissime, jubeas, a me de vesicæ anatome producenda (*b*): me pro rubicundo *subalbidum colorem in musculis* non *videri* posse *instituere*, neque *ut ad subalbidum colorem mediam vesicæ tunicam quoquomodo conducam*. *invisum omnibus colorem eidem tunicæ accommodare*, qui de fibris carneis, quantum ad vesicam *sæpius*, & in parte attinet loquar, & Falloppii (*c*) Incomparabilis Anatomici verba proferam in illa vesicæ tunica *non ita rubicundam carnem, qualem in musculis* ; *sed SUBALBIDAM* (quomodo Bauhinus (*d*) quoque loquitur) diserte ponentis: ad me necessario non attinuisse verba facere de tunica *universe atque uniusmodi & æqualiter, undequaque subrubente*, qui *cutaneum musculum* refutarem, *qui tanquam rete esset, non tamen ex æqualibus fibrarum fasciculis compositum, sed summâ quaquaversum irregularitate distributis, coeuntibus, aut intersectis* ; *quibus membranosa peritonæi expansio in fulcimentum inseruit*; sic enim tunc scripserat, qui nunc ea, qua solet, constantia, *æqualiter, & undequaque* scribit *rubere extimam urinariæ vesicæ tunicam*, &
quidem a fibris *in quosdam determinatos ordines*, 981
atque fasciculos dispositis : contra, meorum *verborum* nullam esse *discordiam*, nisi apud illum, 986
qui vel ex eo quod *extimæ vesicæ tunicæ* nondum *culter admotus sit*, arbitratur, *consequens* esse, *sanguinolentas alias partes ad ipsius contactum apponi* non potuisse, vel de duobus ruboribus, diversas inter se causas habentibus, non intelligit me verba fecisse.

30 Nam de cæteris quæ sequuntur quid dicam? „ Judicabunt, inquit, Lectores, si *in fibris carneis statuendis rubori tribuendum non sit*. „ Imo vero judicabunt quam deceat aliorum verba, alia præsertim litterarum forma producendo, sic mutilare, ut absurda esse videantur; neque enim ego ita scripseram; sed ad hunc modum (*): *omnino enim in fibris carneis statuendis NIMIUM tribuere rubori videtur*. Sed nisi istud *nimium* abstulisset; ea quæ subjicit, contra nos addere non potuisset. Cætera quæ de vesica, & ligamentis Coli intestini subjiciuntur, alio in loco (*e*) examinabimus; quæ vero de Auctorum toties inculcatis *Lapsibus*, infra expendemus. Postremo de meis quibusdam, quæ cum haud satis unus ipse intelligat verbis,
valde obscura, & *intricatissima* esse existimans, *le-* 987
pidum nobis *lusum instituit*, quasi *herculeas* nescio quas *rationes*, iisque *anatomicas inauditas res* do-
cere contenderem; de iis, inquam, verbis, *hu-* 984
manissimo illo suo, supra dato, responso utar, nimirum *meos ego deprecabor Lectores ut eidem locum illum meum explicare faveant*. Ubi id fecerint, tandem aliquando cognoscet, neque in nos cadere, quæ duobus subjectis exemplis, putat, & ut melius est latine nihil scribere, quam ea scribere, quæ intelligere nemo possit, sic melius esse nihil ad latine objecta respondere, quam ab aliis omnibus intellecta, in respondendo non intelligere. Iidem Lectores docere poterunt, quanto gra-
vius, & graviore quidem in genere, mox laba- 988
tur, qua de re ego quoque aliquid in extrema hac Epistola coactus attingam.

31 Illud unum hoc in loco non prætermittam, quod; ut ad hujus Animadversionis initium redeam; non mihi modo, verum etiam Professori Experientissimo, cui melius fuerat hic quoque cedere, Laurentio Heistero, aliisque Anatomicis adversatur. Heisterus namque utriusque nostrum perlectis scriptis, judicium hoc tulit (*f*): *Bianchus in Mangeti Theatro anatomico novos vesicæ musculos, elevatores & depressores, describit, pag.* 414. *& seq. eosque duabus Tabulis delineat* . *Verum a Morgagnio in Advers. Anat. III. pag.* 75. *usque ad finem, refutatur*, vel, ut alibi (*g*) apertius loquitur, *nervose refutatur*. Atque Anatomicus alter exercitatissimus, Doctissimusque Jo. Dominicus Santorinus (*h*) de iisdem Provocatoris Musculis diserte hæc scripsit, *se in nulla unquam incidisse cadavera (etsi plurima præ cæteris selectiora, atque ad Anatomen aptissima, ob hanc potissimum rem dissecuerit) quæ istiusmodi musculos obtulerint*.

Contra autem cl. Provocator affirmat, se eosdem musculos *& Bononiæ semel, iterumque in Noso-*

soco-

(*a*) Obs. Anat. c. x. (*b*) Vid. Epist. I. Artic. 57. & seq. (*c*) Obs. Anat. (*d*) Theatr. Anat. l. 1. c. 31.
(*) Adv. III. pag. 76. (*e*) Vid. Epist. I. loc. cit. (*f*) Comp. Anat. ad n. 347.
(*g*) Progr. de Inv. Anat. Edit. in 4. (*h*) Obs. Anat. C. X.

Jocomio Mortis Publicis illius almi Archigymnasii Præclarissimis Professoribus plurimis, atque studiosorum coronæ amplissimos ostendisse, & in suæ R. T. Universitatis Theatro publice quotannis ostendere. Melius in rebus quas nemo adhuc nisi ipse, potuit invenire, fecisset, si ex alterutra *Universitate* eos qui non ostensioni tantum, sed fideli, Juculentæque Anatomicæ administrationi interfuissent, *Præclarissimos* Professores nominasset. Nam ut Professoribus ostendisse, credamus; æquum tamen est, ut sciamus, & quomodo, & quibus ostenderit, ut puta, si de Bononiensibus sermo sit, *Honorariis* ne an *Ordinariis*. Etsi enim in utrisque Viri Peritissimi esse possunt; longe tamen magis alii ab aliis in ea Nobilissima, ingentique Professorum numero abundantissima Academia differunt, quam Provocatoris Typographus videtur credere, qui ipsum ex *Honorario* dumtaxat, creavit repente (*i*), si Diis placet, *ORDINARIUM in Bononiensi Archigymnasio Theoricæ Medicinæ Professorem*. Igitur cum aliquos nominaverit, tunc ea quæ Præstantissimus, Gravissimusque ex Bononiensibus Professor negat, ipsique adeo per litteras vidisse negavit, tunc inquam, ex aliis etiam universa, & singula, quæ ad totam illam administrationem pertinent, sciscitari poterimus; in his illud quoque, num Depressores vesicæ musculos ostenderit, ut in impugnata a nobis descriptio-
44 ne, an ut postea in VI. Anatomica Oratione indicavit. In hac enim scribit: Urethræ *transversales, seu potius urinariæ vesicæ depressores musculos Bidlous* illustravit. Descriptionem autem illam quicumque cum Bidloi Tab. XLVII. Figura 5. hujusque explicatione comparaverint, cum quantum hi ab illis differant musculis, intelligent, tum vero magis magisque de refutatis a nobis universis cl. Provocatoris musculis dubitabunt.

32 Hæ tamen, atque aliæ a nobis merito confutatæ res illæ sunt quas in proxima jactat XIII. Animadversione. *Ego vero* inquit, *qui rebus non verbis studens, non ad hunc locum solummodo, sed universe alibi, quodlibet, quod velit, oratoriæ de-*
991 *clamationis privilegium Censori nostro cl. ample dimitto; & concedo & cæt.*; quasi vero non ipse esset, qui in notatis ibidem (*k*) a me locis bili haud obscure mentem affingeret, ac Antiquorum Codicum infelicitatem deplorans, ipsos induceret contra *Recentiores nostros, turpissima*, ut ait, *ignorantia obcæcatos*, opportunissime in Anatomico ac Medico libro *Stylo historico*, ut pollicitus erat, conscripto, declamantes, vel quasi ego, non ipse, usque adeo aut vires exiguas, aut alias occupationes ignorarem meas, ut Oratoris titulum aucuparer. Egone tantum mihi sumerem, ut *Orationes* scribere, & *Orationum* magnifico titulo mea qualiacumque scripta ornare auderem? Utinam muneri par essem meo, & in anatomicis descriptionibus, quæ *omni ornatu orationis quasi veste detracta* nudæ esse debent, *puram* illam assequerer, & *illustrem brevitatem*, qua Tullio (*l*) opinor auctore, *nihil est in historia dulcius*. Nam quod eos Anatomicos *qui volunt hanc calamistris inurere*, ego quoque *ineptos* putaverim, illa ipsa verba satis ostendunt, quibus ego non in describendo, sed in aliena descendentis bilis descriptione notanda, aliisque ejusmodi usus sum. Itaque nec se mecum facere, nec in quem diceret, animadvertit cl. Provocator, ubi (*m*) tot descriptionum oblitus suarum, in eos declamavit Anatomicos, qui idem facerent quod ipse fecit, in eo, inquam, loco quem verba hæc excipiunt (*n*) *Redeo ad te, humane Cadaver*, neque post multo ea subsequuntur: *vobisque cordi sit illud Celsi*: ,, *Ne fluctues* ,, *semper in medicis conjecturis, firma te Anato-* ,, *me*: ,, quæ verba ita Celsi dici possunt, ut *humanus Cadaver*. Quorsum hæc? eo nimirum ut intelligatur, assentiri nos quidem cl. Provocatori, in nova Præfatione eos *medicos scriptores* jure meritoque improbanti, *qui seligendis vocibus tam avide incumberent, ut neque literulam scribere latine auderent, quam in Calepinis & Nizoliis (quos semper in manibus versarent) non consuluissent*, &
qui alia quæ ibidem, atque alibi recenset, tandiu, 216
ac tam assidue facerent, ut *quod studium Medicis disquisitionibus vertendum est, idem totum aut plurimum elimandæ, volutandæque diutius elocutioni, ac seligendis voculis impenderent*: Neque tamen a nobis iisdem qui ejusmodi homines improbaremus, probari vicissim posse Anatomicum, aut Medicum qui latine scribere auderet priusquam saltem subjectum suum ut puta Anatomicus *humanum Cadaver* recte dicere latine didicisset (*o*), ac non modo *in locutionem Ciceronis, Cæsaris, Terentii, Livii*, ne iis quidem annis qui hisce, ut fieri solet, studiis ab aliis tributi sunt, *inquisivisset*, sed nunquam Celsum, latinum Hippocratem, cujus sententiis in scribendo uti vellet, tandiu saltem inspexisset, ne pro ejus elegantissimis verbis verba nescio cujus afferre posset. Neque enim horum alterutrum est *leve quidpiam & fere inane*, qualia ego quoque *prudentiæ esse* fateor *detractioni, & invidiæ*, non timendis tamen a quocumque scriptore malis, *concedere*; Sed tam grave est, quam justæ erga Lectores reverentiæ, quam *prudentiæ* ipsi deesse, præsertim si ita scripta *Orationes* inscribantur, & de his illud diserte jactetur (*p*): *Hæ nempe mutæ litteræ diutissime loquentur. Rebus*, inquit, *non verbis studeo*. Quid? Hippocrates, Celsus, Galenus, summique alii Medicinæ scriptores in sua quisque lingua probatissimi num rebus forte non studebant, aut cum rebus studerent, idcirco in verbis arbitrati sunt licere sibi esse, non dicam ita negligentibus, ne tantam elegantissimis Scriptoribus injuriam faciam, sed parum duntaxat diligentibus? Verum enimvero sic utplurimum rem se habere animadverti, ut qui nihil omnino quemadmodum scribant, laborent, iidem non multum laborent quid scribant. Itaque si ex Provocatore cl. *Res*, *Res*, inquam, illas, quibus unice *studuisse* se affirmat, quæramus; respondet quidem (*q*), *certe non exigua, & non pauca --- in Humani corporis provinciis --- assequutum se fuisse, & lineam aliquam, eamque non minimam ad Humanæ hujus Mappæ expoliendam formam adjecisse*. At si per nos ipsos tot istas, & tantas *Res* in cadaveribus inquiramus; tum vero facile apparet, non multo plus ipsum *rebus*, quam verbis *studuisse*. Verum id & alias satis ostendimus, & quandocumque nobis placeat, ostendere magis magisque poterimus. Sed fortasse *Res* istæ suæ neque *minimæ* neque *exiguæ*, neque *paucæ* illæ sunt quas est editurus, secundum ea quæ in Præfatione editionis I. magnifice quidem spoponderat: *cursus*, inquit, *mei Anatomico-pathologici --- triginta sectiones --- dabunt præcipue Cerebri, --- Lienis, & Thymi structuras, ususque germanos, --- ministeria glandulæ Thyroideæ, & aliarum bronchialium, earumque vasa excretoria. --- Venient postmodum a tergo opuscula varia --- de morbis vernis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus & cæt.* Verum post annos duodecim *Anatomicam* habens *Orationem* (*r*), priora illa quæ se deprehendisse, tunc jactaverat, *suam hactenus qualemcumque operam, & diligentiam effugisse*, confessus est. *Quid enim*, inquit, *vero proximum, quid densâ illâ circumjectâ caligine satis detersum proferrem de structura Cerebri, de Thymi, lienis, --- Thyroideæ glandulæ, ac plurimarum conglobatarum, aliorumque membrorum potestatibus, --- quid tandem de tot aliis, ignotis hactenus, diuque fortasse ignorandis, Humani corporis partibus?* Quod vero ad morbos illos attinet; quæ res longe facilior est; sibi nunc quidem *vi-
detur suam satis fidem liberasse --- de Morbis, ver-* 784
nis, æstivis, autumnalibus, & hyemalibus; & tamen

(*i*) Vid. Orationum Titul. (*k*) Adv. III. pag. 52. (*l*) De Cl. Orat. (*m*) Orat. III. pag. 23.
(*n*) Ibid. pag. 24. & 25. (*o*) Huc adde ex pag. 970. Hist. Hepat: *Porro ex cadaveribus, QUOS, Bononiæ dum degerem, in Mortis Xenodochio dissecabamus & cæt.* (*p*) in Epist. ante Orat. I. (*q*) Orat. VI. pag. 46.
(*r*) Ibid. pag. 47.

men quos *duntaxat* morbos spectaverit, quosve omiserit, hæc verba indicant ei tractationi præposita: *Sed quoniam biliosas duntaxat epidemias exa-*
717 *rare statuimus, ideo prætermissis hyemalibus morbis & cæt.* Quo igitur modo in universum *de morbis*, speciatim autem *de hyemalibus*, *suam satis fidem liberasse* se, existimat, vel quomodo tot illa alia, & tanta, quæ postea se juxta cum omnibus ignorare confessus est, in ea Præfatione promisit, nisi utrobique studuit, non *rebus*, sed *verbis*: quibus quidem alibi quoque ipsum vehementer studuisse, nobis quam facillimum esset ostendere, nisi planum facere præstaret, idem prorsus egisse in hac etiam XIII. Animadversione, ubi
102 incassum pro eo propugnat quod scripserat: *indubitabilem* esse *digressionem in cystim totius pene liquidi, ab hepate versus intestina per porum biliarium excurrentis?*

33 Nam certe quæ nunc argumenta addit, ne ipsum quidem puto existimare ad rem pertinere.
990 Quid enim mihi *Salamandra*, quid *Rana piscatrix*, quid *Xiphia*, quid *Vipera*, quid aliæ narran-
& seq. tur vexatæ inprimis & dilaceratæ viventes bestiæ, qui de homine potissimum, & secundum naturam disputaverim? præsertim vero quid *Columbi*, quasi hæc quæ producuntur, sed minime intelliguntur, Galeni verba: *Columbi vesicam jecinori adjunctam perinde ac aliæ quædam animantes non habent*; vesicam fellis Columbis tribuerent, non; ut anatome ostendit, & quod mirandum est, Pro-
1010 vocator cl. alibi confirmat; adimerent. Deinde quid hæc omnia, atque tot alia cunctis notissima, & in his rariores quoque illæ cystis fundi in nonnullis interdum hominibus a jecinore disjuncti Ruyschianæ observationes? quid hæc, inquam, omnia sibi volunt, nisi id quod Cel. Ruyschii verbis dicitur: *vesiculæ contentum maxima ex parte per ductum cysticum advenire?* Hoc vero neque mihi unquam in mentem venit ut negarem, neque illud est quod Provocator cl. probare debet. Longe enim aliud est, vesiculæ bilem pene totam ex hepatico meatu per cysticum advenire; ac bilem per hepaticum meatum ad intestinum descendentem, *pene totam divertere in cystim*. Hoc ipse *indubitabile* esse, affimavit; negavi ego; illud alterum docui semper, & adhuc doceo; ut vehementer mirer, cur mihi oppositam sententiam affingat, nec vero hic solum, sed ubicumque venit ipsi in mentem de efficto, ut sibi commodum est, quem ipse appellat, Adversario suos illos imaginarios triumphos agere. Nam ut omittam quandam ejus latinam ad Amicum Dissertationem A. 1720. a me visam, in qua etiam aliis quibusdam Amicis suis ita se venditabat, ut eorum quæ Amplissimo Lancisio promiserat, satis memor non vi-
961 deretur; nonne supra (ubi de hepaticysticis ductibus) nonne infra (ubi de cystis ipsius glandu-
1090 lis) me convicisse prorsus, somniat, propterea quod *bilis ingressum in cystidem per cysticum ductum omnino denegem*; idque in *Adverf. III. Animad.* 25.; in qua tamen, ut omnes, vel silente me, vident, semel, iterum, sæpius inculco, *indubitabile* non videri mihi, non jam bilem ex hepatico per cysticum ductum vesiculam ingredi, sed *bilem ab hepate ad intestinum* descendentem *PENE TO-*
994 *TAM divertere in cystim*. Neque ego, quod sciam, *valvulosam cystici ductus constitutionem*, neque contra eum quem agnosco, bilis moderatum motum, illa alia de quibus tamen in loco videbimus, commemoravi. Illud quidem nunc miror, cum qui
974 tandem aliquando istam *valvulosam cystici ductus constitutionem* non esse, ut scripserat, *imaginariam*, agnoscat, cum qui *per* istam fateatur in *non pau-*
970 *cis* vesiculis *multo majus plerumque accidisse impedimentum* sive styli, sive aquæ transmissioni a bilario *poro in folliculum, quam a folliculo in porum*, eum tandem qui *per* istam fieri contendat, *ut bilis neque tam libere, rapideque a biliario poro*
971 *in cystim descendat; neque tam facile subitoque a cysti in hepaticum, atque choledochum erumpat*; ne-

Morgagni Epistola Anat. II.

que enim expedire, folliculum felleum tam cito repleri; neque tam cito vacuari; eum, inquam, qui hæc omnia jam agnoscat, & scribat, miror, illud adhuc sine *omni dubio* defendere, quod cum ea omnia ignoraret, aut negaret, posuerat, *bilem vi-* 990
delicet per hepaticum ductum versus intestina conti- 991
nenter derivatam, digredi pene totam per cysticum ductum in folliculum felleum. Esto enim, hoc *indubitabile* tunc crediderit, cum bilem in folliculo *libere congregari*, arbitrabatur. At quomo- 110
do *indubitabile* nunc credit, quando hujus rei istud *multo majus* in *non paucis* vesiculis *plerumque impedimentum* agnoscit? Eodem opinor modo, quo cætera ista quæ nunc contendit, cum iis cohærent quæ alibi affirmavit: per ductus cystici *amplitudinem non pedetentim, & successive vesi-* 107
culæ exonerationem fieri, sed subito & impetu quodam, per leges mechanicas patere. Sed hæc ipse viderit. Ego sane ut quæ non scripsi, tueri non debeo, sic quæ scripsi, & agnoscere, & tueri non dubito.

34 Nam *pene totius* bilis in vesiculam descensum esse *indubitabilem*, ad idque *convincendum* esse *nervosissimas*, quas memoraverat, observationes, hæc vero me negavisse, & adhuc negare, confiteor. Nam in prima observatione, quantæ sint vires obliquæ insertionis, & carunculæ ductus Communis, neque pro certo definiri satis potest, 995
& ipse fatis esse exiguas, indicat, qui res aut easdem, aut, quod omnino effugere non potest, 996
similes, sed certe, ut ipse posuit, minimorum ductuum orificiis præpositas, idem, aut simile quid præstare, non concedit. Secundam observationem non esse perpetuam, nunc aperte fatetur, mutatis, neque hic solum, contra atque in Præfatione pollicetur, verbis: præterea ad primum quod animadvertimus, sua illa interrogatione respondet nihil; ad alterum etsi ita respondet, ut de alio ac loquebamur, intestino jam loqui videatur; tamen utcunque ipse intelligat, numquam ego negavi, quo minus, vi fortasse etiam morbi, per communem ductum, bilis in intestinum possit effundi, eo plus in vesiculam divertere cogi, sed num hinc sequitur *indubitabile* esse bilem *pene totam* secundum naturam eo divertere? De tertia obser- 997
vatione quod nondum in homine sit luculenter confirmata, satis supra dictum est; & quando erit, ad bilem pertinebit sane per alios ac cysticum, de quo disputabatur, ductum in vesiculam comportatam. Ad Quartam denique, & quintam observationem, cum ipse contendat, his illud ostendi quod nunquam a nobis est negatum, nihil profecto est cur quidquam iterum notemus, præsertim cum ea quæ Cl. Provocator respondet, hic quoque, ut ubique, talia sint, ut eorum infirmitatem Lector quisque per se possit animadvertere.

Nam quartam certe observationem ego dixeram *judicio gravissimi ejus Auctoris Bohnii, nihil aliud probare, nisi a ductu hepatico aliquid bilis folliculo infundi*. Provocator autem fidenter Lectorem rogat, ut Bohnium consulat; quasi vero Bohnius (a) in laudato ab utroque nostrum Progymnasmate XVII. diserte scriberet: per eam observationem *omne dubium tolli*, quod per canalem hepaticum descendens bilis pene tota in folliculum divertat, non, ut ego fideliter retuli quod *a ductu hepatico ALIQUID fellis folliculo infundatur*: quam sententiam Bohnius, tanquam summam omnium illarum observationum, ad oram quoque sic iteravit: *A ductu hepatico ALIQUID bilis vesicula recipit*. Quintæ autem observationi quorundam videlicet animalium, vesiculam ab hepate prorsus disjunctam habentium, cum ego aliorum vicissim observationem opposuerim, quorum ductus cysticus, & hepaticus seorsum pergunt, & seorsum intestinum pertundunt; ipse quidem ignorare se, ostendit, tum quænam hæc sint animalia, tum quantam hæc 998
vim habeat objectio. Sed eruditi Lectores ea quænam sint, ex Blasio, Malpighio, Redio, aliisque, & in his ex eodem Bohnio in eodem laudato

D

(a) Circ. Anat.

dato Progymnasmate non ignorant neque nesciunt in
quibus cysticus ductus omnino sejunctus sit ab he-
patico, in iis certum esse, bilem ex hepatico per
cysticum in vesiculam non ire; in iis autem quo-
rum vesicula ab hepate prorsus sejuncta est, in iis
tamen non esse *indubitabile*, *potissimam hepatici
ductus biliarem sarcinam ad eandem vesiculam defer-
ri necesse esse*, præsertim si *difficilis*, *longa*, *accli-
vis*, vel *retroversa*, & una denique ad hanc via
sit; contra facilis, neque raro multiplex ad inte-
stinum, quæ res nimirum non illud indicant, de
quo nunquam disputavi, esse præterea aliam ad
folliculum viam, sed hoc quo de agebatur, atque
agitur, satis indicant facilius esse majorem bilis
partem in intestinum eorum animalium, quam in
folliculum ire. Hoc enim est quod ipsum urget,
hoc quod ejus *rebus refragatur*, utcumque tergi-
versetur, & *se fatiget*, ac *clamitet*. Nam contra-
rium ipse *indubitabile* esse, asseruerat, & per istius-
modi *nervosissimas* observationes magnifica Geome-
999 trarum formula, probatum esse, pronunciaverat,
ut adhuc, vel in *homine* ipso, pronunciat. Quod
si id forte in iis animantibus probare potuisset;
num continuo in *homine* in quo longe alia bilio-
sarum viarum est dispositio, probasset? Certe ego
ab ea viarum dispositione quæ in objectis a me
animantibus observatur, non deduco, ut ipse in-
terpretatur perperam, similem esse oportere stru-
cturam, similemque bilis cursum in iis quæ ipse
memoraverat, animalibus, imo illud in quo obje-
ctionis vis potissima est, deduco: tantum abesse,
ut ex animalium, quæ ab humana structura discre-
pent, observatione propositus iste in homine bilis
cursus *indubitabiliter*, & *nervosissime* sit arguendus,
ut vel in ipsis animantibus alia sint in quibus op-
positum prorsus bilis cursum agnoscere necesse sit.
Cur igitur qui merito tunc me increparet, si ex
variæ structuræ animantibus eundem esse bilis cur-
sum in aliis animantibus, intulissem; non meri.
tissimo se ipsum increpat, qui ex viperis aliisque
ab homine tam discrepantis structuræ serpentibus,
eundem revera in homine bilis cursum esse, intu-
lit. Sed quid se increpet, qui me illa quæ de cystis &
de bilis ductuum structura omiserat, notantem, non
dubitat ad *Lectoris qui suam hanc videt*, *perpenditque
Historiam*, *judicium* trahere, perinde ac si Lector de
his, aliisque ejusmodi rebus etiam alibi tam fidenter
appellatus, utramque illius Editionem *Historiæ* con-
ferre non posset, ac quæ in prima vere omissa, in hac
me admonente, tandem addita fuisse, agnoscere.

35 In XIV. Animadversione sunt alia quæ, et-
iam tacentibus nobis, per se facile perspicere Le-
ctores queant. Illud præ cæteris grave mihi, at-
que intolerandum, de quo ne pluribus aliis in locis
querar, in hoc uno queri liceat. Quæ enim ratio
alia facilior, eademque acerbior male mihi fa-
ciendi excogitari poterat, quam ipsa mihi
Cl. Provocatoris verba tribuere? Id ejus sæpe facit
Typographus, sublatis ex meorum *Adversariorum*
locis a Provocatore adductis, omnibus indiciis &
notulis, quibus ego caveram, ne hujus verba quæ
ut impugno, sic inter mea fideliter affero, pro
meis unquam ab incauto aliquo Lectore acciperen-
tur. Quæ si restituantur verborum discrimina, hoc
est, si (quod cauti omnes Lectores facient) obje-
ctiones meæ in meo, non in Provocatoris libro
legantur; id unum videlicet satis erit, ut omnes
intelligant, multa multis in locis, & in hoc præ-
sertim ipsum scripsisse, quæ nullam a me postu.
lent responsionem. Quod enim primum *obtrudit*,
me *huic suæ*, *communique sententiæ* (de cystis bile
ab adjacentis ventriculi turgentia ad exitum com.
pulsa) *de more irasci*; ego neque irascor, qui ab
iracundia natura, & institutione alienissimus sum,
neque istam sententiam omnino improbo; quæ cau-
sa fuit ut quibus illa *firmatur*, *rationes* a me ex-
cuti, non oportuerit. Sed in his tribus dumtaxat
hæreo, I. quod *pervulgatam*, ut ego scripsi, sive,
ut nunc ipse confitetur, *communem* sententiam se
dixerit *invenisse*. II. quod turgentiam illam ven-
triculi *sine ulla dubitatione etiam* „ *a fermentativa*
„ *rarescentia quadam* „ *deduxerit*, de qua sane plu-
res Viri Gravissimi dubitant. III. quod tres quas
ut ei faventes sententiæ produxit, observationes tam
conspicuæ in eo sint, quam ipse existimare se, osten-
derit. Et continuo causas cur illæ observationes non
ita conspicuæ videri possint plures subjicio, alias
quidem ab aliis, ut in transitu ipse indico, leviores,
gravioresve censendas, sed universas tamen, & sin-
gulas sane ejusmodi, ut rebus quæ *conspicuæ* essent,
tot, & talia ne videri quidem adversari debuissent.
De his tribus primum ipse, ut diximus, hic diser-
te confitetur: alterum alibi discussurum se, dicti-
tat; quamquam nisi alia atque ostendit, incedat via,
non magnopere profecturus videtur: in tertio co-
natur insistere; sed quasi nihil hic aliud ageretur
nisi ut objecta a nobis, utcunque discuteret, ita in
vi trium suarum observationum tuenda prolixus est,
ut hoc ipso satis superque comprobet, me non sine
causa dubitasse, an *ita conspicua* essent, quæ vix
tot verbis tantoque labore videri fortasse possit,
utcunque defendisse. Quamobrem cum ita quod
mihi satis est, habeam; idque præcipuum mihi
propositum fuisse, illis qui mea quidem *Adver-
saria* legerint ex eo verbo „ non ita *conspicuum* „,
alia characterum forma sæpe inculcato; luculen-
tissime appareat; nihil est causæ cur omnem istam
defensionem refellere aggrediar.

36 Quædam tamen quæ nullo modo prætermitti
possunt, attingam. Nam quod in prima obser-
vatione *plurima omittere*, *& mutilare* me, queri-
tur, *potissimam in observatione nervi partem fa-* 1000
cientia; minus inepta hæc esset querela, nisi post
ejus verba *in aliis autem*, de meo continuo (*a*)
adderem *contra*, qua una vocula & quod pluribus
ipse verbis, satis significo, & tamen ut meam,
extra commata ipsam scribendo, indicium Lecto-
ribus ultro facio, ut si ejus prolixitatem deside.
rent, ipsum consulant. Quod vero in iis quæ ob-
jicio *obscuritates*, *atque confusas interjectiones* (*an
arte*, inquit, *positas*?) esse, dictitat; sane qui
eadem apud me, suis discriminibus inter mea,
ipsiusque verba appositis distincta, non ut hic apud
ipsum, discriminibus (an arte?) sublatis, con-
fusa, non omnino oscitanter; presse enim sunt
scripta; perleget, judicare is poterit, num egeant,
cl. præsertim Provocatoris, benigna opera, ut, a
tenebris patienter expediantur, *& evolvantur*, *bo-
namque in lucem quantum liceat*, *revocentur*.
Quantis autem a tenebris revera expedire, me ad- 1001
monente, conetur, & in lucem, quantum tamen
licet, revocare quæ ipse ambiguis verbis, & pa-
rum inter se consentientibus scripserat, & nihilo-
minus *conspicua* esse, affirmaverat, Lectores vide-
bunt, præsertim cum adhuc memoret *analogiam* 1002
hepaticorum ductuum cum seminalibus ductibus a se
institutam, quo loco certe hæc scripserat, quæ ad-
huc scribit: *Hinc quia semen non semper in urethram* 106
derivari debet, *sed solo coitûs momento*; *sic non so-
lum vas deferens oblique immergitur in urethræ tu-
nicas*, *sed insuper ad vasis ejusdem osculum in ure-
thræ sinum annulus jacet muscularis quidam*, *seu
caruncula*, *continuam illius percolationem impediens*:
Quæ jam bene quadrant cum caruncula, *& obli-
quitatis machina ad excursum & insertionem cana-
lis hepatici in intestinum positis*, *ac nullo alio na-
turaliter*, *præterquam chilosios tempore*, *biliosæ
ibidem quantitatis influxum permittentibus*. Hæc
enim qui scribat, quis eum unquam putare pos.
sit assiduum bilis influxum in intestina non nega-
re? aliter namque illa superiora de semine quo-
modo *bene quadrare cum* his possent? Non negat
tamen; imo istis ipsis verbis illum assiduum bilis
influxum docuisse se, dicit, & *solum* assiduum
nimiæ quantitatis fluxum negasse; quasi aut *nimiæ*
ibidem scripsisset, aut per institutam cum iis quæ
de semine protulerat, comparationem ibidem scri-
bere potuisset. Quid? quod paulo ante, Deum
fidem implorare non dubitavit, quod ego *tam
indebite* (sic enim ait) *siluissem atque dissimulassem*
rem

(*a*) Adv. III. pag. 55.

rem *toti pene humano generi vulgatissimam*, quæ
denique hæc est: *quidpiam hepaticæ genuinæ bilis
per choledochum ductum in intestinum semper illa-
bi*, perinde ac si Docti omnes Viri tanquam cer-
tissimum, ac necessarium agnoscerent assiduum
istum in intestina bilis defluxum, neque; ut Ve-
teres omittam; Glissonius (*b*) testaretur, *sæpe se
intestinum e regione hujus insertionis aperuisse, sem-
perque ductum hunc occlusum deprehendisse, & pro-
pterea manifestum esse, humorem biliosum haud pe-
renni cursu emigrare;* neque; ut alios Recentio-
res sileam; Gulielmus Cole (*c*), ex quo noster,
quantumvis dissimulans, plura videtur sumpsisse,
diserte traderet, *prius impleri ---- necesse habere
vesiculam, quam* bilis hepatica *in intestinum erum-
pere possit*: & infra: *per sat longum tempus oc-
cludendam esse, ut illud præstetur, ductus commu-
nis in intestinum aperturam, quo intervallo nil bi-
liosi laticis chylo affundi potest.* Verum si istum
bilis defluxum cl. Provocator assiduum esse, con-
tendit; quomodo *conspicuam* esse vim, tuetur se-
cundæ observationis in qua tanquam peculiare
Cervi, Equi, aliorumque dumtaxat *quæ pene con-
tinuo devorant brutorum*, ponit quod *profluat in-
desinenter per ductum hepaticum ---- bilis ad inte-
stinum, ibidem ad continuam pene functionem ne-
1004 cessaria?* Cum enim ipse nunc fateatur, *usum in-
sertionis & carunculæ esse pariter in iisdem illum,
quem supra* (hoc est in homine & aliis plerisque
animantibus) *descripsit*; *nempe „ liberum „ bilis,
ejusque quantitatis „ seu copiæ, cursum quidem
inhibere, leniorem vero continuum minime inhibere;*
certe, in defluxu hoc bilis quem in omnibus &
continuum, & *leniorem* agnoscit, non magis *con-
spicuum* est, quid peculiare tandem habeant Cer-
vi, Equi *aliaque animalia cysti destituta*, quam
conspicuum sit cur inter hæc nunc annumeret; ne
de aliis quæram; glires sine ulla exceptione, aut
dubitatione, & *chamæleontem*, cum hujus certe
felleam cystim & descriptam, & pictam videa-
mus tum a Præstantissimis Viris Parisiensibus, tum
a Celeberrimo, eodemque Diligentissimo Rerum
Naturæ Contemplatore Antonio Vallisnerio (*d*),
in gliribus autem (quantum quidem nostris in
regionibus observatur) eandem cystim haud dees-
se, non ego modo animadverterim, qui parvam
potius, sed ante me experientissimus Redius (*e*)
qui magnam, longeque crassissimam invenit. Hos
novos igitur cum addat errores, quis putet vete-
res delevisse?

37 Itaque postquam illa protulit quæ adversus
tertiam observationem a nobis scripta fuerant non
tantum hæc, & quæcumque prioribus objecera-
mus, ita se credit, ut opus erat, discutere, sed
1005 contendit, objecta nostra *illa ipsa esse, quæ suum
summopere institutum adjuvent, atque tueantur, &
a quolibet imposterum dubitandi loco firmissime vin-
dicent.* Hic autem est ubi antiquos errores con-
firmat, & manifestiores omnibus facit. Nam
longissimo quem hinc orditur, sermoni quasi fun-
damenti loco præstruit quandam, secundum va-
riam *capiendi digerendique cibi rationem*, institu-
tam divisionem animalium. Ex herbivoris au-
tem, *dirimit non ruminantia, ut equos, mulos,
cervos & cæt. a ruminantibus, seu bobus, ovibus
& cæt.* Hancque rationem secutus, denique suum
1011 illum sermonem his verbis concludit: *Interea her-
bivoris ruminantibus brutis fellea cystis concedi-
tur, ut bobus, ovibus & cæt. non ruminantibus
vero plerumque denegatur, ut cervo, equo & cæt.
idque ob superius adductas rationes in §. III. Cap.
XIX. Partis I. hujusce Historiæ.* Præclaras ve-
ro, atque *conspicuas* rationes quæ id quod ne-
que est, neque unquam fuit, confirment: cer-
vum videlicet inter non ruminantia cum equis
poni, qui omnino inter legitima ruminantia cum
bobus, ovibus, capris ponendus fuerat. Quis
enim inficietur, *Ruminantium bisulcorum* esse ge-

nera quatuor summa, ut (*f*) Peyeri verbis utar,
*tritissima, bubulum, cervarium, ovillum, capri-
num?* Neque magis *conspicuæ* sint oportet ratio-
nes illæ ob quas *brutis non masticantibus, seu
avibus* cl. Provocator statuit inditum esse *mem-
branaceum* ventriculum *ad finem colli seu super cor,* 1006
atque pulmones locatum, quem *avium ingluviem
dicimus*; nam neque cunctis avibus inditus est,
& est quidem *ad finem colli*, sed non ita *super
cor, atque pulmones locatus*, ut id præterea addi
oporteat, nisi velimus, Tirones credere intra tho-
racem esse conditum. Quid? ubi illum quem alii
secundum ventriculum, alii corpus tubulosum,
alii aliter vocitant, *verum ipse horumce anima-
lium pancreas esse putat;* num ibi *conspicuum* est, 1008
an meminerit, suum iisdem animalibus esse pan-
creas, idque, ut alii jure meritoque censent, le-
gitimum, verissimumque; vel si hoc meminit,
quodnam denique eidem munus atque usum assi-
gnet? Mitto *æsophagejas* illas *glandulas* quas pulli
Gallinacei videtur credere esse proprias, mitto
istiusmodi descriptiones harum omnium, omnibus,
& mihi certe qui illas, non ut ipse *superioribus* 1009
diebus, sed jamdiu observatas, descriptasque ha-
beo, notissimarum partium. Illa tantum mihi sa-
tis est a Lectoribus clarissime perspici, in quibus
me hærere professus sum: Num esset ita *conspicua*
producta causa, cur quædam animantes fellis ve-
sicula careant, videlicet *perpetua stomachi turge-
scentia*, quando is qui tot tantisque conatibus meam 1010
explodere se credit *instantiam*, hanc confirmat,
mecum fatendo, *sane nullam in avibus hujusmodi
turgentiam esse* posse, cum tamen quædam aves
non desint ea vesicula carentes: Num in univer-
sum ejusdem *stomachi turgescentiæ* in tribus illis
propositis observationibus, totoque illo capite uni-
ce spectatæ, vis ita conspicua esset, quando nunc
non ad meas modo, sed ad aliorum objectiones,
ut dicitur, *delendas*, revera prima illa sententia 1015
deletur, vel certe plurimum mutatur, addita in-
testini duodeni turgentia, imo hujus, & ventri-
culi concussionibus: Num denique illam *invenisset*
sententiam, qui nunc tres saltem laudat Auctores 1011
qui in eadem ante se fuerint; quanquam Bohnius
(*g*), ille Bohnius quem nunquam nominatum ab
ipso esse, præstitisset, non pro illa ut ait, *pro-
pugnat*, nec ea quæ ex eodem profert, *asserit*,
sed tantum, *non adeo præfracte negare se*, scribit,
neque postremo illud *adjicit*, aut iis verbis, quam-
vis, ceu fideliter descripta, aliis litteris edantur,
adjicit experimentum, aut *ex hoc ipso* id quod
Provocator ait, *probare intelligit*; sed ante duo-
decim bene longas paginas jam propositum, &
paucioribus quidem verbis propositum, contra
Backii & Sylvii hypothesim diserte torquet. Hæc
omnia ubi Lectores animadverterint, tum cense-
bunt an jure possem hic *mihi jam de victoria plaudere,* 1016
si ego tam faciles unquam victorias adamavissem.

38 Porro in his etiam quæ sequuntur, quam
facilis victoria esset quis animadvertere non pos-
sit? Agitur enim de Animadversione jam supra a
nobis confutata. Agitur de glandulis lumbaribus,
quibus olim alio in loco a Provocatore cl. chyli ci-
sterna *vicina* esse dicta est, nunc *in unum idemque
corpus composita* cum ipsis dicitur. Agitur de
Th. Bartholini super hisce ipsis rebus ab Anato-
micis nunc passim rejecta, ne dicam pene deserta,
sententia; & Lectores ad eundem, de cujus senten-
tiæ veritate quæritur, Th. Bartholinum aman-
dantur. Agitur, inquam, de hisce rebus; atque
ut de his verum *protinus dignoscatur*, consulendus
proponitur tum „ Tit. *de Chyli in venas propul-
„ sione* num. 78. „ in Medicis Cel. Boerhaavii
Institutionibus, qui tamen Titulus sive sub eo, sive
sub aliis numeris in earum saltem (nam primam
nondum vidi) secunda, tertiave Editione, nunc
unice attendenda, non occurrit, tum Bohnii *Circul.
Anat. Progymnasm. VII. & XIV.* quorum tamen 1017

(*b*) Anat. hep. c. 19. (*c*) De secret. Anim. c. 14. (*d*) Historia del Camaleonte §. 64. & T. 3. Fig. 2.
(*e*) Opere Tom. 4. pag. 135. (*f*) Merycol. l. 1. c. 5. (*g*) Circ. Anat. Prog. 17.

illud *de Nutritione* est, hoc vero *de Urinæ secretione , atque Excretione* ; ut vel ex hisce penes quem sit *verborum artificium*, non difficile intelligatur. Quid? quod nullum *quemlibet*, *vel in anatome versatissimum* , *similia alia in humano corpore ejusdem mechanicæ functionis exempla inveniri posse*, *confidit* cl. Provocator, non videns nimirum , quam sua illa prior tum sensim aucta , tum perstans singulis vicibus, turgentia ventriculi, & repentina , atque alterna Arteriæ magnæ turgentia dissimiles sint, præsertim cum in hac sit magis percussionis vis, quam turgentiæ, spectanda: neque contra videns, quam sint inter se similes pulsatio trunci ejusdem Arteriæ in chylo per vicinum thoracicum ductum evehendo, & pulsatio inferiorum arteriarum in sanguine per venas proximas attollendo. Nam quod nihilominus quærere non dubitat: *Quorsum igitur insulsa exsibilatio*? ut de certis quibusdam sane non *insulsis exsibilationibus* in præsentia quidem sileamus; certe quænam revera sit *insulsa* interrogatio, ex iis quæ mox quærit, omnes intelligent, qui quidem inter docentem, & in loco ridentem quid intersit, non ignorent. Illa vero altera interrogatio: „ Quid „ autem de *inconstanti* nostra super *fibrosum* cystis „ *annulum* assertione Clarissimus noster effingit? „ in quemnam Clarissimum recidat, manifesto cognoscent, ubi uter nostrûm *effingat*, animadverterint. Nam ego ut illam inconstantiam ostenderem, cum loco in quo Provocator affirmat, eum annulum, *potens ex se satis retinaculum esse*, alterum comparaveram locum in quo ab eodem annulo scripserat *nullimode vetari* descensum bilis in cystim ideo delabentis non quod a magna aliqua potentia urgeatur, sed quod tota libere in intestinum illabi nequeat: quem quidem locum fuisse a me ad comparationem assumptum, luculentissime demonstrat Theatri pagina 379., quam , ad illam comparationem , in libri ora (*a*) indicavi. *Clarissimus* autem *noster*, quasi non illam ibi, sed paginam 380. indicassem, *effingit*, longe alium ex hac locum a me ad comparandum assumptum esse. Itaque cum in ipsum recidit illa sua interrogatio, tum hæc quoque altera: *Quo igitur Conscientiæ consilio scribere hæc potuit cl. Censor?* atque huic subjecta conclusio : *Fictæ igitur , ac prorsus inanes sunt mihi istæ res imputatæ*. Postremo num biles ego, an ipsum potius *confundam*, omnes poterunt existimare , qui ad meam quandam objectionem hæc respondere coactum videant : *quasi quod in cervo , equo , aliisque herbivoris brutis , tenerrimas, facillimeque solubiles substantias pascentibus; eadem opus foret ad acuendam bilem præparatione, quæ quidem in homine, aliisque carnivoris animalibus requiritur*. Qua nimirum responsione hæc duo affirmat, alterum diserte: equos qui, ut omnes norunt, totam certe hyemem siccis, asperis, duris aluntur cibis; si cum homine comparentur *tenerrimis*, *facillimeque solubilibus substantiis* vesci; alterum non diserte quidem, sed sic tamen ut ex iis quæ dicit, consequatur: *præparatione* ista bilis, hoc est ea quam in vesicula quiescendo nanciscitur, non opus esse aliis bestiis, quæ iisdem quibus equi alimentis vescantur; in quibus tamen bestiis ut ea quæ in equo deest, vesicula , non deest; sic neque ea deest quæ in equo, bilis quiescentis præparatio.

39 Sed hæc levia sunt præ iis ad quæ in XV. Animadversione affirmanda compellitur. Scripserat in Historia sua, vesiculam fellis *dividi communiter in collum cervicem*, *& fundum*, colli nomine
100 cystico ductui assignato. Ego vero notavi hunc locum, scribendo: *imò Recentiores vesiculæ cervicem, & collum idem esse, communiter docere*. Qui suam manifestissimam deprecari hallucinationem honestius poterat, eandem, ut infra patebit, videri volet hic defendisse. Sed quomodo sperare id potest, qui continuo id verum fateri quod ego scripsi, cogatur , videlicet inter Recentiores

Anatomicos in vesicarum omnium descriptionibus
colli , *& cervicis vocabulis veluti synonimis* uti 1019
communem esse *morem*. Attamen quid agitet, attendamus. Initium ab longe alia controversia ducit: deceatne atque oporteat, hunc morem ab Anatomicis retineri, id quod constat me affirmavisse, an vero contra deserere *necessario debeant*; *collum* vesicarum *ipsum ab ipsa distinguendo cervice* , id quod Provocator hoc in loco vehementissime contendit. Lis est, quod Vir Doctissime intelligis, de nominibus; ejusmodi autem lites & ipse aversari soleo , & sapientes video non probare, nisi forte aliquis (id quod ego facio) mutationi valde obfuturæ, neque aptæ, neque necessariæ vocabulorum se opponat. Verum noster *ab gravissima quadam causa* ad hanc ipsam mutationem se *fuisse permotum*, asserit, ut qui *hoc ævo in tanto Anatomiæ lumine collocato vitam ducat*, *atque in anatomicis dissectionibus*, *atque anatomicorum librorum lectionibus jam prope consenuerit*; quasi unus ipse hoc ævo Anatomicus viveret , unusque in Anatomicis exercitationibus , atque lectionibus consenuisse videri posset, qui neque adhuc senex est , & cum hanc primum mutationem invehere conatus est, ea adhuc ætate erat , quam ceu *ju-*
venilem, ut infra videbimus, excusat. Sed ut- 1050
cumque est, fructum istarum tam assiduarum , ac diuturnarum lectionum inspiciamus. Primum controversia nostra erat in bilis, & urinæ vesica; ipse vero ad Uterum transilit, quem *insigniorem animalium vesicam esse*, *ac quolibet vesicarum privilegio exquisite gaudere*; nulla tamen eorum quos se adeo legisse dictitat , Anatomicorum auctoritate producta , sine ulla ponit dubitatione. Deinde duo *Principis Anatomicorum Galeni* profert loca, quorum alterum esse ait in *extraordin. Comment. V. Aphor. 46.*, alterum in libro *Anat. vivor.* quasi ipse assiduis suis lectionibus invenisset , revera a Galeno scriptum esse hunc librum , quem inter *spurios* Viri Eruditissimi rejecere, aut alium esse Galeni in Aphorismos Commentarium, quem *ordinarium* vocaremus. Hæc autem loca; ut quæ mox commemorabimus, omnia, ad Uterum non ad eas quibus de agitur, vesicas pertinent, neque ex iis tamen constat, *cervicis* , & *colli* vocabulis diversas uteri partes Galenum, aut alterum illum, quicumque is fuit, scriptorem indicavisse, sed *os uteri* quam nos cervicem, *collum uteri* quam nos vaginam, iis quidem in locis appellavisse, aut appellandas censuisse. Post hos Falloppius dicitur
scribere, quam nunc uteri *cervicem* vocamus, *cer-* 1020
vicem jam fuisse a Veteribus vocatam, *ut a Galeno*, *Sorano & cæt.* Si Falloppium, quem id scribere dicit, at ubi scribat, non dicit, in *Observationibus Anatomicis* forte legit, quam parum accurate legerit, hæc vera ejus verba indicant: *ab antiquis anatomicis Galeno scilicet*, *atque præcipue a Sorano in tract. de utero vocatur* (vagina) *αἰδοῖον γυναικεῖον*, *nec non etiam κόλπος γυναικεῖος*, *nunquam autem cervix*. Producitur deinde Laurentius: qui tantum abest, ut *colli*, & *cervicis* nominibus varias uteri partes distinguat, vaginam *collum uteri aut cervicem dici*, & scribit , & ipse dicit. Quamobrem is ipse qui pro se produxerat, cl. Provocator celeberrimum Doctorem reprehendit, & qui tam sæpe exprobrare nobis haud dubitat quod Auctorum *lapsus* non sine causa adnotaverimus , Laurentium ipse *in gravem quandam confusionem cecidisse*, immerito affirmat, nimirum quod *cervicis nomen* (id quod est in nostra quæstione) *cum collo seu vagina confuderit*, & „ hanc quam supe„ rius *tertiam* esse uteri partem constituerat, nunc „ *secundam* pronuntiet „ cum tamen neque *tertiam* esse dixerit, sed quam tertio loco, ab summo ad imum descendendo, nominaverat, ab imo ad summum secundum *secantium* quem diserte profitetur ordinem, redeundo, *secundam* a pudendo invenerit, atque, ut par erat, descripserit. Novissime *Diemerbroeckium* laudat, & *Bartholinum*, quo nomine cum tres

(*a*) Adv. III. pag. 65.

tres intelligi possint Scriptores Anatomici, non est mihi tamen necesse quem intelligat, quærere, neque eorum aut Diemerbroeckii libros adire, quando ex ipsis utriusque productis verbis constat, hunc vaginam *collum uteri majus*, illum cervicem *collum breve*, seu *minus* appellavisse; neque enim quidquam adjunxissent, si *colli* vocabulo unam tantum uteri partem licere intelligi, credidissent. Atque huc tandem redeunt tot illæ, & tam diuturnæ, in quibus noster *consenuit*, Anatomicorum lectiones, ut ne unum quidem cum maxime cupiat, proferre Auctorem valeat, qui *colli*, & *cervicis* appellationibus diversas uteri partes designaverit.

40 Et tamen tres saltem erant qui id fecerunt, & ad eum sane prorsus modum qui ab ipso laudatur, unus qui ante hos sexaginta annos vivebat, & cujus liber in omnium adhuc est manibus, reliqui autem duo Veteres illi quidem, & Græci, sed quorum quod superest non semel editum, & latine redditum, ab iis ignorari non potest qui anatomica Oribasii volumina, aut Vesalii de humani corporis fabrica editionem Venetam, aut, ne longus sim, saltem Riolani Anthropographiam, saltem Bauhini Theatrum Anatomicum mediocri studio versaverint. Quinam sunt igitur? Libenter dicam, ut qui sæpe adeo meam accusare fidem non dubitavit, quasi ejus verba, contradicendi causa, mutilare, si Diis placet, solitus essem, tandem aliquando intelligat, eo me veri studio agi, ut quæ maxime pro ipso faciant, cum dissimulare possem, ultro proposuerim. Nimirum ille est Jo. Hornius, hi vero Moschio, & Soranus. At quamvis hi duo sic fecisse neque obscure videantur, & certissime dicantur; tamen multis de causis quas nunc singillatim recensere necesse non est, nunquam propterea existimavi, decere atque oportere eos sequi potius, quam cæteros aut ætate, aut instituto, aut auctoritate longe ipsis anteferendos.

Nam ut de ipso Hippocrate nihil dicam, quem *uterorum cervicis* nomine interdum saltem ipsam vaginam appellavisse, non videtur dubitandum; Ruffus Ephesius Vir Doctissimus, cujus institutum fuit libris tribus corporis humani partium appellationes proponere, quam nunc uteri cervicem dicimus, promiscue *Cervicem*, *atque Collum* vocari, docuit (*a*). Hunc alii apud Veteres Viri Eruditissimi secuti sunt. A Galeno autem, quem unum cum dico, quidquid fere apud Veteres fuit hac in re auctoritatis mihi sane complecti videor, vaginam *communiter* αὐχένα τῆς μήτρας (hoc est cervicem uteri) *nonnunquam* τράχηλον, *collum vocari*, pluribus ejus productis locis ostendere occupavit Casp. Bauhinus (*b*). Quæ cum ita sint etsi hic de quo dixi Moschio, & hic Soranus ita *cervicis*, & *colli* vocibus sint usi, ut apud Anatomicos varias indicare partes crediderint; haud licere tamen nobis eorum judicium sequi, non dubito, nisi velimus ostendere, alterutrum nos ignorare, vel si ante Ruffum, & Galenum scripserunt, ab his tanto ipsis majoribus Viris eorum sententiam fuisse improbatam, vel si post ipsos, non posse igitur vetustioribus illis omnibus, verisque Anatomicæ Facultatis Principibus sic anteponi, ut quorum nominum promiscuum illi usum esse, voluerunt, nos horum auctoritate permoti, longe alium facere contendamus, præsertim cum Hornius qui id, ut opinor, tentavit, si forte istorum morem atque institutum longo intervallo referre posset, neminem, quod nunc succurrat, de tot Præstantissimis Anatomicis invenerit, qui sibi licere non ignobilis scriptoris, & aliquot ipsorum Magistri exemplum sequi arbitraretur: quinimo Hornius ipse (*c*) qui in *Microcosmo* suo uterum, ut indicatum est, in *fundum, cervicem, collum* & *sinum pudoris* diviserat, in *Microtechne* (*d*) postea illuc rediit, ut quod *collum* dixerat, *vaginam* appellitaret.

41 Itaque ego, qui ejus divisionis, ut Hornium mittam; Moschionem, & Soranum Auctores haberem, non tamen censeo quod ipsi fecerunt, idem facere nos posse. Cl. autem Provocator, qui nulla, nisi ea quæ supra vidimus, Anatomicorum loca produxit, nequaquam dubitat, quasi rem confecisset, pronunciare: *jam luce clarius esse*, 1021
uterum cum memoratis Anatomiæ Antistibus (ita enim scribit) *dividendum esse in fundum, cervicem, & collum*: & cum ita scribat, de vi tamen vocum judicium ferre non veretur, & Chymicorum *matracia*, ac *retortas*, quasi instrumenta Latinis notissima, eorumque partium appellationes in medium adducere. Atque utinam de his tantummodo verba fecisset; neque, de animalibus loquendo, scripsisset: *collum anterius nemo unquam cervicem denominat*. Nam primum Latinorum omnium Medicorum Magister, Cornelius Celsus, cum aliis in locis, tum maxime lib. 7. cap. 13. collum anterius *cervicis* vocabulo aperte significat, hoc illi capiti initium faciens: *At in cervice, inter cutem & asperam arteriam, tumor increscit*.

Deinde si quod Provocator contendit, anterior colli pars *proprie collum nuncupatur*; cur ipse scribit *collum anterius*? Nimirum sentit, *colli* vocabulo, nisi aliud addas, cervicem quoque comprehendi; in uteri igitur appellationibus quomodo *colli* audito vocabulo, cervicem excludi intelligemus? At cervix, inquit, *proprie dicta*, *capiti immediate connexa est*. Quid? reliquum collum num capiti *immediate* connexum non est?

Quomodo ergo in utero *collum* id esse intelligemus, quod inter, & fundum media sit cervix interposita? At animalis, inquit, colli cervix *superior regio* est, reliquum collum *inferior*, 1022
longiorque productio: sicque in utero pars *superius posita* cervix, pars *inferius sita*, *& longius producta*, hoc est vagina, collum dicenda est. Quid vero si in animalis collo cervix illa ita collo reliquo superior est, ut cum *ad posteriora locum teneat*, huic collo superimposita non sit, sed postposita. Quomodo igitur in utero *collum* esse intelligemus non quod antepositum sit cervici, sed quod suppositum? Quid tandem, si in animalis collo ita magis producitur ad inferiora collum anterius, ut tamen hoc totum longitudine cervicem non æquet, imo, secundum Elsholtii (*e*) mensuram, ultra dimidium ipsa cervice brevius sit; quomodo in utero *collum* esse, intelligemus, quod cervice ultra dimidium longius sit?

42 Sed quis hæc non videt, & cum hæc videat, non intelligit, quot, & quibus de causis propositæ a cl. Provocatore uteri partium appellationes ad obscuritatem, & *confusionem* inducendam aptissimæ sint? Ipse tamen clamat, his esse utendum, *nisi velimus in novas confusiones elabi, easque Tironibus nostris oggerere*: increpat *incautum hactenus Anatomicorum morem confundendi in vesicis cervicem cum collo*: prædicat, *se anatomicas res clarius, & facilius edocere*. Sed quando ejus *claritas*, atque facilitas quanta sit, vidimus; æquum est, ut quænam cæterorum sint *confusiones*, & quinam *incautus hactenus mos*, videamus. Nonne ipse fatetur, *apud plerosque recentiores cervicis nomen* ei parti uteri quæ inter fundum, & vaginam est, esse *unice, & constanter servatum*: subjectum autem cervici tubum *vaginam dici plerumque consuescere*? Est ergo hoc tempore communis, hoc est, plerorumque Anatomicorum mos Uterum in *fundum*, *cervicem*, & *vaginam* dividere. Plerumque pariter est mos Vesicam urinariam cum toto suo excretorio ductu spectatam in *fundum*, *cervicem*, & *urethram* partiri; omnium vero, quantum quidem in præsentia memini, Vesiculam fellis similiter acceptam in *fundum*, *cervicem*, *& cysticum ductum* tribuere, semper autem in Vesicarum divisionibus *cervicis* & *colli* nomine promiscue uti. Atque adeo Hornius ipse, qui uterum in *fundum*, *cervicem*, *collum & cæt.* diviserat hoc postea ut supra dictum est, *vaginam* maluit vocitare, neque unquam in urinariæ, aut felleæ ve-

(*a*) l. 1. c. 31. (*b*) Theatr. Anat. l. 1. c. 39. (*c*) §. 69. (*d*) §. 26. 28. (*e*) Anthropometr. c. 20.

ſicæ diviſionibus a plerorumque more, modo propoſito, receſſit, & quam in *Microcoſmo* (*f*) Veſicæ urinariæ *cervicem* dixerat, in *Michrotechne* ejuſdem *collum* appellitavit (*g*). Quid tandem Provocator invenit in communi hoc more dignum ut vocetur *incautus*? Quas *confuſiones* ex hoc exiſtere, ut ſit omnino deferendus? Num quia Veteres quod nos vaginam, & quod nos initium urethræ, vocarunt *collum*; nos aliter vocantes, *incauti confuſiones* inducimus? Hoc ſi eſt; ipſi quoque commune eſt; nam utrumque Veteres *cervicem* etiam appellavere, quod contra, ipſe faciendum pernegat. *Confuſiones* autem hoc ipſo quot, & quantas *incautus* inferat, paulo ante oſtenſum eſt; ſed illam præterea *confuſionem* quæ ex ipſa præſentis conſuetudinis mutatione orietur, certe invehit is, qui pro mutatione pugnat, avertunt ii qui mutationi adverſantur, hac præſertim ratione permoti quod ſi in eo nominum utilitas eſt, ut loquentes intelligamur, ſane illa quæ magis noſtra ætate communia ſunt, tanquam utiliora ſervanda ſunt. Si qua autem maxime ſunt communia, ea ſunt profecto quæ paulo ante in cyſtis felleæ diviſione commemoravimus, ut non modo hac, ſed ne ſuperioribus quidem ætatibus plures exiſtimem fuiſſe qui, iiſdem auditis nominibus, eaſdem partes non intelligerent. Attamen cl. Provocator perinde quaſi tot, ac tam variis, & tam controverſis fuiſſent vocabulis hæ deſignatæ, quot, & qualibus uteri partes vocatæ ſunt, non dubitat quas in utero appellationes eo quo vidimus jure, conſtituit, eaſdem ad hanc aliaſque veſicas traducere; propterea quia *eandem*, inquit, *omnimode uteri partium habitudinem ſervant, nempe ex fundo ſenſim gracileſcentes in cervicem, ex cervice in longum collum, ſive excretorium ductum elongatæ*. Quod ipſum quam a vero alienum ſit, cum ipſa Anatome oſtendit, tum noſtra illa, quam Provocator a ſuis partibus ſtare credit, Virginei uteri Figura commonſtrat. Namque uterus ita creatus eſt, ut fundi ejus cavum jam prope cervicem anguſtius ſit, quam ipſius cervicis; cervicis autem cavum poſtquam in oſculo ſe ſe iterum contraxit, in latiſſimum canalem deſinat: quarum *habitudinum* in veſicis neutra eſt.

43 Hæc autem omnia quæ ſunt hactenus a me diſcuſſa, ſi in unum colligamus; patebit, quod ad litem attinet de appellationibus partium Veſicarum adhibendis, nihil a Provocatore actum eſſe, tum quia a Veſicis ad Uterum tranſilivit, qui neque veſica eſt, neque eandem quam veſicæ, partium habitudinem ſervat, tum quia ne in ipſo quidem Utero licet commendatas ab ipſo appellationes accipere; niſi multas, magnaſque velimus in anatomen confuſionis cauſas invehere, nulla cogente neceſſitate, nullo ſuadente, quod quidem ipſe protulerit, non modo Anatomiæ Principum, ſed ne unius quidem Anatomici exemplo. Quæ cum ita ſint; ut non video, quomodo hæc ejus Animadverſio *e veſtigio deleat* quod ego in ea controverſia ſenſeram, quæ eſt de appellationibus partium Veſicarum adhibendis, ſic minime intelligo, quomodo id *deleat*, aut *delere* ullo modo poſſit quod in illa altera controverſia ſcripſeram, quæ eſt de appellationibus partium dumtaxat Cyſtis felleæ a Recentioribus noſtris reapſe *communiter* adhibitis. Nam quod ipſe tanquam notiſſimum affirmaverat: hanc cyſtim *dividi communiter in collum, cervicem, & fundum*, negavi ego, propterea quia contra, notiſſimum eſt; *ejus cervicem, & collum idem eſſe, communiter docere* Recentiores. Quid reſponderi ad hoc poſſet, niſi *erravi: hallucinatus ſum*. Vide quid reſpondeat, & ex uno hoc loco quid de homine ſit exiſtimandum, cognoſces: „ Cum ego, inquit,
1023 „ dico de fellei folliculi corpore, *dividitur communiter in collum, cervicem, & fundum*, illud „ *communiter* de his intelligo, qui Anatomiæ „ Principum ſenſa percipiunt, ut ſupra, & di„ gnoſcunt; non vero de *ignorantiâ obcæcatis*, „ cyſtim ideo in collum, cervicem, & fundum „ revera non dividentibus; qui tamen, ni *cæci„ tatem* cum pervicacia conſocient, per ſuperius „ expoſita, magiſque in vindiciis eorum, quæ „ ad urinariam veſicam invenimus, atque alias „ evulgavimus, ſuo loco exponenda illuminari „ facile poterunt. „ Pene exclamavi, cum hæc legerem: (*h*)

Nihil eſt audacius illis
Deprenſis, iram atque animos a crimine ſumunt.

Jam *ſupra* vidimus, quænam Anatomiæ Principum, & nominatim Galeni quem merito *Principem Anatomicorum* univerſe dixit, *ſenſa* fuerint, utque ipſi omnino contraria. Faciamus tamen, non modo me, ſed ipſum Bauhinum Galeni *ſenſa* non *percepiſſe*, neque *dignoviſſe*; & eos qui ipſa *perceperint*, & *dignoverint*, attendamus. Quoſnam ut me convinceret, tandem produxit? Quoſnam, non dico, ex vetuſtioribus tantum, ſed ex paulo etiam minus recentibus, imo ex recentiſſimis Anatomicis nominavit, qui ita ut ipſe, intellexerint, & aliud *cervicem* in cyſti fellea, aliud *collum* eſſe, ſcripſerint? Profecto, cum maxime cuperet, ne unum quidem. Reliquum eſt igitur, ut illud *communiter* de ſe uno intelligat, qui *Anatomiæ Principum ſenſa perceperit, ut ſupra, & dignoverit*, cæteros autem quicunque poſt eos fuerunt, aut ſunt, Anatomicos, omnes dicat (quod alias de Medicis Recentioribus tantum dixerat) *turpiſſima potius ignorantia obcæcari maluiſſe*, & *malle*, quam a Veterum Codicibus, aut ab ipſo, unico, ſi Superis placet, eorum Interprete *illuminari*, ac verum diſcere. Et erit quiſquam (niſi forte vera *ignorantia obcæcatus*) qui oportere credat, me quidquam huic homini reſpondere, aut has, aut illas quarum tam nervoſum hic præbuit ſpecimen, aut alias ejus ſeu *vindicias*, ſeu provocationes attendere! Velut hanc, quæ ſequitur, proximam.

44 „ Quod, inquit, ſpectat ad concurſum ca„ nalis cyſtici cum felleo ductu, Quis dixit *ca„ nalem cyſticum a cervicis apice ad ductus fellei „ inſertionem verticaliter produci*? en textum meum „ utriuſque editionis. „ Ita meam fidem, qui idipſum, ut ab eo dictum, notaveram, tam ſecura interrogatione in dubium trahit, eoque me non leviter provocat. Nonne omnes, niſi jam omnes ipſum noſſent, fieri non poſſe, faterentur, ut verba illa eadem de quibus ad hunc modum interrogat, ipſe ſcripſiſſet. Attamen ſcripſit; non in textu quidem quem produxit, ſed in eo quem debebat producere. Textum enim producit, ad quem, niſi id revera facerem quod ſæpius objicit, ut videlicet ordinem inverterem, reſpicere certe non potui, ut qui, diſcuſſam modo illam cyſtis *communem* diviſionem præcedit. Textum autem omittit ad quem ut poſt eam diviſionem poſitum, procul dubio reſpexi, hunc ſcilicet: *Producto hinc verticaliter a cervicis apice canali cyſtico; ſeu potius eodem veſiculæ collo ad ductus fellei inſertionem aſcenſo*, hoc eſt, ut declarare ipſe debui, *aſcendente*: 102
quod certe verbum, *aſcenſo*, pro *aſcendente* uſurpatum, a me fideliter in *Adverſariis* (*i*) adductum & miſerationis cauſa declaratum, cum omnes debet, tum Provocatorem ipſum cl. debuit admonere, me verba ipſius produxiſſe, non de meo effinxiſſe. Quid? ſi reipſa admonuit, nec permovit tamen, ut iſtam diſſimulationem prorſus tolleret, ut iſtam, facile adeo confutandam, interrogationem deleret. Certe enim vidit hunc locum, qui mox verba profert, uno tantum interjecto verſiculo ab iſto *aſcenſo* diſtantia, in quibus inconſtanter, ut ſolet, neſcio quid videri poteſt ab eo quod modo affirmaverat, ipſe diffidere. Sed non propterea, quod affirmaverat, obliteravit; imo poſtea confir-

(*f*) §. 44. (*g*) §. 21. (*h*) Juven. Sat. 6. (*i*) Adv. III. pag. 53.

confirmavit, certe sæpius contra atque ibi diffidere videbatur, sensit, scribendo, canalem cysticum
107 esse *ductum verticaliter ascendentem: altitudinem colli vesicæ* esse *perpendicularem*: bilem ex folliculo
108 *verticaliter ascendere*: & canales thoracicum, ac
110 cysticum, *ductus* esse *verticales*. Etsi enim aliud est ductum cysticum ad perpendiculum ascendere, aliud, ad perpendiculum in hepaticum meatum influere; tamen ubi videri vult a prima illa sententia dissensisse, nihil aliud scripsit, nisi *ductum cysticum longitudini perpendiculari* esse *proximum*; ut aut ibi non dissenserit, aut si ibi, ut vult, dissensit, tot aliis in locis eandem illam sententiam confirmarit.

45 Sed hæc levia sunt; ad graviora veniamus.
1024 *Demus*, inquit, *quod absolute verticalem seu ad normalem lineam, esse dixerim concursum cystici tubi in hepaticum ductum: An verticaliter non producitur ductus cysticus D. in hepaticum ductum E. Fig. II. nostræ hujus Tabulæ VII.?* Nos quoque *demus*, id quod continuo subjicit, hanc ipsum Figuram *diligentissime effingi ex Archetypo cura-*
967 *visse*, quanquam res ostendit e sua naturali sede depositas, easque res, ut una ipsarum paulo mota loco id omne quod in controversia est, continuo mutet. Id, inquam, demus. Num illud cadaver regula Polycleti erat, ut ex illo (quemadmodum *Canones* Medicis scribere non dubitavit) Canonem Anatomicis faciat? Neque enim de uno, sed de plerisque cadaveribus controversia nostra erat; neque tametsi (quod alibi dixe-
974 rat) *hunc iconismum cum Archetypis plurimis concordare curavisset*; ipsi tamen uni, in causa præsertim propria, plus quam cæteris credere æquum esset. Quid? si cæteræ omnes ejus Figuræ illi Canoni apertissime repugnant. Octies enim cum horum ductuum concursum proponat; semel *verticalem, seu ad normalem lineam*, ut ipse loquitur, sive potius ad æquales angulos, ut multo cautiores loquuntur; septies ad angulos inæquales repræsentat; ut si velit, illam unam Figuram id quod plerumque est, exhibere, fateatur oporteat, reliquas omnes id quod raro est, demonstrare; ex quo sequeretur, plerasque ejus Figuras minus esse attendendas propterea quia cum perpaucissimis archetypis contulisset: quanquam quis credat, in una Figura conficienda in cadaver, ut pleræque sunt, constitutum incidisse; in reliquis, semper in cadavera, raro quodam modo disposita, incurrisse? Quid? quod, cum maxime cuperet, ne unum quidem invenire Anatomicum valuit, qui cum suo illo Canone conveniret. Sentio, me rem incredibilem dicere, cum ipse diserte provocet ad plures plurium Iconismos, tanquam maxime cum suo consentientes. Sed quo res minus credibilis est, eo magis omnibus facile est, vera sit, an falsa cognoscere, inde vero qua fide uterque nostrum sit, constituere. Provocat primum ad duas Figuras Bidloi, quarum una est 4. *Tabulæ* LXII. *Theatri Anat.*; altera *in sequenti Tabula*, est 3.; ambæ autem sunt in Bidloi ipsius Tab. XXXVIII. illa 5.; hæc pariter 3. In illa Provocator testatur, *nullum certe manifestum observari discrimen inter angulum, qui ab his concurrentibus ductibus O, & P, illumque, qui ab O, & Q. seu meatu cystico, ductuque communi procreatur*. Ego contra testor, *certe manifestum observari discrimen* inter duos illos angulos, ut primus sit acutus, alter obtusus, quemadmodum Bellinus docet. Idemque vel magis affirmo in altera Figura, in qua Provocator negat, eos angulos *acutam ad partes jecoris, obtusam ad partes intestinorum notabilem habitudinem exhibere*. Num possumus magis contraria testari, quam testamur? Num possunt ii quibus vel Theatri, vel Bidloi copia sit, quidquam facilius internoscere, quam uter nostrum verum, falsumve testetur? Inspiciant igitur, & judicent, uter nostrum *omnium admirationi magis* obnoxius sit, an ille qui quasi nemo has esset Figuras inspecturus, non tantum ad easdem provocat, sed secum ipse *apprime concordes esse*, jactitans, in me quædam, in eum merito recasura,

etiam hic jacere non dubitat; an ego, si modo quidquam ad tam facile confutandum Provocatorem respondeam.

46 Post duos Iconismos Bidloi, ad totidem Glis- 1025
sonii provocat, *principis hepaticarum rerum scriptoris*. Hic vero artificium est nimis facile retegendum. Hos enim *principales ejus operis iconismos* esse, affirmat, si forte incautus aliquis propterea crederet, ad eam qua de agimus, rem demonstrandam fuisse potissimum elaboratos, qui vere ad ipsam vix, ac ne vix quidem pertineant. Nam si magnitudinem, si laborem, si rem propter quam præcipue parati sunt, attendamus; certe *principales ejus operis* sunt. Quid autem ad controversiam nostram hæc omnia? cum illi Iconismi, ut res per se loquitur, & Auctor confirmat, ostendendo *excarnato hepati adscripti* sint, eaque præparatio hepar *percoctum*, & *bacillis deruncinatum*, & *subinde aquæ immersum* requirat: quæ dum fiunt, certe vesicula a sua naturali sede dissolvitur, ductusque de quibus loquimur, sæpe, & vehementer contrahantur, distrahantur, vexenturque necesse est. Tamen, præsertim si in libro ab ipso Glissonio edito istæ Figuræ inspiciantur, non prorsus utrinque æquales illi anguli invenientur, de quibus alioquin ibi ostendendis non valde Glissonius laborabat, ut qui superioribus Figuris omnibus, in quibus eos canales pingit, satis demonstraverat, iisque præsertim quæ vere huc pertinebant, & *principales*, quod ad hanc rem attinet, *ejus operis* Figuræ sunt. Earum prima Capite exhibetur 16. ubi Experientissimus Auctor hæc sine ulla exceptione docet, & diserte scribit: *meatus vero cysticus B C. oblique inter utrumque incidens, angulum cum poro bilario acutum, cum ductu autem communi obtusum constituit: quemadmodum in schemate videre est*. Figura altera in proximo capite 17. prima occurrit, ubi de iisdem canalibus scribit; *quippe vasa illa HAUD ALITER constructa sunt, quam in opposita figura videre est*; in ipsa autem illos angulos, & quidem singulos in suo genere eximios, ostendi, *omnes*, ut verbis ejusdem Glissonii utar, *fateantur necesse est, nisi oculis suis fidem abrogare velint*. Atque has oportebat Glissonii *icones consulere*, si, quid in re hac solitus esset Glissonius observare, ostendi volebat, non eas *principales* dicere quæ hujus rei causa instituì non potuere; neque alio simili artificio conari eas quæ vere *principales* sunt, eludere. Cum enim has, quas nos memoravimus, per se incursuras in Lectorum oculos, dubium non esset; nonnullis interjectis de quibus mox dicemus, hæc obtenduntur: *Non interea diffiteor, interdum & impense obliquam ejuscemodi cystici ductus productionem, cum illis disparibus angulis, in aliquibus humanis folliculis animadverti; ut ideo & & ipse Glissonius, & ipse Bidlous, aliique non pauci figuras varias cysticas cum ductu nunc directe, nunc oblique producto proponant*. Quamvis & Bidlous, & Glissonius, & alii, qui tamen non memorantur, Figuram aliquam sine illiusmodi angulis edidissent, qualem neque Bidlous, neque, si diligentius quæramus, Glissonius ullam edidere; tamen si in hac re præcipuas, si plerasque cum illiusmodi angulis proposuissent; color iste quo Provocator utitur, locum profecto habere non posset. Quid enim? Glissonius in hepatis anatome diu, multumque versatus (nam de Bidloo supra vidimus) peculiares in hanc rem proponit Figuras, & diserte docet, eos ductus *haud aliter* se habere: idem cum sexies omnino eosdem delineet, quater illis cum angulis, singulis in suo genere eximiis, bis dumtaxat, idque iis de causis quæ fugere neminem possint, cum illis angulis, minime, ut noster contendit, *distinctis* exhibet: & erit aliquis tamen qui quod idem Glissonius vix interdum, & aliud agens, videri potest subindicare, id plerumque: quod autem plerumque, & *ex professo*, ut loquuntur, manifestissime commonstrat, & docet, id vero *interdum*, & *in aliquibus* dumtaxat *animadverti*, nobis obtrudat?

47 Duos quos cl. Provocator, tanquam a suis partibus

tibus stantes, nominatim laudaverat Anatomicos,
palam adversari ipsi, vidimus; quid de cæteris
quos haud nominat, sed omnes a se esse jactitat,
existimabimus? num hos saltem sine illis angulis
cystici ductus insertionem pinxisse, credemus?
Missos, inquit, *facimus alios omnes primi subsel-
lii Anatomicos, ejusce modi cystici canalis directum
in felleos poros concursum in homine aperientes*.
Ego vero Vesalium, Eustachium, Vidium, Cas-
serium, Veslingium, aliosque ejusdem notæ Ana-
tomicos dico, atque affirmo, ad eum *concursum*
a parte jecinoris tam acutum angulum pinxisse,
ut nihil evidentius, nihil Provocatoris Canoni,
illique concursui *verticali* esse magis adversum pos-
sit, a parte autem intestini tam obtusum, ut in
plerorumque ipsorum Figuris, quod & in Glissonii
nonnullis animadverti, ne angulus quidem esse vi-
deatur, id quod ubi ad omnium maxime obtusum
angulum ventum est, fieri oportere, nemo igno-
rat. Quæ ut est omnibus videre facillimum, sic
quoque est inter me, & Provocatorem judicare:
qui hæc, opinor, perspiciens omnia, eo denique
redit quo supra ipsum vidimus evasisse, cum illud
suum *communiter*, apertissime falsum, nihilomi-
nus tueri vellet: *ut super hac re non meditantes scri-
ptores, sed cultro utentes in veritatis testimonium
advocet*. Perinde enim est ac si diceret: quid mihi
Bellinum objecisti? quid mihi alios objicis? *medi-
tabantur* tui isti scriptores, non ut ego, *cultro
utebantur*. Sic vicerit; neque enim mihi opus est
cum ejusmodi homine, qui se unicum Anatomi-
cum putat, disputare. Afferrem enim observa-
tiones meas cum egregio Professore Bellino con-
sentientes. Tu quoque, responderet, *meditaris*,
non *cultro uteris*. Ad summam; possetne mecum
humanius agere quam cum Incomparabili Anato-
mico Friderico Ruyschio ea ætate, ea assidua in
pene innumeris cadaveribus, diligentique exercita-
1026 tione Viro? *Quod ipse affert*, *ego* inquit, *prorsus
denego*: *Namque in tercentis fortasse*, *quos vidi*, *&
examinavi*, *folliculis felleis nunquam felicem adeo
me reddidi*, *ut* id *deprehenderim*. At deprehendi
ego, dicerem, & vere deprehendi. Tu *tercentos*,
responderet, non secuisti. Quod etsi neque nego;
neque, ne disputationis vim intelligere non vi-
dear, hic affirmo; tamen ejusmodi hominibus me-
lius est obsequi, quam adversari, præsertim quan-
do ea mihi disputatio non cum illo fuit, sed cum
Cl. Mangeto, qui objecta a me Cel. Ruyschii ver-
ba ipse proposuerat. Affirmet igitur cl. Provoca-
tor, se *plane ostendisse*, *non errasse qui etiam di-
xerit*, *canalem cysticum a folliculi cervicis apice ad
ductus fellei insertionem verticaliter produci*, *&
ascendere*: Ego etsi scio, controversiæ genus fuis-
se, non utrum etiam hoc aliquando sit, sed an
plerumque, hoc autem *plerumque* ut continuo sub-
jicit, scio non esse; non repugnabo. Scribat,
99 eundem canalem *solum non rectilineum*, *sed aliqua-
liter ad similitudinem colli cigni*, *inflexum* esse, *&
incurvatum*, quod contra suam primam senten-
tiam est: deinde, ut sibi videtur commodum, ajat,
sæpe fuisse a se scriptum, *a Typographis* autem
deformatum in sed, quod ob *sæpe*, & *sed* dissimi-
litudinem non ita videtur verisimile; non adver-
sabor. Addat novissime: ea deformatione *signi-
ficationem immutari*, *idque perpetuo videri consti-
tui*, *quod solum aliquando contingit*: quod cum
sæpe illo quod a se contendit esse scriptum, val-
de profecto non convenit; silebo: neque enim
expedit cum iis disputare, qui ut quidlibet tueri
volunt, ita quidlibet non dubitant respondere.

48 Quod quidem in XVI. Animadversione et-
iam fieri, manifestum est. Pollicitus eximium
quendam, & singularem usum bilis, continuo de
saliva, quasi hujus promisisset usum, tam prolixe
disseruerat, ut nihil magis. Negavi id quod adhuc
nego, tam longum de saliva sermonem in eo loco,
1028 convenisse. Respondet Disputator *eximius*, ibi
se de saliva *mediocrem instituisse mentionem*. Me-
diocrem vero mentionem, quæ plures impleat pa-
ginas, quam promissus bilis usus; mediocrem, in-
quam, de qua ipse per se tunc scripserit: *sed in-
dignantem nimis salivam movet EXUBERANS hic
rerum salivalium sermo*! Non est satis. Quasi non
ipsum, sed me læderent ejus errata, eoque magis,
quo majora, non modo hic, quod plerisque in
locis, fecit, ut reprehensa a me retineret; sed
quem ipse *exuberantem* cognoverat, *longum hunc
in illo capite de saliva ---- sermonem longius adhuc*
in nova Editione *protraxisse* se, jactat. Quid?
quod me accusare non dubitat, quod *longas vel
disparati argumenti in meis operibus digressiones in-
tertexuerim*. *Vide*, inquit, *totam Animadv*. 28.
Adversar. Anat. III. In qua videlicet de Cystis
felleæ calculis verba faciens, digressus quidem ab
ipso sum, quocum contendere nunquam volui,
sed non a cl. Mangeto, quocum unice disputavi.

Hujus ego, non ipsius, *ordinem scribendi me
conservaturum*, in Præfatione pollicitus eram.
Non igitur a primo diverti proposito, qui quo
in loco Præst. Mangetus laudavit Bidloum *obser-
vantem*, *ejusmodi calculos aquis innatare*, eodem
in loco de cysticis calculis loquutus sum, meis-
que observationibus illud quoque confirmavi, hos
aquæ immersos, *non ut ii qui de urinaria vesica
extrahuntur*, *in imo subsidere*, *sed innatare*. Qua
de re, aliisque ad eosdem calculos pertinentibus sic
iterum alibi (*a*) verba faciam, ut quæ ex eo tem-
pore de ipsis præterea observata habeo, propo-
nam. Hic illud dumtaxat adscribam, cum alibi,
tum ibi potissimum a Provocatore cl. auras esse
diverberatas, ubi *nimis fidenter* pronunciavit *non* 475
vera, *bonæque observationis expertia* verba illa no-
stra, propterea quia *plurimos* calculos vidit *aquæ
immissos eidem primum supernatare*; *hinc post ali-
quam in aqua macerationem*, *cum eandem imbibis-
sent*, *sponte ---- submergi*? neque enim præter
ipsum qui sibi, ut solet, adversarios effingit, de
quibus suos illos triumphos utcunque agere videri
possit, aliquis facile invenietur, qui mea illa ver-
ba ad maceratos quoque, & imbutos aqua calcu-
los extendenda esse, comminiscatur. Verum; ne
a proposita Animadversione nimium digredi videa-
mur; quomodo in hac tota, quæ de bilis usu ma-
gnifice scripserat, tueatur, ex ordine spectemus.

49 Initium duxit ab Hippocrate (*b*) bonam
valetudinem repetente a sanguine, & pituita, &
bile duplici, flava nempe, & nigra tunc videlicet,
cum hæc moderata inter se, *tum facultate*, *tum* 1026
copiâ temperationem habuerint; *idque præsertim si
permixta fuerint*. Neque vero dubitat, *Hippo-
craticam bilem ipsum esse* (cujus de usu agitur)
jam in hepate elaboratum, *atque secretum humo-
rem*, quando Hippocrates loquitur de bile cum
sanguine *permixta*, ipse autem negat, bilem in he- 1031
pate secretam secundum naturam in sanguinem re-
dire. Addit, Galenum proposuisse *bilis in tenui
intestino*, *& VENTRICULO pituitæ viscosæ crudio-* 1027
ris, *aliorumque mucorum abstersivam facultatem*.
Nec veretur libri 5. de usu part. caput 4. indica-
re in quo (tantum abest ut in ventriculo id Ga-
lenus statuerit) diserte docuit, *cur in ventriculum*
Natura meatus biliosi *portionem aliquam non infi-
xerit*, quia videlicet constat, *bilem omne ventricu-
li officium*, *si ad eum confluxerit*, esse *eversuram*.
Sed quorsum hæ atque aliæ Hippocratis, Galeni,
Avicennæ de pluribus, iisque non contemnendis
utilitatibus bilis congeruntur sententiæ ab eo, qui
in *Historia Hepatica* universe jam scripserat: *Bili
igitur jure gratulamur ab injuria illa nostris tem-
poribus vindicatæ*, *qua ab ANTIQUIS Medicinæ
Proceribus inter secundæ coctionis quisquilias con-
scripta*, *statim*, *ab ejus in intestinum depluvio exu-
labat per alvum a corpore turpis*, *omnique usu*,
præter desidendi proritationem, *exauctorata*. Quæ
quidem verba quam parum conveniant cum istis
quas nunc producit, Antiquorum sententiis, vel
ipse tacitus sensit, qui in Nova Editione illud
anti-

(*a*) Vid. Epist. I. Art. 43. & seq. (*b*) De Nat. hom.

85.86 *antiquis* delevit , ex qua aliisque diſſimulatis mu-
tationibus intelligi poteſt , quam verax nupera
Præfatio ſit, ubi jactat; *vix quædam* antea editæ
Hiſtoriæ *ampliata eſſe ſolemniora loca; ---* reliqua
*vel in ipſis ortographiæ mendis fuiſſe ſibi religioſe
relicta*. Quanquam ne ea quidem mutatione ſa-
tis ſibi cavit, ut qui iis quæ diximus, & Ferne.
lii, aliorumque ad hæc uſque tempora Medicinæ
ſcriptorum locis , nemini ignotis , & hic dum-
taxat augendæ, ut ſolet, voluminis moli utilibus,
larga manu per multas paginas congeſtis , illud
denique vellet, ſi alicui forte poſſet , obtrudere ,
1038 *ſe ex OMNIUM cum veteris , tum recentis medi-
cæ ſcholæ Antiſtitum, & ſcriptorum ſententia in
abſterſivam , ac ſaponariam bilis virtutem manu
ductum :* ſe *catholicam ejuſcemodi* , atque , ut
1041 infra etiam inculcat , *ſæculis omnibus , omnibuſ-
que Medicinæ Patribus tam egregie probatam* ,
----- *ſententiam amplexum* , nec potuiſſe *cum
tam eximiis Ductoribus a recto tramite aberrare* ,
nec, quod conſequitur , a me ſine *omnium* re-
prehenſione non probari . Verum enimvero ſi ea
igitur *omnes* tradidere ; quinam ſunt illi, aut *anti-
qui*, aut non antiqui *Medicinæ Proceres*, qui ni-
hil bili *præter deſidendi proritationem* relinquebant ?
Certe oblitus eſt, ſe antequam Fernelium , *alioſ-*
1029 *que paucos* ſupra exciperet, diſerte ſcripſiſſe , *fere
omnibus Medicinæ Antiſtitum aſſeclis per plura ſæ-
cula ad uſque nuperos dies increbuiſſe ſententiam ,
bilem ab hepate in inteſtinum defluam, inutile ex-
crementum eſſe --- vix ad inſtar naturalis clyſteris
propriâ acrimoniâ*, & *mordacitate irritans inteſti-
na*. Huc adde non modo Moebium (*c*) qui, *an pi-
tuita ſemper & in omni corporis conſtitutione (in
prima coctione) generetur , illâque bilis inciſione , &
abſterſione opus habeat , merito dubitandum* eſſe ,
monebat, ſed & Verheyenium (*d*) docentem : *quan-
tum ad mucum inteſtinalem, illum non egere ea in-
ciſione , niſi debito craſſior ſit*. Non igitur *omnes*
reprehendi, cum ipſum non probavi . Quid ? ſi i-
pſum non probando, laudavi, & defendi cæteros.
Neque enim quos hic Duces ſecutum eſſe ſe, di-
ctitat, eos revera ſecutus eſt , imo apertiſſime de-
ſeruit , ut quæ hîc producit , eorum loca cum
Hiſt. Hepat. Part. I. capitis XI. (quod nunc eſt
XVI.) §. quarto (nunc tertio) conferentibus pate-
bit. Nam ut cætera prætermittam; certe ibi in pri-
ma Editione ſcripſerat : *ſi bilis obviantem in duo-
deno chylum fluidiorem , ſubtilioremque reddat , ſo-
luta ejuſdem partium cohæſione ; --- per ſalinam par-
tem inteſtinorum mucoſitates abſtergat , craſſiores ejuſ-
dem chiloſi laticis ſubſtantias ſcindat , tamquam to-
tidem cuneis penetrantibus armata* , hæc , aliaque
ejuſmodi ſe quidem *Phyſiologis ruſpatoribus decan-
tanda relinquere* . Se vero *ſimpliciora amplecti ; u-
ſumque bilis ire expoſiturum tam clarum , tam pa-
tulum , tam ſimplicem ; ut idem futurum ſit inge-
nuo , & ſapienti legere , & probare* . Sic ibi . Quid
igitur hic *obtrudit* , ſe uſum bilis proponentem ,
*tradidiſſe , bilioſi humoris particulas lixivioſas ac ſa-
ponarias in inteſtino , inſtar totidem vividorum cuneo-
lorum , viſcidiores chymi partes ſcindere , ſubtiliare,
atque in fluenti naturam inducere ?* Vel enim hæc
ad eundem modum ab aliis tradita eſſe , fatetur;
vel negat. Si negat; cur hîc aliorum auctoritates
obtendit ? Si fatetur; cur ibi , aliis omnibus reli-
ctis, & non obſcure improbatis , *ſimpliciora* ſe pro-
laturum, tam magnifice profeſſus eſt ? Video quam
nollet illa ſcripſiſſe . In ſecunda enim Editione ta-
cite , ut ſolet, non modo *inteſtinorum mucoſitates*
in *mucilagines* mutavit , ſed magnificum illud pro-
87 miſſum in hæc extenuavit verba : *Uſumque bilis
ibimus expoſituri qui rerum animalium concentui
magis forſan accedat*; pro verbis autem quæ hinc
detraxit, alia poſuit quibus opportune efficiatur,
ut Lectores ad prolixiorem illum de ſaliva ſermo-
nem quadantenus præparentur, neque, ut in pri-
ma Editione, qui de bile ſe acturum ſpoponderat,
is , loco bilis , continuo ad ſalivam tranſiliiſſe
videatur. Non mihi ſane diſplicet, hæc illum ex
me didiciſſe; illud diſplicet quod indicatas a me
haſce emendationes ſic in Præfatione diſſimulave-
rit, ut ſcribere non ſit veritus : *loca ab Adverſa-
riis impugnata , neque immutatâ litterulâ , recogno-
ſci undequaque poſſe ; atque obtrudendi locum non
eſſe , ſe voculas Hiſtoriæ mutando , ſenſa etiam quo-
quomodo immutaſſe*. Contra ego omnes moneo ,
ne mea *Adverſaria* ad novam hanc *Hep. Hiſtoriæ*
editionem exigant, imo hanc ad id inutilem ha-
beant, ne meam fidem ibi aliquando deſiderent ,
ubi alterius eſt deſideranda , velut hîc . Nun-
quam enim mihi venit in mentem , ut omnes o-
mnium de bilis uſibus ſententias non probarem,
imo illud venit, ne credere ipſum ſinerem , ſe recte
feciſſe quod , non probatis aliorum omnium uſi-
bus, profeſſus eſſet, ſe vero *uſum bilis ire expoſi-
turum tam clarum, tam patulum, tam ſimplicem,
ut idem futurum eſſet ingenuo, & ſapienti legere,
& probare* , præſertim cum ipſe hunc tandem
uſum in hæc verba contraheret : *Ecce uno ver-* 95
bo totus bilis *uſus; prout per ductum ſuum ſuper
inteſtini parietem depluens, eumque madidans, acredine
inde ſua ulteriorem ſuper eum ſuſque deque ſemitam
facile ſodicat ſibi ; adglutinatam hoc ritu divellens
cibariam ſubſtantiam*. Nunc vero ſi ex me di-
dicit demiſſius ſentire de hoc uſu, ſi eundem non
totum amplius , ſed *primarium* dumtaxat ; de
quo mox videbimus; bilis uſum vocare, ſi alios,
ut vidimus, aliorum uſus ad ſuum adjungere ; cur
hæc omnia ſic diſſimulat, ut me pro aliis ſtan-
tem , atque ipſum dumtaxat , & recte quidem ,
monentem *contendere* , dictitet, *tam ſolemnem, ac-
ceptamque cordatis omnibus, atque probatam bilis
functionem evertere*. Quis enim , præter ipſum , 1041
docuerat, hunc eſſe *totum* bilis uſum inteſtina pe-
tentis , ut agglutinatum horum parietibus chy-
mum divellat ?

50 Quid ? ſi ne primarius quidem ad quem nunc
redit, is bilis uſus cenſeri facile poteſt . Quid ?
ſi quæ adverſus eum uſum objecimus, ſatis diſſol-
vere nondum valuit. Quæſivimus enim , cur idem
chymus qui ventriculi, aut ſuperioribus duodeni
parietibus , etſi nulla intercedat bilis , non ag-
glutinatur, reliquis inteſtinorum parietibus agglu-
tinari deberet ? Addidimus : *ſane harum partium o-
mnium parietes aſſidue de ſe deſtillante humore ſic
madere, ut naturaliter conſtitutus chymus, accedente
præſertim periſtaltico earundem motu , non facile i-
pſis agglutinari poſſe videatur*. Ad primum nihil
ipſe, quod ſatis ſaltem perſpicuum ſit, reſpondet .
Ad alterum vero quid reſpondeat ; video ; ſed
quid proficiat, non video . Sermo enim eſt de
chymo *naturaliter conſtituto* . Ipſe vero hunc mihi
cum *ſebo*, & *adipe*, cum *ſulphureis tenacibus hæ-* 1041
rentibus ſubſtantiis, & cum *reſiniformibus corpo-
ribus* comparat, atque *in hypochondriacis, in oppi-
latis, in cachecticis, in diutine ictericis, in chloroſi
detentis*, *aliiſque* ejuſmodi *ægris*, in quibus certe
chymum *naturaliter conſtitutum* non eſſe , *omnes
bonæ praxeos veritates* evincunt, *impactos* iis *par-
tibus chymoſos mucores* mihi narrat, quamvis, in-
quit, iis in ægris *adhuc inteſtinorum parietes aſſi-
due de ſe deſtillante humore, fortaſſe & uberiori,
madeant, tum periſtalticus vigeat motus* : quibus
duabus de rebus cum dubitare ſæpe liceat *ſan-
ctiorem praxim* conſulentibus , tum de illo præ-
ſertim licet, num in memoratis ægrotantibus is
aqueus, & leviter ſubſalſus inteſtinorum humor
ſecundum naturam ſe habeat, an potius *mucoſus
apprime ſit*, & *viſcidus* , qualem nimirum quia
Provocator cl. aut ob morbum vidit, aut ob mor-
tem, ideo fortaſſe talem quoque *naturaliter* eſſe,
videtur non dubitare . Nam quod denique *periſtalti-
cum inteſtinorum motum* ait , *non in impactis , &
canalis ſuperficiei hærentibus --- vim ſuam exerere*, 1041
tunc examinare oporteret , cum naturalem chy-
mum ſic impingi, & hærere, demonſtraſſet .

51 Videamus nunc quomodo cætera quæ addidi-
mus,

(*c*) Diſput. de Bil. nat. (*d*) Anatom. l. 2. tr. 1. c. 18.

mus, dissolvat. Negavimus (*a*) quæ ad suum peculiarem usum bilis comprobandum protulit, *ejusmodi esse, ut ab aliis ad alios longe usus potius comprobandos adhiberi non possint*. Subjecimus: *imo quædam ejusmodi esse, ut jure meritoque possint redargui*. Ipse vero illud primum ita dissimulat, ut si nos omnia præter illa, quæ nominatim redarguimus, probassemus. Hæc autem nunc quasi contemptim *ad complementum* dumtaxat *quoddam commemorare* sibi *placuisse*, dictitat, perinde ac si, diserte non eo proferre se, scripsisset, ut inde propositum *multo evidentius pateret*. Veruntamen quæ nos redargui posse, affirmavimus, ipse autem redargui posse, hîc negat, quæ sunt? Scripserat: *in Struthio-camelo bilem exonerari IMMEDIATE in ventriculo*. Animadverti ego, vel Præcl. ipsum Mangetum *in adscripta notula dissensisse*, & Cel. Vallisnerii nostri *anatomen accuratissime iteratam objecisse*. Verane hæc sunt, an falsa? Certe Mangetus hæc adnotavit (*b*): *Pernegat Præclarissimus Vallisnerius hunc IMMEDIATUM bilis in Struthiocameli ventriculum ingresum --- inque ea pernegatione ---- innititur ---- dissectione --- accuratissime iterata*. Vallisnerius autem nonne tradidit, *ductum biliferum*, non in ventriculum, sed *in duodenum sex lineis tantum infra pylorum inseri*? Quem mihi igitur Provocator *intellectus errorem* imputat? Quid plurimis Vallisnerii verbis sui libri molem auget? Profecto facere nunquam poterit, ut Mangetus, ut Vallisnerius id quod ego dixi, ne scripserint. At enim Vallisnerius scripsit, magnam tamen bilis partem *directe intra pylorum excurrere*. Non tamen scripsit; id quod ego redargui; *immediate*, neque secundum ea quæ semel, iterumque observavit, id *probare, ac firmare unquam potuit*. At Vallisnerius quoque bilem censuit *deferri in ventriculum Struthiocameli, ut ejus digestiva facultas validissima fieret*; quasi vero hoc a vi bilis *abstersiva*, atque ad eundem ac Provocator contendit, modum agente repetendum, censuisset, aut ego Vallisnerii opinionem, non observationes objecissem. Nam quod (omittam enim *clementer*, alia Provocatoris errata inculcare quæ omnes intelligunt, etsi ipse fatetur *ingenue se hactenus non intellexisse*) Nam quod, inquam, *hic denuo demirari* se dicit, *me in hanc spartam, veluti singularem fautorem meum, illustrissimum Vallisnerium advocasse, eundemque sine ullo temporis, locive intervallo, seu in eadem arena tam dure aggredi, ut ejusdem sententiæ statim & aperte inimicum me profe-ram*; quis hæc legens, non putaret, a me Collegæ & Amici Doctissimi opinionem productam esse, eandemque dure, acerbe, infenso animo atque inimico esse impugnatam? Ego vero hæc dumtaxat scripsi (*c*): Mangetum *Cl. Vallisnerii nostri anatomen accuratissime iteratam* Provocatori *objecisse*; quæ autem de bilis in Struthiocameli ventriculo usu Vallisnerii opinio esset, neque ibi Mangetus, neque ego memoravi; atque ut verum fatear, ne memineram quidem; neque tamen aliud scripsi (*d*) nisi *illud quærendum restare, num tanta illa vis digestiva bili in ventriculum admissæ accepta sit referenda. Nam & in Comite, a Cabrolio dissecto, porum choledochum ita prope pylorum egressum* habuisse, *ut non minus ventriculo quam intestinis, bilem transmitteret; sed hanc causam illi fuisse, non cur melius, citiusque digereret, verum, ut inquit Cabrolius, cur sæpius nausearet, vomeretque*. Hæc nimirum tota est illa *dura*, *aperta*, & *inimica* a me instituta, ut cl. Provocator dictitat, in Cel. Vallisnerium aggressio, quod secundum observationem & judicium Cabrolii, non de Vallisnerii, de cujus sententia ne verbum quidem, sed de Provocatoris opinione dubitaverim. Neque hæc eo dico quod inter Amicos licere, non censeam, alterum de alterius opinione modeste dubitare, sed ut istæ penitus artes pateant cl. Provocatoris, id quod ipse solet, ego vero nunquam licere, credidi, aliis affingentis, ut dure, inclementerque Amicorum præsertim opiniones impetantur. Quid in me præterea dicere, aut acrius exprobrare potuisset, si ego id facere ausus essem quod ipse adversus illustrissimum virum fecit, eundemque vere *singularem fautorem suum*, cujus summam spectatamque Prudentiam ipse quoque celebrat; ut nempe scriberet: *abunde liquet, ligamenti hepatici privilegium venæ umbilicali non esse denegandum, ut quidam Vir inconsiderate denegat*. Verum ipse qui nihil nisi considerate negat, cur adversus Cabrolii, atque adeo Galeni judicium, scribit: *in comite a Cabrolio dissecto non fuisse incommodam, atque viriorum digestionis altricem apertionem illam choledochi pori prope pylorum, evidens est*. Cur inquam hoc scribit? Quia *ille Comes, si ita fuisset, ad illam*, inquit, *ætatem pervenire haudquaquam valuisset*. Ad quam, quæso, ætatem? de qua ipse Cabrolius (*e*) ita silet, ut adolescens, an vir, an senex ille Comes obierit mortem, prorsus ignoremus. Quid, quæso, est *inconsiderate* scribere, si hoc non est? Nam quod addit: *si nauseæ & vomitus ab illa choledochi ductus introductione principium duxissent suum, ille certe non sæpius, sed semper nauseasset atque vomuisset*; nimirum hoc tanti non est, ut propterea res, quod ait, *evidens sit*. Quid enim, si illud *sæpius* Cabrolii significaret *quotidie*, ut *frequenter* apud Riolanum in ejusmodi casibus *quotidie* significat? *Probabile est*, inquit Riolanus (*f*) *Galenum in brutis canalem, qui bilem in ventriculum eructat, observasse: inde conjectura quadam similem structuram in hominibus quibusdam adesse sibi persuasit, cum videret homines pituitosos meram bilem FREQUENTER vomere, ut demonstrat in Arte parva exemplo cujusdam, qui cum habitu corporis esset pituitosus, QUOTIDIE tamen bilem pallidam evomebat*. Imo istud idem *sæpius* Cabrolii significabat *perpetuo* eidem Riolano, scribenti (*g*): *Affirmat quoque Cabrolius, se vidisse porum choledochum in stomachum protensum, qui PERPETUO vomitus biliosos in homine dum viveret, excitavit*. Verum ut mittam Riolanum; certe bilis cystica, quæ nimirum irritare ventriculum maxime poterat, cum non *semper*, sed tumente a cibis ventriculo, fere exprimatur, neque *semper* in ventriculo adesse, & cum adesset, interdum a cibis ipsis ventriculum opplentibus vel temperari, vel repelli etiam poterat, præsertim cum ductus non intra pylorum, sed *prope pylorum* hiaret. Potuit quoque illa bilis non parem *semper* ad irritandum acrimoniam habere: potuit ventriculus diuturno usu, & vexatione quadantenus hebescere, atque occallescere sic ut nonnisi acriore, vel multa bile percelleretur: potuit nonnunquam ea copia viscidæ lentæque materiæ ventriculo inesse, ut bilem tunc influentem dilueret. Sexcenta sunt quæ satis est interdum esse potuisse; ut intelligatur, non esse igitur *evidens*, ut Provocator contendit, in eo judicio erravisse Cabrolium. Quæ illum non vidisse, mirandum non est, qui *quale negotium suis rebus facessat nova*, *quam* continuo ibidem *subdidi*, *objectio*, *plane non videat*.

52 Scripserat ille id quod mirum est, in hac ipsa postrema Editione retinere non dubitasse: *Et multo evidentius patet* propositum, *si naturaliter per ductum suum in ventriculi cavitatem eructetur* bilis. --- *Sic ex choledochi insertione in Remigis ventriculi fundo apud celebrem Anatomicum (Vesalium) summa in hoc viro aderat voracitas, & chilosceos promptitudo*. Quid sive ad ejus negligentiam demonstrandam, sive ad probationem istam confutandam proferri aptius poterat, quam apud Vesalium de illius Remigis *voracitate*, & *chylosi* ne verbum quidem esse? Protuli. Et hic, *quale* id sibi *negotium facessat, plane non videt*! Quid igitur videbit, si hoc non videt? Neque sane id modo non

(*a*) Adv. III. pag. 51. (*b*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 377. (*c*) Adv. III. pag. 51. (*d*) Ibid. (*e*) Obs. 6. (*f*) Anthrop. l. 2. c. 22. (*g*) Ibid.

non vidit, verum neque in quem laqueum se induceret (id quod supra demonstravimus) cum se illa ex Bohnio, Vesalio minime consulto, desumpsisse confessus est, neque etsi Vesalius dixisset,
1047 eum Remigem *calidi, siccique temperamenti fuisse;*
ut *fuisse videri*, dixit, & *validæ* præterea *vocis*,
1048 *longissimi spiritus*, *robustissimumque;* ex nullo tamen horum effici, ut *summam in hoc viro adfuisse voracitatem, & chyloseos promptitudinem*, dixerit, vel ut hæc adfuisse, *jure* asseramus, cum in multis illa omnia, neque tamen *summam voracitatem* spectemus. At tamen scriptitare non veretur, *a me ipso Vesalium in hac re minus adhuc consultum esse*. Cur? quæso. „ Nam si Vesalium, inquit, „ consuluisset, eumque advertisset dicentem, *nun-* „ *quam Remigem illum vomuisse, neque a qualibet* „ *validissima causa potuisse ad nauseas concitari*, pro- „ fecto non sensisset superius cum Cabrolio & cæt. „ Quid si Vesalium non tunc modo, quod coactus fatetur; sed ne nunc quidem satis ipse consuluit? Mitto enim, Vesalium ista quæ alia forma litterarum, ut ipsius ipsissima Vesalii verba, proferuntur, non scripsisse, sed tantum (*h*), illius *familiares* asseruisse, *se nunquam illum vomentem, ac ne in maximis etiam procellis nauseabundum vidisse*; Hoc, inquam, mitto, & duo tantummodo adnoto. Alterum: Vesalium quæsivisse, *num vomitu biliosò, quem hujusmodi hominibus FREQUENTEM Galenus esse testatur, vexari consuevisset*. Alterum: etsi id non invenerit; non ausum tamen esse (id quod in aliis passim fecit) a Galeno in ejusmodi re discrepare: imo paulo infra, hæc subjecisse: bilem *haudquaquam ventriculi fundo innoxie immitti potuisse*. *Nam*; ut alia quæ hujus rei probandæ causa affert, omittam; *si ventriculo*, inquit, *bilis influeret, tum ille (uti Galenus recte affirmat) hujus mordacitate perpetuo ad excernendum irritaretur: neque tantisper, dum cibus probe confectus esset, retentrice sua facultate fungeretur: & bilem illam respuens, ejusque occasione nauseabundus, quod sibi offerretur, minus quam decet, ambiret, amplecteretur que*. Quæ si Provocator diligenter animadvertisset; hæc intelligere potuisset: primum, Vesalii, atque adeo Galeni, non meo dumtaxat, aut Cabrolii judicio, a bile in ventriculum influente, etsi hic *perpetuo* ad excernendum irritaretur, non tamen perpetuum, sed *frequentem* vomitum induci, satis esse: deinde a perpetua illa ad excernendum irritatione, non *summam voracitatem, & chyloseos promptitudinem*, sed, Magnis illis Viris auctoribus, nauseam & impedimentum afferri probæ confectioni ciborum, ut qui ante justum tempus a ventriculo in intestina excernantur: novissime id quod rei caput est; tantum abesse ut unum *hocce* Vesalii *exemplum plane convincat, immediatam bilis e propriis ductibus in ventriculum transmissionem haudquaquam* nauseas, & vomitus, *sed promtiorem potius chylosin inducere*; ut ipse Vesalius a contrariis stet partibus, neque immerito, quippe qui unum quidem exemplum sciret ad dubitandum secundum rationem satis esse, ad id vero quod adversus rationem sit, quantum quidem summis iisdem Magistris videbatur, adstruendum satis non esse. Fieri etiam fortasse potuit, ut Vesalius, aut Remigum, vilissimorum hominum, verba non satis digna censeret quibus haberetur fides, aut si id censeret, peculiare tamen aliquid subfuisse, suspicaretur, cur vomitus, ac nauseæ in illo homine non contingerent, quem etiam *aliis quibusdam organis, & præcipue circa thoracis costas, & musculos ab aliorum hominum fabrica variantem* deprehendisset. Et certe is Remex aut non ut alii homines, constructus, aut non sanissimus fuerit, necesse est; nam si nostra structura ferret, ut bilis in ventriculum immissa, non modo non vomitum & nauseam, sed sine ullo detrimento, *promtiorem potius chylosin induceret*, sapientissimus hominum Conditor non in ejus tantum, sed in omnium hominum ventriculum bilis meatum perduxisset.

53 Verum sunt alia quæ Provocator cl. videre se, negat. „ Certe inquit, non video, qui- „ bus *contrariis* Bohnii *rationibus satisfecisse* expe- „ diret, antequam *bilem sensiles intestinorum tunicas* „ *ad dejectionem proritare enunciassem*. „ At *probi*
Lectores, ad quos subinde, quasi aut ego, aut i- 1049
psi nihil viderent, fidenter satis provocare non dubitat, non modo quænam sint istæ Bohnii rationes, *viderint*, sed etiam eo in loco esse *viderint*, ut vel ipsius Provocatoris oculos effugere nullo modo potuerint. Ut enim Bohnii (*i*) verba quæ ex 17. Progymn. exscribit, prætermittamus, quanquam illa non ad *eundem vellicandi modum* pertinent qui videlicet ab acrimonia bilis fit, sed ad eum qui fit a copia; atque illa tantum verba, quæ ex XI. Progymn. affert, in hujus calce quæramus: *Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam quam cystis suæ propriam irritare queat;* profecto quæ inter alia verba, scripta ea sint, non videre non poterimus. Sunt autem hæc; quæ tametsi iis etiam quæ supra a nobis pro Cabrolio, Galeno, Vesalio scripta sunt, adversari videantur, tamen in præsentia examinari non oportet, quando Provocator ipse irritantem illam in bile acrimoniam agnoscit, quam Bohnius sic negat: *Ita ut non opus sit stimulum a bile hujusque acrimonia petere, eandemque ideo clysterem naturalem appellare: quatenus quicquid hæc scybalis commodius eliminandis forsan confert, illorum visciditatem corrigendo ac solvendo præstat. Neque bili ejusmodi acrimonia subest, per quam magis tunicam intestinorum nerveam, quam cystis suæ propriam, irritare queat: cum quamvis linguæ degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat, minime tamen ideo tali acrimonia vel ejusmodi particulis gaudeat, quæ tactus sensoria afficiant, atque stimulent; præprimis cum fæculentias intestinorum secundum naturam se habentes, nunquam acres & vellicantes, sed vel insipidas, vel subdulces deprehendere liceat*. Et post hæc Provocator audebit aliis, ut videbimus, imputare, quod *Scriptorum auctoritates mancas offerant*, ipsisque *a vero alienum sensum* 1057
imponant! Negat Bohnius hoc toto loco, eam bili 1060
acrimoniam inesse qua vel intestina, vel suam irritare vesiculam possit, & rationes cur id neget, producit. Provocator autem ex hoc ipso loco pauca dumtaxat verba ab aliis divellit, quæ sic divulsa sibi utcunque favere videantur; reliqua sibi prorsus contraria non modo omittit, verum etiam reperire se posse, negat. „ Vir gravissimus, in- „ quit, hoc est Bohnius, mecum est, qui sane non „ majorem bilis in intestino, quam in cysti, *ir-* „ *ritantem acrimoniam* inquiro. Neque alias *con-* „ *trarias rationes* per Bohnii Opera reperire con- „ tingit. „

54 Hoc igitur æque verum est, ac quod subjicitur: „ Sed illud verbum *acore suo* non est ne- „ que *latinum*; neque *medicum*, instat Censor „ cl. „ Scripserat cl. Provocator, bilem *sensiles intestinorum tunicas proritare ad dejectionem acore suo*.
Quæ verba cum neque me fides mea mutare sine- 96
ret, neque ipsa, & quod consequitur, quid mihi vellem, plane intelligere Lectores possent, ad illa, fideliter exscripta, hæc continuo adscribere coactus sum (*k*): *sic enim, quasi bilis acida esset, contra non Latinorum modo, sed & Medicorum consuetudinem ejus acrimoniam vocare solet*. Liquet igitur, me neque usque adeo ineptum fuisse, ut in eo *instarem*, quod in transitu admonere satis esset, neque *acorem* sive *latinum*, sive *medicum* esse verbum, negavisse, imo secundum & Latinorum & Medicorum consuetudinem eo acidum, non acrem saporem significari indicavisse. At hoc ipsum negat cl. Provocator. *Et ego* inquit, *non esse* medicum *denego; cum plurimis medicis Auctoribus* non

(*h*) De corp. hum. fabr. l. 5. c. 8. (*i*) Circ. Anat. (*k*) Adv. III. pag. 52.

non raro usui sit, acorem *pro* acrimonia *desumere*. Ægre omnino ferendum est, quod istos *plurimos medicos Auctores* non indicaverit, incognitos certe eruditissimis illis Viris qui *Lexicon Medicum* collegerunt, & non unis curis adauxerunt; quamquam hi fortasse aliquos eorum viderunt, sed pro *Auctoribus* in eo habendos esse, non putaverunt, in quo manifestissime errarent; improbandus enim imperitorum abusus est, doctorum *consuetudo* servanda. At enim Doctos etiam atque eruditos Medicos sic loqui potuisse, Provocator contendit. ,, *Acorem*, inquit, non esse *latinum*, seu *grammaticum* etiam plane nego. acor enim apud *Latinos*, atque *Grammaticos* non solam significat ,, *aciditatem*, sed etiam & *acrimoniam*. *Conf. Calepinus* in verbo *acor* quod redditur italice, *acuità*, ,, *asprezza*. ,, Itaque non dubitat, se vicisse, ut qui sibi persuasit (*), Medicos qui latine scribere velint, totos *a Calepinis*, & *Nizoliis quos semper in manibus versent*, pendere. Illi vero, si quando opus est ut Lexicographos hosce consulant, tantum ipsis credunt, quantum probent, velut hac in voce, *acor*: quam etiamsi traderent, id quod non faciunt, *acrimoniam* significare; nisi tamen id certo idonei Auctoris producto loco demonstrarent, neminem qui quidem mediocriter peritus esset, impellerent ad credendum. At producunt, inquit; ,, exemplum videlicet ex *Col.* ,, lib. V. *ea res emendabit acorem malorum*, quo ,, certe casu ridiculum, inquit, esset intelligere ,, non quidem malorum (ut decet) *asperitatem*, ,, sed potius stricto modo *aciditatem*. ,, Sed utrum horum *ridiculum sit* intelligere, non ego, sed ipse doceat Columella. Qui cum de *Malo punico* eo in loco (*l*) verba faciat, *si*, inquit, *ACIDUM*, *aut minus dulcem fructum feret*, *hoc modo emendabitur*; traditaque una, itemque altera emendandi ratione, *ea res* inquit, *emendabit ACOREM malorum*. Igitur, *ridiculum esse* credere, *acorem malorum* aliud quam *acidum* eorum saporem significare, non ego, sed Columella ipse docet, ne forte *ajat perhumaniter ille* Provocator *praeclarissimus*: *sed bone Deus*, *quam demisse haec Paedagogium olent*! minime videlicet attendens, in quem hoc cadat, ignarusque sententiae, hac quoque aetate verissimae, M. Tullii (*m*): *non tam praeclarum esse scire latine*, *quam turpe nescire*, eum nimirum qui latina lingua vel grandia, si Diis placet, volumina scribere audeat. Non enim hic agitur de *invalescente* (*n*) *nostrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, de qua *tertius hic e caelo* delapsus Cato cum saeculo rixatur: *de hac* ipsum scimus undequaque sapientissimum Virum *tam dulci litteratorum Hominum mentis aegritudine non laborare*. Non de *pompa* (*o*) *verborum inutili*, non de *eloquentiae fuco*, non de *artificioso illo orationis genere*, non de *elocutionis lenociniis*, non de *verborum volubilitate* illa, *quae neque scienti*, *neque ignoranti unquam profuit*, non inquam, de ullo istiusmodi declamatorio, non medico ornamento agitur. Sed de re agitur sine qua *improvidis juvenum sensibus imponitur*, sine qua frustra *utiliora* illa, siqua sint, *Posterorum memoriae committuntur*, sine qua *genuina* illa *simplexque ratio Medici scriptoris non attingitur*, ut saltem de lingua latina scriptor tantum sciat, quantum satis sit ne cum negare credat, affirmet; cum affirmare, neget; ne unum cum velit, alterum omnino scribat; ne cum bilis naturalem constitutionem designare se, putet, morbosam exprimat; ne cum acrem fellis saporem indicare cupiat, acidum significet. Id si nescit, cur latine scribit? imo cur latine provocat? cur provocatos, si ipsum necessario doceant, invidioso *Censorum* nomine appellitat? cur recte monentibus refragatur? Silere potius decet, vel alia, siquam forte melius calleat, lingua scribere, vel iis, quorum manus persaepe in ejus ultimis scriptis omnes agnoscunt, omnia, non ita inaequaliter emendanda, augenda, interpolanda; sed a capite ad calcem rescribenda permittere; siquos tamen inposterum invenire possit, quibus pro molestissimae operae pretio illa grati animi sensa ad extremum persolvat: ipsos *nostrae hujus aetatis pro latina elegantia prurigine*, & *hac tam dulci literatorum Hominum mentis aegritudine laborare*.

55 Qui loquendi modi longe humanissimi in hujus novae Editionis nova Praefatione in nostrae aetatis scriptores Medicos jacti, illam ipsi excusationem adimunt quam mox ei loco praetendit in quo Borelli, Nuckii, Reverhorstii, aliorumque Hominum Celeberrimorum sententiam *Modernorum aliqualium insomnia* nuncupaverat. Fatetur namque, *juvenilem in hac dicendi formula ante hos* 14. *annos displosisse igniculum*. Nunc autem post annos 14. cum multo graviora jaciat; cum in eadem Praefatione dictitet, *recentiores prope omnes* Medicinae *scriptores --- ad propria auctoranda commenta*, *pro innata libidine*, Naturam *distraxisse*, *ac veluti in alios mores coegisse*; *cum fatalem quandam propriae aestimationis cupiditatem scriptorum animos plerumque adortam* affirmet *ad famosiora venditanda commenta etiam atque etiam accendisse*; cum *in tam portentosa medicarum Haeresium multitudine pudere se* scribat, *innumera alia vigilantium insomnia recensere*; cum *Medicinae praesentium in primis temporum tenebras* & *infortunia --- jure --- dolere se*, confirmet; cum *ad Hepatis* & *Bilis morbos --- a Nuperorum commentis vindicandos*, *improbo satis*, *diuturnoque labore se convertisse*, asseveret; cum haec, inquam, aliaque ejusdemmodi nunc addat; credemusne, priora illa juvenili imprudentiae, an utraque peculiari cuidam confidentiae, & dicacitati esse adscribenda? Cui certe adscribo quod meos de eximiis scriptoribus loquendi modos cum suis *conferri* postulet, *indeque judicari*, *uter nostrûm impensius humanum aliquid passus sit*. Quid enim simile? *Lapsus*, illos, inquam, quos tertia quaque pagina exprobrat, *lapsus* in *primae Classis Medicis*, & *Anatomicis scriptoribus* adnotavi. Num usquam *insomnia* dixi? num, ut ipse de Bachio, & Sylvio, *deliramenta*? num *ridiculas confabulationes*? num *vaniloquia*? num *fabellas*? Ego vero, nisi mite, nisi moderatum, nisi inter homines communis imbecillitatis conscios facile ferendum istud *lapsuum* vocabulum existimarem; ita me Deus amet, ut quodcumque aliud multo libentius usurpavissem: quamquam hunc eundem loquendi modum is ipse, qui usque adeo in me damnat, non ita horruit, quin de Laurentio, ut supra vidimus, haec pronunciaverit: *celeber iste Anatomicus in gravem quandam confusionem CECIDIT*; & de Verheyenio: *in ejus* ligamenti *describenda origine LABITUR*. Atenim ego *in triginta quinque*, *mortuis vero omnibus*, adnotavi. Fortasse & in pluribus, qui multa, & de universa ferme Re Anatomica scripserim, adnotavi; nil tamen nisi *lapsus*. Quod si *quinque* dumtaxat ac *triginta* sunt; falsum est igitur, quod alibi *obtrusum* est, me *Lapsus Auctoribus aliis OMNIBUS*, uno excepto Bohnio, *communes reddidisse*. Quod si *mortuorum* tantum *lapsus* notavi; consulto feci, cum Eruditi cujusdam inter Gallos scriptoris documentum non ignorarem, quod utinam alii animadvertissent: *sic tolli suspicionem quandam invidiae*, *nec locum esse secretae cuidam audaciae*, *quae saepius alterum alteri ex numero viventium opponit*. Atenim *lapsus* adnotavi *ducentos sexaginta sex* (ut sedulitati cl. Provocatoris credamus, qui summam omnium anxie subduxit) in *primae Classis Medicis*, & *Anatomicis scriptoribus*, ex iis vero *signate centum* & *unum in solo famigeratissimo*, *accuratissimoque Verheyenio*. Mirum videlicet quod non in scriptore quoque infimi subsellii adnotaverim, qui non alia nisi illa multo honestissima, utilissimaque causa id fecerim, quam de Verheye-

(*) Praefat. nova Hist. Hep. (*l*) De Re Rust. l. 5. c. 10. (*m*) De Cl. Orat.
(*n*) Praefat. cit. Hist. Hep. (*o*) Orat. Anat. III. pag. 23.

heyenio præsertim loquens proposui (*a*), *ne propter Viri alioqui de Re Anatomica præclare meriti auctoritatem Juniores deciperentur* : quod ferme spectavit etiam laudatissimus Heisterus qui ejusdem Auctoris lapsus, neque in transitu, sed ex instituto, in longa, ac perutili Præfatione bene multos collegit. Neque enim mirum est, quod Viro qui de tota Anatomica Facultate duo justa Volumina scripserit, non pauci quidem errores exciderint, sed non tot denique, aut tanti, quot, quantosve parvo in libello *Hepaticæ* dumtaxat *Historiæ* cl. Provocator admisit. Quod si hunc *clarissimum* nihilominus voco; quanto magis potero Verheyenium vocare, & *singulari hominem diligentia*, si non in cunctis, quod mortalium nemini datum est, at in plerisque, & quidem libenter, dicere, præsertim cum eo me honore senex ipse, & in primis clarus, adolescentem adhuc, neque ita multis notum, affecerit, quo tot alios fama, atque ætate majores non est dignatus, ut plura ex meis I. *Adversariis* sumpta, & aliquando satis prolixa loca descripta in suis adeo celebratis Operibus proponeret, eaque, & me non minus quam alios, me longe majores, solebat, probaret. Quæ cum ita sint, meisque in *Adversariis* potissimum IV. Animadv. 19. & hæc Verheyenii erga me agendi ratio, & mea vicissim *Illustris* ejus *Anatomici* honorifica commemoratio omnibus occurrant, constet autem, me neque in I. neque in cæteris *Adversariis* ullius qui viveret, lapsus nominatim, nisi provocasset, adnotavisse; profecto ita abnorme, imo ridiculum est quod a Provocatore nonnulli dicuntur dixisse, ut quamvis hos, siqui sunt, qui id se dixisse faterentur, diserte nominasset, vix tamen sperare potuisset, ut sanus aliquis crederet, id a sanis hominibus dictum esse. Itaque neque eos nominavit, & credere se, negavit; id tamen pessimo exemplo scripsit. Nam væ ipsi si nos eodem animo essemus, neque id imitari turpe nobis duceremus. Quid enim proclivius est, quam, nullo producto auctore, illud in aliquem dictum esse, dicere, quod te credere quidem neges, sed interim dicas? præsertim si de abditis ipsis hominum cogitationibus loqui audeas. Cur ipse in Amicum, atque adeo paulo ante laudatum Anellium scripsit? Cur in nos, non minus Amicos, neque minus laudatos, repente stilum distrinxit? Quam in partem accipi voluit ambiguum illud Malpighii, atque adeo Bononiensium omnium Doctorum laudationis genus: *Famigeratissimus apud Nationes omnes* DOCTOR BONONIENSIS? Sexcenta sunt in quibus ipsum larga manu pari exemplo ulcisci possemus. Sed in hoc uno malumus vinci, & cogitationibus omissis, ad facta redire. Meum igitur unum, maximum, novum, & ante hoc tempus inauditum crimen est, quod tot ante me Viri etiam modestissimi, non sine bonorum assensione, veteri consuetudine, institutoque admiserunt, ut Majorum, quos nemo facile me unquam magis observavit, & coluit, siqua forte essent errata in quæ inter scribendum necessario incurrerem, hæc, officio erga Tirones adductus, & veri, ac publicæ utilitatis studio permotus, sic adnotarem, ut *lapsus*, hoc est communis humanitatis inevitabilia quædam indicia, esse dicerem, atque hos tamen in viventium nemine, nisi si quis forte me provocasset, nominatim retegerem. Ille vero qui hoc mihi crimini dat, & sæpe adeo, hac inculcata accusatione, prope capitalis facinoris loco ponit, ut ipse adversus Majores sese gesserit, supra diximus.

Nil pepercit. non puduisse verberare homines senes! (*b*)

Non *lapsus* ille, siqua graviora ipsorum errata credidit, nisi forte semel, aut iterum, vocare ausus est. Nimis hanc inhumanam, atque immodestam esse vocem, duxit. Mitioribus usus est. *Fabellas, ridiculas confabulationes, vaniloquia, deliramenta* appellavit. Et quoniam nobis multorum adnotatos *lapsus* objecit; perpaucos ipse dumtaxat redarguere ausus est. Itaque, nemine excepto, *inania veterum commenta* dixit, & ne Viventibus fortasse parcere crederemus, *Recentiores*, inquit, *nostri turpissima potius ignorantia obcæcari malunt*. 7 174

Igitur tantum interest inter hoc ejus crimen, & meum, ut ego id quod feci, iterum quotiescumque publica requiret utilitas, me profitear esse facturum; hanc enim, omni remota injuria, & contumelia, secutus sum: ipse vero quod fecit, *damnet*, ac merito quidem; nihil enim Lectoribus prosunt quæ ipsi vehementer obsunt, jactæ in immeritos contumeliæ: quas tamen si penitus damnasset, in nova Editione omnes, una excepta, non reliquisset, neque alias insuper illas addidisset de quibus supra dictum est, aut alias dicetur. Atque ut intelligi melius possit, quantum inter ejus, meumque factum, non ego, aut ipse, sed Gravissimi, Doctissimique Viri discrimen agnoscant; cum contumeliosas quibus ipse usus est, reprehensiones qui probet, inveniri possit nemo; contra meum, quod ipse unus improbat, *lapsus* nobilium scriptorum modeste adnotandi institutum, sapientissimi, etiam apud exteros, Homines diserte laudarunt. Sic qui Lipsiæ Celeberrimi Viri *Acta Eruditorum* conscribunt, me *optime de publico mereri pergere*, pronuntiarunt (*c*), *quod-quamplurimos* M. *lapsus in quinque Adversariis Anatomicis palam facere tali constituerim ratione*, *ut data occasione*, *laudanda non minus una probarem*, *ac aliorum etiam Errores notarem*. Sic Eximius Anatomicus Heisterus (*d*) mea Adversaria quibus errores *indicantur*, *atque emendantur*, censet, *in incrementum anatomes*, *utilitatemque publicam* esse instituta, quia videlicet *ita anatomen a multis erroribus*, *qui tam in* M. *quam Verheyeno*, *aliisque adhuc occurrunt*, *liberatum iri*, *certus confidit*.

56 Quod reliquum est; ut recte Provocator facit, quod *Ingeniosissimi* illius *Viri publicæ æstimationi se pariter subscribit*, qui vel post editam *Historiam Hepaticam*, quæ sententiæ *insomnia* in hac dicta fuerant, eas nihilominus secutus est; ita extra chorum, ut solet, saltat, cum a me *nitide ostendi*, *atque demonstrari* postulat, quæ a me nunquam sunt affirmata. Utrum *in intestinorum cavitatem*, quod ipse verbo negaverat, *hient venæ meseraicæ*, a Praecl. Mangeto *in medio relictum esse*, scripsi (*e*). Num ergo relictum non est, cum denique hic fassus sit: *ex hisce tamen omnibus se non concludere*, *omnem prorsus chylo in eas venas denegari transitum?* Cl. vero Brunnerum *experimento plane demonstratum id censuisse*, addidi (*f*). Num forte non censuit, qui *Rem* hanc *plane demonstrare experimentum*, scripsit? Hæc sane ita se habere; & vana esse effugia a Provocatore quæsita, illi omnes intelligent, qui utriusque Auctoris indicata alias (*g*) a nobis loca tota perspexerint. 1051

57 Absoluta hîc esset istius nimis longæ Animadversionis confutatio, nisi qui suum a nobis scribendi ordinem toties inversum esse, queritur, a calce nostræ Animadversionis 24. ad ejusdem caput repente transiret. In quo postquam fassus est, plura esse quibus nunc satisfacere ne conatur quidem, & hæc tamen *singula*, & *similia alia* (neque enim ad omnia respondet quæ objecimus) ad suam se jactavit *Anatomicam Universalem Historiam discutienda* servare, nobis *specimen* non invidet *binum* suæ illius futuræ *discussionis*, atque adeo suæ illius *Universalis Historiæ*. Videamus, quæso, *specimen* primum. Vias omnes lacteas, absente chylo, *solum* a *salivis pancreaticis*, *& proprie dictis* percurri, & pervias servari, affirmaverat. Ego vero admonui, sic ipsum, *non modo succi qui a ventriculi*, *& intestinorum tubulis*, *& glandulis destillans*, *tenuiorem sui partem immittere in lactea vasa potest*, *oblivisci*; *sed tot lymphatica vasa quæ in chyli receptaculum*, *ductumque thoracicum lympham in-* 1052 93

(*a*) Adv. V. pag. 5. (*b*) Terent. Adelph. (*c*) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (*d*) Compend. Anat. Praef.
(*e*) Adv. III. pag. 52. (*f*) Ibid. (*g*) Ibid. in marg.

inVebunt, ignorare prorſus videri. Attendamus inſigne *diſcuſſionis* ſpecimen. Succi ventriculi, & inteſtinorum ſi illi vere ſunt, & ſi hi aliqua ex parte ſubtiliores ſunt, *ſalivales*, inquit, *ſunt*. Nimirum ut objectæ culpam declinet oblivionis, in aliam incurrit; obliviſcitur namque, ſe ibi non niſi de *ſalivis pancreaticis, & proprie dictis* ſermonem habuiſſe. De vaſis autem lymphaticis hæc reſpondet: *quaſi quod ſucci, qui a lymphaticis vaſis in chyli excipulum, atque thoracicum ductum importantur, valerent retrogredi, atque ex his partibus in implenda lactea primi, & ſecundi generis --- deſcendere. Novum hunc nihil obſtantibus valvulis mechaniſmum obiter Lectores expendant*. Imo novum hoc potius reſponſionis expendent genus; quaſi vero hic illud ageretur, quod ne in mentem quidem venire cuiquam poterat hoc tempore, an lympha a chyli receptaculo, ductuque thoracico relabi retrorſum queat, cum illud agatur, an quando inter omnes conſtat, lympham in id receptaculum, eumque ductum comportari, hæ duæ inter lacteas præcipuæ viæ a ſalivis dumtaxat, abſente chylo, percurrantur, perviæque ſerventur; ut ſcribi ſine ulla dubitatione potuerit: *in chyli abſentia vias has omnes lacteas*; ſcilicet non modo *lactea duplicis generis prædicta*, verum etiam prædictas pariter *glandulas lumbares, ductumque thoracicum; limpido ſolum liquore, hujuſmodi videlicet ſalivari ſubtiliori turgidulas ſe ſe offerre viſui*. Ita ſe habet *ſpecimen* primum. Attenda-
92 mus alterum. *Primum & ultimum chylificationis inſtrumentum in ore, ventriculo, & inteſtinis ſalivam* pronunciaverat. Hæc adſcripſi: *oblitus videlicet, ut nunc alia prætermittam, virium aeris quem deglutimus una cum cibis, atque adeo cum ſaliva ipſa, fortaſſe ad ejus particulas implicandas, & ad ventriculum ſecum rapiendas viſciditate quadam donata*. Quæ quidem ſicut eo pertinent, ut intelligatur, non eſſe igitur unicum chylificationis inſtrumentum ſalivam ſine ulla hæſitatione ſtatuendam; ita illuc viciſſim nullo modo trahi poſſunt, quo Provocator *obtrudit* afferens a me „ maximum „ condi *chylificationis inſtrumentum* „ *in viribus aeris, quem deglutimus una cum cibis & cæt.* Tantum enim aeri *quem deglutimus*, hoc eſt, in nobis, tribui poſtulo quantum decet, non quantum ipſi *obtrudere* commodum eſt, perinde ac ſi aerem aut ſalivæ ipſi præferrem, aut in omni animantium genere idem prorſus præſtare, contenderem; quanquam in piſcibus ad quos connititur id quod de nobis dixi, transferre, haud omnino aerem deſiderari qui cum ſaliva in eorum pluribus miſceatur, ii non ignorant, qui ſciunt, quo in loco hiare natatoria ipſorum veſica ſoleat. Itaque ex binis hiſce exemplis quæ ſpeciminis loco ſelecta propoſuit, quid de cæteris reſponſionibus habendum ſit quas in ſua illa *Univerſali Hiſtoria* proponet, jam nunc omnes poterunt exiſtimare.

58 Neque XVII. Animadverſio ab iis quas hactenus *exploſimus*, diſcrepat; ut ex hac quoque, etiam ſilentibus nobis, proclive omnibus ſit judicare, quinam *rebus omnibus contradicendi partes*
1056 *complexus, --- contra ipſam veritatem remis veliſque contendere inſudet*. Nam queritur primum cl. Provocator, *plerumque* me ſuæ *Hiſtoriæ membra in*
1057 *centones divellere*. De qua quidem injuſta querimonia cum ſupra vidimus, tum mox videbimus. Ipſe vero interea; ut ſolet ſui præſentis, non primi, atque ideo neque noſtri ordinis rationem habere; ab locis quæ ſunt in Animadverſione noſtra XXIV. retrorſum labitur ad locum qui eſt in XXIII. De me autem queritur quod ad examinandum locum qui ex ordine ſequebatur de Gliſſoniana Venæ Portæ Capſula, producam, & conferam alterum locum qui de eadem præceſſerat; quaſi vero ſcriptoris inconſtantia, niſi pluribus collatis locis, poſſet convinci, aut quicunque ejus rei cauſa idem neceſſario facere coguntur, ordinem invertere, & ſcripta in centones divellere dicerentur. In illo igitur altero loco, in quo ejus partes fuerant exacte nobis, quantum ipſe noſſet, eam Capſulam deſcribendi, hæc, haud plura verba conſcripſerat: *Indumentum hoc commune, ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatum, primus detexit laudatus Vir* Gliſſonius; *Capſulamque ideo communem hepatis vocavit; quam rete muſculari compoſitam volunt Moderniores aliqui*. Ipſe autem, qui certe *ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatam* affirmavit, de hoc *rete muſculari* quid docuit? Affirmavit? an negavit? Ne unum quidem addidit *verbulum*. Qua tandem igitur ego *in.* 1058
duſtria uſus ſum, cum ejus loci ſententiam proferens, ſcripſi (*a*): „Capſulam Gliſſonianam ſupra „ in deſcriptione *ex tunica hepatis* a *peritonæo* „ *oriunda prognatam* ſtatuerat, vix addens: *rete muſculari compoſitam volunt Moderniores aliqui?* „ Et tamen contendere non veretur: „ repellendo „ jam igitur illud *vix*, quod multa quidem induſtria fuit a cl. Cenſore in hunc textum intruſum, „ jam plane (in eo loco) ſe dicere, capſulam hujuſmodi eſſe muſculari rete compoſitam, *ut volunt moderniores aliqui*, quo pacto alios candide „ excludat, qui revera iſtud non *volunt*. „ Verum enimvero num illud *vix* ego *in textum intruſi*, qui imo de induſtria ab ejus verbis certo diſcrimine ſeparavi? Num plus ipſe dixerat, quam ego retuli? Num ſaltem ſignum ullum ibi dederat, a ſe *Moderniores* illos *aliquos* probari, qui alibi, ut vidimus, ſcripſit: *quantum ferunt modernorum aliqualium inſomnia?* Utrius igitur noſtrum in hæc Lectoribus obtrudendo *multa* eſt *induſtria*? Mea certe non eſt, qui rem ut erat ita reliqui. Illius potius eſt, qui contra id quod in Præfatione affirmavit, in hac nova Editione minime veritus
eſt, ſuis illis verbis hæc continuo attexere: *Imo* 27
legitimum muſculum, & quæ, prioribus plura, ſequuntur. Nam cum priora, id quod ego argui, non ita bene cum altero loco convenirent, in quo cum ad uſus ventum eſſet, bilem in hepate exprimi, jam ſine ulla hæſitatione affirmabat non ſolum *per naturalem membranarum* glandulas cingentium *contractionem*, ſed & per *ſuperadditam inſuper capſulæ Gliſſonianæ immediate adjacentis & advolutæ, quæ ſecundum accuratiorum indagines verus eſt muſculus*; nunc iſto novo facto; ſecundum mea, quantumvis diſſimulet, monita; peropportuno additamento, minus jam iſta ambo loca, ſi iterum conferantur, videbuntur inter ſe diffidere. Longe enim aliud eſt, Capſulam *ex tunica hepatis a peritonæo oriunda prognatam RETE MUSCULARI COMPOSITAM velle Moderniores aliquos*: & Capſulam ipſam, *ſecundum accuratiorum indagines, VERUM*, ſive *LEGITIMUM MUSCULUM* pronunciari, imo quaſi id ſupra ſatis conſtitutum jam eſſet, poni, atque aſſumi.

Nam ſi hæc duo apud Anatomicos idem eſſent, *legitimum* eſſe *muſculum*, & *rete muſculari componi*, ut modo incautis vellet *obtrudere*; quid igitur opus erat, ut prioribus illis verbis *rete muſculari compoſitum*, hæc in nova Editione adderet, *imo legitimum muſculum?* Non eſt igitur amplius ut ſperet, ſe cuiquam poſſe *obtrudere* querimoniam illam alteram de me ſuam, quaſi *arte factas contradictiones* in ipſo redarguerem, qui quam parum ſibi ipſe conſtaret, iſto additamento patefecit. Poſt hæc, opinor, jam *bene intelliget*, quid mihi voluerim, cum ipſi qui in deſcriptione Capſulæ hanc *ex tunica* quidem *a peritonæo oriunda prognatam* ſtatuerat, *rete* autem *muſculari componi*, nedum *legitimum* eſſe *muſculum*, non ſtatuerat, non conveniſſe indicavi, ut cum ad uſus ventum eſſet, repente pro *vero muſculo* eandem acciperet. Neque enim illud unquam mihi venit in mentem ut contenderem, peritonæi productionem fieri in progreſſu muſculoſam non poſſe: quanquam ſi tam ineptus fuiſſem ut id contenderem, haud ſatis ſcio, an ipſe eo quod producit, exemplo me convincere valeret. Nam „ cre-
„ maſteres ipſos muſculos ab ipſo peritonæo eſſe 1059
„ *oriundos, prognatos, productos*, nemo, inquit, „ eſt

(*a*) Adv. III. pag. 48.

,, est qui in dubium revocet. ,, Quid ergo? Ipsi
qui *in anatomicis dissectionibus , atque anatomico-*
1019 *rum librorum lectionibus jam prope consenuit*, non-
dum accidit, ut quod ego sæpius vidi , observa-
ret , Cremasteres ab inferiore ipsorum Abdominis
Musculorum parte pronasci ? neque ut videret ,
Falloppium (*b*) Vesalii descriptionem , ut cani-
bus, non hominibus convenientem, propterea ar-
guere, quod Cremasteres enasci a peritonæo, do-
cuisset; neque vero ut animadverteret, hos a Peri-
tonæo non deduxisse Vidium (*c*), non Spigelium
(*d*); non Riolanum (*e*), non Veslingium (*f*),
non Highmorum (*g*), non Marchettum (*h*), non
Th. Bartholinum (*i*), non Diemerbroeckium (*k*),
non Blasium (*l*), non Graafium (*m*), non Dio-
nisium (*n*), non Munnickium (*o*), non Verheye-
nium (*p*), non Fantonum (*q*), non Boerhaa-
vium (*r*), non Cowperum (*s*), non Heisterum (*t*),
non Teichmeyerum (*u*), non Santorinum (*x*),
non alios tum veteres, tum recentiores, quorum
omnium avide congestis auctoritatibus bene mul-
tas, ut solet, Provocator paginas impleret; Ego
autem cui valde dispar mos in scribendo, & pro-
positum est, satis superque esse, credo , hos qui
longe aliud docent nominavisse, ut ab omnibus,
num *nemo sit qui in dubium id revocet*, intelliga-
tur . Quoniam autem Provocator cl. Capsulam
secundum accuratiorum indagines verum esse mu-
sculum, in proposito altero loco pronunciaverat ,
negavi ego *secundum accuratiorum indagines* id
pronunciare potuisse, nisi Cowperum eximium il-
lum, & diligentissimum Anatomicum, qui aperte
dissensit , ab *accuratiorum* numero expungere au-
deret. Ille vero hoc loco facillimam sibi esse re-
sponsionem, putat, propterea quia cum ego Cow-
perum *in plurimos* , quod ipse ait , *gravissimos-
que errores* lapsum esse, judicaverim, sibi quoque
ipsi licere credit me *imitari* , & hac in re Cow-
perum lapsum dicere. Verum non sentit , aliud
hic agi, videlicet non an Cowperus hic lapsus sit,
de quo post videbimus, sed num ab *Accuratiorum*
numero Anatomicorum sit expungendus ; neque
enim ob perpaucissimos (si cum pluribus variis-
que illius scriptis, ac cum multorum longe pluri-
mis erroribus conferantur) & facile in tanto Viro
excusandos lapsus, *Accuratioris*, imo neque *Accu-
ratissimi* Professoris nomen debet amittere . Sic
Hippocrates (*y*) *ego*, inquit, *etiam eum medicum
vehementer laudarim , qui parum delinquat* . Sic
Horatius (*z*)

Vitiis nemo sine nascitur; Optimus ille est
Qui minimis urgetur.

Itaque non modo alibi, ac multo sæpius, magnis
Cowperum laudibus sum prosecutus, sed iis ipsis in
locis in quibus ob eas quas supra exposui , cau-
sas, nonnulla notare coactus sum in quibus Cow-
perus aliquid humani passus videtur ; semel , at-
que iterum (*a*) (id quod cl. Provocator omit-
tit) illum *accuratissimum alioqui*, eaque ipsa in
parte *in multis laudem promeritum* diserte censui;
tantum a vero abest id quod obtrudere his, *multa
quidem industria* , conscriptis verbis conatur , ut
*ad propriam firmandam sententiam ibi loci (ut
mihi commodum erat) istum scriptorem inter* accu-
ratiores *Anatomicos habendum esse videar jubere* ,
& alibi spississimorum lapsuum *notam eidem inuram*.

59 Eâdem , ne quid gravius dicam , industriâ
obtruditur, me scripsisse, *Bellinum non demonstras-
se Glissonianam capsulam esse muscularem* . Mea ver-
ba hæc sunt, multum hic , infraque attendenda (*b*):
,, *quasi* illud revera , ut tu , Mangete , adnotas ,
,, Bellinus *demonstrasset;* quod , ut de me sileam,
,, certe Doctissimo Fantono non videtur . ,,
Quid aliis non videatur, ajo; quid mihi , *sileo*;
& erit qui *obtrudat*, me illud dixisse quod silui!
& is qui *a vero alienum hujusmodi sensum* mihi
imponit, hîc clamabit tamen, me *a vero alienum sen-
sum prudentissimo* Fantono *imponere* ! Num igi-
tur Gravissimus, & Perspicacissimus Vir Fantonus 1060
(*c*) ex propriis super Capsula cum meditationibus,
tum observationibus hoc diserte non collegit :
*Quamobrem Bellino eruditissimo assentiri non possu-
mus , cum biliari trunco intra jecur , ejusdemque
ramis advolutum esse musculum statuit , quo dire-
ctionem motûs bilis firmius , atque elegantius de-
monstret* . Quid ergo est , illud a Bellino ut
Mangetus adnotat, demonstratum , demonstratum
non videri Fantono , si hoc non est ? Cur hæc
verba , & sensum Fantoni is omittit , qui inter
suas illas de me querimonias hanc quoque injustis-
simam posuit: a me *scriptorum auctoritates man-
cas offerri?* Atenim Fantonus *dubium se adhuc* te-
statur, cum paulo post subjicit: *rem hanc in hu-
mano & bubulo jecore animum esse ultro investigare*.
Fateor . Sed quid hinc sequitur? Num illud dum-
taxat quod Provocator ait, nihilque ad me perti-
net: ,, Ergo falsum est hactenus, *Doctissimo* revera 1061
,, *videri Fantono*, *illud Bellinum non demonstrasse*. ,,
An hoc quoque : Ergo verum est hactenus ,
Doctissimo Fantono non videri , *illud Bellinum de-
monstrasse* . Nam si videretur ; *dubium se adhuc*
non testaretur, neque in animo haberet hanc rem
ulterius investigare . Utriusque hujus consequen-
tiæ vim, & discrimen qui attenderit, is intelliget,
quomodo in prima alienus a vero sensus, imo a-
liena verba *suaviter* mihi *imposita* sint, atque id-
eo in quem cadat illa altera querimonia , quod
*acutissimi ingenii modis , & lusibus controversia
ineatur*. Non igitur ego *mancam* Doctissimi Fan-
toni auctoritatem produxi, qui nihil dixi quod non
quantumvis etiam dubitanti conveniat. Provoca-
tor autem cl. num *mancam* non attulit, qui pri-
mum apertissima illa de Bellino, quo de agebatur,
verba omisit, cum alia quædam in quibus eadem
sententia narratur, non impugnatur, protulerit?
qui deinde siluit, quid de Needhamii, supra a se
prorsus non omissa , opinatione Fantonus dixe-
rit : siluit, Fantonum *nunquam non fuisse arbitra-
tum* , hanc capsulam ab aliis *diversam vix esse*
quæ ad munienda magis, quam comprimenda va-
sa, ut ratione, atque observatione ostendit , viden-
tur esse factæ: siluit, Fantonum *cum diligentius in
homine* rem examinaret, *observavisse*, *ramos aliquot
venæ portæ sociari quidem ramis arteriosis*, *atque
biliaribus*, *sed tenuissimâ vaginâ obduci : Triplex
insuper genus hoc vasorum non perpetuo in vagi-
nali propagine simul decurrere : Porro fascicu-
los fibrosos*, *qui forte haberi pro carneis possunt*,
*circa portæ venæ saccum exterius conspicuum , ubi
in jecoris sinu vena recipitur*, *ac potissimum jux-
ta minimum jecoris lobum occurrisse* : hæc, in-
quam, siluit, Fantonum observavisse, quasi nihil
nisi *aliquot ingeniosas meditationes* , ut ait , *exc-
ruisset*, qui ex propositis observationibus illud dedu-
xit, quo posito, *Bellino se assentiri posse* , aper-
tissime negavit.

60 Quæ omnia cum ita sint; patet , in quem 1057
tandem omnes illæ querimoniæ jure ac merito re-
cidant quod scripta *in centones divellantur*, quod
scriptorum auctoritates mancæ offerantur, quod *de-
clamationibus* , *arte factis contradictionibus*, *Scom-
matibus* , *aliisque similibus acutissimi ingenii mo-
dis*, *& lusibus controversia ineatur* . Quæ sane
querimoniæ a me erant eo gravius ferendæ quod
prima earum origo ex iis extitit , quæ sub ini-
tium hujus Animadversionis a cl. Provocatore de
me non ita obscure dicta notavi: quasi ego *rebus* 1056
omnibus ipsius *contradicendi partes aliquando com-
plexus*, *hinc hujusmodi capsulam* , *absque ullo mu-
sculari artificio* , *esse dumtaxat membranaceam di-
ctitans*, *contra ipsam veritatem remis velisque con-
tendere insudaverim* . Nam quid respondere possit,
si universa, & singula hæc negem? Quomodo pro-
bare possit, me *omnia* , quæ ipse affirmarit , re-
fellen-

(*b*) Inst. Anat. (*c*) De Anat. l. 4. c. 10. (*d*) De hum. corp. fabr. l. 4. c. 12. (*e*) Anthropogr. l. 5. c. 36.
(*f*) Synt. Anat. c. 6. (*g*) Corp. hum. Disqu. l. 1. P. 4. c. 3. (*h*) Anat. c. 6. (*i*) Anat. quart. renov. l. 1. c. 22.
(*k*) Anat. l. 1. c. 22. (*l*) Comment. in Vesling. locum cit. (*m*) De Viror. Organ.
(*n*) L'Anatom. de l'homme Demonstr. 4. (*o*) Anat. nov. (*p*) Anat. corp. hum. l. 1. tr. 2. c. 21.
(*q*) Anat. corp. hum. Diss. 8. (*r*) Inst. Med. n. 641. (*s*) Myot. Ref. chap. 2. (*t*) Comp. Anat. n. 343.
(*u*) Elem. Anthropol. c. 31. (*x*) Obs. Anat. c. 9. (*y*) De Vet. med. (*z*) Serm. l. 1. S. 3.
(*a*) Adv. II. pag. 31. 43. (*b*) Adv. III. pag. 48. (*c*) Anatom. corp. hum. Diss. 6.

fellenda fuſcepiſſe, qui nihil unquam eorum, niſi a Præcl. Mangeto propoſitum eſſet, attingere voluiſſem? aut me Gliſſonii capſulam, *abſque ul. lo muſculari artificio, eſſe dumtaxat membranaceam* ſcripſiſſe, qui hac de re judicium non interpoſuerim meum? aut me (quod graviſſimum & a vero alieniſſimum eſt) *contra ipſam veritatem velis remiſque contendere inſudaviſſe*, qui mearum cogitationum cognitorem unum habeam Deum? Verum ut ipſi *declamationes*, & *ſcommata* relinquam ſua, & de Capſulæ dumtaxat ſtructura quidquid in Animadverſione hac conſulto omiſi, paucis expendam; primum nego, in ſuis ipſum Tabulis ea *demonſtraſſe*, ex quibus illud conſequatur, ut credit, Capſulam „ idcirco *veri* ubicumque *mu.* „ *ſculi* nomine excipiendam eſſe. „ Nam ut daremus, ita rem ſemper ſeſe habere, ut in ejus Tabulis; certe ipſe Capſulam in ulterioribus partibus, & *ubicumque* non oſtendit. Atque ut in ulterioribus cunctis partibus id oſtendi poſſet quod in primis illis dumtaxat, ac majoribus oſtendit Tab. VIII. Fig. I. quis tamen eſſet qui membranam, ſuperadditis fibris quidem carneis, ſed disjectis uſque adeo, atque disjunctis, hic illic præditam, *verum* propterea *muſculum* eſſe, & *veri ubicumque muſculi nomine excipiendam* jure concederet? Id ſi liceret; *verorum* univerſi corporis *Muſculorum*, catalogus mirum quantum excreſceret.

Deinde vero quod Auctores producit fibras carneas, vel muſculoſam ex parte ſtructuram in iſta membrana agnoſcentes, ea in re tempus, ut ſolet, terit; neque enim mihi incogniti erant, aut eos aliter docuiſſe, unquam ſcripſeram. Neque ego unquam, quod meminerim, contendi, Provocatorem cl. erraviſſe *eo* dumtaxat *quod* vel Bellinus, vel Lanciſius contrarium ſenſerint, ſed ubi vel perſpicuæ rationes, vel faciles, ſi opus eſſet, anatomicæ oſtenſiones in promptu eſſe poſſent; eorum quoque Ampliſſimorum ſcriptorum judicio, ac teſtimonio uſus ſum, præſertim cum diſputatio mihi eſſet (id quod Provocator nunquam attendit) non cum ipſo, ſed cum Præcl. Mangeto, qui Cel. Lanciſii ad cl. Provocatorem Epiſtolam, ſine ulla cenſura in ſuum Theatrum receperat. Non ego igitur *in Præclariſſimorum Authorum æſtimatione varius, aut inſtabilis*, ſed in ſeligendis firmioribus eorum locis, & quæ ſi quis mihi forte negare vellet, poſſem facile reſiſtere, non ita fortaſſe imprudens. Quid enim ſimile? Gliſſonii Capſula ubicunque eſt verus muſculus; & Ductus Cyſticus oblique confluit cum Hepatico. Hoc poſſis facile neganti oſtendere; illud non poſſis. Quanti autem ego Bellinum fecerim, & faciam, illud teſtimonio ſit, quod cum multa dicere in hac re poſſem; malui tamen primum *ſilere*, neque modo quidquam præter id dicere quod ſatis eſſet. De Lanciſio vero, cujus ego nomen haud minus mortui colo, quam viventis coluerim, longe alia res eſt. Neque enim omnes fibras carneas Gliſſonii capſulæ nego, &, ſi negarem, ſatis tamen Lanciſio erat *muſculus adjunctus*, cujus vices, quod ad jecur pertinet, proximum præſtare Diaphragma fortaſſe poſſet. Hæc ego dicerem. Ille vero quocum iſtic cl. Provocator contendit, *metipſe*
1061 quidam ſane quid diceret, ignoro. Nam *ipſemet* quid ſit, omnes ſciunt; *metipſe* autem quid ſit, neque ego ſcio, neque adhuc inveni qui noſſet.

61 Animadverſio XIX.; nam XVIII. nihil ad me pertinet; ad ſeria nos revocat. Extollit Provocator cl. *labores* tot ſuos, *tot tantaſque ad Tironum progreſſus, & commoda contentiones, & ſtu-*
1071 *dia* in ſecretionis cauſis exponendis; ut magnam, ſi Diis placet, in nos concitet invidiam, quod *ſtrenue horriſonoque bello* in tam præclara, tamque univerſo terrarum orbi utilia ſua cogitata *irrumpere* auſi ſimus. Verum ſi illa tam præclara, tamque utilia erant, quæ in prima Editione, nec primus tamen (*a*), propoſuerat; cur in hac altera tot addit, tamque omnia confundit, & miſcet, ut contra magnifica illa novæ Præfationis pollicita, non facile videam, qui *loca ab Adverſariis impugnata, neque immutata literula recognoſci undequaque poſſint*. Nulla alia, opinor, de cauſa niſi ut qui priore illa Editione carerent, iis minus vereretur obtrudere, me *nihil penitus probare adverſus* ipſum, 1072
multum adverſus me ipſum probare. Quonam id modo? *Quandoquidem*, inquit, *probare ipſe nitens* „ *neque viam a corde ad jecur eſſe omnium longiſ-* „ *ſimam, neque viam a corde ad renes eſſe omnium* „ *breviſſimam & cæt.* „ *gravem ſub quadam FALLACIA larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. De ſe ipſo putat, an de me loqui? De me, inquit. Ubinam ergo *fallacia* hæc mea? Num ego, quod ipſe continuo ſub quadam apertiſſima *fallacia* obtrudere laborat, *breviorem eſſe*, *aut longiorem a corde* ad hepar, aut renes *viam ab apparenti dumtaxat inter utramque partem ſeu ad oculum menſurabili intervallo computavi*, aut *computaviſſe* ipſum, dixi? Si dixi; verba proferat, locum demonſtret. Ipſe vero qui de non ſervato a me ordine toties queritur; niſi meum, imo ſuum priorem ſcribendi ordinem hoc in loco perturbaſſet; non prius examinare debebat ea quæ a me ſuperiore pagina (*b*) ſcripta erant ſuper illis verbis ſuis de ſanguine ex quo bilis ſecernenda eſt, *per tot arcus portæ longoſque meandros uſque ad ejus truncum* ferendo, *& rurſus ab ejus trunco per novas & longas in ipſo hepate ramorum divaricationes*? At ſi hæc, ante, ut par erat, a me producta, ipſe quoque prius produxiſſet; cui tandem niſi ſtipiti, aut trunco obtrudere ſe poſſe, ſperaſſet, me viam iſtam *ab apparenti dumtaxat intervallo* inter cor, & jecur per *fallaciam* computaviſſe, aut ab ipſo *computatam* indicaviſſe? Quid ergo dixi, niſi hoc (*c*): *Quis eſt qui non videat, neque viam a corde ad jecur eſse omnium longiſſimam, neque viam a corde ad renes eſse omnium breviſſimam?* Num per hæc obtrudere id volui, unde aliquis *ſtatim* diceret, *longe breviorem eſse viam a corde ad hepar, quam a corde ad renes?* an hoc potius, ut via a corde ad jecur ſit per *ambages*, non tamen *omnium longiſſimam* eſſe? Extendat enim, quantum ipſi libet, omnes illas *ambages*; certe nunquam nos adducet, ut ſecum exclamemus: *Quot ulnarum MILLIARIIS, vaſa a corde ad hepar concurrentia longitudine æqui-* 58
paranda? Hoc nimirum proprium ipſius eſt, *artificioſum*, in quod alibi (*d*) declamavit, *orationis genus, quod minima in maxima transformare poſſe, non vera in veriſimilia ſibi impune ſuaſit*. Hæc tamen *tot ulnarum milliaria* dum demonſtret, expectabimus; atque interea ab his *non veris*, quæ fruſtra *in veriſimilia transformare* conatur; ad ea tranſibimus *minima*, quæ *in maxima* tranſformare allaborat.

62 Dixeram: *eodem fere a corde intervallo & tenuiora, & craſſiora ſecerni, veluti pericardii humorem, & circumjectum cordi adipem, velut urinam, & circumjectam renibus pinguedinem, velut denique* (*nam ad ſalivam ipſe provocarat*, hoc eſt noviſſime ſalivæ exemplo nixus erat) *in eodem ore & craſſiorem, & tenuiorem ſalivam*. Quid ipſe ad hæc tria exemplorum paria? Ad primum, immemor, nullam mihi ſecum, ſed omnem cum Præſt. Mangeto diſputationem fuiſſe, qui (*e*) ſecretionem humoris pericardii non ſine *folliculis glanduloſis* fieri, agnovit, relictis ipſe Malpighii, & Littrii obſervationibus, de tribus, ab his diſcrepantibus, cogitatis neſcit plane quod amplectatur; & tamen hæc ipſa tria ſibi *acceptiora* eſſe, dictitat. Neque tempus modo mihi eſt, 1073
neque voluptas unquam erit cum ipſo diſputandi, ut hæc omnia poſſim, aut velim examinare. Sed quid ſi illud ipſum arriperem cogitatum cui magis confidere videtur, ut quod primo loco poſuit, humorem videl. pericardii *ab internis hujus foraminibus ſcatere cum ejuſdem arteriarum, ſine ullo flexuoſo artificio diſtributarum, apicibus facile communicantibus?* Quid enim putat? Certe hoc cogita-

(*a*) Vid. Michelotti Diſſ. de ſepar. Fluid. pag. 251. & ſeq. (*b*) Adv. III. pag. 46. (*c*) Ibid. pag. 47.
(*d*) Orat. III. pag. 24. (*e*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 183. 184.

gitatum ostendere, multo brevius intervallum esse a corde ad fontes aquæ pericardii, quam sit a corde ad cellulas cordis adiposas. Nam ad illos, quamvis Diligentissimi Ruyschii *(f)* repugnet Icon, *sine ullo*, inquit, *flexuoso artificio* feruntur arteriæ; ad has autem arteriæ pertinent *in innumeros*, quod ipse ait, *gyros*, *& flexus dispersæ*, *& intortæ*, *hinc in intricatissimos reticulos divaricatæ*. Vides, ut *ambagibus* hic quoque indulgeat suis, si forte viam hanc in *minutissimis*, quod ipse inculcat, *capillamentis*, *& finibus* arteriarum ferme delitescentem *transformare in maximam* possit, & quæ aliquot *ulnarum milliaria* longitudine adæquet. Verum si his flexibus non plus fortasse quam par est, tribuamus; isti ipsi flexus, & quidquid prætérea his addit, non in sui, ut credit, sed in mei ipsius commodum cedunt. Unde enim sunt hæc flexuosa adeo capillamenta? Certe ex arteriis, ut fatetur, coronariis, quarum origo minime omnium a corde remota est. Illæ autem pericardii arteriæ, *sine ullo flexuoso artificio* dispositæ, quarum ad hoc tempus cognita origo est, nonne sunt, ut Ruyschius *(g)* confirmat, vel ex mediastinis, vel ex mammariis, vel ex intercostalibus, vel ex phrenicis, quæ omnes quanto amplius quam coronariæ distent a corde nemo ignorat? Itaque suæ in iis capillamentis *ambages*, arteriarum quæ pericardio prospiciunt, longitudinem pensantes, ad illud *idem fere intervallum* a corde efficiendum pertinent, quod ipse negat, nos affirmavimus. In altero autem *urinæ*, & *pinguedinis circumjectæ renibus* exemplo non minus hic obliviscitur quocum mihi res foret: qua de re cum infra iterum sermo futurus sit; idcirco ad tertium exemplum transeo *crassioris*, & *tenuioris salivæ*, in quo non jam aliorum, sed sui ipsius oblitum miror. Neque enim *nostra cum venia*, sed cum sua scribere debebat, *absolu-*
1074 *te se negare*, illa *crassiora liquida*, illa, inquam, *quæ a faucialibus --- glandulis scaturiunt*, *salivas revera esse: & idcirco se glandulas cibarii tubi in salivales*, *& mucosas distinguere*; quando ipse non modo in prioris, sed in hujus quoque Editionis
92, 93 I. Parte, non tantum ut hic, *palatinas*, *labiales*, *buccales & cæt.* sed diserte *fauciales* etiam glandulas, inter *salivares*, inter eas quæ *salivæ rivulos instillant*, sine ullo ab aliis discrimine, proponit.

63 Nescio deinde, cur quandam, quam & ipse *nimiam* esse, subsensit, de adipe digressionem instituerit; nisi forte idcirco fecit, ut ex III. ad II. Adversaria, servantissimus ipse ordinis, suarumque immemor querimoniarum, transiliens, cla-
1076 mitare posset, *ex duabus* meis *propositionibus*, *si utravis vera censetur*, *alteram esse manifeste falsam*.

Nam certe nulla alia facere de causa potuit, ut continuo ostendemus, postquam de *duabus* illis *propositionibus* viderimus. Altera est: *verisimile esse censeo*, --- *pinguedinem quoque assiduo quodam circuitu circumferri*: Altera: Adiposæ membranæ *sacculi pinguiferis globulis*, *quasi glandulosis acinis*, *referti sunt*, *ad quos vasa pertingunt sanguifera*. Cur igitur si vera prima est; secunda sit falsa, necesse est? Quia, ut præposita a Provocatore verba declarant, hanc esse accipiendam non dubitat secundum eorum sententiam, qui *adipem in propriis cellulis viventis animalis depositum*, censent, *veluti congelari in duriusculos*, *saltem non amplius fluentes*, *pinguedinosos globulos*. Jam missa omnia alia facio quæ meam illam Animadversionem *(h)* legentibus ultro ostendunt, me *globulorum* nomine nil nisi subrotundas, inclusas sacculis, membraneas cellulas posse intelligere, quæ, ut sacculi glandularum lobulis, sic ipsæ lobulorum acinis respondeant. Hoc tantum ajo: non *pinguedinosos* me, sive ex pinguedine globulos, sed certe *pinguiferos* scripsisse, ut nemo nisi qui forte credat sanguineos globulos, & sanguifera receptacula idem esse, credere me possit, cum *glo-*

bulos pinguiferos dixi, contentam pinguedinem, non continentes cellulas significasse. Nemo, inquam, non jam eorum dico, qui *nostræ hujus ætatis pro latina elegantia prurigine*, aut qui *hac tam dulci literatorum Hominum mentis ægritudine laborent*, sed eorum dico, qui hoc dumtaxat latine sciant, non esse idem *pinguedinem ferre*, & *pinguedinem esse*. Quod si quis forte id nescit; num verum æquumque est, ut pro ejus imperitia ego plectar, & *falsum manifeste* scripsisse dicar? Nulla igitur ob id causa erat, ut ista de Adipe digressio interjiceretur. Sed nulla quoque, ut *ego admonerer*, *ut viderem an forte allucinatus non fuerim*, *adipem inter crassiores animalis humores recensens*. Nam neque contrarium satis ostenditur, neque ego illud scripsi, neque *bile ipsâ crassiorem* adipem reputavi. Hoc tantum indicavi, quod adhuc confirmo: *circumjectum cordi adipem*, *circumjectam renibus pinguedinem* præ humore pericardii, & præ urina esse *crassiora*. *Admonendus* potius est cl. Provocator, ut videat, si adeps inter *tenuiora* recensendus sit, quorsum igitur suæ illæ *ambages*; flexusque pertineant quibus via a corde ad hujus cellulas adiposas usque adeo augeatur: itemque ut videat, sive inter *crassiora*, sive inter *tenuiora* pinguedo sit recensenda, cum hæc in omni fere corporis parte, & quod consequitur in omni a corde distantia secernatur; alterutrum inde effici, vel falsam igitur esse illam pro qua propugnat, sententiam, vel si mordicus retineri velit, in vasculis sanguiferis, pinguedinis secretioni dicatis, in singulis propemodum corporis partibus, majores, minoresve flexus esse confingendos certo ordine auctos, aut imminutos; quo tamen maxime precario commento uti, videat an satis sibi liberum sit, qui supra quidem ejus generis vascula *ad adiposam renum tunicam* scripsit esse *flexuosissima*, sed tamen 1073
ad *cordis* quoque *basim* in ejusdem generis vasculis *innumeros gyros*, *& flexus* agnovit.

64 Verum hujusmodi commenta jure ac merito *effugia* vocavi, & esse, probavi: ubi scripsi *(a)*: *Neque effugium variorum angulorum*, *& flexuum*, *aut variæ* (*quam tamen Viri bene multi Doctissimi*, *& experientissimi*, *nullam agnoscunt*) *in sanguine fermentationis usque adeo prodesse potest*, *quando is sanguis qui a corde ad meatum auditorium fertur*, *non modo non ita longa*, *sed neque ita flexuosa*, *neque ita ad remorandum apta fertur via*, *ut is qui ad jecur deducitur*; *& tamen ex utroque materia lenta*, *flava*, *amara separatur*, *imo*, *velut infra agnoscit*, *ex illo magis SPISSESCENS bilis separatur*, *quam ex isto*, *contra atque fieri de ejus sententia oporteret*. Quæ verba descripsi, ut intelligatur, quam vera sint quæ ipse dictitat: „ *Angulorum*, *& flexuum* habitudines *effugium* „ esse pronunciat, sed quid unquam? Cur neque „ verbulum ad hanc propositi *effugii* firmandam „ rationem adjicit? „ Illud vero quod in transitu innui adversus sanguinis fermentationem, abjicere quidem a se cuperet, scriptitans, me *forte mihi persuasisse*, *tenere se in sanguine Willisianam fermentationem*, *musto*, *ac panificio analogam*. Sed qui satis possit? qui ut alia prætercam, certe in illo ipso quod examinabam, capite *(b)* sanguinem *cum liquoribus vinosis* diserte comparaverat, *qui spontanea solum fermentatione a mixtis impuritatibus defæcantur*. Nam etsi ab hac *defæcatione inhiberi* sanguinem, mox indicavit, *quousque motu cietur locali sensibili*; non multo post tamen scripsit, sanguinem ad hepar adventantem *ex recessu hoc notabili*, *& distantia a motus localis impulsu*, *magis magisque inde in cursu suo tardigradum fieri*, *liberiusque inde*, *& vegetius vacantem fermentationi suæ*, *faciliusque inde biliosas extricantem sordes*, *& tanquam eructantem e plexu suo*: idque ad alias deinde *omnes animalis secretiones* transtulit, repetens *præcipue ex majori inde aut minori in eodem*

(f) Resp. ad Epist. Probl. 2. *(g)* Ibid. *(h)* 6. in Adv. II. *(a)* Adv. III. pag. 47.
(b) Edit. I. c. 10.

eodem devecto sanguine, depurativæ fermentationis libertate, varias hinc solutiones in sanguine, ut diversorum hinc generum liquida aut tenuiora, aut crassiora sejungantur in itinere a tota massa. Quod legitimæ fermentationis genus etsi ex illis est quæ ab Doctissimis, & Experientissimis viris in sanguine negari, dixi, & merito quidem; neque enim sanguis tantum usquam remoratur, quantum ei rei satis sit, neque unquam ex sanguine, ut ex aliis quæ fermentationem subierint, liquidis inflammabilem spiritum elicere potuerunt; tamen si hoc quoque *effugii* genus cl. Provocatori permittamus, non facile poterit illud nobis expedire quod de bile *magis spissescente*, secretaque in meatu auditorio objeceramus. Si enim reliquæ bili secernendæ via illa ad hepar non modo longissima, verum etiam, ut addit, flexuosissima, &c. in qua sanguis *depurativæ fermentationi liberius vacet*, aptissima, necessaria est; quanto magis hæc omnia necessaria erunt ad spissiorem illam bilem in Auditorio meatu secernendam? Sed neque longiorem, neque magis flexuosam, neque vero magis aptam in qua sanguis fermentescat, hanc potest dicere, imo multis partibus ne tantum quidem. Novum igitur quærit effugium, & qui jam antea in *ambages* se conjecerat, nunc in *angustias* se conjicit, ex quibus evadere an possit,
1077 vehementer dubito. *Hæc*, inquit bilis *potius in aure, quam in hepate secernitur, non quia longior ad illam via, magisque flexuosa sit* (vides, ut adamatam deserere cogatur sententiam) *sed quia angustior, tum angustissimis devehentium vasorum apicibus adhuc apponitur glandulosus intricatissimus tubulorum flexus.* Hæ autem veræ sunt *angustiæ*, eo confugere quod non modo ea qua accipi debet, ratione precarium sit, verum etiam multis aliis partibus in quibus tamen ejusmodi bilis non secernitur, commune. Sed nimirum angustiæ quæ in hac quidem Animadversione tam sæpe, & tantopere inculcantur, inter illa autem quæ nos ad examen vocavimus, cogitata inculcatæ non fuerant, novum, ut diximus, effugium sunt, quod aliis additum, mirificam Ideæ illius secretionis simplicitatem, & vim magis magisque patefacit, tum insuper cum aliis illis effugiis maximopere consentit; in angustissimis enim vasis aptior, ut opinor, locus est, & justum spatium in quo motus fermentationis a sanguineis particulis satis libere perfici possint, ita ut exempli causa, ea de qua dicere cœperamus, spissior bilis a sanguine separetur! Quid multis opus est? Ne ipse quidem Provocator cl. novo huic effugio satis confidit. Nam ubi *spissescentem illam ultra statum suum hepaticum bilem* meatus videl. auditorii memoravit, *non intellexi*, inquit, *bilem illam spissescentem esse in sanguine hepaticâ revera crassiorem.* Quid si non extaret Editio prior? in hac enim postrema multo cautius, quam fidelius eum locum vel omisit, vel illuc transtulit, atque retrusit, ut non possim invenire. In illa autem Editione (*c*) cum ostendendum proposuisset, bilem a sanguine non in hepate, sed alibi separari, *cum alium in consistentia induit genium, vel scilicet liquidius*, sic enim ait, vel *crassius*, postquam in renibus exemplum protulit secretionis *bilis bile hepatica ordinaria subtilioris*, continuo exemplum subjecit crassioris, illis verbis: *non minus ac spissescens ultra statum hepaticum suum; dicto valedicens colatorio*, id est hepati, *per glandulas philtratur ovales meatus auditorii.* Quæ omnia cum ita sint; & quid tunc intellexerit, & quo nunc modo evadere, quantumvis conetur, haud possit, manifesto liquet.

65 Eâdem fide mox scribit: „ in hoc loco Cen„ sor cl. valde (nisi fallor) intempestive pronun„ ciat, *a me ipsum ad salivam provocari.* „ Nam neque ubi de bile auditorii meatus, sed antea, ut vidimus, opportune scripsi quod ipsum niti salivæ exemplo significaret; neque *me* ad salivam provocari, scripsi, sed hoc prorsus modo (*d*): *velut denique (nam ad salivam ipse provocat) in eodem ore & crassiorem, & tenuiorem salivam.* Quanquam autem id eadem sententia dictum est, qua sæpe alia eodem modo, ut *Provocet jam iste ad Doctissimum Bellinum: quando ad lotrices provocavit & cæt.*; ipse quo jure quave injuria in certissimæ contumeliæ locum trahit, & ad ea non veretur *intempestive* transilire quæ nunquam ab ipso dici oportebat, ut in calce hujus Epistolæ demonstrabitur. Nunc enim de isto, ut ipse vocat, *Episodio* fere tantum attingemus, quantum huic loco satis sit, ut *animus*, sicut ipse ait, *reficiatur*. Nam quod ipse dictitat, adversus *Historiam* 1078
suam *Herculeum*, & *insigne* productum esse *argumentum*, idest „ famosum illud *cecinebant* „ non id argumenti loco, sed *Episodii*, ut *reficeretur animus*, productum est. Quod quando aliorum, ut ait, erratum tam mirifico ac recondito artificio defendit, ut *b* pro *r*, simillimam nimirum litteram, irrepsisse dicat, cum videlicet non *canebant*, ut fit, & proximo Epigrammati subscriptum *dabant* satis indicat, sed *cecinerant* scriptum esset; cur, quæso, tot alia quæ sua certe sunt, neque isto *cecinebant* leviora, tueri ad eundem modum non connititur? Sed fortasse timuit, ne ipsum vicissim Typographi aliquanto verius recriminarentur, si omnem in eos culpam transferret. Quid ergo fecit? Multo faciliorem, atque breviorem defensionem excogitavit, ut ipse qui latine tamen scribere vellet, latinæ linguæ curam inter inutilia, atque adeo inter *mentis ægritudines* aperte reponeret, securus judicii cum Summi Scriptoris Fontenelii (*e*) censentis, *libenter homines inutile id dicere quod ignorant, & hoc esse quoddam ultionis genus*, tum vero etiam ipsius Hippocratis (*f*), aut ejus certe vetusti Auctoris, cujus Epistolæ Hippocratis esse creduntur: *Excellentia*, is inquit, *morbi opinionem de se præbet propter judicantium imperitiam. Unusquisque enim ex his quæ ipse non habet, judicat id quod in alio abundat, superfluum esse.* Cujus utriusque scriptoris ut sententiam tam veram, quam inanem Provocatoris reprehensionem esse, demonstrem; idcirco quod aliis ignoscerem, in hoc uno dissimulare non possum, sed ejus *imperitiam* linguæ, cujus inutilem curam dictitat, iis in quæ subinde incurro, prolatis exemplis patefacio. Nunc autem ad *famosum* istud *cecinebant*, sive ad propositum *Episodium* revertamur, cui quidem hîc addit quod novi *Episodii* loco esse possit. Perinde enim ac si vetus illud *Episodium* in meo, imo vero etiam in suo libro non omnibus prostaret; miratur quo unquam modo contigerit, ut *Viri alii ingeniosissimi, eruditissimique* id scire, aut eodem postea uti, ad suos pariter *reficiendos* Lectores, potuerint. Nimirum hîc ejus obliviscitur quod in proverbio est: Pulchrum omnibus placere. Sed multo etiam magis obliviscitur primum num ipse *Viris* illis *aliis*, eorumve studiis, atque dogmatibus ulla unquam Præfatione, ullis unquam Thesibus insultare conatus sit, deinde quid illi, si sunt, ut vere sunt, *ingeniosissimi, eruditissimique*, ipsi per se possint, novissime illos quoque tot alia, & *herculea* quidem, atque *insignia argumenta* objecisse, ad quæ si diserte respondere se posse, sperasset, nunquam certe ad istiusmodi *Episodia* confugisset. Atenim inter illa, ista etiam quæ in *Adversariis* jam legebantur, objecere. Scilicet vera ista etiam, ac partim opportuna, partim satis firma censuere. Neque vero illorum dumtaxat, quantumvis ipse dissimulet, sed & aliorum Præstantissimorum Virorum idem inter me, & ipsum judicium fuit. Quoties id Cel. Heisterus ostendit! quoties Præcl. Santorinus! quoties is qui de *Fistula Lacrymali* postremo scripsit, Doctiss. Platnerus, cujus hæc verba sunt: Morgagnus *vero hæc omnia* (*Bianchi inventa*) *haud*

(*c*) Pag. 40. 41. (*d*) Adv. III. pag. 47. (*e*) Hist. de l'Acad. des Sc. 1699. Præf.
(*f*) Epist. ad Dionys.

haud immerito in dubium vocat . --- & hæc Bianchi inventa nos nunquam vidisse , ingenue fatemur ! quoties denique illi, qui instar omnium esse possunt, Gravissimi Viri a quibus Lipsiæ *Acta Eruditorum* scribuntur, quorum ut multa alia verba prætercam, certe illa quæ huc maxime pertinent, præterire non possum (*g*) : *Bianchi* , inquiunt , *Historia Hepatica --- manca , obscura , contradictoria , falsa , in celeberrimi Malpighii manes injuria & cæt. a* Morgagno *ample ostenditur* . Si igitur quæ hi jam satis indicaverant, alii postea, præter modo memoratos, Præclarissimi Viri, quorum judicium, doctrina, eloquentia satis superque omnibus spectata est, urgere voluerunt; num ego; an is potius qui erraverat, hosque lacessiverat, in caúsa est ? (*h*)

Ego isthæc moveo, aut curo? non tu tuum malum æquo animo feres? Verum hæc in præsentia obscúre ad ea quæ mussitat , satis sunt . Nam *aliud est maledicere* , ut ait Tullius (*i*), *aliud accusare: accusatio crimen desiderat, rem ut definiat, hominem ut notet, argumento probet , teste confirmet; maledictio autem nihil habet propositi præter contumeliam.* Ubi igitur quis accusare voluerit, non maledicere; videt quid sibi , si ullo modo possit, faciendum sit; nos quomodo ejusmodi inanem, futilem, atque, ut omnia uno verbo complectamur, vel ab ipso Provocatore desertam, accusationem certissimis, ubi opus sit, documentis penitus refellamus, & confutemus, jam vidimus.

1079 66 Nunc omni misso Episodio, ad reliqua pergamus; imo vero cum Provocatore cl. qui ordinem mirifice observat, ad ea quæ, ut ante a me scripta , sic prius examinanda ab ipso fuerant, retrogradiamur . Quanquam quid dixi *a me scripta?* Alia quidem litterarum forma perinde ac si mea essent, verba exscripta video, sed pro meis non agnosco. In *Adversariis* , ut supra admonui, in primaque *Historiæ Hepat.* Editione quid ambo scripserimus, quærendum; tum vero utri nostrûm *difficilius fuerit exscribere , quam confutare* , est judicandum. Quod si *sensa obiter duntaxat* volebat *perstringere* ; primum verba aliis characteribus scribere non debebat, deinde sic totam rem enunciare: Tradideram ego in I. mea *Historiæ Hepaticæ* Editione (*k*) id quod in II. ab *Adversariis* monitus, ut absonum, ex parte omisi, ex parte ita discerpsi, atque interpolavi, ut amplius vix agnoscatur: tradideram, inquam, ad solvendas ab reliquo sanguine bilis particulas, utpote quæ cæteris sint magis implicitæ, multiplicata fuisse instrumenta solventia ,, scilicet angulos & latera ,, vasorum; ad hæc enim in conum gracilescentia, & præcipue ad angulos ex ramorum partitione resultantes allisas sanguinis particulas solvi, paulo ante docueram. Illud vero ut ostenderem, scripsi, sanguinem ex quo bilis secernenda est, non modo per vasa arteriosa, ut reliquum, ferri , sed insuper per venam portæ; ut spectata hac ,, longissima omnium via, ideo inferretur , ad tantos angulorum & laterum vascularium occursus ,, in tanto circuitu abundanter ,, allisionem illam fieri, & solutionem. In *Adversariis* autem animadversum est, hoc additamentum venæ portæ ad illud propositum nihil pertinere, propterea quia a venæ portæ radicibus ad truncum inversa illa figura est, quæ in arteriis ad allidendum ita opportuna a me dicebatur; a trunco autem ad ultimos in hepate ramos etsi illa figura restituitur; maxime tamen, ut in tota illa vena, debilis est ea vis a qua sanguis allidatur. Verum si hæc omnia sua, & mea sensa, ita perspicue, integre, fideliter proposuisset; quomodo *brevi manu* potuisset nostra *refellere*, ejusmodi videlicet responsione in qua nihil diserte de angulis, nihil de contracta in conum
1080 figura, nihil de allisione, sed de alia prorsus re verba fiunt? vel quomodo unquam sperasset, alicui se *obtrusurum*, id quod mox conatur, ab istis suis propositis sensis non ea penitus discrepare ,

quæ alibi, aut hîc exposuit? videlicet figuram ve- 1081
næ Portæ tum a radicibus ad truncum , tum a
trunco ad extremos ramos ad sanguinem magis 144
implicandum facere: viam autem hujus sanguinis per arterias figura sua facere ad sanguinem in genere solvendum, non ad solvendas peculiariter bilis particulas. Nam qui hæc contendat, potestne idem cum de peculiari bilis separatione ageret, & hujus causam in via sanguinis esse, traderet , per illas arterias, & totam venam portæ, potestne, inquam, omni ejus viæ longitudine descripta, & *super alias omnes* inculcata , hæc scripsisse: *Nonne ideo inferes, ad tantos angulorum, & laterum vascularium occursus in tanto circuitu, abundanter, & quantum ferat exigentia illidi in radice liquidorum hanc massam, & in componentibus etiam intricatioribus dissolvi, & abrumpi.* Nam si hæc hujusmodi illisio, & dissolutio in Vena Portæ non est, ut certe non est; non erat igitur cur ex *longissima super alias omnes via* illud esset *inferendum*: & si ea illisio, & dissolutio quæ in arteriis est, peculiariter pro bile non est, imo hujus obstat separationi, quæ requirit ut *congeneres particulæ a progressivo motu non distractæ veniant commodius in intimiores contactus, & cohæsiones*; quî ergo debebat qui peculiarem separationis bilis causam proponeret, hanc in *multiplicatione instrumentorum solventium* collocare, *in multiplicatione scilicet angulorum, & laterum?* Lectores igitur qui hæc omnia in I. de qua agebatur, Editione, non in hac altera , de industria, quanquam Præfatio neget, maxime mutata, & interpolata , quæsiverint, facile constituent, uter nostrum res *confuderit*, & quid de illis Provocatoris cl. verbis censendum sit: *jam dubito Censorem nostrum cl. non intellexisse, aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxisse non intelligere*: quibus de verbis, aliisque istiusmodi quibus uti non veretur, in extrema hac Epistola mentio fiet.

67 Nunc enim , ne præteriisse omnino videamur id, quod ipse obtrudit , me, quasi *magnis* mihi viderer *suffultus rationibus* , objecisse; rogandus est Lector, ut *Adversariis* inspectis, animadvertat, sic a me scriptum esse (*l*): *Prætereo admissam in sanguine sine ulla dubitatione fermentationem; prætereo admissam observationem notabilis in sanguine portæ præ alio venoso amaritudinis , quam alii, ut Verheyenius, non admittunt, & eorum qui admittunt, nonnulli malunt, inde reditum bilis ex intestinis, quam extricationem biliosarum particularum comprobari* . Intelligent enim , ea a me præteriri, non objici, ut non sit opus hic pluribus verbis tueri. Intelligent, illud a me non prorsus probari, quod ea quæ haud omnibus certa videri possent, *sine ulla dubitatione* admitterentur , imo ne plurium quidem Scriptorum auctoritate confirmarentur, quæ nunc demum ob meum hoc monitum in postrema Editione addita est. Intelligent denique, me non unum Verheyenium negantem, ut cl. Provocator obtrudit, sed & *alios* respexisse: respicere autem ex iis quæ supra dicta sunt, me Verheyenium potuisse, cognoscent, non minus certe quam cl. Provocator potuit, Reverhorstii, cujus alibi esse *intolerandos* errores dicti-
tat, in illarum earundem rerum altera auctorita- 60
tem sequi, in altera hanc ipsam inter *insomnia* col- 97
locare. Quod si nostrum alteruter hîc vere *oblivi-
scitur*; num forte obliviscor ego, qui de bilis circuitu constituere nihil volui? an ipse potius qui se
credit *satis suis locis demonstravisse*, bilis circui- 97
tum inter *modernorum insomnia* esse ponendum, *nil contra circuitus leges, & animalem machinam deformius excogitari posse bilioso hoc motu circulari, ut vel Medicinæ initiatis patet*, imo vel *per lacteo-* 98
rum oscilla esse *dissonam, non possibilem, morbosam circulationem bilis*; cum ipse tamen in Oratione VI. (*m*) inter *eximia* quæ *in liquidis omnibus animalis partibus, earumque itineribus oggerere valuit modernorum*

(*g*) A. 1720. M. Oct. (*h*) Terent. Andr. (*i*) Pro M. Cælio. (*k*) C. x. §. 3. 4. (*l*) Adv. III. pag. 46.
(*m*) Pag. 47.

solertia, circuitum universalem diserte laudaverit ipsius *Bilis*, hæc etiam subjiciens: *ut sane cultiorum Medicorum neminem ad nitidos hos dies prætereat, nullum Humorum Hominis immotum degere; quemlibet a propriis fontibus circumvagum ad unam aut plures partes corrivari; ab hisce ad fontes restitui, novosque gyros aggressum, motuum perennitate recreari*. Quod tamen *ad expletam* attinet *bilis secretionem a sanguine etiam ante adventum suum in hepar*, haud satis scio an quod
60 Gladbachii verbis exponitur, *idem* alii quoque *observaverint*. Certe laudatus Th. Cornelius (*n*) neque ea, quod sciam, se ipsum observasse, scripsit, neque aliud scripsit, nisi *sanguinem juxta portas jecoris esse subamarum*. De hujus autem rei *veritate* & se *dubitasse* Præcl. Fantonus (*o*) significat, & Ampliss. Lancisium haud aliter sibi dubitationem sustulisse, quam indicando, oportere venam cavam supra jecur in vivo cane obligare, ut duas circiter post horas sanguis in vena portæ *obscure amaricans* inveniatur; ni hæc fiant (quæ num secundum naturam nostris in corporibus fiant, omnes vident) *tantam bilis quantitatem, quæ lingua distinguatur, haberi non posse*. Atenim Provocator cl. rem fortasse extra omnem dubitationis
191 aleam posuisse se, credet, *observatione Realdi Columbi qui Romæ in ipsamet vena portæ Cadaveris Sancti Ignatii tres calculos biliosos invenit; ut habetur ex vita ejusdem Sancti*. Verum quasi una dumtaxat haberetur, quo Auctore non addit; cum ego præcipuis inspectis quatuor quæ vel accuratius, vel certe copiosius a Petro Ribadenera, Jo. Petro Maffejo, Daniele Bartholo, & Vigilio Nolarco scriptæ sunt, in nulla tamen, istos calculos *biliosos* fuisse invenerim, neque in ipsius Columbi libris (*p*) alia unquam legisse meminerim, nisi hæc: *Lapides autem innumerabiles pene hisce manibus extraxi, inventos in renibus, colore vario, in pulmonibus, in jecore, in vena portæ, ut tu tuis oculis vidisti, Jacobe Bone, in Venerabili Egnatio Generali Congregationis Jesu*. Quid? quod num reapse in vena Portæ fuerint, non immerito dubitari, adhuc potest (*q*)? Veruntamen hæc non eo pertinent ut oppugnem quæ in Adversariis me præterire, professus sum; sed eo dumtaxat ut intelligatur, quam facile Provocator cl. quæcunque sibi favere, aut ad id de quo scribit, pertinere, credit, sine dubitatione arripiat, & sine diligenti examine pro certis, atque exploratis scribat; vel.
51 ut illud quod, tanquam sibi ab Amicissimo, & Præstantissimo Viro Jacobo Cicognino Regio Medico, & Consiliario narratum, litteris mandavit: *innotuisse præceptori quondam suo Bononiensi Bilem artificialem naturali simillimam fabricare ex multo oleo communi cum quadam portione cineris cujusdam, & quodam acido*. Et tamen ego qui iisdem olim cum Doctissimo Viro Bononiæ Præceptoribus usus sum, ex illo ipso Doctore una audivi, non *ex oleo communi*, non *ex cinere*, sed ex oleoso quodam, ex acri quodam, ex acido quodam, singulis ad certum quoddam pondus commixtis, posse illud confici, id quod deposito quovis pignore contendam, nostrum quoque ex Cicognino audivisse quanquam multo aliter atque audivit, deinde edidit; quantum enim alterius vel in loquendo diligentiam, tantum alterius vel in scribendo negligentiam spectatam habeo; neque injuriam homini facio qui supra se *properanter scribere*, confessus sit. Quid? quod in iis quæ per
924 se vidit, & rebus quidem anatomicis, scribendis, in iis, inquam, ipsis usque adeo negligens est, ut ingentem in Nobili Cive meo (Georgio Marchesio) Mesenterii tumorem pro tumore Omenti
377 describat. *Similem*, inquit, *ipse descripto carcinomatosum Omenti affectum in Nobili Foroliviensi cum cl. piæ memoriæ Valsalva Bononiæ videbam & cæt.* At vero in accurata, quam Valsalvæ ipsius Præstantissimi manu exaratam habeo, ejusdem affectus descriptione hæc lego: *Ma ciò che aveva lo sconcerto, era il Mesenterio, dalla corporatura del quale tutta detta mole pendeva. Era questa coperta in tutta la parte antica del basso ventre dall' Omento, il quale erasi attenuato, ed in molti luoghi lacero. Separato l' Omento, restò alquanto più in vista il tumore, la di cui mole circondata nel miglior modo che si potè, mostrava di potere ascendere al peso di venticinque libre*: cætera in Posthumis, in quibus apparandis nunc totus sum, Valsalvæ Observationibus adjiciam. Sed quid majorem ostendere negligentiam potest, quam *Epistolicæ Dissertationi* hæc adscribere: *Taurinorum Augustæ Pridie Nonas Februarii* 1719; & in ea 838
tamen de Ampliss. Lancisio jam mortuo verba facere, quem non nisi proximo insequente anno amisimus? Hoc certe iterum ad memoriam revocat Curionem illum (*r*) cujus M. Brutus vix credebat *tantam fuisse oblivionem in scripto præsertim, ut ne legens quidem unquam senserit* sibi aliquid, huic simile, excidisse, & *ne in scripto quidem meminerit quid paulo ante posuisset*.

68 Reliquum est; nam cætera expendimus supra; ut quid Provocator reponat ad ea videamus quæ 1082
a nobis animadversa sunt in illis verbis, unde *luculentam confirmationem* haberi dicebat suæ de secretione sententiæ: *Brevissima omnium*; sic enim scripserat; *via est a corde ad renales glandulas; ac nullis pene flexuositatibus, angulisve præter majusculum unum, emulgenti, & Aortæ interpositum, externe divaricata, interne autem seu in visceris corpore compendiosa est, & directa, usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispertita*. Primum in nova Editione *suaviter* eximit illud *omnium* ex loco ob hoc potissimum verbum a me *impugnato*, contra atque in Præfatione ma- 67
gnifice jactat. Id vero omnibus argumento esse debet, ipsum quoque ex iis quæ objecimus, & supra jam satis vidimus, errorem suum cognovisse; quanquam, ut solet, hic dictitat, se *superius & alibi contrarium satis demonstrare*. Et sane, ut flexus prædicat coronariarum arteriarum; nunquam persuaderi mihi potest, vel ipsum credere, se inventurum aliquem qui ipsi credat, eos flexus ad cellulas adiposas, (ut brevitatis studio de his tantum dicam) in ipsa cordis basi prope initium coronariarum sitas, tot tantosque esse, ut viam omnem superent, quæ ab eadem basi per Arteriæ magnæ truncum primum ascendentem, deinde deorsum inflexum ad emulgentes usque, imo ad ipsas usque *renales glandulas* intercedit. Sed quoniam hanc *brevissimam* esse *omnium*, haud amplius contendit, verbo *omnium* dissimulanter deleto; verba reliqua nondum deleta, sed in alia, opinor, Editione delenda, qui tueatur, videamus. Hanc totam eandem viam a corde ad renales glandulas *nullis pene flexuositatibus, angulisve præter majusculum unum emulgenti, & Aortæ interpositum externe divaricatam* esse, dixerat. Ego vero primum objeci: *angulum hunc esse fere ex maximis*. Quod objectum *quid hic faciat*, se certe ait *non intelligere*; quasi non esset longe manifestissimum, hic 1083
facere, ut omnes intelligant, qui angulus *sit fere ex maximis*, eum non fuisse ita extenuandum, ut *majusculus* dumtaxat diceretur. Neque vero magis intellexit (ne; ut ipse diceret; ego quoque dicam, *finxisse non intelligere*) quo pertineret id quod a me secundo loco objectum est. Objeci autem, alibi ipsum agnovisse, & scripsisse: *resistentiam eo notabilem esse in trunco Aortæ super aliam quamcunque arteriæ partem, quo arcus ejusdem canalis non longe a corde notabiliter auctus fluentum sanguineum subito, & violenter inflectit*.

Ipse vero hanc tantam flexuram non modo non negat, imo ipsam, ejusque vim in *obsistendo impingentis liquidi velocitati* hoc in loco extollit: quæ omnia mirifice pro me faciunt. Cum enim hæc *in acutissimum*, ut hic ait, *angulum flexura*,

(*n*) Prog. 6. (*o*) Anat. Diss. 6. (*p*) De Re Anat. l. 15. (*q*) Vid. Epist. I. Art. 49. & 66.
(*r*) Vid. Cicer. de Cl. Orat.

xura, cum hæc tanta *super aliam quamcunque arteriæ partem resistentia* non sint cum illo ad emulgentes angulo comparandæ; sint autem profecto in illa ipsa qua de agimus, *a corde ad renales glandulas* via; quo unquam modo ipse potuit, eandem illam viam dicere *nullis pene flexuositatibus, angulisve, præter majusculum unum, emulgenti, & Aortæ interpositum, externe* esse *divaricatam?*

69 Sic ea defendit quæ de ista via extra renes scripserat. Videamus, num tueatur melius quæ de eadem intra renes affirmaverat: *compendiosam* videl. *esse ac directam usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispertitam*. Opposui omnino adversantem anatomen Malpighianam, ut a Præcl. quocum disputabam, Mangeto *infra*, quod ibidem diserte dixi, propositam. Quid Provocator? *Ego*, inquit, *fateor hæc Mangetum a cl. Malpighio in Anatomico Theatro exscribere*. Satis hoc mihi est; nunquam enim cum alio disputatio mihi fuit quam cum ejusdem Theatri Cel. Auctore, qui quod ego opposui, idem ipse pro vero proponebat. Cum tamen Figuras quoque Præcellentium aliorum Virorum, ac nominatim Ruyschii, & Eustachii subjecerit, in iisque Provoca-
1084 tor cl. effugium quæritet; num sic evadat, quæso, attendamus. Primum in Cel. Ruyschii Figuris, quæ Tab. LXIV. repræsentantur, dictitat, *renalium omnium in homine arteriarum tum externas; tum internas occurrere distributiones*: quod quidem tam a vero alienum esse, quam quod alienissimum, constat; neque enim Ruyschius in animo habuit, aut habere potuit alias iis in Figuris arterias ostendere, quam quæ in renum superficie, aut ea in sectione apparere possent. Quomodo ergo *omnes* ostendit? aut quomodo illam hic ostendere distributionem potuit, quæ ut appareret, alia dissectione opus erat; quo videlicet modo arteriæ humanos renes subeuntes, intra hos dividi primum incipiant, deinde aliis ramis obviam euntes, in arcum curventur, tum ab hoc arcu prodeuntes, in rete quoddam implicentur, & non intra lobulos, ut bene apparere hic possint, sed inter lobulos, ad renum usque superficiem excurrant. Hæc tamen distributio illa est quam Malpighius observavit, nosque objecimus. Ruyschius autem, ut de hac sibi laborandum non putavit, sic eam porro distributionem ostendere dumtaxat aggressus est, quam in arteriolis jam ad superficiem renum a Malpighio deductis, dum ulterius pergerent, animadvertit. Has Malpighius dixerat, quod & nos postremo loco objecimus, *ab extima superficie aliqualiter ad latera reflexas, tandem interius terminari, & harum speciosam sobolem immissum atramentum perbelle describere*. Huic autem descriptioni Figuræ non repugnant Ruyschii, quæ & per eam superficiem, & ab hac introrsum illas ad latera reflexas, sive serpentino incessu eleganter pergentes exprimunt; imo longæ illi, & implicitæ priori Malpighii distributioni, quam minime, ut indicavimus, tollunt, ea addunt quæ contra Provocatorem cl. vehementer pugnent, dum ob oculos ponunt, usque adeo arterias in renum superficie inflecti, ab hac introrsum sic retorqueri, & per non modicum adhuc tractum ita convolvi, ut exercitatissimus, si quis alius, in arteriolarum incessibus explorandis ipse Ruyschius, de his suis Figuris verba faciens (*a*) testetur, *vasa sanguinea tam mirifice hic esse contorta, & circumvoluta, ut nusquam reperire sit in toto corpore, ut hic Fig. 2. & 3. exhibetur*. Et tamen Provo-
1073 cator (qui cum hisce Experientissimi Viri verbis nunquam, opinor, sua illa de renum, & adiposæ eorum tunicæ vasis comparavit) quasi hæ ipsæ sibi plurimum faverent Figuræ, non dubitat scribere: in Fig. 6. (quæ eadem ac illa 3. est, ut constat etiam ex Prodromo Thesauri VI.) in illa, inquam, *præcipue observare esse, insignem illam* Morgagni *Epistola Anat. II.*

a centro ad usque superficiem hujus visceris sanguineorum vasorum directionem, atque brevissimum trajectum: quibus in verbis quid magis mirer, haud facile reperio, num peritiam in existimando, *a centro ad superficiem* eas arterias deduci, quæ manifeste, ut decrescens earum crassities quo magis ad centrum accedunt, demonstrat, a superficie ad centrum feruntur; an veri studium in affirmando contra ipsius Figuræ fidem, *insignem directionem, atque brevissimum trajectum* in illis ipsis arteriis quas cogitur mox confiteri *vermicularem illam*, hoc est usque adeo contortam, *servare habitudinem*. Quid? quod cum in ead. Theatri Tabula, Figura 4. extaret, a Ruyschio idcirco addita (quod diserte ab ipso moniti sumus, itemque a Theatro monemur) *ut reptatus vasorum, præsertim sanguineorum, luculentius quam in præcedenti Figura, videri posset*; non hanc *præcipue*, ut par erat, Provocator cl. spectari jussit, quæ dici non potest quam inflexas arteriolas monstret, & quam contortas; sed contra illam selegit in qua, ob aliam rem ostendendam, sibi primum satisfacere Ruyschius non potuerat, & in qua insuper scalptores Theatri ne tot quidem flexus, quot Ruyschius pinxerat, descripsere. Sic igitur ipsi favent hujus Figuræ. Quid autem de illa dicemus, in qua Eustachius, quantum ejus ferebant tempora, ita illam alteram de qua primo loco diximus, arteriarum distributionem a centro ad superficiem usque renis adumbravit, ut neque divisiones plures, neque dum sibi mutuo obviam eunt, arcus illos Malpighianos prætermiserit, additurus pro sua diligentia etiam reliqua, si ita injiciendo, ac vitra adhibendo, ut Malpighius fecit, ea retegere potuisset. Quæ certe omnia quicunque attenderit, atque insuper Provocatoris verba non ignoraverit, extollentis alibi (*b*) tanquam *nobiliorem* Eustachii *inventorum partem, vasorum renalium arcuationes & mirificos plexus*; idem non poterit alia ipsius Provocatoris verba non mirari, hic jactantis, in ea Eustachiana Figura „ non tantos *arcus*, *retia*, atque ad *latera flexuras* in his „ sanguiducis vasis exporrigi, sed plurimam a trun„ cis ad totum visceris ambitum directionem, at„ que brevissimum iter; „ quasi vero aut *arcus* illi non ultro in oculos eam Figuram inspicientium incurrerent, qui alicubi vel tres, alius alii succedentes, cernuntur, illam *anfractuum & arcuum cumulatissimam rationem*, adeo in mesentericis ar-
teriis inculcatam, æmulantes; aut reliqua ab iis 1063
temporibus requiri deberent quæ auxiliis ad ea retegenda opportunis destituebantur; aut rectissima, & brevissima omnino via picta esset, quam Eustachius ipse in ejusdem Figuræ explicatione in quatuor vel quinque scissam *ramos* esse, ait, *qui in multos alios rursus divisi*, --- *vario modo dispensantur, ac invicem permixti uniuntur, & denique in tenuissimos, visumque propemodum fugientes surculos cessant*; aut tandem ibi ad superficiem revera cessarent, non per eam mirifice intorquerentur, introrsum deinde reflecterentur, atque ita inflexi, convolutique versus illam unde venerant, partem redirent, quemadmodum in iis saltem ad quas ipse modo provocaverat, Ruyschii Figuris ostenditur. Quæ omnia cum ita esse, omnes perspiciant, non est profecto opus ut doceam, quam Ruyschii, Eustachiique, a Præcl. Mangeto additæ, Figuræ illi faveant qui, ad sententiam confirmandam suam, affirmare non dubitaverat: arteriolam intra renes viam *compendiosam* esse, *ac directam usque ad secretionis locum, ac vix in aliquot ramulos dispertitam*.

70 Quanto autem minus conjecturis, quam observationibus fidendum est, tanto minus movere nos debet quod porro conjicere nititur ex quodam experimento, præsertim cum Mangetus (*c*), quocum nostra erat disputatio, contraria prorsus Malpighii experimenta sine ulla dubitatione propo-

(*a*) Thes. Anat. III. n. 41. (*b*) Orat. I. pag. 18. (*c*) Theatr. Anat. Tom. I. pag. 400.

posuerit; Thomas autem Bartholinus libro I. *Anatomes quartum renovatæ* capite 17. scribat: *flatum aut aquam immissam, per emulgentes quidem fluere, per tubulos autem (ureterum) non effluere*; sic enim Auctores, eorumque loca indicantur, non, ut ipse solet, & hic facit sic: *Bartholinus conspexit*, ut neque de quo Bartholino dicat, neque de quo Opere, aut libro, intelligas, si forte velis quæ omnino contraria ex Bartholino profert, conferre: quanquam id minus in hoc loco necessarium est, tum ob ea quæ dicta sunt, tum quia non unum esset quod posset ad contraria illa, etiam concessa, responderi. Postremo *optaret* cl. Provocator,
1085 ab iis qui forte Adversaria non legissent, credi, me nihil prorsus attulisse unde id quod jure indicavi de ipsius *in re botanica usu*, intelligi posset, cum ea tamen ipsius protulerim (*d*) verba,
38 quæ in nova Editione, contra ac Præfatio pollicetur, *suaviter* mutare debuerit. Multo autem magis *optaret*, se nunquam scripsisse alia, quæ usque adeo, monentibus nobis, falsa esse intellexit, ut illa amplius in ejus *Historia* invenire non possimus. In illis exemplum est, quo suam *hipothesim luculenter firmari*, prædicabat (*e*). *Vides*, ajebat, *lactea vascula transverse ad angulos rectos, aut rectis parum dissonos, cum fistula intestinali concurrere*. Vidi ego, quo ipse modo deciperetur, extimum videlicet primumque illorum *concursum* pro intimo atque ultimo, qui unus ad rem faciebat, perperam attendendo. Nunc autem *vellet* obtrudere, se concursum intimum ultimumque attendisse, hac spe fretus quod ego rem sub sensus non cadentem, *dissimilem* atque ipse dixit, *ostendere* non possim. Neque interim videt, ut uno se ex laqueo expediat, in alterum se, & multo quidem omnibus manifestiorem, induere. Nam si *concursum* illum intimum, ultimum, & sub sensum non cadentem intelligebat; cur igitur, *Vides* ajebat? cur *luculenter* suam eo exemplo sententiam *firmari*, pronunciabat, eo, inquam, exemplo „ secretionis, quæ cum *sensibilibus* celebretur in„ strumentis, genuinum & modum *insensibilis* se„ cretionis, hepaticæ indigitare posset nobis? „ Non igitur illos certos angulos ad *concursum* intimum reprehendi, *quasi quod dissimiles ostendere ipse possem*; sed ob hoc ipsum quod ostendi non possint, eosdem tanquam *sensibiles*, *luculentos*, *videndosque* ab omnibus in medium, *exempli*, imo *confirmationis* causa, productos reprehendi. Quæ omnia ejus effugia cum *tam facile comprimantur*; intelligere, etiam me tacito, per se possunt *cordati*, *solidæque rei anatomicæ Cultores*, me jure meritoque in *Adversariorum* ora adscripsisse: *Commenta quædam de secretione animali, & speciatim bilis, confutantur*. Neque sane dubito, quin pari a nobis jure illud quoque adscriptum intelligant:

Hepatis commentitia structura confutatur: qua de re infra videbimus. Interim de utraque quid censuerit Vir Celeberrimus Petrus Antonius Michelottus, cognoscere omnes poterunt qui ejus doctissimam *de Separatione Fluidorum in Corpore Animali* Dissertationem (*f*) inspicient.

71 Animadversionis XX. dimidium ferme perlegeram, priusquam intelligere possem, quid hæc
1087 tandem ad me pertineret. Quid enim ad me, quod cysticæ venæ non invehant, sed avehant sanguinem a folliculo fellis? Nunquam sane mihi venit in mentem ut id negarem; imo cum id agnoscerem, non facile unquam, & sic sine ulla dubitatione decrevissem, infra harum influxum, Venam Portæ habendam jam esse pro arteria, quod cl. Provocator sua, *ut moris est*, *potestate* decernit, eademque iis unis venis *speciale privilegium* concedit, ut in Venam Portæ, non amplius Venæ, sed Arteriæ munus gerentem, sanguinem inferant. Hoc nimirum est contra *decretum*, & *Canonem* continuo peccare, ut quidpiam admirandum, quidpiam singulare, quidpiam *non levis momenti*, --- *quod hucusque ab Anatomicis alto fuerit silentio repositum*, videri possit inventum, quod tamen qui mutationem officii in Vena Portæ paulo altius incipere statuant, in nihilum confestim redigant, nec fortasse injuria; quid enim tanti est, ut quidquam ab naturæ consuetudine alienum potius admittamus, quam istos ambiguos fines tantillo altius constituamus; nam aut in primum fere sinus initium, aut infra hoc, in truncum ipsum Venæ Portæ, Cysticæ confluunt? Quid porro ad me illud alterum quod non minore conatu, neque
paucioribus verbis agitur: *bilem ab arterioso san-* 1088
guine in folliculi glandulis non *secerni*? Quonam in loco *Adversariorum* hoc affirmavi? qui nihil de me, sed de Malpighio, & Ruyschio diserte scripsi (*g*): *portionem aliquam ejus bilis quæ in vesicula continetur, ab iis Glandulis prodire, existimarunt*. Quod igitur *gravem hanc*, ut vocat, *allucinationem facile delere* se *posse confidat*; per me licet; num vero etiam per alios, haud satis scio. Nam quod primum ait *arteriosum sanguinem ad biliariam secretionem non designari*, *apud cordatos omnes in confesso esse*; vereor, ne, quantum ad hanc controversiam attinet, se ipsum e numero *cordatorum* invitus expungat, qui, ut supra vidimus, docuerit, portionem quandam, & *amaræ* quidem, ac *magis spissescentis* bilis a meatus auditorii glandulis, &, quod consequitur, ex arterioso sanguine separari: qua ex re illud potius expectandum videbatur, ut argumentum peteret ad conjiciendum, non dissimilis bilis portionem a cysticis pariter glandulis ex non dissimili sanguine secerni, quæ reliquæ in folliculo bili affusa, hanc hepatica *crassiorem* quemadmodum *ut plurimum* esse, confitetur, *& amariorem* efficeret. Quod autem
addit, *ligatis arteriis omnibus cysticis* &cæt. vesi- 942
culam tamen *nova multaque bile scatere*, hoc vero maximam bilis partem per eas glandulas non secerni ostendit; nullam omnino portionem, non ostendit. Atenim hæ glandulæ, inquit, *mucosum illud*, *seu lymphatico-aqueum duntaxat emun-*
gunt ab arteriarum sanguine, *quod intimam cystis* 1089
superficiem obtegere, atque oblinire valet. Id vero est quod non dicere, & multo minus *innuere*, sed demonstrare eo magis oportet, quod a pluribus & experientissimis quidem Anatomicis minime agnoscitur. Nam Ruyschius (*h*); ut infra objicitur; *qualis* earum glandularum humor *sit*, *cujus saporis & consistentiæ*, negat *expiscari posse*; Santorinus (*i*) autem cum in nobilissima fœmina id exprimeret, quod illæ continebant, *bili prorsus simile* ait se invenisse. Ac neutrum quidem horum fugiebat ista apud multos pervulgata, & protrita earum glandularum cum iis quæ in urinaria vesica sunt, comparatio, qua tantum nititur Provocator cl., ut affirmet, *jam luce clarius*, *vel per solam rationem ostendi*, *glandulas folliculi fellei bilis secretioni nullam operam impendere*. Attamen cum istam comparationem uterque commemorarint, in hanc tamen *luce clariorem* non ivere sententiam; credo, quod neuter eorum usque adeo perspicax esse potuerit, ut *ALBIDAM* illam in utriusque (*BILIS*, *& urinæ*) *vesicis mucosam crustam* videret, *ALBIDAM*, inquam, illam crustam quam Provocator intra bilis cystim non dubitat ponere, cum mox agnoscat, vel quæ extra cystim sunt, proxima intestina *bile valde suffusa*, *atque ideo flavescentia plerumque visi*. Quod si contra bilis *acredinem* (non amplius *acorem*) mucosa intus crusta vesiculam contendit debuisse muniri; quam, quæso, mucosam crustam in exteriore facie eorundem intestinorum, *aliarumque finitimarum partium* contra istas bilis injurias opponet? quas quidem non cunctos pariter timere, ex verbis constat Gravissimi Bohnii, supra etiam ad XVI. Animadversionem productis: *quamvis linguæ degustantis, ratione amaroris, notabilem sui perceptionem imprimat* bilis; *minime tamen ideo*

tali

(*d*) Adv. III. pag. 47. (*e*) Edit. I. pag. 37. (*f*) pag. 225. & seq. 253. 325. & cæt. (*g*) Adv. III. pag. 65.
(*h*) Resp. ad Epist. Probl. V. (*i*) Obs. Anat. c. 9. n. XI.

tali acrimonia, *vel ejusmodi particulis gaudet*, *quæ tactus sensoria afficiant*, *atque stimulent*. Postremo etsi *majores & crebriores per totum hepaticum ductum*, quam in folliculo, *glandulas hujusmodi* esse, confirmat; non tamen hinc sequitur, contra Malpighianam (k) conjecturam bilem ab ipsis non separari; nihil enim quod hoc prohibeat, profert; imo potius sequitur, non *illud duntaxat* (ut dicit, sed non demonstrat) *mucilagineum linimentum* secerni. Cur enim plus linimenti, ubi a minus amara, neque ita immorante bile, minus incommodi timendum esset? Certe ipse paulo ante scripserat, *in urinaria vesica* --- *subsidens lotium*, *suosque idcirco commodius aculeos exerens*, *majus etiam ad excipuli faciem munimentum*, quam in ureteribus, *depostulare*. Quæ omnia cum ita sint; haud satis videre me, fateor, cur in Viros tot Præstantissimos, qui in contraria sententia sunt, *juvenilem* etiam hac ætate *displodat igniculum*, hac interrogatione longum
1090 suum concludendo sermonem: *cur tam insulse*, *tantoque Tironum præjudicio quis adhuc pronunciaret*, *in glandulis fundi folliculi fellei bilem*, *non illam necessariam mucilaginem*, *secerni?*

72 Sed hæc alii viderint: ego ad ea jam transeo quæ ad me pertinent, vel ut melius dicam, quæ ad me pertinere, usque adeo cl. Provocator existimat, ut hæc fidenter quasi in summas me coëgisset angustias, subjiciat: *Ex his quæ nos hactenus discussimus*, *perpendat*, inquit, *paulisper*, *si lubet*, *divinetque candidus*, *doctusque Lector*, *quonam itinere bilem in felleum humanum folliculum importare valeat Censor noster cl.* Mihi vero inanis hæc divinandi in re apertissima solicitudo consimillima videtur comicæ illius solicitudinis, & admirationis quam in Demiphone, opinor, expressit Terentius (*l*).

--- *quid mihi dicent*, *aut quam causam reperient?*

Demiror. ad quæ Geta hæc continuo reponit:

--- *atqui repperi jam aliud cura*.

Quis enim Lectorum est, non jam dico *doctus*, sed qui dumtaxat latine sciat, qui jam non norit quod supra etiam ad Animadversionem XIII. ostensum est, *gravissime hallucinari* Provocatorem cl., non dubitantem, me in Advers. III. Animad. 25. *denegare*, *bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere*, cum id tantum scripserim (*m*) Recentiores „ bilem ab hepate ad intestinum „ descendentem *pene totam* divertere in cystim ita „ *indubitabile*, ut ipse postea dicit, non existi- „ mare. „ Longe enim aliud est, negare, esse *indubitabile*, quidquid bilis ab hepate versus intestinum descendit, id *pene totum* in cystim digredi; & *denegare bilem ex hepatico ductu per cysticum in folliculum descendere*. Itaque tempus, chartas & *atramentum consumpsit*, & perdidit, qui hæc non intelligens, magno hactenus conatu annisus est *refugium illud* (sic enim putat) & *asylum* ad cystis glandulas mihi præcludere, quasi *oratorio*, cujus ipse optimus artifex, & judex est, *stylo* illud a me unquam esset petitum, aut si esset, omnino id ipse jam præstitisset quod jactat: *Jam igitur biliaris cysticarum glandularum secre-*
1092 *tionis commentum* (*ex quolibet hoc fautore proficiscatur*, *& qualibet sit fautorum Auctoritas*, *qua niti Censor cl. studet*) *satis superque explosimus*.

Io triumphe! de quo alii, ut diximus, viderint, quemadmodum & de isto alio, qui continuo canitur, at de quo Viro? de Experientissimo, Diligentissimo, Celeberrimo Sene, & Professore Ruyschio: *hoc jam de titulo*, inquit, *figura Ruyschii*
1084 *nullo pacto æquiparanda est cum mea*. Supra autem, postquam renalium sanguiferorum vasorum Icones Eustachii, & Ruyschii perpenderat, nonne pariter hæc adscripserat: *Ex quibus quidem omnibus*, *donec in universali nostra Anatomica Historia genui*,

nam renalium sanguineorum canalium distributionem aperire aliquando studeamus, *satis abunde liquet & cæt.*

73 Sed quorsum hæc de eo potissimum Auctore cujus ex Figuris *plurima*, & in iis quædam difficiliora, etiamsi non fassus esset, ipsum transtulisse internosceremus ad suam illam maximam exornandam? Nimirum quia ego scripseram (*n*): *Ex ea Cystis Figura*, *ejusque Explicatione intelligere omnes posse*, *de iis glandulis*, *quas olim Malpighius in suilla*, *& ovilla vesicula observaverat*, *quid Ruyschio videatur*. Verum quid necesse erat istam Figuram usque adeo abjicere atque contemnere; quando ex ea, qualitercunque in ea glandulæ ostendantur, semper tamen intelligitur, quales ipsæ visæ Ruyschio sint, certeque visum huic esse id quod ego visum esse contendebam, illas glandulas esse ponendas. Hæc enim continuo subjiciebam: *Nimirum ab summis duobus hisce Anatomicis* (Malpighio, & Ruyschio) *vel aliud agentibus*, *eæ glandulæ jam olim fuerant luculenter propositæ*, *de quibus Historiæ Hepaticæ Auctor in prolixo*, *& ea inscriptione ornato opere vix obiter fecit mentionem*, *& iis quidem verbis*, *ut cum utrum ipse admittat*, *ignores*, *tum illud certe satis intelligas quod addit*: „ *Bilem per hasce glan-* „ *dulas secerni*, *ridicula est aliquorum confabula-* „ *tio*. „ Quid ipse ad hæc? Meam fidem haud obscure in dubium vocare non veretur: „ Vide- „ rit, inquit, ingenuus Lector, „ an ipse *in prolixo meo Hepaticæ Historiæ opere vix obiter* de his glandulis *mentionem fecerim*, *& iis quidem verbis*, *ut*, *utrum admittam ignores*. Faciamus igitur quod ipsum facere ad me convincendum oportebat, neque *tædeat sua ipsa super hac re verba omnia hîc exscribere*. Num alia in prima Editione sunt quam hæc, quæ & in hac nova retinuit illic, ubi de cystis tunicis sermonem habet? *Qui* (moderniores) *quartam* (tunicam) *addunt*, *inter nerveam*, *& muscularem collocant*, *eamque glandulosam vocant*, *glandulis scilicet numerosissimis obsitam*, *per quas muccosum illud transcoletur*, *intimam inde hujus bursulæ faciem totam investiens*. *Bilem per hasce glandulas secerni*, *ridicula est aliquorum confabulatio*. Ipse vero qui hanc *ridiculam* esse *confabulationem*, pronunciat, de his glandulis utrum sint, quales, & quantæ sint, & quid vere agant, ipse, inquam, ibi quid censet? Quid addit de suo, unde intelligamus, num *modernioribus* illis has ponentibus, & muci secernendi officium assignantibus, adstipuletur, an repugnet? quid, inquam, addit? Ne verbum quidem. Sed *de hisce omnibus*, aliisque *ulteriora non afferre se*, dicit, *prout largissime ab anatomes Historicis VENDITATA; ideoque hîc supervacanea*. Itaque sermone omisso, in quem obiter inciderat, de harum glandularum *existentia*, & officio, protinus ad tunicas de quibus loqui inceperat, redit. Quid igitur aliud est *vix obiter de his glandulis mentionem facere*, *& iis quidem verbis ut utrum admittantur*, *ignores*, si hoc non est? Contra, Malpighius, & Ruyschius non in prolixa aliqua Hepatica Historia, sed aliud agentes, ille videlicet in Exercitatione de Liene (*o*), hic in Figura, & Explicatione, subjectis Responsioni ad Epistolam Problematicam V. in qua plura, & varia a Frentzio quæruntur, eas jam olim glandulas luculenter proposuerant. Quid ad hæc? *In Explicatione*, inquit, *illius Figuræ Ruyschius nullam prorsus biliaris in his glandulis secretionis mentionem instituit*. De hoc postea videbimus; nunc illud primum agitur, an iis quas nos conjunctas objecimus, *Figura ejusque Explicatione* eas glandulas Ruyschius luculenter proposuerit. De ipsis ita, ut par est, conjunctis silet. De Malpighio vero quid reponit? Illud primum *ab ingenuo Lectore* videndum dicit, *an satis a Malpighio ibi probatum sit* „ *portionem ali-* „ *quam ejus bilis*, *quæ in vesicula continetur*, „ *ab*

(k) De Lien. c. 6. (*l*) Phorm. (*m*) Adv. III. pag. 52. (*n*) Ibid. pag. 64.
(*o*) cit. cap. 6.

„ *ab hujus glandulis prodire*. „ Ita eadem ſemper
chorda oberramus. . Non hoc, inquam, primo hoc
loco agitur; ſed an Malpighius eas glandulas lu-
culenter propoſuerit. Verum ne illud quidem ſibi
videndum *ingenuus Lector* cognoſcit, an *ſatis a
Malpighio probatum ſit*; neque enim unquam id di-
xi, ſed hoc dumtaxat (*p*): Malpighium *portionem
aliquam ejus bilis quæ in veſicula continetur, ab
iis glandulis prodire, exiſtimaviſſe, ex ejus de Lie-
ne Diſſertatione ſatis conſtare*. Quid ergo viden-
dam rem *ſuaviter* mutat? Cur hoc exiſtimaviſſe
Malpighium, ex ea Diſſertatione ſatis conſtare,
non probat? niſi forte id credit ibi ſe probare,
1093 ubi addit: „ hinc demum modeſtus Auctor *vix*
„ *tantum probabilia* adducere fatetur. „ quo in
loco vere ego poſſum dicere, quod immerito ipſe
1058 alibi ſcripſit „ illud *vix* multa quidem induſtria
„ fuiſſe a noſtro cl. *Provocatore* in hunc textum
„ intruſum. „ Nam Malpighius ibi quoque, ut
ſolebat, ea *modeſtia*, quam omnes laudare video,
paucos imitari, quæ exiſtimabat ipſe, ut *probabi.
lia* propoſuit; non tamen ut *VIX TANTUM pro-
babilia*, quarum duas priores voces etſi, ut Mal.
pighii, alia litterarum forma ſcriptas conſpicio,
apud ipſum tamen in toto eo loco non invenio;
imo hæc diſerte, & aſſeverantius quam ſoleret,
ſcripta invenio: *Altera portio conſtitutiva bilis;
craſſiuſcula tamen, NISI VERIUS DICERE VELI-
MUS alteram bilis ſpeciem, ex his, quæ poſt diu-
tinos labores deprehendi in ſuilla, & ovilla veſica
probabiliter evomitur a minimis glandulis miliari-
bus per tunicam biliariæ veſicæ diſperſis, ad quam
arteriæ deſinunt*.

74 Atenim experimenta, inquit a Malpighio
producta id *non probant*; --- *ſed ſolum aperiunt,
hepaticam bilem in folliculum translatam, ibidem-
que ſtabulantem longæque moræ potitam, novis in-
ductis internis motibus, aqueis evaporatis ſubſtan-
tiis, atque aſperioribus exaltatis particulis, ex di-
lutiori (ut fuerat in hepaticis ductibus) pallidio-
ri, ac ſuaviori craſſiorem, colore ſaturatiorem, ama-
riorem, atque acriorem evadere, quod quidem ab
omnibus admittitur. Imo* . . . . Sed alia non eſt
opus exſcribere, tum ne in multo longiorem di-
vertamus ſermonem, quærentes, num is qui im-
probat, ſatis ipſe perceperit, cur illa a Malpighio
eo in loco addantur; tum quia neque illa, neque
iſta quæ exſcripſimus, ad côntroverſiam noſtram
faciunt, quæ minime illa eſt, an jure id Malpi-
ghius exiſtimaverit, ſed hæc dumtaxat, an id exi-
ſtimaverit. Cur igitur iſta exſcripſimus? Ut ſic
in tranſitu conferri poſſent cum aliis quibuſdam
quæ idem Provocator cl. ſupra ſcripſerat: videli-
cet ſe *in juvenis mulieris; febri acutâ denatæ ca-*
942 *davere bilem cyſticam --- tum multo tenuem, ſeu
hepatica non craſſiorem deprehendiſſe; tum nullo mo-
do amaram, imo ad quendam dulcorem diſpoſitam,
hepaticâ interim ſatis amaricante bile. Breviori*
autem *forſitan folliculari moræ fuiſſe hoc phænome-
non imputandum*. Nimirum ipſe qui illationes Mal-
pighii improbat, non intelligit, *breviorem* in fol-
liculo *moram*, ne amarior bilis hepatica evadat,
præſtare forſitan poſſe; ſed ex *ſatis amaricante* ut
*nullo modo amara, imo ad quendam dulcorem diſ-
poſita evadat*, facere non poſſe. Quid ergo præ-
ſtitiſſet dicere? Non *breviorem* dumtaxat *moram*,
ſed commixtionem fortaſſe cum multo ex illo ſuo
lymphatico-aqueo glandularum cyſtis humore, vi
morbi minus mucoſo reddito, in ejus *phænomeni*
cauſa fuiſſe. Sic aliquid ſaltem commentus eſſet
quod cum aliis ſuis, qualia hæc cumque ſint,
placitis magis cohæreret. Sed ad graviora, & in
viam redeamus. Neque, inquit, Malpighius, *ut
Ruyſchius per ſuam figuram inſtituit, memoratas
glandulas in homine, ſed in ſuilla, & ovilla veſi-
ca fellea duntaxat proponit; ut ideo falſum ſit*
„ *ab ſummis duobus hiſce Anatomicis, vel aliud*
„ *agentibus, eas (ſeu eaſdem) glandulas jam olim*
„ *fuiſse luculenter propoſitas*. „ Tandem aliquan-
do objecit aliquid, quod ſi minus ad rem faceret,
at ſaltem facere videretur. Videretur, inquam,
nam cum diſerte ipſemet dixerim (*q*) eas glandu-
las *Malpighium in ſuilla, & ovilla veſicula obſer-
vaviſse*; quo unquam modo ſuſpicari poteram, fo-
re, qui *obtruderet*, me ab ambobus illis Anato-
micis *eaſdem* glandulas dixiſſe propoſitas. *Eas*,
inquit, *ſeu eaſdem*. Ego vero multo potiori jure,
quam ipſe alibi illa *iſta ipſa*, affirmare poſſum
„ bina hæc verbula *ſeu eaſdem* ab *ipſo Viro* hic 923
„ loci creata eſſe, & verbulo *eas* ad cenſuræ lo-
„ cum ſuperaddita: & ut ſuper hoc *ſeu eaſdem*
„ tota objectionis ratio ſita eſt, ita hoc idem *ſeu*
„ *eaſdem* in illa mea *Animadverſione* me ponere,
„ neque per ſomnium cogitaviſſe, ut videre eſt. „
Quod ſi pro *eas* nihilominus velit ipſe *eaſdem* ac-
cipere; non *eaſdem* humanas, ſed *eaſdem* cyſticas
intelligat, quas ſi alii, vel in beſtiis dumtaxat co-
gnitas, aliud agentes, propoſuerunt, quanto ma-
gis in homine jam notas, ipſe diſerte agnoſcere,
& proponere debuiſſet, qui *Hiſtoriam Hepaticam*
perſcribebat.

75 Illud ſequitur multum me *aberrare a vero,
putantem Sylvii ſectatores aſſerere, Bilem per cy-
ſticas glandulas ſecerni*. Verum me id *putaſse*, mea
certe ſcripta non oſtendunt. Scripſerat cl. Provo-
cator, quod ſupra vidimus: *Bilem per haſce glan-* 101
dulas ſecerni, ridicula eſt aliquorum confabulatio.
Adſcripſi ego (*r*), *Qui humaniſſimus* (ne vero
nomine appellarem, quod gravius tuliſſet, quam
nihilominus hoc ferre videatur) *Qui humaniſſimus*,
inquam, *loquendi modus quam gratus ſit futurus,
haud ſcio, non modo Sylvii ſectatoribus, de quo
fortaſse ille intellexit, verum etiam æquis æſtima-
toribus Malpighii & Ruyſchii, quibus illa eadem
verba non ſatis cavent*. Quid igitur aſſererent *Syl-
vii ſectatores*, non dixi, imo vero ne quid Sylvius
quidem: hoc dixi, ipſum *de Sylvio fortaſse intel-
lexiſse*; id autem dixi, propterea quod non mul-
tis poſt illum *loquendi modum* interjectis verſibus
hæc ſubjici, animadverti: *Quod autem in mem-* 104
*branarum Cyſtis poroſitatibus machina ſedeat (ut
ſupra) ſecretoria bilis a ſanguine --- nonne ſunt
vaniloquia, homini cæterum venerando jam ſuperius
commemorato imparia? fabellæ, inquam, & cæt?*
Scilicet cum illud *ut ſupra* cum primo illo *loquen-
di modo* conferrem, hos autem alteros conſimilli-
mos *loquendi modos*, ut libri ora diſerte ſignifica-
bat, erga *Sylvium* adhiberi cognoſcerem, Provo-
catorem quem non nimis ſane diligentem eſſe in
iis legendis Auctoribus quos redargueret, ſciebam,
de Sylvio fortaſſe in priore quoque loco *intelle-
xiſſe*, viſus ſum mihi haud injuria poſſe ſuſpica-
ri. Nunc ille negat; ego mihi gratulor, non af-
firmaviſſe, ſed *fortaſſe*, ut videbatur, dixiſſe; ipſi
profecto non gratulor, qui fateatur neceſſe eſt,
non in eundem dumtaxat, ut ego ſuſpicabar, Syl-
vium, ſed & in Sylvium, & in alios præterea Ce-
leberrimos Doctores iſtiuſmodi *loquendi modis* in-
ſurgere ſe voluiſſe. Et ſane tunc ipſe animadver-
ti, priorem *loquendi*, qui plures reſpiceret, *mo-
dum* Malpighio, & Ruyſchio *non ſatis cavere, ut
qui licet a Sylvii opinione* (quam ſine Doctore
jam ſatis noram) *longiſſime abierint, portionem ta-
men aliquam ejus bilis quæ in veſicula continetur*,
non a quibuſcumque hujus poris, ſed *ab iis*, de
quibus ibi mentio erat; *glandulis prodire, exiſti-
marunt, ut ex Adnotatione* a Præcl. Mangeto *ex-
hibita, & Malpighiana de Liene Diſſertatione ſatis
conſtat*. Nunc ipſe de Malpighio ne conatur qui-
dem; neque enim ullo modo poſſet; negare; Ruy-
ſchio autem videri vellet *ſatis caviſſe*. Utinam
poſſet; nam certe non minus dignus erat, quem
obſervaret, nedum cui ab iſtiuſmodi loquendi mo-
dis omnino caveret. Quo magis ægre fero, in eum me
locum eſſe adductum ut connivere, quod mallem, &
continuo credere non liceat, niſi ipſe videri velim
ſine

(*p*) Adv. III. pag. 65. (*q*) Ibid. pag. 64. (*r*) Ibid. pag. 65.

fine ulla prorsus ratione quæ paulo ante retuli, verba scripsisse. Atque ut intelligere omnes possint, me invitum in hoc loco versari; conjecturas duas, quæ ipsi excusationis loco sunt, quamvis facillime possem, non excutiam, non urgebo, non extorquebo: illud tantum dicam, Viros Gravissimos, & in Auctorum sensibus intelligendis, siqui alii, Exercitatissimos, *Actorum Eruditorum*, quæ Lipsiæ eduntur, Scriptores (*f*) cum non hæc, aut illa Cel. Ruyschii verba seorsum spectata, sed omnia quæ Mangetus in illa Adnotatione etiam profert, conjuncta, ut par est, quid demum significent, pro eorum nunquam satis laudando instituto paucis referrent, hæc scripsisse: *Explicationem viæ, qua bilis ad vesiculam felleam descendat, jungit, eamque appellat cum celeberrimo Bohnio ductum cysticum, glandulas tunicæ interioris vesiculæ EIDEM SCOPO INSERVIENTES adjiciens, quas in collo plures, circa fundum rariores delineatas exhibet*.

76. Verum, seposito Cel. Ruyschio, ad Provocatorem cl. redeamus hæc subjicientem: An au- „ tem *structuram intimæ* superficiei vesiculæ, imo „ & meatus cystici, ductuumque hepatici, & com- „ munis, ne memoraverim quidem, qui legerint, „ judices sint.„ Hæc ego omnia negavi, atque iterum nego. Ipse qui contra ad Lectores provocat, cur loca non indicat in quibus ea memoraverit? Sæpius, etiam ubi nihil opus est, qua in *Parte*, quo in *Capite*, quo in §. aliquid scripserit, magna nobis sedulitate inculcat. Cur hic illud facit quod iis fere in rebus ipsum facere animadverti, quas se scripsisse, aut sic, ut contendit, scripsisse, probare non potest, ut neque §., neque *Caput*, neque adeo *Partem* unquam significet? Quid ergo est? siqui sunt qui illud possint facere, quod nos tunc fecimus, ut universum *Historiæ Hepaticæ* librum perlegant, sed primæ Editionis (sensit enim in nova apparanda, quam nos vera diceremus, & quam necessaria requireremus, ideoque saltem in calce multa quæ omiserat, aut vix attigerat, supplere conatus est) si qui igitur illud possint facere, & qua de structura nos in *Adversariis* diximus, attendentes, hanc in toto eo libro perquisiverint; iis confirmo, me nondum scire ubi sint ipsam inventuri. Sed quoniam is labor multo gravior est, quam ut multi subire velint; conjecturam faciant ex eo quod continuo subjicitur, & longe facilius expediri potest. Pari enim fiducia ad eosdem provocat qui legerint, ut „ hi in- „ super judicent, an *Aliæ hujus Tabulæ* (seu memoratæ LXIII. Theatr. Anat.) *Figuræ discrepent ab Historiæ Hepaticæ* sive *disquisitionibus*, ut ipse ait, sive *commentis*, ut a me probatum est. Et quamvis ego cum *alias Figuras* dixi (*t*), non de omnibus aliis dixerim, sed de iis tantum, de quibus *supra indicatum erat*; tantos ipse sibi spiritus sumit, ut omnes inspici velit, & cum suis placitis comparari. Morem, quando ita vult, geramus.

77 Ex I. Figura quædam assumit, cætera omittit. Inter ea quæ assumit, nihil est de quo controversum sit, nisi *interni hepatis lobelli*, de quibus, ut a Malpighio *in medium adductis*, cum
21 mentionem injecisset, mox censuerat, Malpighium *nil in hepate innovasse præter novi vocabuli introductionem*: & tamen hic eos lobulos, ut veros a Figura repræsentatos, *apprime cum sua Historia convenire*, dictitat. Omittit interea ostensas in eadem Figura Malpighianas subrotundas glandulas, & *fibrosam*, ac *membranaceam* lobulorum *connexionem*, quarum hanc nescio, ubinam in sua *Historia* memoraverit, illas contempsisse, vel ex iis quæ modo dicta sunt, omnes sciunt. II. Figura, inquit, *Apicum Portæ Venæ, & Cavæ anastomoses, nobis sane acceptissimas, repræsentat*. Imo Auctor Figuræ Bidlous diserte monet (id quod Mangetus in Explicatione non omisit) illas venas *mutua anastomosi nunquam jungi*; ut constet, reprehendendos esse Scalptores qui uno aut altero forte in loco erraverunt. Videtur enim Bidlous hanc Figuram apparavisse, ut intelligeremus, minutos ramusculos earum Venarum neque jungi inter se, neque (id quod Provocatori maxime adversum universa Figura indicat) decussari. III. Figura quantum ipsi adversetur, satis supra ad Animadv. XV. indicavimus. De IV. etiam Figura quid habendum sit, ex iis quæ ad Animadvers. IX. adnotavimus, satis liquet. Nam, ut omittamus, quid de ea summus Anatomicus Ruyschius, aliique, ibi laudati, censuerint; nihil profecto, nisi *Radices Cysticas*; ut Bidloi, Auctoris Figuræ, verbis utar; ostendit *per Hepatis corpus dispersas, earumque truncum majusculum*, quæ certe nunquam omnino negavi; communicationem vero ipsarum cum ductu hepatico, de qua præcipuum dubium erat, nullo modo ostendit; ut non intelligam quo jure cl. Provocator scribat: Hæc IV. Figura *ductus nostros hepaticysticos, & cyst-hepaticos melius, atque optabilius exhibere, atque firmare non posset*; Hoc enim si verum esset; nihil erat causæ cur Tabulam suam V. excogitaret, cum ad hanc Bidloi Figuram, qua nihil ad id *melius, atque optabilius*, rejicere Lectores posset. VII. Figura (V. enim, & VI. desiderantur) *internam superficiem fellei folliculi a nobis in Tab. VII. expositam, apprime*, inquit, *dilucidat*. Melius dixisset *emendat*, ut alibi indicabo. (*) Hic enim satis est animadvertere, ipsum *suaviter*, quod deinceps quoque facit, transilire ab *Historiæ Hepaticæ* prima Editione, de qua duntaxat eo tempore loqui poteram, ad Tabulas, novæ huic Editioni nuper adjunctas, de quibus tunc lis esse non poterat. Dixisse igitur debebat, non *in Tab. sed in Historia* expositam. Sed in hac, ut ex supra dictis colligitur cum eam structuram ne memoraverit quidem; idcirco neque illud ipse potest nunc dicere; & nos intelligere debemus, quantum igitur hæc Figura quæ illam in Vesicula & tribus bilis canalibus diligenter exponit, ab ea Historia discrepet in qua istæ horum omnium structuræ, tanquam in rerum natura non essent, omnino prætermittuntur. VIII. inquit, Figura *arteriarum & lymphæ du-* 1095
ctuum per felleam humanam vesiculam distributiones depingens ea confirmat, quæ nos in Tab. II. & III. de his vasis delineavimus, & in Historia descripsimus. Ecce iterum Tabulæ de quibus sermo tunc esse non poterat, in medium proferuntur, quibuscum tamen num prorsus consentiant quæ in VIII. hac Figura ab Diligentissimo Ruyschio pinguntur, vasorum incessus, divisiones, & ulteriores præsertim, aut aliunde etiam accedentium arteriarum propagationes, omnes qui conferent, satis intelligent. Sed quoniam hæc in *Historia* quoque *descripsisse* se, dicit; sed quo in loco, non dicit; scire licet in primæ quidem Editionis descriptionibus hæc nusquam a nobis quæ ad arterias has pertinent, inveniri; quæ vero ad lymphæ ductus, cum sua ipsa Tabula III. non satis congruere. Atque ut hæc omittamus, illud certe non est omittendum, ipsum interea silere, quam iis quæ scripserat, adversetur in VIII. Figura *Ductus Cysticus tortuosus*. In IX. quoque Figura extra chorum saltat, dum hac ait *luculenter confirmari ea quæ sane suis in Tabulis exprimit*; quasi vero aut ego de his loqui possem eo tempore, aut non potuisset ipse ex ea Figura quædam in suas transferre, aut demum quæ transtulit, ea diligenter transtulisset. Cui rei exemplo sit illud unum, quod vere in sua quoque *Historia* scripserat, videlicet *lymphaticorum vasorum in suspensorio hepatis ligamento distributio, atque reptatus*. Scripserat enim id quod & pingere voluit, *per suspensorium ligamentum* ire ea vasa *usque ad glandulas lumbares*. Reverhorstius autem

(*f*) A. 1697. M. Jan. (*t*) Adv. III. pag. 65. (*) Vid. Epist. I. Art. 52.

autem cujus nos Figuram objecimus, non eo versus ire contendit, ut ad IV. Animadversionem docuimus. Ecce vero Incomparabilis Anatomicus Ruyschius, qui in hac Figura IX. repentia per suspensorium ligamentum vasa lymphatica non versus lumbares glandulas euntia (quod Provocator) sed versus Diaphragma (quod Reverhorstius) depingit. Quid officere magis Provocatoris rebus poterat? & tamen has ait per hanc ipsam Figuram *luculenter confirmari*! Sed quem Iconismum sibi fatebitur officere, si vel X. Figuram *rebus suis non officere*, contendit? Quid vero? *rebus* igitur *suis non officit Colli Vesicæ, ut & Ductus Cystici reptatus serpentinus*? Quid magis posset adversari? At hoc, inquit, *a nobis inter rariora superius repositum est*: Id videlicet, quod Figuræ Auctor Experientissimus Frid. Ruyschius in ipsius Explicatione, *in plurimis Vesiculis Felleis humanis locum habere*, testatur. Utri magis credendum sit, non est hic ambigendi locus. Satis est instituto huic nostro, hanc Tabulæ LXIII. Figuram, ejusque Explicationem tam *discrepare* ab Historia Hepatica, quam quod maxime.

78 Figuræ autem *XI. XII. XIII. & XIV. quæ quidem cum arteriosa ac lymphatica vasa per hepatis tunicam reptantia, tum Portæ, & Cavæ per humanum, & vitulinum hepar ramificationes exporrigunt, nostras denuo tabulas, confirmant*, inquit, *& amplectuntur*. Ad Tabulas *denuo* provocat suas, quas me tædet sæpius dicere locum in mea illa disputatione nullum habere potuisse.

Quid? quod ab ipsis ejus Tabulis Figuræ hæ omnes, nedum ab *Historia Hepatica*, plurimum *discrepant*. XI. enim Figura primum lymphatica vasa (ut numerum mittam quem tamen minime omittendum censet; urgetque Figurarum harum Auctor Ruyschius (*a*)) longe alio ordine ostendit atque cl. Provocator pinxit, & quendam fasciculum eorum imum, longe aliud iter affectantem, quam quod lymphæ ductibus hujus faciei
21 hepatis in descriptione assignavit. Deinde *arteriolas ex Arteria Hepatica oriundas, & per hepatis membranam reptantes* plurimas hæc Figura commonstrat, quarum nullam in eadem membrana aut Provocatoris Tabulæ ostendunt, aut *Historia* describit, imo hæc (id quod a nobis (*b*) per hanc ipsam Figuram, nostramque observationem
26 reprehensum est) illius Arteriæ *diramationes universas in vasa solum hepatis*, & per *solas* horum *tunicas* deduci, inculcat. Reliquis autem Figuris tribus quid cum *Historia Hepatica*, aut etiam cum hujus Tabulis commune sit, videre non possum. Nam cum illæ singulæ singula, & prorsus divisa vasa demonstrent; *confirmare* certe non possunt decussationes illas quas *Historia* comminiscitur; cumque omnes summo artificio confertissimos ramusculos minimos commonstrent, quod, quæso, in *Historiæ* Tabulis sanguiferum vas est, nisi forte ex Ruyschio descriptum, quod pari cura, atque elegantia expressum sit? Quis porro crederet, *Historiæ Hepaticæ* favere Figuram quoque XV. quæ *portionem hepatis hydropici, per morbum vesiculosi facti, depingit*? Quidni? In disputationem ejus loci, & temporis meam, quasi aut ibi aliud quam naturales structuras spectarem, aut quæ nuper addita sunt, tunc redarguere potuissem, trahitur II. atque adeo, si superis placet, III. insuper novissima ejusdem *Historiæ* Pars, & de *morbis hepatis ab obstructione progenitis* mentio inducitur. At quanto congruentius erat perpendere, hepar *ab obstructione* sic *vesiculosum factum*, magnum indicium præbere earum quas negabat *Historia*, Malpighii glandularum, quas restitans materia dilatando patefecerit? XVI. Figura illa Verheyenii est, quæ tametsi adeo a scalptoribus depravata sit, tamen ut *Historiæ* illi adhuc repugnet, satis superque ad IX. Animadversionem indicatum est. In Figura denique ex eodem Auctore XVII. illuc cl. Provocator relabitur, ut ad Tabulas provocet suas. *Si*, inquit, *vel primo intuitu, cum prima nostræ hujus Tabulæ VIII. conferatur, quid aliud concors magis, & veritati unanimiter accedens deprehendi posset*? Attamen ne *primo* quidem *intuitu* tanta ista *concordia* deprehenditur. Ubi enim in Verheyenii Figura sunt; ut alia omittam; aut sinus iste Ductus Hepatici, aut tot, talesque istæ fibræ, & glandulæ quæ in Capsula a Provocatoris Figura ostenduntur? aut contra ubi in hac est tortuosus ille Cystici Ductus incessus; qui etsi multo minus quam in aliis istius Verheyenii Figuræ Editionibus, in Theatro repræsentatur, non prorsus tamen omitti videtur? Quod si etiam Figura hæc cum illa Provocatoris Figura undequaque conveniret; num convenit pariter cum ea, quam ad ductus cystici, hepaticique confluxum *Hepatica* nobis describebat *Historia*? Angulos certe illos quam manifestissime repræsentat, de quibus alibi dictum est, a parte jecoris acutum, obtusum a parte intestinorum.

79 Quæ omnia cum ita sint, ac nulla prorsus de tot LXIII. Tabulæ, Figura inveniatur, quæ cum *Hepatica Historia* consentiat; tamenne clamabit Provocator cl. „ Ubinam ergo sitæ sunt Fi- „ guræ illæ hujus Tabulæ, quæ *discrepant ab* „ *Hepaticæ Historiæ commentis*? „ aut quasi nullæ ejusmodi in hac Tabula omnino essent, in ea 1096
quæ proxime præcedit, fortasse quærendas esse, dictitabit? in qua *utinam pro faustis ejus rebus* nullæ essent quæ *discreparent*. At omnes in ea quoque *sat longe discrepant* duæ videlicet Reverhorstii, totidemque Bidloi. Etsi vero duæ illæ *quam intolerandis erroribus scateant* (sic loquitur qui *lapsuum* a me adhibitam vocem exprobrat) *sat superque demonstravisse se*, scribit; in quo tamen discrepare, dixi, in eo, nonnullisque aliis in rebus quam parum sit *demonstrationibus* istis fidendum, ex parte supra, atque adeo etiam paulo ante docui; ex parte alibi, si tu, Vir Optime, voles, docebo (*c*). De duabus autem reliquis affirmat quidem, *jam non esse suspiciendum, quidpiam a sua Hepatica Historia discrepare*. Sed ut harum Figurarum primam, de qua alibi (*) pariter mentio fiet, nunc, quod ipse facit, omittamus, & in altera illa ipsa, quæ pro se stare contendit, quæramus; hæc illi adversari *Historiæ* inveniemus. Nam influxus Cystici in Ductum Hepaticum talis pingitur, qualis jam a nobis ad XIV. Animadversionem de hac Bidloi Figura loquentibus dictus est; *laudatæ* vero *illæ toties* a cl. Provocatore *Portæ venæ, & Cavæ decussationes* si præsertim in iis in quibus opus est, ramis quærantur, *minoribus* videlicet, ut inculcaverat; (*d*) & *minimis*, num *in quacunque hepatis parte ultimo assignabili* ab hoc schemate *perbelle*, ut dictitat, ostendantur, omnium qui non sunt oculis capti, judicium esto. Neque enim necesse est, ut hanc, aut ullas ex meis responsionibus quis divinet, quæ ubique, vel me tacente, omnibus in montem ipsæ veniunt, ut illud quoque, utri nostrum *melius, atque laudabilius fuisset* (qua de re in extrema Epistola tamen scribemus) *promissum exequi*, & cætera illa quæ ad *scribendi genus* pertinent, observare, de quibus ipse *hic*, & alibi *tam secure ad proborum Hominum judicium* provocat.

80 Quoniam vero Animadversio XXI. non contra nos, sed contra Amplissimum (quis crederet?) Lancisium scripta est, de Provocatore cl., siquis alius, optime meritum; alio in loco eandem examinabimus (*e*). Interea autem nonnulla quæ nos respiciunt, eidem Animadversioni præposita, expendemus. Hæc ad duo capita revocantur. Alterum est, Eustachii Tabulæ XXVII. Figuram I. *intactam se desumpsisse, ut --- fidem omnem præberet perpetuæ per hepatis substantiam in-* 1097
tersectionis, atque decussationis majorum, minorum, minimorumque ramorum Portæ & Cavæ a se in

(*a*) Resp. ad Epist. Probl. V. (*b*) Adv. III. pag. 39. (*c*) Vid. Epist. I. Art. 33. (*) Vid. Ibid.
(*d*) Edit. I. pag. 28. 29. (*e*) Vid. Epist. I. Art. 68. & seq.

in prima hujus Historiæ editione exposita, ductisque inde ratiociniis elucidata, a quibusdam, fortasse,, in odium authoris, contradicta. ,, Alterum caput est, se tamen ei decussationi non tantum, quantum ego scripserim, tribuisse, imo eandem jam quasi abrogavisse, *antequam quispiam in hanc suam hypothesin insurgere cogitasset*. Primum igitur de primo capite videamus. Et Eustachii quidem Figuram, num ipse *intactam*, ut profitetur, *desumpserit*, facile omnes intelligent, qui præter auctam, de quo filet, totius Figuræ magnitudinem, videbunt, nec Venæ Cavæ truncum, nec quosdam aliorum vasorum ramos ita ab Eustachio pictos fuisse, ut exempli causa rami illius *g*, maxime attendendum, finem neque tam altum, neque unum in acumen contractum: trunculi autem *d* qui in Figura sinister est, ramum dexterum non cessantem paulo post, sed ulterius deductum, qua ex re quid sequatur, alias ostendemus (*f*): demum; ne plura adjiciantur; ramum illum oblongum, exilem, & singularem Venæ Portæ qui ad Cysticarum latus demittitur, nullo cum subjecti paralleli rami additamento, ut reliquos, ab Eustachio fuisse delineatum. Num vero hæc Figura Eustachii, *fidem omnem præbeat perpetuæ* illius *per hepatis substantiam*, Venarum *decussationis*; quod ad *majores* ramos attinet, ostendit pars Figuræ superior, ad quam nulli Venæ Portæ rami deducuntur: quod ad *minores*, pars ima dextra commonstrat, in qua minores jam facti Cavæ rami omnes minoribus Portæ ramis fere paralleli descendunt: quod denique ad *minimos*, eadem pars, extrema ipsa eorundem minorum ramorum omnino disjuncta demonstrat. Et quanquam palam est, Eustachium in vere minimis (de quibus videlicet lis nostra erat) harum Venarum surculis persequendis, commonstrandisque non eo accessisse, quo recentiora tempora pervenere; tamen si eam qua de agimus, decussationem in hac Figura ostendere voluisset, id saltem quod in ejusdem Tabulæ Figura XIII. forte spectamus, præstitisset, ut nulla fere pars esset, in qua magis decussatos minores, minimosque quos poterat, ramos non exhiberet. Non erat igitur cur Provocator illam I. Eustachii Figuram *accuratissimam* prædicaret, cum illud præsertim accedat; quod mirum est, ipsum non vidisse; ut si hæc *accuratissima* sit, sua Venæ Portæ in ramos divisionis, horumque distributionis delineatio ne accurata quidem credi possit, cum usque adeo ab *accuratissima* illa discrepet. Neque erat cur testaretur, se, cum scripsit, illam, utpote in tenebris adhuc latentem, videre non potuisse. Nam primum quod illa exhibet, vel magis Figura Piccolhomini (*a*) ostendit, quæ ab longo jam tempore in omnium manibus versatur, præsertim cum a Bauhino in Theatrum suum (*b*), & ante hunc, a Laurentio (*c*) pro *nova* (quod miror) & ab se *addita* in suam Historiam Anatomicam transcripta fuerit; Deinde Glissonius (*d*) diserte scripserat: *radices venæ cavæ, Portæ ramis fere decussatim incumbere: quoniam vena Portæ hepar circa cavi ipsius centrum ingreditur, radices autem cavæ necessario in medio superioris ac posticæ hepatis partis se se exonerant, ubi solum truncus venæ cavæ (in quem radices illæ deplendæ erant) hepati appropinquat*: quæ quidem Provocator, sed minus caute, ut alibi ostendimus, sua fecit; Novissime quæ ipse Provocator de minimis præsertim ramis omnibus huc addiderat, atque huic additamento *tanto* olim cum *strepitu* superstruxerat, hæc denique est ab *Adversariis* nostris coactus, ut falsa, & commentitia, in nova hac Editione abjicere. Quod quoniam non modo, ut solet, dissimulare, verum etiam negare in hoc loco aperte conatur; age, Vir Doctissime caput hoc alterum examinemus.

81 Primum negat, *in prima suæ Historiæ editione --- in insensili* illorum *vasorum ordine, quem a sensibili per rationem deduxerat, tam solemne, ut ego scriptito, biliosæ secretionis fundamentum fuisse a se jactum*. Quid ergo est quod Sapientissimus Vir Lancisius priusquam ego ejus *Historiam* examinarem, ad ipsum de hac scripsit: Duo illa a te proposita, in quibus *TOTAM explicandæ rei* (bilis secretionis) *rationem posuisti, mihi nullo pacto probari possunt*. *Primum, quod radices venæ Cavæ in QUACUMQUE hepatici parenchymatis portione cum ramis Portæ se se ad angulos rectos intersecent, & cæt.* Verum quid ego ad Lancisianam Epistolam provoco, qui ad illam *primam* Hepaticæ *Historiæ Editionem* recta possim provocare? Nonne statim atque istam, de qua loquimur, decussationem proposuit, hæc continuo subjecit (*e*): *Hæc dispositio in hepate, ramorum Cavæ cum porta MULTUM res nostras elucidabit; ut mox videbimus?* Nonne *mox*, in illa insistens *dispositione*, concludit (*f*), *ideo deventam* esse *jam mentem ad compositionem* illam hepaticæ *glandulæ*, quam neque Glissonius, neque Malpighius ipse potuerant invenire? Nonne hoc *applicari proportionaliter posse*, pronunciavit, *cæteris animalis glandulis conglomeratis?* Nonne sic *cognita glandulæ hepaticæ structura, adsum jam*, inquit (*g*), *modum expositurus, quo ibidem a sanguineo latice liquidum exterminatur biliosum?* Nonne revera in eo modo explicando, structuræ illi atque dispositioni sic inhæsit, ut ubi post multas ambages ad rem ipsam ventum est, ad *ultimum* videlicet *secretionis actum unico feliciter intuitu conspiciendum*, his verbis niteretur: *Cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius demonstravimus) evidens est, particulam biliosam viæ rectitudinem multo facilius servare posse, quam mutata itineris directione in cavæ originem transverse detorqueri*. Nonne huc tot illa, & tam prolixa spectabant, lacteorum vasorum, nutritionis, cribri coquinarii similia, ut dictitabat, exempla, & illud *oppositum*, ut ipse quidem ajebat, Renum structuræ? Nonne his productis, cum ad *bilis consistentiam* transiret, continuo subjecit: quæ *est altera jecorariæ secretionis causa?* adeo sibi persuasum habebat, primam ejusdem esse causam, structuram, dispositionemque de qua hactenus tot verba fecerat? Nonne postremo hæc omnia *inservire proportionaliter posse*, dixit, *apud cordatos, solidæque rei anatomicæ cultores, ad secretiones alias animalis omnes explicandas?* Tot igitur, *tantoque*, ut mox ipse confessus est (*h*), cum *strepitu* ei vasorum dispositioni superstruxit; & hic scribere non veretur; quasi ego Lectoribus imposuissem; nequaquam in ea *tam solemne, ut Censor cl. scriptitat, biliosæ secretionis fundamentum fuisse a se jactum!* At nisi ego fundamentum hoc convulsissem, ipsum adhuc, eique superstructum magnificum in speciem ædificium suspiceret ac adamaret suum, ut post Gravissimi Viri Lancisii sincera monita adhuc facere pergebat: id quod ex Responso ad ejus Epistolam patet, in prima Editione apposito, in hac; quamvis a me redarguto; contra promissa Præfationis sublato. Quod quidem fundamentum, eique inædificata ipse tandem aliquando sic disjecit, atque submovit, ut in Editione hac neque omnia quæ modo ex prima indicavimus, loca inveniri queant, & quæ inveniuntur, pleraque sic mutata, interpolata, atque adeo emendata deprehendantur, ut quæ ego *commenta* jure appellaveram, ipse quoque *nugas* jam vocet: *Sed, quid*, inquit, *in nugis hujusmodi insistemus, diramationes, & concursus adducentium, & abducentium vasorum hepatis inaniter perquirentes?* Quid præclarius ad candidi, ac docilis animi laudem ex errore agnito, atque emendato referendam? Verum hanc quoque laudem amittere maluit, quando una hæc edidit, quæ in præsentia examinamus. Primum namque negavit, ut

(*f*) Vid. Ibid. Art. 71. (*a*) Anat. Prælect. l. 2. Lect. 17. (*b*) L. 1. Tab. 35. Fig. 4.
(*c*) Præf. & Tab. 7. Fig. 1. (*d*) Anat. Hep. c. 26. (*e*) Part. I. c. 8. (*f*) C. 9. (*g*) C. 10. (*h*) C. XI.

ut vidimus, tantum huic se fundamento innixum esse, quantum ostendimus, imo ait, pro *conjecturali duntaxat re* habuisse; quasi vero in I. Editione (*i*) non scripsisset, *uniformem*, de quo loquimur, *statum LEGITIMO JURE affirmare DEBEMUS in insensibilibus, ultimisque venarum eatundem Capillamentis*: ut paulo post: *hinc lege contrariorum innixi asserere COGIMUR & cæt.* tum vero quæ paulo ante etiam produximus (*k*): *cum etenim rectus sit concursus finis portæ cum ductus excretorii exordio; deflexus autem cum cavæ radice (ut etiam superius DEMONSTRAVIMUS) evidens est & cæt.* Quorum quidem trium locorum postremum nunc, quantum video, sustulit; reliqua autem duo sic novam in Editionem retu-
29 lit, ut dicat in primo *conjectabamus*, in altero *nisi conjecturis in prima hujus historiæ editione pro-*
30 *ductis suffulti asserere velimus*. Sed qui utrumque præcedebat locum, multo evidentius huic novo colori repugnantem, ne mutare quidem una lit-
27 terula ausus est: *Sequitur* (scripserat, & adhuc scribit nescio quanto cum cæteris mutationibus, & novo hoc colore consensu) *sequitur NECESSARIO; quod Cavæ radices in quacunque hepatici parenchymatis portione, cum ramis portæ ea habitudine concurrere debeant, ut se se invicem transversim, seu ad rectos Angulos, aut saltem in decussim quamdam intersecent*. Verum enimvero vel vult, vel non vult istiusmodi commenta abjicere. Si non vult; cur *nugas*, ut vidimus, appellat? Sin autem vult; cur supra, ut pariter vidimus, in extrema Animadversione XIX. *corda-*
1085 *tos Lectores deprecatur, ut videant, an bene egerim, quum ipso, modo illo, quem porrigit hæc Historia, Hepatis structuram describente, ego tamen tam facile posuerim: „ Hepatis commentitia structura confutatur. „* Ego enim certe structuram illam, ut commentitiam confutavi, quam ipse quoque in *hac* Historia *nugas* appellat. Num forte ipsum cujus judicii non pudet, cum a se est; ejusdem pudet, cum a me est? sic opinor. Nam illud deinde hic addit, semetipsum longe aliter de ea structura sensisse, & judicium hoc suum *in nova primarum duarum partium hujus Historiæ impressione, quæ quidem ad perficiendam tertiam hanc, atque novissimam Editionem, antequam quispiam in hanc suam hypothesin insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita est, jam scripsisse, pu-*
1098 *blicique juris fecisse*. At quomodo *publici juris* fecerat, qui mox fatetur, *has ipsas primas Partes nunc solum cum Tertia, & reliquo Hepatico opere evulgari? Has* quidem *ipsas*, inquit, *ab anno* 1717. *jam typis fuisse redditas, amplam fidem præstare poterunt optimi Viri Johannes Fantonus, & Jacobus Cicogninius, quibus ego tunc temporis earum copiam jam feceram*. Sed aliud est *publici juris fecisse*, aliud Amicis duobus ostendisse, tot præsertim gravissimis occupationibus distentis, ut haud facile fieri possit, ut post annos septem pro certo meminerint, an *has ipsas* tunc inspexerint, sic ut nullum folium, nullam paginam tam longo intervallo testari possint esse mutatam. Quid? quod anno illo eodem 1717. nostra de quibus agitur, III. Adversaria edita sunt? Verum quid ego in re apertissima argumentor? Primum in manibus meis sunt utriusque eorum ipsorum litteræ A. 1718. scriptæ ex quibus constat, extremo jam mense Aprili ejusdem anni, anni, inquam, non 1717, sed 1718. Præclarissimum Fantonum, medio autem Junio Præstantissimum Cicogninum adhuc ignoravisse, an Genevæ ea nova Editio inchoata esset, hunc vero nihil de ipsa nisi Augusto demum mense vidisse.

Quas litteras edendi facultatem ab Amicissimis Viris petiissem, nisi ipsius Provocatoris cl. testimonium, typis editum, in omnium manibus jam extaret, Epistola videlicet meis IV. *Adversariis* præfixa, in qua ipse ad Ampliss. Lancisium hæc scripsit: *Dum novam operum meorum Anatomico-Practicorum, quæ nuper auxi, & illustravi, editionem Genevensibus typis APPARAREM, ad manus meas pervenere Adversaria II. & III. Cl. Morgagni*. Si ergo cum mea III. Adversaria vidit, novam hanc editionem adhuc *apparabat*, idest (ut italice primum ad Lancisium scripserat in eo quod apud me servatur, autographo, dato A. 1718. mense Junio) *già già se ne allestiva la stampa;* quonam hæc modo, *antequam quispiam in hanc suam hypothesim insurgere cogitasset, ex Genevensibus prælis præstita erat?* Permira hæc tibi videri scio, Vir Doctissime; sed in calce tamen hujus Epistolæ quæ longe magis mira videantur, producemus.

82 Animadversio XXII. ei quæ proxime præcedit, omnino respondet. Nam ut in ea *verum in* memorata *Figura Auctoris Bartholomæi Eustachii sensum* adversus Amplissimum Lancisium se credidit demonstrasse; ita in hac verum in glandulosæ structuræ hepatis descriptione Marcelli Malpighii sensum, non modo adversus me, sed
adversus omnes se credit revelare sic, ut *liquido con-* 1122
stet, neminem hactenus ante se super hac re illustrem istum Scriptorem, quantum quidem luculentissimam veritatem deceat, fuisse interpretatum. O cor Eustachii! medullam Malpighii! Sed nos primum felicissimi Interpretis *textum* in *Historia Hepatica* videamus, ubi de Malpighio, ejusque hepaticis Inventis sermonem habens, rem in quatuor hæc
verba contraxit: *lobulis licet suis in medium ad-* 28
ductis, totumque hepatis corpus complentibus, qui in acinos inde dispertiantur exagonos, conflatos tandem ex subovalibus glandulis, quas intrent omnis generis capillamenta vasorum. In hac interpretatione Malpighii sententiam minime fuisse intellectam, censui, & adhuc censeo. Itaque in his quatuor verbis esse tres non ferendos errores, animadverti (*a*): Interpres negat. Ego ajo. Videamus de primo. Erat hic in acinis a glandulis hepaticis distinguendis, quas Malpighius nimirum esse ipsas acinos, voluit. Qua quidem re cunctis qui in Malpighii lectione vel mediocriter sint versati, nulla esse manifestior potest. Contra Interpres, illam veram esse contendit Malpighii senten-
tiam existimandam, ut *Hepatis substantia ex lobu-* 1120
lis conflетur, lobuli ex acinis, acini vero tandem ex glandulis. Quid hoc est aliud, nisi vim illius; adeo Malpighii familiaris; similitudinis non percipere, qua videlicet solebat glandulosos lobulos cum exiguis uvæ racemis, glandulas ipsas cum uvæ acinis comparare, unde & *acinorum* nomen traxit, quo folliculos ipsos, sive glandulas significaret? Ut enim in racemi divisione ubi ad uvarum acinos ventum est, nulli præterea supersunt globuli in quos acinos ipsos dividas; sic in glandulosi lobuli divisione ubi ad ejus acinos veneris, ibi subsistas, necesse est. Itaque in hepate describendo semper in acinis, ut ultimis particulis, Malpighius (*b*) substitit. Incepit (*c*) a Cochlearum jecinore. Divisit in lobulos. Deinde hæc addidit: *nec sat est naturæ hanc parasse divisionem, sed minimorum valde amica, ulteriorem, soloque microscopio conspicuam, molita est; nam singuli mox expositi lobuli, velut exigui uvæ racemi conglobatis subrotundis corporibus, acinorum instar constantur*. Num ulterius in dividendo processit? Nullo modo. Sic in lacertis *singulos lobulos* memoravit, *qui glandulosis acinis constant*, & in his substitit. Sic in piscium lobulis *glandulosos acinos deprehendi*, scripsit, nihilque præterea addidit. Sic in Sciuro cum *elegantem & claram esse jecoris compositionem*, dixisset, quid tamen ultra lobulos, ut extremum, posuit, nisi acinos? & *TANDEM*, inquit, *emergunt glandulosi illi acini extra assurgentes*. Verum quid ego ulterius pergo ostensurus in tota illa hepatis descriptione semper Malpighium in acinis, ut in ultimis particulis, sub-

(*i*) C. 9. (*k*) C. 10. (*a*) Adv. III. pag. 42. (*b*) Exerc. de Hepate. (*c*) C. 2.

substitisse, quando ipse in proxima *de Cerebri Cortice* Exercitatione (*d*) quidquid de Hepatis glandulosa structura modo docuerat, in summam ad hunc modum contraxit: *An cerebrum sit instar hepatis jam expositi, quod totum quandoque in multiplices lobos divisum, coagmentatur exiguis aliis minoribus, veluti glandulosis portionibus, quæ & ipsæ ulterius in minimos acinos subdividuntur, in quos ULTIMO DESINUNT vasa, dubitari potest.* Quid ergo Malpighio esse possunt hepatis glandulæ, quando vasa *ultimo desinere* in acinos, dixit, nisi hi ipsi, quos ab uvarum similitudine sic vocavit, *acini*? Conferamus, quæso, duo Posthumi Operis loca. In altero quam in hepate structuram invenerit, & docuerit, narrat: *Hepar*, inquit, *innumeris fere glandulis, velut tot uvæ acinis, integrari, habui, quibus sanguinea vasa, venæ scilicet portæ, EXTREMI FINES, arteria pariter, & porus biliarius, tanquam proprium excretorium vas, appendantur.* In altero hæc scribit: *lobuli* hepatis *coagmentantur minimis glandulis, in quas DESINUNT EXTREMITATES pori biliarii, & vasa sanguinea.* Cum igitur his in locis quid alias docuerit, exponat, hîc autem desinere vasa dicat in minimas glandulas; profecto acini in quos alias desinere vasa dixerat, nihil sint, nisi ipsæ minimæ glandulæ, necesse est.

83 Quæ cum ita sint; nemo erit plane qui non miretur illam Interpretis cl. interrogationem: *Ubinam, quæso, Malpighius aperuit, acinos hepaticos esse ipsasmet glandulas hepaticas?* A quo vicissim si quæramus, ubinam Malpighius *aperuerit*, acinos hepaticos eas glandulas non esse; ad hæc confugere videbimus quæ protinus examinabimus. Primum: peculiarem circumscriptionem, & figuram acinorum Malpighium proposuisse; igitur acinorum nomine hepaticas glandulas noluisse significare, *cum ultra omne dubium sit, non posse Malpighium, nec alium quemlibet Anatomicum sensibilem, manifestamque circumscriptionem, atque figuram proponere in hepaticis glandulis, quæ quidem sensui obviæ non sunt.* Ad hæc, atque alia quæ in eandem sententiam addit Interpres cl., mirum est, ipsum non vidisse duas paratas esse responsiones: alteram, si hæc vera sint, cur igitur ipse acinos contendat de Malpighii sententia ex *subovalibus glandulis* esse conflatos? alteram, cur neque a Malpighio, nec ab alio quolibet Anatomico præstari posse, tam secure pronunciet, quod ipse, ipse, inquam, præstitit tum Figura Tabulæ VII. extra ordinem addita, tum ejus Explica-
1159 tione. Pinxit enim *figuram*, & *capacitatem*, qua sunt hepatici *folliculi, seu sacculi, subtilissimâ tunicâ conditi*, fassusque se est tandem aliquando *multâ ratione convictum, ex his sacculis ortum ducere canales felleos hepaticos; tum cum iisdem* (sacculis) *apices, seu fines Portæ, Cavæque venæ radices communicare.* Qui igitur scripserat id quod in *Adversariis* (*e*) reprehensum, & hisce Animadversionibus indefensum, in hac quoque nova
29 Editione retinuit: *hepatis parenchima glandulæ conglomeratæ nomine donatum nuper, non nisi ex vasorum Capillamentis glomeramen esse:* & osten-
26 dere se, *nil alio donari jecoris corpus, præter vascularem texturam*: qui infra etiam jactat, *ingerentium atque egerentium vasorum apicibus ubique*
1130 *glandulosum folliculum interpositum se explodere satis, ut putat, valuisse*, ille denique incipit se in hepate *convictum* fateri. Et quanquam ad illud, ad quod solent, confugiat, *hosce folliculos glandulas non esse*, hæc tamen longe alia lis est, neque ita facile, ut ipse putat, nisi de glandulæ definitione inter omnes conveniat, dirimenda: hîc autem, ista controversia seposita, de glandulis certe loquimur, ut Malpighius intelligebat; eas vero Malpighius esse ipsos folliculos, non dubitabat. Quos si cl. Provocator veros vidit, si inter illa sua *præparata archetypa* veros *tenet*, neque in his (ut in aliis quibusdam interdum accidit, ob chartarum videlicet, chordarumque fidium similitudinem) ullum haud satis anatomicum artificium suspicionem cautis spectatoribus de se præbet; non video sane, cur id *non potuerit Malpighius, nec alius quilibet Anatomicus*, quod vel ipse tandem potest; multoque minus video, cur inter illas suas *invisas hactenus fabricas* hosce hepaticos folliculos reponere, eosque *suum inventum* diserte appellare 1160
non dubitet, quasi non essent illi ipsi, Malpighii Assectis notissimi, loculi quos Malpighium acinos vocasse, nos dicimus; ipse vero, ex quibus Malpighius constare acinos, docuerit.

84 Cujus suæ interpretationis hoc alterum pro- 1121
fert argumentum. Malpighius in Epistola *de structura Glandularum & cæt.* hæc scripsit: *in cancris loco acinorum, & folliculorum conglobatorum cæcales sacculi occurrunt, quibus separatur, & coacervatur bilis;* Igitur Malpighius „ distinguit in „ brutis hepaticos *acinos* a *folliculis*, seu a glan- „ dulis. „ Sed mihi videtur munus Interpretis hoc fuisse, cum ex tot aliis, ut vidimus, locis res sic intelligi non posset, saltem paulisper considerare, an illud & esset pro *seu* a Malpighio usurpatum, sic ut non divideret, sed conjungeret *acinos* ac *folliculos*, præsertim cum ibi utrisque illis non duo distincta rerum genera, sed unum dumtaxat responderet *cæcales sacculi*. Consuetudinem autem scribendi Malpighii in ea ipsa Epistola si attendisset, hæc certe invenisset, *arearum, & spatiorum. primus exortus, & origo. hiant, & aperiuntur. glandulosis cribris, & porulis. perpolitæ, lævesque. determinatis meatibus, & porulis. congeriem fistularum, & tubulorum*, aliaque ejusmodi in quibus omnibus locis quis pertinaciter negare posset, fuisse & pro *seu* collocatum? Quid vero, si Auctor ipse in eadem Epistola, atque adeo paulo ante locum ab Interprete productum, istum ipsum locum sic ut nos contendimus, accipiendum esse, præmonstravisset? At præmonstravit. Cum enim ad viscerum, & nominatim ad hepatis structuram istam confirmandam transiret, diserte scripsit: *Huc usque ex lustratis conglobatis glandulis videtur Natura una, simplicique incedere methodo, dum scilicet excretorio vasi appendit unum, modo plures FOLLICULOS, SEU ACINOS membranosos, quibus mediantibus a vasis peculiarem separat humorem, eumque recollectum foras eructat. EODEM pariter artificio in compangendis visceribus Naturam usam, alias indicavimus, monentes, JECUR, cerebrum, & renes glandulas esse & cæt.* Quid clarius posset desiderari cum ad paulo post subjectum locum intelligendum, tum vero ad demonstrandum, Malpighium *folliculos*, seu *glandulas* idem atque *acinos* esse voluisse?

85 Hinc quoque infirmitas cognosci potest ultimi quo Interpres nititur, argumenti. Oblitus enim eorum omnium quæ paulo ante in primo argumento usque adeo inculcaverat, Malpighium videlicet neque potuisse, neque voluisse hepaticis glandulis figuram ullam assignare, hîc repente affirmat, contenditque, aliam his glandulis, aliam acinis figuram assignavisse, ideoque aliud glandulas, aliud acinos esse, voluisse. Igitur glandulas ait *globosas esse, aut a globosis non valde dispares*, tradidisse, idque ex producto de cancris loco patere: *acinorum, & folliculorum conglobatorum*. Verum cum hæc sic esse accipienda ostenderimus ut si scriptum esset *acinorum, seu folliculorum conglobatorum*; liquet, quidquid ibi de folliculis dixerit, de acinis pariter esse intelligendum. Addit locum alterum petitum ab ipsa Exercitatione *de Hepate*, in quo ait, Auctorem „ de humano jeco- „ re verba facientem hæc scribere: *Totum jecur* „ *constat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur* „ *glandulosis globulis.* „ Hunc ego locum ibi invenio, ubi Malpighius (*a*) de imperfecto adhuc hepate

(*d*) c. 1. (*e*) III. pag. 43. (*a*) C. 3.

pate secundum Harveii (*b*) non in *humano* fœtu, sed in avium ovis observationes verba faciens; de pluribus ab Harveio indicatis similitudinibus illam seligit, quæ sibi, ut supra diximus, acceptior erat, *uvarum*, & *racemi*, eamque sic explicat. *Sicuti enim singulis racemi fibris, & vasorum finibus conglobata quædam moles appenditur, quæ ab excurrentibus per racemum vasis, sibique continuis humorem recipit, cribrat, & per alia diversa, novaque vasa contento semini, seu plantulæ communicat, ita omnibus venæ portæ EXTREMIS ramulis glandulosos ACINOS addidisse naturam, probabile est, ut appulso humori subservirent; & sicut totus uvæ racemus exiguis quasi botris vasorum communione, & nexu conflatur, qui & ipsi appensis acinis, conglobantur, ita totum jecur constat multiplicibus lobulis, qui coagmentantur glandulosis globulis.* Quis ex hoc toto, ut par est, perlecto loco non intelligeret, cum in acinis, qui *extremis* venæ portæ ramulis addantur, Malpighii divisionem subsistere, tum vero ex vi ipsa similitudinis, magno uvæ racemo totum hepar, exiguis racemi *botris* lobulos, uvarum denique acinis glandulosos acinos, seu glandulosos globulos respondere; quid enim acini sunt, nisi extremi globuli, & quid extremi globuli, nisi acini? Igitur hic quoque quidquid de hepaticis glandulis Auctor dicit, de acinis etiam dicit. Quid igitur nobis Interpres comminiscitur, aliud in hepate esse acinos, aliud globulos? præsertim cum Auctor, quem amplius atque attentius antequam ipsum interpretaretur, legere oportuisset, in Exercitatione *de Renibus* (*c*) diserte scripserit: *in HEPATE, cerebro, aliisque glandulis hoc esse perpetuum, ut singuli quique glandularum ACINI, SEU GLOBULI proprium ramum excretorium, præter arterias, & venas, promant.* Negaverat, Malpighio *folliculos*, & *acinos* idem esse. Malpighius autem ipse scripserat; *folliculos, seu acinos*. Negat, Malpighio *acinos*, & *globulos* idem esse. Malpighius autem scripsit *acinos, seu globulos*. Atenim, inquit „ cum scribat Malpighius, *hepaticas glandulas es-*
1122 „ *se globosas*, scribatque simul *hepaticos acinos* „ *esse exagonos*, jam plane hepaticos *acinos* ab he„ paticis *glandulis* ipse distinguit. „ Videamus quæso, num ita scribat, & num *simul*. Verba quibus Interpres nititur, *glandulosos globulos*, ea qua diximus occasione, scribit cap. 3. Capite autem 2. jam scripserat, glandulosorum acinorum *figuram*, non semper, non absolute *exagonam*; quid ergo? dumtaxat *ut plurimum exagonam, vel plurium laterum esse;* quo videlicet intelligeremus, de tot quæ se inspexisse, commemoraverat, tam variis animantibus, in plerisque sane, & præsertim *piscibus* fortasse, & *imperfectioribus* quæ continuo nominat, glandulosos acinos esse exagonos; in aliis autem non esse. Sic antequam id scriberet; *lobulos* pariter, *conicam ut plurimum servare figuram*, tradiderat; & tamen ipse mox subjecit, *non eandem omnino in omnium animalium jecoribus similem esse lobulorum figuram, sed ut plurimum variari.* Sic videri in quibusdam piscibus *trifolium referre*. Sic *in aliis animalibus lobulorum figuram pisum æmulari, & in fele sex, aliquando plura latera observari, in homine idem adamussim reperiri.* Quod exemplum cum esset ita propinquum, atque adeo continens cum iis verbis quibus pariter *ut plurimum* acinorum figuram tradidit esse *exagonam*; perfacile profecto erat animadvertere, quo hæc possent modo sic accipi, ut tot aliis, a nobis prolatis, Auctoris ejusdem locis minime adversarentur, potius, quam ea ratione intelligere, cui non tantum illa eadem loca repugnarent, sed illud ipsum *ut plurimum*, inter hæc verba interjectum, non undequaque consentiret. Quæ cum ita esse, omnes intelligant, semperque, ut puto, intellexerint; *liquido* sane *constat, neminem hactenus ante* cl. Provocatorem *super hac re illustrem istum scriptorem sic fuisse interpretatum*; an vero etiam, ut addit, *quantum luculentissimam veritatem deceat*, non modo id non constat; sed oppositum; nisi ego plurimum fallor; *liquido constat*.

86 Primo Interpretis errore ostenso, qui in eo erat, Malpighium *acinos a glandulis hepaticis distinxisse*; plura verba facere non est opus, ut alter ostendatur error, qui in eo est: Malpighium *acinos ex subovalibus glandulis conflari, dixisse*. Nam si a me modo probatum est, Malpighium *acinos*, & *glandulas hepaticas* idem esse voluisse; consequitur, pariter esse probatum, *acinos* qui eædem glandulæ sint, ex his ipsis conflari, noluisse; nihil enim ex se ipso conflatur. Sed Provocator cl. qui sibi esset conscius, se illam vocem *subovalibus* ex Malpighio non descripsisse, in ea a me notatum errorem fuisse, opinatus est. *Hic cæ-* 1123 *terum*, inquit, *alter ille est* „ *intolerandus* „ *error, in Historia nostra ab illo Censore effictus, in quem sane ruere quemlibet scriptorem posse putarem, si aliam, præterquam ovalem, hepaticis glandulis ex Malpighiana doctrina accomodare figuram contenderet.* Ego vero qui neminem unquam timui, ne *in* me *rueret*, præter ipsum, atque adeo ne ipsum quidem, verum in re notavi errorem, non *effictum* in vocula: quam non melius tamen quam rem tuetur, etsi *evidenter* hanc, a se *effictam*, objectionem *uno quidem ictu eversurum* se, spondeat. Profert enim ex supra laudata Malpighii Epistola (*d*) quendam locum, in quo sane scriptum est, *naturam folliculos rotundos, interdum ovales, non raro oblongos cæci instar efformare.* Sed hinc non ita *luculenter*, ut ipse putat, *confirmatur a Malpighio*, hepatis glandulas esse *rotundas*, & interdum *ovales*; nedum *subovales*, quod erat unice probandum. Illa enim verba inter ea interjecta sunt quæ de pancreate & facere inceperat, & facere continuo pergit; ut *luculenter* ad hepar non pertineant, & siquo modo magis pertineant, id eatenus sit (ut prædicta, & sequentia ibidem ostendunt) quatenus hujus quoque folliculi glandulosi in quibusdam animantibus instar oblongorum cæcorum inveniantur, quæ neque *subovalia*, neque ita in homine, aut in plerisque esse animantibus, quisquam dixerit. *Unus* ille igitur primus *ictus* aut incassum, aut certe non *evidenter* cecidit. Multo minus alter quem cl. Provocator ingeminat. Cum enim inter initia ejusdem Epistolæ, bene ac sapienter, ut methodi ratio postulabat, *omnium simplicissimam* glandulam proponat Malpighius, eamque *ovali, interdum rotunda, quandoque lenticulari, vel oblonga constare forma*, doceat; hinc Interpres cl. *non melius hujusmodi scriptoris consilium interpretari me posse, mihi*, inquit, *visus sum, quam subovalem figuram, seu ovali, & rotundæ mediam in hepaticis glandulis ex his ejus locis recognoscendo.* At quibus ex locis? Ex superiore scilicet, atque ex hoc ultimo, in quibus modo rotunda, modo ovalis, modo oblonga folliculorum figura esse dicitur, nunquam *subovalis*, non modo absolute, aut semper *subovalis*. Quid? quod superior locus, ut ostendimus, non certe, ac luculenter ad jecur speciatim pertinet; hic vero alter certe, & manifesto ad jecur speciatim non pertinet. Neque enim *Malpighius per hunc textum de conglomeratis*, ut Interpres ait, *glandulis sermonem instituit*, sed de *disgregatis*, sive solitariis, unoque loculo constantibus, quarum videlicet plures in intestinis videmus. Sed unicus Malpighii Interpres, cum ejus Auctor ibidem loqui se, dicat de glandulis œsophagi, intestinorum, & *consimilium partium*; acute hinc infert „ in his certe *consimilibus partibus* „ pancreatis, atque hepatis viscera cum intestinis „ commercium ducentia ab auctore comprehendi „ verisimillimum esse; „ quasi vero Malpighius ibi vellet, atque adeo posset in proponenda *simplicissimæ glandulæ idea*, non quo in loco hæc esset, sed quæ

(*b*) De Generat. Exerc. 19. (*c*) C. 3. (*d*) De struct. Gland.

quæ viſcera cum eo loco haberent commercium, ſpectare, & has quoque glandulas, quamvis maxime compoſitas, in illud ſuum exemplum adducere. Ille vero, ut par erat, & omnibus qui eam Epiſtolam vix legere inceperint, planum eſt, ab iis glandulis initium duxit, quæ uno, ut dixi, & manifeſtiore conſtarent folliculo, proceſſurus deinde ad eas quæ pluribus conſtarent, hinc ad eas quæ multo pluribus, & obſcurioribus, ut ſic deinceps per multos gradus ad eas perveniret quæ tum ex plurimis, tum ex minus in noſtro corpore manifeſtis folliculis compingerentur, quo in genere illa demum nominatim *viſcera pancreatis, atque hepatis* collocavit; tantum abeſt, ut de peculiaribus horum folliculis *inter initia* verba fecerit, vel quod pariter Interpres ſecure affirmat, *nullo alio loco de hepaticarum glandularum figurâ apertius ſe explicaverit*.

87 Tertius reſtat in Interprete notatus error, quem idem credit *ex ſe ipſo citra ullam animadverſionem corruere*. A Malpighio traditum eſſe, docuerat, hepaticas ſuas *ſubovales glandulas intrare omnis generis capillamenta vaſorum*. Gravem ego errorem animadverti, negavique, a Malpighio unquam fuiſſe traditum, *omnis generis capillamenta vaſorum, hoc eſt etiam lymphaticorum* ad eas glandulas *pervenire*. Num forte Interpres cl. aliquem Auctoris ſui locum profert in quo lymphæ etiam ductus eo pervenire, docuerit? Tantum abeſt, ut id conetur; plus etiam mihi videtur concedere quam objeceram. Scribit enim, Malpighium *in memorata exercitatione de hepat. de vaſorum diſtributione per hepatis lobulos mentionem inducentem, ---- intelligendum certe eſſe de ſolis Cavæ, Portæ, & pori biliarii ramis*. Sed cum Malpighii Interpres, noſtro, opinor, aliquanto melior, ipſe Malpighius id non concedat; tanta alterius liberalitate uti fas, non arbitror. Ille enim in Poſthumo Opere, ubi quæ ſibi fuerit in laudata Exercitatione ſententia, exponit, hæc verba quæ ſupra etiam deſcripſimus, ſed hic iterare neceſſe eſt, diſerte conſcribit: Hepar *innumeris fere glandulis, velut tot uvæ acinis, integrari, habui, quibus ſanguinea vaſa, venæ ſcilicet portæ, & cavæ extremi fines, ARTERIA pariter, & porus biliarius ---- appendantur & cæt.* Cum igitur ex his verbis liqueat, num Auctor *intelligendus CERTE ſit de SOLIS Cavæ, Portæ, & pori biliarii ramis*; de arteria quidem, neque tunc quidquam objeci, neque nunc eſt, ut objiciam. Satis ſuperque eſſe, putabo, ſi mihi de lymphæ ductibus ſatis fiat, ſi hos quoque mihi oſtendatur Malpighium ad hepaticas illas *ſubovales* glandulas pertingere, docuiſſe. Sed tu attende, quæſo, Vir Doctiſſime, non quomodo id oſtendatur; ſed novum prorſus, atque inopinatum defenſionis genus: *Cum ego*, inquit cl. Provocator, *præ aliis omnibus ille idem ſim, qui acriter oſtendo, neque arterias, neque lymphatica vaſa intimos hepaticorum vaſorum concurſus, ſeu glanduloſos, ut ajunt alii, folliculos penetrare, idque vix paucis lineis ante memoratum locum inculcem, quis jam a noſtro Cenſore tam belle ſuaderi poſſet, ut crederet, me, cum ſcribo „ ſubovales hepatis glandulas intrare omnis generis capillamenta vaſorum „ intelligere etiam arterias, etiam lymphatica intrare?* Verum enimvero ſi quæ
26 indicavit de arteria (de qua non agimus) non tertia ab hac pagina, quæ autem de lymphædu-
21 ctibus non octava ab hac pagina, ſed *vix paucis*, ut dictitat, *lineis ante memoratum locum, inculcaſſet*; ſi præterea in illo ipſo, de quo agimus, loco, non Malpighii ſententiam, ſed ſuam expoſuiſſet; nulla tamen iſta defenſio eſſet, in eo præſertim, quem uſque adeo inconſtantem, & oblivioſum oſtendiſſemus. Quanto igitur minus firma, minuſque adeo ad rem erit, cum longe aliter ſe habeant omnia, & quod caput eſt, cum eo in loco non de ſe amplius, ſuiſque placitis, ſed de Malpighio, & hujus obſervationibus verba facere, haſque, ſecundum ipſius Malpighii ſententiam Lectori exponere inſtituerit? Quod ut longe manifeſtiſſimum eſt, ita certiſſimum quoque eſt, non hic a nobis actum, quæſitumque fuiſſe, quid ipſe *intelligeret* in propria, ſed quid *intelligere* deberet in aliena ſententia referenda.

Quod ſi id etiam ponamus, quod ipſe poſtulat, & quod nullo modo ponendum eſt, ipſum in Malpighii ſenſibus exponendis ad ſuos proprios reſpicere debuiſſe, atque ideo cum dixit *omnis generis capillamenta vaſorum*, non *etiam arterias*; non *etiam lymphatica intellexiſſe*; contrarius quidem, ſed non facilius ferendus, ex ejus interpretatione exiſtat error, neceſſe eſt, Malpighium videlicet non lymphæ dumtaxat vaſcula, ſed *etiam arterias* ad hepaticas glandulas pertingere, negaviſſe. Quod quantum vero adverſetur, non modo ex productis *Poſthumi Operis* verbis, verum etiam ex iis cognoſcitur, quæ in Exercitatione *de Liene* (*a*) idem Auctor edidit eodem tempore quo Exercitationem *de Hepate* evulgavit: Materiæ, inquit, bilis *major copia, quæ fluidior eſt, erumpit a glandulis hepatis, in ipſas delata a venæ portæ ramulis, & non improbabiliter etiam ab extremis ARTERIARUM finibus, quæ a ductu hepatico excidentes, tandem in HEPATIS GLANDULAS TERMINANTUR*. Tribus igitur Interpretis erroribus demonſtratis, tanto minus in eo ferendis, quanto magis *de Malpighio, quem ne intelligere quidem valuit, libera*, ut alias diximus, idem *nobis judicia tulit*; æquum ſane eſt, ut huc illa ipſa verba adſcribamus, quibus iſtam ſuam animadverſionem concludere non dubitavit: *Quis noſtrum igitur Authores INTELLIGERE melius didicerit; An ego Malpighium, an Cenſor noſter Hiſtoriam noſtram, Lectores ipſi viderint*.

88 Etſi vero in proxima etiam Animadverſione XXIII. ſatis libere de Celeberrimis aliis Auctoribus videtur loqui; ego tamen non neceſſe habeo, quæ minus ad me pertinent, examinare. *Helmontii*, inquit, *aliorumque ſimilium edentulæ nimium ſunt ---- objectiones, imo ex ſe ipſis regeruntur*. 1125
---- a Bohnio vero, atque Bellino prolatas ---- non difficilius comprimimus. ---- Quæ adverſus urinarum a bile tincturam proponit Bellinus de urinis *Part. I. minimi pariter momenti ſunt*. Hæc 1126
omnia alii viderint. Nos illud dumtaxat perpendamus, quid ad eam quam ex aliis omnibus in iſtiuſmodi controverſia argumentis ſelegimus, objecimuſque, *Bellinianam urinæ evaporationem* reſpondeat. *Non eſt neceſſe*, inquit, *ut adprobandam in lotio bilis tingentis præſentiam ſuperſtes ab* 1127
evaporata urina ſedimentum cum flavum, tum amarum deprehendatur, veluti ejuſdem authoris (Bellini) *eſt animus. Quippe plurimæ amaræ res ab igne valide tentatæ, torrefactæque, ut hoc pacto naturalem amittant conformationem, amaritiem ſuam deponunt; multæque vel quolibet ſaturato colore pollentes, hac conditione eodem facile exuuntur. --- Re enim vera in evaporatione volatiliora, acutioraque ſalia, & ſulphura, quibus quidem ratio ſaporum, atque colorum eſt, abſumuntur, atteruntur, aut invertuntur, ut ſapidus aut coloratus eorum effectus non difficile pereat. ----* Quod igitur *ſedimentum evoparationis urinæ nigrum appareat, --- probare hoc ſolum, reſidua ab evaporatione ſolidiuſcula urinæ contenta corpora ab igne fuiſſe torrefacta; in nigrum idcirco neceſsarie colorem vergere*. Verum iſta omnia quam fruſtra dicantur, hæc oſtendunt. Primum num *urinæ ſolidiuſcula corpora* in propoſita a Bellino evaporatione ab igne tam *valide tententur, & torrefiant*, inde poterat intelligi, quod ſedimentum non ad ſiccitatem uſque deducitur, ſed ad *viſciditatem* dumtaxat. Deinde id ſedimentum *ſi totum ſimul aſpiciatur, nigrum*

(*a*) C. 6.

nigrum quidem *judicatur*, non tamen revera est, ut esset, *si ab igne fuisset torrefactum*. Denique; ut ista, atque alia plura mittamus; si eo colore sedimentum apparet, *salsissimi* autem *invenitur saporis*, *nulla unquam*, hoc est ne tum quidem cum torrefactum nondum dici potest, *contracta amaritudine*, si tale, inquam, est propterea quia *solidiuscula urinæ corpora ab igne sunt torrefacta*, *ut hoc pacto naturalem amiserint conformationem*, sive *absumpta*, *attrita*, *aut inversa* sint; si ad hunc modum, inquam, res se se habet; quî fieri igitur potest, ut affusa eidem sedimento nulla alia re, nisi *aqua communi ad eam quantitatem*, *quam evaporasse discimus per ponderationem*, continuo redeat prior illa *citrea flavedo*, & pristinus ille *sapor naturalis urinæ*? *Num torrefactionis* effectus tam facile tolli? Num corpusculorum *naturalis amissa conformatio* tam facile restitui? Num *absumpta*, *attrita*, *aut inversa sulphura*, *&* *sales* tam facile reparari, augeri, refici possunt? Non mihi videtur legisse Bellinum, qui has ejus observationes in proposita controversia *minimi momenti esse*, *neque difficile comprimi* posse, scripsit. Hoc mihi satis attigisse; cætera quæ adversus Bellinum, & Bohnium congerit, alii viderint. Nam neque ad me pertinent, & quamvis pertinerent, nonnulla ejusmodi sunt, ut malim certe aliis credere, quam ipse experiri. Bilem exempli gratia in urinis ictericorum, cl. Provocator affirmat, *sensibilem interdum amaritiem*, *quæ quidem ipsius sal-*
1128 *sedinis superat sensum*, *degustanti cuilibet porrigere*, *ut plurimi*, *se præsente*, *sæpius in praxi experti sunt*. Factum male quod ex istis *plurimis* ne unum quidem alias invenerit. Neque enim in alio hujus *Historiæ* loco scripsisset: *icterici uri-*
181 *nam*, --- *totam sinceræ bilis personam referentem*, *forsan eadem quoque sapiditate præditam invenissemus*, *si fœdis hisce observationibus daretur immisceri*. Nunc vero non modo *plurimos* invenit, qui *sæpius in praxi fœdis hisce observationibus immiscerentur*; sed se ipsum *immiscuisse* videri potest. Nam contra eam, quam passim & communiter credimus, quam a Bellino, ac Bohnio videmus sine ulla dubitatione positam observationem, nescio quam sibi videtur in urina amaritudinem invenisse. *Nos*, inquit, *plane affirmamus*, *in quacumque urina naturali* ---- *sub salsedine notabilem etiam amarorem gustu percipi*, ---- *ut cuilibet attendenti liquere facile poterit*. Verum istum *notabilem amarorem*, qui velit, *gustu percipiat*, & num a peculiari urinæ salsedine distinguendus, & ad illam ipsam qua de agitur, bilis amaritudinem sit referendus, *attendat*; ego ad alia, quæ visu, non *gustu percipi* possunt, & quæ ad me pertinent, transibo, ut ex his quæ mihi experiri etiam licet, intelligam quid de illis quæ experiri nolo, sit judicandum.

89 *Croceum naturaliter urinæ colorem* esse, ipse litteris mandaverat (*a*) in eo loco, qui, ut de iis solet quæ clam delevit, ubi nunc sit quærendus, non dicit; ego certe in nova hac Editione nondum potui invenire. Sapienter fecit, si nostro monito usus est, illumque delevit; urinæ enim color, ut in *Adversariis* (*b*) admonuimus, *naturaliter croceus non est*, *sed dilute flavus*. Num vero pariter sapienter faciat, quod hic nihilominus, *colorem etiam dilute flavum* contendat *croceum prædicari* posse, *imo debere*, attendamus. *Si croci*, inquit, *granum unum in aquæ communis cyatho dissolvimus*, *hæc statim eundem*, *qui naturalis sanorum urinæ est*, *colorem induit*, *sive dilute flavum*. Quid tum postea? ut enim laudo quod confiteatur, *naturalem sanorum urinæ colorem esse dilute flavum*; sic non video, quomodo quem *dilute flavum* fatetur, eundem *croceum prædicari debere*, possit nobis demonstrare. *Croceum*, inquit, *esse dico seu illius instar*, *qui a pauca quadam croci aquæ sociata quantitate dilutus*, *ac veluti citrinus progignitur*; quasi vero istiusmodi colorum nomina non a rebus, quas referrent, sed a rebus ex quibus existerent, imposita essent. Quod ipsum si concederem; nullo autem modo est concedendum; sequeretur sane, naturalem urinæ colorem *aqueum* potius, quam *croceum* esse vocandum, propterea quia ex multo majore aquæ copia, quam croci, ejus similitudo conficitur. Sequeretur pariter, ut si crocus (id quod multæ res faciunt) colorem dare posset, quem ipse evidenter non haberet, cœruleum puta; color hic non cœruleus esset appellandus, sed croceus, quippe qui a croco fuisset inductus. Denique, ne a proposito recedamus exemplo, sequeretur, ut si croci granum unum dissolveretur non in aquæ communis cyatho, sed in tanta copia, quanta ex uno croci grano aliquod vel dilutissimæ flavedinis servare vestigium posset, hic tamen color *croceus prædicari deberet*. Quid igitur est, cur Medici, de quibus potissimum sermo erat noster, id cum *deberent*, minime faciant, idemque cl. Provocator hunc ipsis *Canonem* inter illos suos non præscripserit? Tunc fortasse facere inciperent. Hactenus vero quid fecerint, ex eo palam est, quod cum ipse confiteatur, *a Practicis croceum urinæ colorem solere plerumque vocari*, *quum* --- *adeo tinguntur urinosi latices*, *ut saturatam imitentur aquæ ex majori immixti croci mensura tincturam*; nullum tamen exemplum profert; cum istud *plerumque* plura non deesse significet; ex quo constet; eruditos, & recte loquentes Medicos naturalem urinæ colorem *croceum* quoque nuncupasse. Cum igitur neque hoc, neque *Bellinianæ* evaporationis *infirmitatem* probaverit; *videbit certe* in posterum, *quem in se usum habere potuerit* nostra *illa objectio*. Et *profecto* etiam *intel-* 1129
liget quid sibi velit altera *memoranda objectio* quam *eodem loco idem ingeniosissimus* (sic enim *humanissime* loquitur) *objurgator oggerit*; cum videlicet si illa non satis sunt quæ ex illis ambobus locis descripta, & inter se collata legit, reliqua perleget, numque de illa re quam primo in loco pronunciat, in altero, quamvis *suo*, ut dixerat, *loco* quidpiam attigerit, incassum quæret, imo hasce inveniet non *subtilioris* bilis quæ *hepar declinaverit*, sed tantum *legitimæ bilis Hepaticæ tincturas esse*, *voluisse*.

90 Usque adeo XXIV. Animadversionis lectionem aversor, & horreo, ut veniam petam a te, Vir Doctissime, ad XXV., quæ ultima est, transeundi, qua perpensa ad istam, inviti quantumvis, ægreque, ut decet, ferentes, extremo loco redibimus. Quæ igitur, tot alios *Hepaticæ Historiæ* errores adnotando defatigatus, post ipsos, professus sum (*c*) me *indicando potius*, *quam notando*, scripturum, num *ejusmodi sint*, quod Provocator noster cl. dictitat, *ut vel ipse Lector le-* 1134
gendo repellat, & *deleat*, videamus, an vero potius ejusmodi, ut quemadmodum, in cunctis superioribus Animadversionibus, ita in hac quoque, etiam me tacente, ipse per se Lector *repelli*, ac *deleri*, non sinat. Et primum cum meum istud quam brevissime ibidem scribendi institutum Provocator ipse commemoret, cur non ad hoc potius, siquid forte sibi videretur obscurum, retulit, quam illuc, ut *per mutilata exscripta verba*, *effictumque hoc pacto centonem imponere fortasse studuerim*? præsertim cum *exscripta* a me ista *verba* ita apud ipsum proxima sint, ut a me relatum est. Atenim *solum comparate ad biliares ductus* in medium attulisse se dicit, *brevem* venæ Cavæ *a motus impulsu distantiam*. Num illud ipse negavi, aut nego? cui quidem satis sit hæc illos perpendere qui cum Malpighio censent, cœliacæ arteriæ, *primi*, ut cl. 123
Provocator scripsit, *aortæ emissarii* hepaticum ramum cum glandulis quæ bilis ductuum initia sunt, communicare: hepaticum quoque bilis ductum cum eodem certe *PERGRANDI sa-* 26
tis,

(*a*) Edit. I. pag. 41. (*b*) Adv. III. pag. 48. (*c*) Ibid. pag. 61.

tis, *&* *notabili* arteriæ ramo concludi intra capsulam illam, *quæ secundum accuratiorum indagines*
1054 *verus est musculus*, sive quæ *fasciculis muscularibus* ROBUSTE *instructa* est, *imo legitimus est mu-*
27 *sculus ad omnes portæ*, *&* *ductus fellei diramationes*, *itinera*, *&* *concursus elongatus*, *&* *advolutus*; *ut non tantum momentis sistalticis suis*, *sed* *&* *contractilibus muscularibus suppleret defectui pulsationis in porta*; *trusiones ideo promovendo in concursibus*, *&* *canali excretorio*, *respectu ad liquida contenta*, *secreta*, *&* *per diversas hinc vias promovenda*. Quæ omnia, atque alia ejusmodi, alibi, ut vidimus, a Provocatore proposita, vel etiam
1135 inculcata, *probi Lectores* opponent primum *nulli* isti *competenter amplæ*, *&* *pulsantis arteriæ attiguitati*, deinde & *nulli* isti *tunicarum cingentium oscillationi*, *aut muscularium adjacentium*, *præter debilis capsulæ*, *pressuræ*. *Debilis*, inquam, *capsulæ*. Cum aliis enim minoris momenti ista vox *debilis*, ut pote superioribus Animadversionibus nimis aperte repugnans, sublata hîc est ex eo textu, qui cæteroqui sic profertur: *En textum*, *qui*, *neque litterulâ a prima Editione immutatâ*, *nunc habetur in* §. *III.* *&* *cæt.* Et ego ille sum qui *per mutilata exscripta verba imponere fortasse studeo*! Huc illud accedit, quod si contendere voluissem, non *comparate* ibi, sed *absolute* ab eo scriptam esse *brevem* venæ Cavæ *a motus impulsu distantiam*; jure fortasse potuissem. Nam *compa-*
119 *rate* quidem tunc loquitur, cum ait: *bilis ductus longe minus turgere succis suis*, *quam Cavam contento sanguine*. At vero cum seorsum *momenta* enumerat hinc in Cava, inde in iis ductibus *ad fluxum urgentia*, & quasi de Coronariis arteriis, non de Cava loqueretur, in hac statuit *brevem a motus impulsu distantiam*; non omnes certe ita facile concedent minus *absolute* hoc dici, quam id quod continuo præcedit, & *absolute* verum est, *vasis amplitudinem*. Secundo loco cum hepati *proximi diaphragmatis alternum motum* non *nihil valere*, non *nihil posse* ad ipsam quoque hepatis *concavam* partem, indicavi (*d*) hoc nimirum volui, deprimi alternis a diaphragmate hepar non posse, quin hujus corpus universum, ipsique ideo biliarii ductus, & quod his inest, concutiatur, imo quin concava ipsa jecinoris facies contiguis partibus quadantenus apprimatur. Nihil igitur eorum volui, quæ egregius Interpres obtrudit, *me intellexisse*, ut *veritati*, si Diis placet, aut *mihi jam ipsi videar adversari*. Tertio. Si *modus quo Boylæus*, *&* *Papinius* „ grandiora cujuslibet Ani-„ malis „ *ossa in liquidam substantiam solvunt*, revera apud Taurinenses usque adeo familiaris erat, ut nunc esse, *affirmat*; cur igitur verbis illis nescio quid reconditi promittentibus, ipsum describere aggressus fuerat: *Modum edocent curiosissimi Auctores*, huncque ita Lectoribus qui ex Boylæo, & Papinio poterant jam novisse, descripserat, quem *vel coquis ipsis*, *ipsisque mulierculis familiarissimum* esse, sciebat? Sed mirum non est, quid Augustæ Taurinorum coqui, & mulierculæ gerant, nos ignorare, cum ipse ita quid Patavii Anatomici egerint, aut non egerint, ignoret, ut ex uno eo-
909 demque, adhuc vivente, Anatomico duos fecerit.
1136 Quartæ meæ objectionis sententiam totam, non modo verba ipsa, non refert, quamvis alia characterum forma perinde ac si mea essent, descripta producat. Attamen ne sic quidem satis respondet. Primum namque confiteri cogitur, se non exacte, sed *suo modo*, ventriculum circumjectis visceribus stipatum *cum machina Papiniana conferre*; quasi diserte non scripsisset, ventriculum
121 *in superiori* orificio ab iis visceribus *premi adeo*, *&* *constringi*, *ut tanquam operculis stricte appositis occlusus*, TRANSPIRARE NON SINAT *activiores* ---- *particulas*, *ac spiritus*. Nam quod huc alia, tanquam ab se *eodem loco* inculcata, trahit; neque *eodem loco* scripta sunt,

quæ altera ab ista pagina subjiciuntur, neque in illa de qua una agebam, comparatione producta sunt, quæ post alteram prolixe descriptam comparationem adduntur. Quod autem ait, eo se Lienem *non in primis advocasse*, *sed Hepar*, suisque prolatis verbis, quasi id ego dissimulassem, confirmat; neque hæc opus erat producere, quæ ipse produxi (*e*), & Lienem tamen de duobus istis *operculis eo stricte appositis* unum fecerat, quorum alterum si paululum amoveri sinit, reliquo dumtaxat, illud intercipere orificium qui poterit? De meo autem *aere* non laboro qui *halitus* illos *humidos per ventriculi parietes* non induco; ipse qui inducit, videat ut suis *spiritibus* satis caveat. Postremo quod ad *majora chylosæ functionis principia* refugit, recte facit; nam hæc minora non satis firme tueri se posse, videt.

91 Quæ in quinta objectione, probanda esse de Viperis, dixi (*f*), minime probantur; sed probationis loco, quandam denique in Viros Doctissimos, atque Experientissimos insultationem invenio. Probandum erat primo loco, Viperis *summe energeticum esse stomachi munus*, ut, vel post *Mures*, & *Canes*, quasi hos voracitate vincerent, ipsas inter *voraciora animalia* recensendo, scriptum fuerat. Quid ad hæc probanda allatum est? Affirmatum est tantum, sed non probatum, *viperam*, *super alia voracia bruta*, *ingesta solidiora quælibet* (credo etiam ferrum, ut *super voracem* Struthiocamelum sit) *vel ipsa etiam viva*, *&* *integra non exilia animalia ut aves bufones* *&* *cæt.* 1137 (non est satis; nam *super voraces* pisces esse debet) *animalia se majora sibi in escam comparare*, *devorare*, *&* *digerere*. Equidem de passerculis, & parvis bufonibus nonnunquam a vipera devoratis non ignorabam, ut ex iis quæ alibi scripsi, olim apparebit: sed de *animalibus* revera ipsa vipera *majoribus*, de *solidioribus quibuslibet*, *super alia voracia bruta* a vipera ingestis, Redium aliquem qui testaretur, libenter sane productum vidissem. Quod si ego mihi deesse nolui, cum Redium testem produxi in re, *quæ*, *præterquam Redo*, ut Noster ait, *omnibus nota est*; cur Provocator cl. sibi deest, nullum producendo testem in rebus quæ certe non *omnibus* notæ sunt? Attamen si mihi concedit, omnibus esse *notum* id quod Redius (*g*) ut summum in viperis observavit, has *ad decimum usque mensem inediam* ferre, & si huc addit quod vere *omnibus notum* est, easdem *longis jejuniis se accomodare*, non modo *aliquando*, ut ipse fatetur, sed quam sæpissime, ut in captis & asservatis, quotidie videmus, ne quidquam dicam de hyeme, quo anni tempore, *solent plerumque*, & quidem *secundum naturam* (ut ejusdem Redii (*h*), si per cl. Provocatorem licet, verbis utar) *aut nullo modo*, *aut quam minime*, *rarissimeque alimentum capere*; haud satis video quomodo ipsas, non dico *super alia voracia bruta* voraces jure statuamus, sed *murium* dumtaxat voracitati, earum voracitatem anteponamus, cum illos Redius (*i*), sæpius expertus, nunquam ad tres solidos dies sine cibo servare vivos potuerit? Atenim viperæ modicos passeres, & bufones nonnunquam devorant. Num propterea voracissimas, idest inexplebili edendi aviditate præditas *super alia voracia bruta* censebimus? Deinde istos passerculos, ista *ingesta solidiora quælibet* a viperis *super alia voracia bruta concoqui*, *&* *solvi*, quem testem habemus? præsertim cum a quibusdam produci videam Libavium, qui illa animalcula a viperis *reddi* scripsit *exsiccata diu*, *nil comminuta per membrum sui secessus*, vel Plinium, qui *a serpentibus* prodidit *rejici suctas avium devoratarum plumas*, *&* *ossa*. Quæ certe omnia seu falsa, seu parte ex aliqua vera sint, ab eo videnda erant, ac discutienda, a quo *summe energeti cum* in viperis *stomachi munus* erat probandum. Ab eodem autem quomodo alterum probetur, *hepar* vi-

 deli-

(*d*) Ibid. (*e*) Ibid. (*f*) Ibid. (*g*) Degli Anim. Viv. (*h*) Ibid. (*i*) Ibid.

delicet in viperis *non tantum supra, & circa ventriculum esse protensum, sed usque ad duodenum*, videamus. *Alterum*, inquit, *num ita sit, quis posset ingenuus dubitare, qui nempe nostrâ omniumque accuratiorum Anatomicorum autopsiâ suaderi luculenter potest?* Quid ergo? inter *accuratiores Anatomicos* non est Eduardus Tyson ponendus? Hic (*k*) tamen hepar, jam contra ventriculum, extenuatum, ne ad pylorum quidem, non modo ad *duodenum*, perducit. Præterea Baldus Angelus Abbatius, M. Aurelius Severinus, Gerardus Blasius, Michael Bernardus Valentinus *ingenui* homines non erant, aut non sunt? Quis *ingenuus* hoc dixerit? Hi tamen omnes num de ea re dubitaverint, ex Tabula III. Abbatii (*l*) liquet, quam cæteri in zootomias, & Amphitheatrum suum sine ulla unquam dubitatione transtulerunt.

In ea vero Tabula num Viperæ jecur ad totum ventriculum, nedum *ad duodenum, protendatur*, omnes satis vident.

Parcius ista Viris tamen objicienda memento. (*)

His ergo omnibus, & propria quadantenus memoria aliter docentibus, & *ingenui*, & non imprudentis hominis fuit de opposito saltem (id quod nos fecimus) *dubitare*, donec viperis iterum, & sæpius dissectis, alio in loco possemus (id quod nunc possumus (*m*)) nos quoque ipsos aliter vidisse, affirmare: quanquam; ut tunc illud omitteretur; nimis sane ultra inanem, ut plerumque observasse memineramus, viperarum ventriculum, jecur circumfundi, & protendi oportebat, qui illum etiam post comesta *animalia*, ipsa vipera *majora*, distentum & fovere posset, & ad duodenum adhuc pertingere *ad ultimam scilicet chilificationis opellam ibidem adjuvandam incubatu suo*.

92 In sexta objectione; cum Provocator negasset, quidquam *clarius illustrare posse* hoc hepatis munus, quam *notabilem indigestionis habitum omenti disjunctioni a fistulæ intestinalis incubatu succedentem*; contrarias Riolani, & Foresti observationes memoravimus (*n*). Ipse autem regerit Galeni, aliorumque observationes, quasi vero aut Riolanus, aut Forestus, aut ego easdem ignorassemus, cum neque illi ambo suas fortasse fuissent scripturi, nisi illas, quas diserte commemorant, tanquam pro *Canone* ad suam usque ætatem passim esse habitas, novissent, neque ego eorum observationes objecturus, nisi vidissem, ceu de re undequaque certissima sine ulla dubitatione adhuc

123 scribi: *quid clarius & cæt.*? Itaque cum illi Galenicas observationes probe scirent, Anatomen autem, & Chirurgiam callerent; quis ob illas audeat cum Provocatore pronunciare: *Riolanum parvam omenti portionem pro magna reputasse censendum est. Id pariter de Foresti omento intelligi volo. Quid enim omenti nisi paucum, & modicum, in communibus abdominis plagis, atque herniarum operationibus plerumque rescinditur?* Quid hæc aliud significant, nisi qui hæc pronunciat, neque primum attendisse quis Riolanus fuerit, ut tam facile, quasi imperitus Anatomiæ, & Chirurgiæ, *parvam omenti portionem pro magna reputaret*, aut communibus & quotidianis in istiusmodi re uteretur exemplis: neque deinde illam Foresti, de qua judicium ferre vult, observationem (*o*) unquam legisse, quæ de *communibus* certe non est, & in qua tantum abest, ut *quid omenti paucum, & modicum* duntaxat scribatur excisum; *paulatim totum omentum extractum* proponitur. Qui ergo illam attente perlegerint, num *nihil inde ipsi in contrarium oggeratur*, intelligent. Difficile enim concedent, in ejusmodi casu nihil, nisi eam, quæ neque in omnibus illuc usque extensa invenitur, omenti portionem ablatam esse, quæ *ad ilei intestini inferiores* dumtaxat *flexus propenderet*, reliquam autem omnem, *superioribus intestinis accumbentem*, relictam esse; ad quam nunc videlicet confugere cogitur, & de hac tantum affirmare *quod incubatu suo vere coctionem adjuvet*, ilei intestini *inferioribus flexibus* exclusis, quando universe de *fistula intestinali* 123
in *Historia* scripserat. Nam quod certam quandam suam *juvenilem* observationem Gravissimorum eo- 1138
rum Hominum observationibus opponit; ne ipse quidem, opinor, contendet, facilius ipsis fuisse *parvam omenti portionem pro magna reputare*, quam sibi, adhuc præsertim juveni, aut vasa quædam sanguifera ventriculo inservientia, quæ liganda non fuissent, non ligare, aut si ita, ut ait; *diligenter* omnia peregit, in non brevi illa operatione ita molossum non vexare, aut ita ejus viscera ab aeris injuriis tueri, ut quod semel observavit, aliunde esse non potuerit, sed tanquam multarum *observationum summa* quædam, nobis pro *Canone* esse debeat ad nostram, atque adeo Riolani *imperfectam*, si Superis placet, *objectionem* corrigendam.

93 In unam septimam objectionem multas contrahit. Prima illa fuerat: *Cœliaca primum aortæ emissarium esse dicitur, quod evidentissime falsum est.* Nunc *evidentissime* quidem id esse *falsum*, ipse confirmat, cum scribit, tot alia supra Cœliacam emis- 1139
saria Arteriæ magnæ neminem *vel anatomiæ ignarum latere* posse. Quod autem addit, *negare* neminem posse, cœliacam *primum esse aortæ sub diaphragmate emissarium*; ita verum est; ut si ipse quod hic demum facit, tunc ibi fecisset, ut *sub diaphragmate* non omitteret; nihil ego objecturus fuissem. Nam quod intelligi id debuerit, propterea quia *de viscere in abdomine degente*, *seu de Hepate constans* suæ *Historiæ sermo sit*, neque hoc verum est cum tot alia viscera, & partes in medium passim, & præsertim ubi egit de viis sanguinis ad varia secretionum organa, attulerit, & potest, ut in nervis conspicimus, etiam vas aliquod sanguiferum non intra eam caveam cui prospicit, exoriri, imo certe carotides ex. gr. arteriæ intra thoracem incipiunt, & cranii caveæ novissime inserviunt. Ad secundam objectionem sic respondet: *ego tertiam circiter totius sanguinis in homine degentis partem in Portæ trunco atque ramificationibus continue residere, citato loco satis probasse videor.* Si hoc, non di- 125
co, præstitit, sed vel uno verbo præstare aggressus est; nihil causæ est, cur ego ejus *probationes* infirmas esse, seu *rem esse*, ut ait, *adversam*, *probare* non debuerim. Verum si nihil aliud ibi fecit præterquam ejusmodi rem *sine ulla dubitatione pronunciare*; quis est qui id legens, mecum jure meritoque non censeat, rem *saltem maxime incertam esse*? Et ipse tamen scribit: *id citato loco satis probasse videor*? Perlegat quicunque velit non modo *citatum locum*, sed universum in quo est, Partis I. postremum caput. Spondeo fore, ut errores quidem, a me in eo capite indicatos, aliosque præterea inveniat, ullam vero quæ ad illud probandum spectet, litterulam non inveniat.

Atque ut in transitu hic duo ostendam; alterum, num verum sit quod infra ipse credi vellet, me ejus errata *summo studio* notavisse, cum reapse, 1145
aliud agens, ea tantum quæ scribenti succurrebant, notaverim; alterum, quantum in probando inter me, & ipsum discrimen sit; protinus id quod modo dicebam: esse alios præter eos quos in *Adversariis* indicavi, in eo ipso postremo capite errores, ex his uno exempli causa producto, apertissime demonstrabo. Scriptum est in illo capite: *animalium aquatilium hepata terrestrium jecinori-* 124
bus esse minora. Hoc ejusmodi esse, ajo, ut nemini illorum probari possit qui ingens multorum piscium jecur, quod interdum vel in duos amplissimos lobos divisum, a summa ad imam fere ventris partem extendi, mirati sumus, cum plerisque aliis eorundem visceribus comparaverint. Quid? quod in nullo ex tot Piscibus quorum dissectiones ad suum usque ævum editas collegit Blasius (*a*) quidquam de hepatis parvitate adnotatum invenire adhuc potui, cum ex adverso viderim, (*b*) in Acu Marino memorari *hepar pro animalis magnitudine*

(*k*) Act. Lips. A. 1684. Tab. V. Fig. 1. (*l*) De adm. Viperæ nat. (*) Virgil. Ecl. 3. (*m*) Vid. Epist. I. Art. 64.
(*n*) Adv. III. pag. 62. (*o*) Obs. Chir. l. 6. Obs. 7. (*a*) Anat. Animal. Part. III. (*b*) C. 1.

dine ſatis grande, (*c*) in Piſce ex Canum gene-
re, una cum viſceribus ſuis 26. libras æquante;
ſine viſceribus 15. excedente, *hepatis pondus quin-
que libras ſuperans* (*d*), in Crocodilo *hepar biſi-
dum binis lobis inſigne*, (*e*) in Galæo lævi *hepar
in duas conſpicuas fibras, & oblongos lobos divi-
ſum, velut inſignes lineas abdominis longum percur-
rentes*, (*f*) in Lucio *hepar oblongum inſtar linguæ
ad ſecundas pinnas extenſum*, (*g*) in Orbe *Hepar
maximum in ſiniſtro latere* (quod & nos in aliquot
piſcibus obſervaſſe meminimus) *in dextro mino-
rem lobum*, (*h*) in Phoca *hepar bene farctum ſex
majoribus lobis diſciſſum*, (*i*) in Phocena *hepar
ampliſſimum, & totam, quæ eſt inter diaphragma,
& ventriculum, abdominis cavitatem fere occu-
pans*, (*k*) in Salamandra *hepar ingentis magnitu-
dinis*, (*l*) in Xiphia denique *hepar grande ſatis:
& exſangue*. Sed jam illuc unde digreſſi ſumus,
& quo tamen hoc etiam de *minore* piſcium jeco-
re pertinet, revertamur.

94 Ex iis quæ improbavimus, volebat Provo-
cator oſtendere, alterum eſſe hepatis uſum, ut
ſanguinis copiâ, vel repentinâ etiam rarefactione
turgentis *diverticulum ſit una cum liene*. De liene
quidem, ob ejus ſtructuræ modum nolui unquam
ab aliis etiam, id proponentibus, magnopere diſ-
ſentire; hepatis vero *ſubſtantiam prompte, ac pro
re nata ad modum laxiorum membranarum valde ce-
dere, atque extendi poſſe*, negavi. (*m*) Contra,
Provocator cl. hoc *compertiſſimum fieri, luculen-
ter evinci*, de hoc nos *plane convinci*, aſſeverat.

Si probationes quæris; duas omnino affert.
Nam primum ait, *Portæ ramos, qui potiſſimam
hepatis partem conſtituunt, --- in jugulatis, aut
improviſe denatis --- longe ultra naturalem ſtatum
ampliores, & ſanguine turgidiores deprehendi: in
picrocholis vero, lentoque morbo demortuis graci-*
1230 *liores admodum, atque inaniores*. Etſi in *Erratis*
monemur, ut hic pro *jugulatis* intelligamus *præ-
focatis*, non tamen erratum adhuc ſatis ab Aucto-
re correctum eſt; quot enim ſunt *improviſe denati*
ob magni alicujus vaſis rupturam, quorum ſan-
guis magnam partem in aliquam caveam inveni-
tur effuſus? quot *præfocati*, iidemque *lento* exte-
nuati jam *morbo*? num in his etiam, quod ipſe
mox negat, aut in illis, contra ac videmus, *lon-
ge ultra naturalem ſtatum* rami illi Portæ venæ
ſanguine ſunt turgidiores? Verum ut eſſent; non-
ne id magis in Pulmonaribus interdum vaſis, in
Auricula cordis dextera, & potiſſimum in Venæ
Cavæ Truncis quam ſæpiſſime, & luculentiſſime
deprehenditur? imo in his tanto magis, quanto
minus circumprimuntur, cum contra, Portæ ve-
næ rami ab arctiſſime, confertiſſimeque intra ean-
dem hepatis membranam concluſis tot ramis aliis,
& vaſis, & folliculis, & humoribus undequaque
premantur. Quæ cum ita ſint; ſatis planum
eſt, num *hepatis ſubſtantia, quomodocumque Cen-
ſor velit; valde cedere, atque extendi poſſit*, item-
que num quia venæ Portæ rami ſanguine inter-
dum pleniores inveniuntur, ob hanc rem, aliis
etiam partibus, veniſque communem, imo lon-
ge magis facilem, continuo peculiare ſanguinis
diverticulum in jecore potiſſimum ſtatuendum ſit.
Quid? quod veri ſimillimum eſt, illam idcirco
plenitudinem inveniri, quod ulteriorum *fiſtularum
hepatis cavitates* ita *ampliabiles* non ſunt, ut
Provocatoris diverticulum poſtulabat; Earum vi-
delicet anguſtias, ceſſante arteriarum & diaphrag-
matis impulſu, preſſione dumtaxat incumbentium
partium, & vi elaſtica vaſorum promotus ſan-
guis, ſuperare non poteſt, ideoque in craſſioribus
ramis ſubſiſtit, quos quanto magis diſtendit, tan-
to minus ulteriores ab hac diſtentione compreſ-
ſos, & quod conſequitur, tenuiſſimos illos ex
quibus magna hepatis pars conſtruitur, poteſt *di-
latare*. In hominibus autem adhuc viventibus,
vel eas libere ſuperare anguſtias valet, & ſic tan-
ta iſta in craſſioribus ramis plenitudo neque fit,
neque fieri poteſt, tenuiſſimis & ipſis tum Portæ
venæ, tum Cavæ ſurculis ſanguine plenis, ideo-
que locum non cedentibus; vel eas libere ſupera-
re non poteſt, & ſic a tergo plenitudines fiunt,
unde *ſubitaneæ* illæ *hujus viſceris phlegmones, &* 1140
celeres quædam ejuſdem obſtructionum ſpecies, quæ
non ita facile contingerent, ſi penitiſſima ſub-
ſtantia hepatis ſic a natura eſſet compacta, ut
diverticuli inſtar prompte cedere, & dare locum,
non obſtare, majori ſanguinis copiæ poſſet: Tan-
tum abeſt, ut ab illis phlegmonibus, & obſtru-
ctionibus de oppoſito *plane convincamur*, ut Scri-
ptor noſter cl. putat, hinc alteram ſuam repetens
probationem! Sic fuerat a nobis animadverſum (*n*)
quod *perhumaniter* hîc ipſe diſſimulat, quam fa-
cilis idem ſit in *demonſtratione*, imo *plena demon-
ſtratione* ſtatuenda. Hoc enim primum volebamus:
tum vero deinde alterum, de quo ad Medicos ju-
dicium detulimus. Nam etſi inter omnes conſta-
ret, quod certe non conſtat, *hæmorrhagias narium
in LEVIBUS etiam hepatis, & lienis obſtructioni-
bus ORDINARIO accedere*; non tamen continuo
id quoque conſtaret, quod ipſe *plene demonſtratum*
pronunciat. Sic longe aliud ex ea obſervatione
conſequi cenſebat Tozzius (*o*), qui tamen non a
leviter obſtructo, ſed *ab obſtructo, tumidoque* jam
hepate contingere id ſcripſit, Volcherus autem,
quem laudat, Coiterus (*p*) ab *hepatis MAGNA
obſtructione, præcipue* cum *ex hac in hydropem in-
cidunt*; ut duorum jam *Practicorum, & revera
medentium judicium*, quale ſe *etiam* profitetur
amplecti, Noſtro non favere, videamus. Ejuſmo-
di hominum judicio ea quoque commiſimus, quæ
octavo loco indicavimus (*q*). Neque adhuc, ut
Provocator cl. dictitat, hoc *pendet judicium*.
Nam uter noſtrum *lacerationibus* ſit uſus, judicium
non obſcure jam editum eſſe, infra apparebit.
Uter vero *toties allucinatus ſit*, judicatum a plu-
ribus eſt, ut ex iis quæ ad ſuperiores Animadver-
ſiones, & nominatim XII, ac XIX. ſunt ſcripta,
intelligitur. Num vero *facilius quam hactenus fue-
rit, ipſe morbos hepatis OMNES internoſcat inter
ſe ſe*, quî poſſit adhuc *pendere judicium*, quando
ejus confeſſio jam extat, *jecoris ad attiguas par-* 209
*tes adnaſcentias morboſas, varices, aneuriſmata,
ductuum excretoriorum dilatationes præter naturam,
tandem & hydatides, --- has, ut & alias hepa-
tis nunc memoratas affectiones ---- revera per ſo-
la extiſpicia palam fieri*. Denique an in I. de qua
ſermo erat, Editione *in hepatis morborum ſignis
nihil immoratus ſit*; quomodo *judicium* nunc *pen-
deat*, cum ipſe in priore Præfatione jam edixerit,
a ſe *omnia ſtylo explicari hiſtorico*; *ſicque --- nihil
in ſignis, & curationibus exponendis immorante*.
Illam enim, quamvis ſæpe a me redargutam, Præ-
fationem in nova Editione omittere quidem po-
tuit; horum autem nullo modo inter ſe cohæren-
tium, ob idque etiam a me (*r*) notatorum ver-
borum, memoriam delere non potuit.

95 Multo autem minus *delere* poteſt ea quæ por- 1141
ro *ſic per tranſennam*, ut diximus, *indicavimus*,
in II. *Hiſtoriæ* Parte quam eâdem Præcl. Mange-
tus *ſapientiâ* omiſit, qua alias pariter, etiam *ana-
tomicas*, Provocatoris minas (*ſ*) in I. Parte præ-
termiſerat. Nos primo loco, cum plura congeſta
videremus ad *manifeſte evincendum* id quod hic
etiam affirmatur: *dari morbos a ſolido non depen-
dentes a fluido*; ne infiniti eſſemus, ideoque *ſapien-
ter*; alia omiſimus; illud unum notavimus (*t*):
*oſſa QUÆDAM duriora ad tantam redigi molli-
tiem POSSE, ut inſtar ceræ verſari facillime poſ-
ſint in omnem ſenſum in ſano quo ad cætera homi-
ne, hoc eſt ſine ullo vitio fluidi univerſalis*.
Quid ergo queritur cl. Provocator, me ejus lo-
cum *mutilaviſſe*? Num alia omiſi, niſi quæ ibi
nolui redarguere? Quod autem redargui, nonne
ab ipſo aſſirmatum eſt? Atenim *in aliquo* dum-

(*c*) C. XI. (*d*) C. 14. (*e*) C. 15. (*f*) C. 20. (*g*) C. 22. (*h*) C. 25. (*i*) C. 26.
(*k*) C. 29. (*l*) C. 36. (*m*) Adv. III. pag. 62. (*n*) Ibid. (*o*) Medic. Part. Pract. c. de Hep. & cæt.
(*p*) Obſ. Anat. (*q*) Adv. III. pag. 62. (*r*) Ibid. (*ſ*) Vid. Adv. III. pag. 38. (*t*) Ibid. pag. 62.

taxat *casu*, inquit, id volui affirmare? Num ego in omnibus affirmasse, dixi? Certe voces illæ *quædam*, & *posse*, quæ in supra scriptis, & sic a me editis, leguntur, hoc nemini in mentem venire sinunt. Nunc vicissim attendamus, an qui immerito de nobis queritur, de eo nos merito hic queri possimus. Igitur inter Auctores quos pro se laudat, & quorum fere omnium ut nomina exiguo labore ex una Observatione Miscellan. N. C. (*u*) exscribere potuit, sic plerasque observationes non satis ad rem facere, animadvertere potuisset; tres quibus *in primis* nititur, mihi objecit *Olaum Wormium*, *Fernelium*, & *Danielem Truttenium in Miscellan. Curios. ex relatione Abrahami Baudæ Chirurgi Regii*. Si quo in loco, quæras; nihil, ut fere solet, præterea addit; propemodum ut hîc quoque, quod passim feci, ipse debeam divinare, cum ego contra meis in scriptis, aliquo sedulitatis, magno certe fidei testimonio, neminem fere, in rebus præsertim ejusmodi, laudare Auctorem solitus sim, cujus locum, summo cum Lectorum, & Provocatoris in primis cl. commodo, diligenter non indicaverim. Non est tamen cur de Wormii, aut Fernelii verbis hic multum laboremus, primum quia Provocator nihil aliud urget, nisi utrumque eorum *nullam concomitantium* eam quæ in ossibus mollities erat, *in liquidis morborum mentionem instituisse*, quasi vero propterea ullum *in liquidis morbum* fuisse, negassent, aut non satis esset, si forte ii morbi præcessissent. Sic Fernelius, cujus locus est *de abditis rerum caussis* l. 2. c. 9., *ex morbo tam mollia & flexibilia evasisse* ossa, scribit; quem morbum nihil vetat, quominus fuisse in humoribus, si lubet, credamus. Deinde Wormius; quantum conjicio ex eo quem paulo ante indicavi, loco Miscell. N. C.; ossium mollitiem in puella *a nativitate* videtur observavisse; nos autem hîc quærimus de *ossibus durioribus, ad mollitiem redactis*, non de cartilaginibus, fortasse nunquam induratis.

Pruttenii vero, vel potius Baudæ observationem; quam Provocator satis superque indicavisse se existimat, cum *Miscellanea N. C.* (quasi hæc uno perpusillo libello continerentur) nominavit; ut nondum in ipsis neque memoriæ, neque tot Indicum ope mihi datum est invenire, sic facile in iis in quibus olim me vidisse memineram Th. Bartholini *Actis* inveni, quæ *Hafniensia* inscribuntur (*x*). Animadverti autem, ex hac observatione quidquid pro se facere videretur, id Provocatorem exscripsisse; quidquid contra non modo oppugnare, sed penitus convellere suam sententiam posset, id omisisse, vel *suaviter* ut ipse diceret, *mutilavisse*. Mitto *dolores* vel *maximos*, mitto *impotentiam omnium articulorum*, cum ossa adhuc *suam duritiem, & soliditatem conservarent*, prægressam. Alia etiam mitto. Sed quæ subjiciuntur, prætermittere nullo modo possum: *Multi*, inquit Observator, *caussam tam portentosi morbi inquirentes, scorbuticam saburram accusarunt; alii alias caussas rimati sunt. Ego virus Venereum credo caussatum esse hunc morbum, eo magis, quod certus factus fuerim, ægrum olim ante tredecim annos Gonorrhæa virulenta per aliquot hebdomadas laborasse, & procul dubio male curatum fuisse*. Hæc igitur præcesserant; & nobis tamen hoc exemplum præ cæteris fuse, & diserte producitur ad *manifeste evincendum*, morbum *locari*

127 *in solido independenter a fluido*, ---- *conceptibilem videlicet absque concursu fluidi*? Hoc enim in in *Historia Hepatica* propositum erat, neque hîc

1143 negatur, cum *compertissimum esse*, *dari morbos a solido non dependentes a fluido*, ibi *istâ* etiam *observationum* specie *firmatum*, & *ostensum* fuisse dicitur. Atenim *quid*, inquit, *vitii liquorum aderat in illo Foresti Homine*? Infantem voluit dicere natum *cum brachio dextro a cubito usque ad humerum non tantum resoluto, sed omnino osse non coagulato, ut brachium instar lori in omnem partem flexile flaccidumque concideret ita, ut in brachio a cubito usque ad humerum os abesse videretur*. Ad quem sic natum Infantem accitus Forestus cum esset, *intra tres septimanas* curationem absolvit (*y*). Hic vero Infans quomodo ad rem pertinet? Num quia, ut cl. Provocator ait, *dextro excepto humero*, *cæteræ omnes*, *non solum liquidæ*, *sed & solidæ partes* in eo *sanæ erant*, & *ab omni vitio immunes*? Atqui Forestus de *solidis* cæteris *partibus*, excepto capite, nihil; de *liquidis* autem prorsus nihil memoriæ tradidit.

Num vero quia, ut *ejusmodi ossium affectiones sæpe*, ita hæc quoque *sanata fuit per impositas ferulas*, *aut fascias*, *aut aluminosa balnea*, *aliave remedia*, *non quidem liquidorum sed ossium vitium dumtaxat respicientia*? Verum neque suum illud *sæpe* a Provocatore probatur, neque, si ex Foresti curatione judicandum est, opportuna saltem victus ratio excludenda est, quæ in humoribus emendandis plurimum potest. Mater ipsa, inquit Forestus, (*z*) jam *recte habens & bene valens puellum optime lactavit*, & *commoda victus ratione usa fuit*, *cibisque boni succi & optimi nutrimenti*, *iisque quæ & lac augmentare solent*, *UNDE quoque magno cum successu*, *etiam adhibitis remediis ad hoc aptis*, *puellus citius sanitatem consequutus fuit*. Denique hisce omnibus prætermissis, num infantis hujus os ex *duriore* ad illam *tantam redactum mollitiem* fuerat? an potius ex quo mater inter initia gestationis *in dextrum cubitum versus humerum* prolapsa erat, indurari amplius non potuerat? Atqui disputatio non de hoc, sed de illo est.

96 Porro in eo quoque, quod secundo loco notaveramus (*a*), disputationem *perhumaniter* mutat. Contendit enim id quod nemo unquam negavit, *prolabente hepate*, hoc est *versus umbilicum descendente*, *umbilicale* ejus *ligamentum* --- *necessario pariter relaxari oportere*. At nos hæc ejus verba notaveramus: ligamentorum hepatis *omnium relaxationi debetur hæc affectio*. Aliud autem est, 135
ligamenti umbilicalis relaxationi prolapsum hepatis *deberi*; Aliud in ipso hepatis prolapsu illius quoque ligamenti relaxationem consequi *oportere*.

Tunc ea relaxatio pro caussa; nunc pro effectu habenda est. Primum notavi. De altero cur loquerer, nihil erat. Si ergo ullus esse Anatomicus poterit, qui ligamenti umbilicalis *relaxationi deberi* hepatis prolapsum, merito censeat; tunc illud quoque esse poterit quod Provocator affirmat, ut nostram *secundam objectionem Anatomicus quilibet e limine comprimat*. Tertium quod notaveram, illud erat, felleæ vesiculæ perruptionem *sæpe in cadaveribus occurrere*. Provocator cl. si *tercentos fortasse*, ut supra dixerat, *vidit & examinavit folliculos felleos*, cum unum, haud amplius, 140 1026 472
quantum hactenus invenire possum, eumque erosione perruptum deprehenderit; præclare siquis alius, sciat necesse est, ejusdem folliculi perruptionem non nisi rarissime in cadaveribus occurrere. Contrarium tamen defendit, vel potius ad hoc defendendum *sat esse* putat *repetere e quibus citato loco varias ruptionum vesiculæ felleæ observationes eruerit*, *Bonetum*, *Hoffmannum*, *Benivenium*, *Salmuthum*, *Job. a Meekren*, *Fabricium Hildanum*, *Bertinum*; *tum qui in Tertia parte suo etiam loco adducuntur in censum*. Hic quoque divinemus oportet, non modo in Auctorum eorum locis, qui in II. Parte laudati sunt, verum etiam in *suo* illo inveniendo *loco*, qui in III. Parte esse dicitur. Sed quis erit in III. Parte *suus locus*, quando ipse confitetur, se in hac scribenda, non in eum quem in II. ordinem, ut videbatur expectandum, sed *in alium*, *variumque*, 208
---- *abruptum*, & *miscellaneum* ---- *ferrexisse*? Rerum Indicem versemus; nihil de *Cystis felleæ abruptione* invenimus, nisi quod in II. Parte

(*u*) A. I. 37. (*x*) Vol. III. Obs. 24. (*y*) Obs. Med. l. 17. Obs. 5. (*z*) Ibid. in Schol. (*a*) Adv. III. pag. 63.

Parte est. Ad *Elenchum totius Operis* redire oportet, ut tandem aliquando (quis crederet?) inter *Fluxum Hepaticum*, & *Biliosam Phrenitidem*, *suum*
491 istum de perruptione Cystis *locum* inveniamus. At si inde expungimus Georgium *Bertinum*, & Philippum *Salmuthum*, in II. jam Parte laudatos; duo tantummodo superadditi Auctores restant. Primus est Joh. Matth. Faber, qui *Dec. II. Ann. IX. N. C. ex fellei folliculi ruptura sæpius repentinam mortem fuisse consecutam enunciare* dicitur. Sed revera unam dumtaxat, ejus *rupturæ* observationem (*b*) producit, quam ab alio videtur accepisse, & hoc addit: *Ab ejus (Cystidis) ruptura pariter lethum extemporaneum vid. ap. Schenk. p. mihi* 460. Hoc nimirum est illud *sæpius*; Schenkius autem nullum, quod sciam, ejus disruptionis profert exemplum præter illud idem (*c*), quod tamen ad repentinam mortem non pertinet, Georgii Bertini: Alter ex superadditis Auctor, *fol.* 190. quærendus, Cl. est Lentilius, qui tamen neque se observasse id scribit, & per conjecturam id proponit ex quo demum Provocator, Cystis felleæ rupturam infert. Ille enim, saltem in *appendicibus anni* 5. & 6. *ephemer. germ.* (adde omissam a Provocatore *Dec. III.* & *pag.* 128.) per conjecturam loqui se, ostendit. Itaque tota hæc accessio quæ in III. Parte facta est, ad unam redit obser-
140 vationem, quæ, a quo habita sit, nescimus. In II. autem Parte plures quidem laudantur Scriptores, sed apud Bertinum una tantum observatio est, cujus Auctorem, quantum verba indicant a Schenkio (*d*), & Boneto (*e*) producta, ignoramus, ut illud etiam, quod cl. Provocator affirmat, an id *a calculis* fuerit *ductum opplentibus*. Neque pariter plura uno exempla, aut Observatoris nomen habetur apud *Hoffmannum*, si ille tamen est, ut opinor, cujus a Boneto (*f*) verba afferuntur; Noster enim, quasi unus, & unius tantum Hoffmanni liber extaret, nihil præter cognomen proponit. *Salmuthus* autem (*g*), & *Job. a Meek'ren* (*h*) habitas quidem a se ipsis observationes, sed singuli singulas tradiderunt. De *Boneto* denique, *Benivenio*, & *Fabr. Hildano* hoc dumtaxat habeo quod dicam: Apud primum; quando perinde ac si non plura quam Benivenius edidisset, locus non additur; in *Sepulchreto* saltem, non alia adhuc invenisse me exempla vesiculæ *a percussione, aut allisu* disruptæ; quam duo illa, *Salmuthi*, & *Hoffmanni*: At nullum prorsus apud Benivenium, & Hildanum; quamvis apud hunc *parte* 4. *obs.* 45. *casui* suo *similem* extare scribat Job. a Meek'ren (*i*); apud illum vero cap. 110. *simile quid* legi narratæ a se observationi, indicet laudatus Hoffmannus. (*k*)

Quorum hæc verba quomodo accipere oporteret, Provocator cl. intellexisset, si Benivenium, & Hildanum, ut par erat, antequam laudaret, inspexisset. Nunc autem cum vesiculæ *a percussione, aut allisu* disruptæ *exemplum esse* scripserit apud *Benivenium*; reapse in indicato hujus capite vesicula ne memoratur quidem, imo ne dissectio quidem cadaveris; *pugnus* tantum, quo *stomacho cujusdam juvenis violentius impetito, homo interemptus est*, memoratur. Pariter cum Provocator scripserit, ob *impedimentum effluxûs bilis, vel a ductûs Choledochi intus susceptione in cystim ipsam, exhibitum; ex quo dicti Canalis strangulatio*, disruptæ vesiculæ *casum afferri* a *Fabr. Hildano*; hic revera in memorata observatione *intestina* quidem, *& inprimis tenujora undique tam flava* commemorat, *ac si croco infecta fuissent*; at *vesiculam fellis* non ruptam, sed *omnino* dumtaxat *vacuam*, *cholidochum* autem, non *strangulatum*, imo *præter modum laxum & apertum fuisse*, dicit. Quibus ex omnibus primum Lectoribus apparet, quantum auctoritatibus a Provocatore tam secure, & fidenter adductis credendum sit, cum Auctores, quorum nomina in magnifico illo Indice *Historiæ* præfigit suæ, ego vel aliud agens, & quasi præteriens, ostenderim ab ipso inspectos non fuisse: Deinde quod ad rem præsentem attinet, constat, omnia quæcumque aliquo modo indicata huc summo studio congessit, disruptæ vesiculæ exempla, ubi examinentur ad quinque admodum observationes redire, quarum tres quos auctores habuerint, ignoramus. Quem sane nimis exiguum numerum si cum scriptis omnium ad hunc usque diem apertorum cadaverum historiis, quarum immanis, atque incredibilis copia est, comparemus; non video, qua ratione *quisque videat* „ *an ruptio* „ *vesiculæ felleæ SÆPE in cadaveribus non occur-* 472
„ *rat.* „ Addamus enim quam alibi scribit aut a se ex erosione, ut diximus, aut ab aliis ex vulnere observatam, insuper quam nos apud Bonetum 452
(*l*) animadvertimus; ne sic quidem effici potest, ut res oppido quam rarissima, & a plerisque exercitatissimis Anatomicis nunquam visa, quasi tertio quoque die inveniretur, dici posset *sæpe in cadaveribus occurrere*.

97 In ea autem inconstantia, quam jure, quarto loco notaveram (*m*), defendenda nullis non artibus utitur cl. Provocator. Nam primum *ad* 1144
spirandi strangulationem crudeliter deductum hominem ab hepatis tumore, atque adeo *brevi etiam suffocandum* pingit, ut *in hoc casu*, morte videlicet alioqui imminente, *apertionis lateris* demonstret *necessitatem*, perinde ac si omnino eadem vel tunc fuisset, cum *sæpius* ipse *in incremento tumoris ad hujusmodi ineundam operationem exstimulabat Chirurgum*. Deinde hujus ait *intempestivam formidinem* non a se, verum *ab ipsa in cadavere inspectione aperturæ, ab ipsomet naturæ conatu tentatæ ad exantlandum humorem*, fuisse redargutam, quasi vero illa inspectio per se voces emisisset, non ejus qui scriberet, hæc verba essent. Tum vero *a natura plenam & certam externæ apertio-* 154
nis indicationem ostensam esse per aperta sponte tumoris claustra; quasi ad meliceridis locum, *ad hepatis verticem*, Chirurgi ferrum adigi potuisset, atque adeo debuisset, per quem Natura ipsa non sine ægri pernicie, morbosæ materiæ exitum molita est: quod si *medicum aliud auxilium excogitari non poterat*; certe illud quod diximus, non *auxilium*, sed pernicies ægro fuisset. Cæterum quod ad suam inconstantiam attinet; poterat certe ex iis *quæ in genere præcipue indixerat* contra istiusmodi auxilium, aliquid *in singulari casu, & secundum circumstantias varias excipere*. Verum enim 1145
vero num *excepit*, qui quasi nihil unquam contra præcepisset, nihil præsentanei periculi fuisset, tam cupide istius tumoris incisionem ursisse se ostendit? Atque adeo num excipere potuit, cum meliceridem *ad hepatis verticem* fuisse, fateatur, cum exterior quidem *intumescentia* etiam foret, vel potius appareret, sed non *parva admodum*, *non in* 363
acutum fastigiata, non *pus candidum* datura, non tandem ita cum latere conglutinata, ut, incidendo, materia *per abdominis cavum effusa contenta* 150
viscera non *præfocaret*, quæ verba; quamvis illa quæ profert: *Cito lethalia sunt hujus generis apostemata, & subitaneam sæpe necem afferentia & cæt.* continuo sequantur; tamen ab ipso *tacentur*, a me autem non omittuntur, ut intelligat, me *in practicis rebus* ita *delectari*, ut nunquam tamen Celsi (*n*) monitum contemnam: *esse prudentis hominis ---- non subire speciem ejus, ut occisi, quem sors ipsius interemit*. Nam *abscessus jecoris* 150
eo ritu curati non tot denique visi sunt, quot ipse existimat; certe *Nic. Tulpii*, a quo in primis id visum esse dixerat, afferre locum potuisset, quem ego invenire necdum potui. Atque ut melius intelligat quibus ego *in practicis rebus delecter*; sic habeat: longe pluris a me fieri Medicos qui esse malint, quam videri; & rogari, quam ambire: qui plus in diligenter observando ægrotos operæ, quam in *Canones* præscribendo consumant: qui Hippocratem re magis, quam verbis imitentur: qui-

(*b*) Pag. 466. (*c*) Obs. Med. l. 3. ubi de Vesica Fell. (*d*) Ibid. (*e*) Sepulchret. l. 3. S. 8. Ob. 35. (*f*) Ibid. l. 2. S. XI. Obs. 42. (*g*) Ibid. l. 3. S. 16. Obs. 10. (*h*) Obs. Med. Chir. c. 46. (*i*) Ibid. (*k*) Loc. cit. (*l*) Sepulchr. l. 3. S. 14. Obs. 5. n. 4. (*m*) Adv. III. pag. 63. (*n*) De Med. l. 5. c. 26.

quibus *usui frequentius sint* simplicia illa medica-
626 menta, non uno in jusculo tredecim, quinimo
duo & viginti, si Diis placet, incoquere remedia
550 soleant: qui in aliorum observationibus produ-
cendis tantam fidem, ac diligentiam adhibeant,
ut vel ex hac quantam in propriis habendis, &
conscribendis præstiterint, satis perspicere possi-
mus; qui tametsi Hippocrati jure meritoque plu-
rimum tribuant, non tamen contendant, (*) Me-
dicinam *nihil ab Hippocratis ævo ad nos usque pro-
fecisse*, præsertim cum paulo post, non sine mani-
festissimæ inconstantiæ nota, *suspicere* cogantur,
Mercurialem, *Martianum*, *Baglivium*, *Sydenha-
mium*, *Duretum*, *Mercatum*, *Cratonem*, quos in-
ter; ut alios, cunctis longe notissimos, sileam;
cur Hollerium, Jacotium, Ballonium omittant,
non video, sane aliquo ex memoratis majores, ne-
que ab iis, quorum simiam inepte agunt, præter-
missos. Sunt alia præterea multa quæ in vero
Medico requiram, quæ siquando a me impetrare
potero ut III. *Historiæ Hepaticæ* Partem perlegam,
sciscitanti, provocantique indicabo. Neque me
pro vero propugnantem istud jure absterrere po-
terit, quod ei Parti præfixit, Hippocraticum ini-
212 tium libri *de Arte*, *post* quod, tanquam post Aja-
cis *clypeum*, latere se posse speret. Quid vero? si
forte ex eo clypeo mox in extrema Epistola gla-
dium efficerem, proferens in medium Hippocratis
verba quæ ab ipso ibidem omittuntur, per ea-
que insuper, si esset opus, ostendens: *siquis ver-
borum inhonestorum arte ad ea quæ ab aliis inven-
ta sunt, confundenda promptus fuerit, nihil qui-
dem* jure *corrigendo*, si quis, inquam, id fece-
rit; eum *qui in ---- artes hoc modo irruerit, ab
aliis quibus hæ curæ sunt, quorumque id intere-
rat, & præstare hoc poterant*, fuisse, auctore ipso
Hippocrate, *prohibendum*. Sed nunc, hisce omis-
sis, ad reliqua, olim in II. Parte notata, red-
eamus.

98 Tandem aliquando ad *objectionem* perveni-
mus, *cui suas inesse vires*, Provocator cl. *non
diffitetur*. Hæc quinta est; in qua palmarem il-
lum errorem perstrinximus (*o*), quo *Atheroma-
tis*, & *Steatomatis* definitiones inter se fuerant per-
mutatæ. Quid queris? In miseros *amanuenses*, qui
suam dicere causam non possunt, gravissimum hoc
erratum transfertur, quasi hic de verbo pro verbo,
non de definitione pro definitione perperam inter
alienum tum nomen, tum exemplum conscripta
ageretur. Quæ excusatio tam ab omni veri si-
militudine ipsi qui utitur, visa est esse remota, ut
parum huic fidens novam quandam & inexpecta-
tam comminiscatur defensionem, sibique ab uno
ad alterum graviorem, ut fit, errorem transitum
paret. *Interea*, inquit, *neque hunc errorem in no-
va hac nostræ Historiæ editione emendare curavimus*.
Cur, quæso? *Primum*, inquit, *ut intacta illa
omnia candidorum Lectorum arbitriis plane dijudi-
canda supersint, quæ a nostro Censore summo studio
petuntur, atque objurgantur*. Sed quomodo hoc vere
spectare potuisset, nisi contra atque contendit alibi,
has duas Partes nondum typis habuisset descri-
1097 ptas, priusquam nostram *Censuram* videret? quæ
num *summo studio* parata sit, alia demonstrant quæ
in istius ipsius Animadversionis examine, minus
olim animadversa, vetera ejusdem errata notavi-
mus: num vero ipse *intacta illa omnia*, ut hic
quoque confirmat, reliquerit, & satis antea visum
est, & infra videbitur. Sed alteram cur hunc
saltem locum non emendaverit, causam attenda-
mus. *Secundo*, inquit, *quoniam error hujusmodi
est, ut vel sibi plane relictus lecturis tironibus, aut*
1146 *Clinicis officere vix queat: Quum revera in praxi
hactenus recensendus sit nemo, qui Atheroma, &
Steatoma, tumores ambo folliculatos ---- ipsa cu-
rationis ratione haudquaquam dispares, --- recte,
& dilucide internoscere didicerit, aut edocuerit*.
Scilicet hoc relinquebatur, ut, ne se isto fal-
tem in loco erravisse, confiteretur; miscere o-
mnia, & turbare contenderet, ac tot Medicinæ
lumina, Galenum, Paulum, Aetium, Tagaul-
tium, Ingrassiam, Falloppium, Paræum, Fore-
stum, Fabricium ab Aquapendente, Barbettum,
atque alios, quorum neque nomina, neque loca
indicare necesse est, cum omnibus notissima sint,
aut deceptos ipsos esse, aut nos decepisse, *obtru-
deret*, cum de duobus istis tumoribus vel interno-
scendis, vel dispari modo curandis diserte docue-
re. Non me quidem præterit, ante illos omnes,
Celsum (*p*) scripsisse, hos tumores *mediocres dif-
ferentias habere, ---- neque diverso genere curari:
tum quid intus habeant, ut conjectura præsagiri
posse; sic ex toto cognosci, nisi cum ejecta sunt,
non posse*; tamen ipse quoque aliter Chirurgum
rem gerere oportere monuit in steatomatis cura-
tione, neque signa quibus hoc conjiceretur, omi-
sit, nec, quod caput est, nomina tamen ita mi-
scuit, ut quod alii omnes *Steatoma*, id *Athero-
ma*, & quod *Atheroma*, id *Steatoma* sine maxima
rerum perturbatione, atque *etymologiæ* ignoratio-
ne, vocari posse, innueret.

99 Quod autem sexto loco notaveram (*q*): *In
generalibus viscerum abdominis obstructionibus, quem-
vis legitime affirmare posse, primogenitam fuisse
obstructionem hepatis*; id me jure notavisse, ipse
probat, cum eodem in loco scribat, hoc *ordina-* 160
rio contingere, & *difficillime* rem aliter eveni-
re. Ex hisce enim sequitur, interdum igitur id
legitime affirmari non *posse*. Septimo loco illud
reprehenderam: *præcipuam ad vitam animalis fa-
cientem secretionem biliosam esse*. Ipse vero *quid
mihi velim*, *intelligere* se, negat, *quum nullum*,
inquit, *vel minimum animal, terrestre, aquati-
cum, amphibium, volatile, insectum & cæt. hepa-
te, bile, ejusque pro vitæ muniis præcipuis, se-
cretione destituatur*. Verum ego qui non omnia
animalia dissecuisse me, fateor, neque in *vel mi-
nimis* hæc satis videre potuisse, istis universali-
bus, securissimis pronunciatis ipsi perlibenter re-
lictis, gravem ipsi auctoritatem hoc quoque loco
opponam, suam. Alibi enim affirmat: *bilis, suc-
cique pancreatici in œconomia animali usus* a se *sim-
plices assignatos, commodos quidem esse ad vitam*, 98
non autem necessarios: & paulo post: *ex forti ob-
structione, Scirrho, aut alio vitio quocumque, ja-
cente in animali jecore tanquam si non adesset, seu
impedita in eodem bilis secretione, indeque & di-
spensatione ad duodenum, affectos sæpe hoc ritu ho-
mines vitam aliquamdiu, imo apparentem & sani-
tatem protrahere*. Deinde adversus objectionem
ultimam advocet jam quantum potest, *flatum fu-
riosum*, & *flatulentum ambulonem*, & si quid est
nominum horribiliorum; non facile illud vetustum
flatibus *in animalibus imperium* restituet, *ut li-
bere per universi corporis ambages celerrimeque ex-
patiari possint*.

100 Restant quæ ex Lancisiana ad Provocato-
rem ipsum Epistola animadvertimus. Ea, inquit, 1147
commentitia pleraque esse. Quæ responsio an vere
commentitia ipsa sit; quæ continuo subjiciuntur,
commonstrant. Se *non invenire* ait *in illa Episto-
la* „ *virum gravissimum Historia Hepatica perlecta*
„ *diserte ea ipsa affirmare quæ in* hac *negantur*. „
Non est opus ambages quærere; ea quæ sint „
satis superque significavi; indicavi paginas, co-
lumnas quas vocant, non omisi; ut, si ipse cl.
Provocator nolit, at alii omnes; tum ea, tum cæ-
tera quæcumque dico, & quatenus dico, possint
videre atque *invenire*. Illud vero in ista II. Editio-
ne ego quidem neque *video*, neque *invenio*, quod
tamen ut a me notatum, secundum ea quæ sæ-
pius jactantur, nullo modo prætermitti debe-
bat, Responsum videlicet Lancisianæ Epistolæ in
prima editione tum subjectum, tum ex parte
antepositum. Illud ipsum cum iis quæ in *Ad-
versariis* in eaque Editione scripta sunt, deinde
cum

(*) Præfat. n. . Edit. Hist. Hep. (*o*) Adv. III. pag. 63. (*p*) De Medic. l. 7. c. 6. (*q*) Adv. III. p. 63.

cum iis quæ ad XXI. Animadversionem, vel potius ad huic præposita supra adnotavimus, conferri volumus. Sic enim patebit, num a Cel. Lancisio improbata tueri potuerit, an potius tum in eo Responso, tum præsertim *Cap. IX. & XV. Part. I.* hujus Editionis *coactus* sit unum ex potissimis suis *commentis* extenuare, atque invertere, & denique *nugas* appellare, atque *ab hoc imposterum excutiendo misterio se abstenturum* polliceri. Sic opinor, agens, *non obscuram ab* Lancisio *approbationem nactus* fuerit. At si perperam Responsum illud omisit; recte fecit quod Amplissimi Viri Epistolam non omisit, quacum ea quæ nos animadvertimus, ipse autem hic negat, conferri facile possint. Nam *Lancisius a placitis*, inquit, *nostris dubitanter recedit*, imo *vix adversus duo*
1152 ---- *dubitare videtur*. Lancisius autem diserte scripsit: *duo illa, a te proposita, in quibus totam explicandæ rei rationem posuisti, mihi NULLO PACTO probari possunt*: & paulo infra: in hoc *sane diligentem, solertemque anatomicum hærere minime decet, qui non artefactis iconibus, sed naturæ exemplaribus duci debet*. Præterea cl. Provocator *vi-*
1148 *dere* se, negat; „ in Lancisii Epistola, *Malpi-*
„ *ghii*, aut *Lymphaticorum vasculorum, non in*
„ *extima solum superficie capsulæ subsistentium*, ul-
„ lam mentionem institui. „ Ego vero sic in *Adversariis* animadverteram (r): „ Non credit Lan-
„ cisius, nihil in hepate Malpighium nisi nomen
„ glandulæ innovasse, sed veras *glandulas*, veros
„ *glandularum folliculos* adhuc agnoscit. „ Videamus an agnoverit. Certe inter ea quæ paulo ante protulimus, Epistolæ verba, diserte & sine ulla dubitatione locutus est de *hepatici corporis glandula*, ---- de *communi*, inquam, *loculo, seu glandularum folliculo, qui ad sphæroidem, vel ovalem figuram accedit*. Qui sic loquitur, num hos *folliculos* non agnoscit, & si hos folliculos agnoscit, num præstantiam, & veritatem, contemptæ a Provocatore, Malpighianæ hepatis anatomiæ non fatetur? Illud deinde animadverti: *Non credere* Lancisium *lymphatica vascula* „ *in extima solum su-*
„*perficie capsulæ* „ *subsistere, sed censere lympham, quæ antea bilis particulis intermixta erat, absorbere*. Hoc vero censeat, an non, alia haud procul
1153 insequentia ejusdem Epistolæ verba satis indicant: *partes*, inquit, *bilis sibi mutuo adhærescere coguntur, cum subtilis lympha, quæ illas in vena porta solvebat, agitabatque, tam per insensilem transpirationem, quam per sensilem in rorifera vasa derivationem, ab iisdem recedit, ubi in ductus biliarios confluunt, atque aggregantur*. Si ex hoc igitur loco recedere a bilis partibus lympham in rorifera vasa, censuit; certe hæc *in extima solum superficie capsulæ subsistere*, nequaquam credidit.
Itaque in iis quæ ex Lancisiana Epistola adversus cl. Provocatorem animadvertimus, nulla; non modo non, quod ipse scriptitaverat, *pleraque*; *commentitia sunt*; ne illud quidem quod illam *incredibili, ut Lancisius solebat, humanitate scriptam* diximus; satis superque hoc comprobant loca quæ Provocator ex ea producere non omisit, hæc facile nimirum *inveniens*, ac *videns*, qui reliqua illa *invenire*, ac *videre* se, negat. Verum ei summæ atque adeo, ut vere diximus, *incredibili* Tanti Viri erga se *Humanitati* ut responderit, mox videbimus.

101 Nunc pauca quæ in calce hujus Animadver-
1157 sionis cl. Provocator subjicit, sunt inspicienda. Et primum in meam cum Præcl. Mangeto disputationem se intrudit; sed frustra. Nam tametsi Hepaticæ Tabulæ, huic novæ Editioni adjectæ, ejusmodi essent, ut unæ pro omnibus, iisque in primis quas ab Incomparabili Ruyschio Mangetus sumpsit, poni potuissent; non hinc tamen sequeretur, eam de qua tunc loquebar, *Hepaticæ Historiæ* Editionem, cujus vitia atque defectus alienis Tabulis, & quæ ex Tabulis eliciuntur, observationibus, ipse Mangetus necessario corrigere, ac supplere debuit, talem fuisse, ut idem scribere jure meritoque potuerit, *omnia* in ipsa *summa* ἀκρίβεια *confecta nobis occurrere, nec esse quod aliquid pro Hepatis plena descriptione post* eandem *desideraretur*. Quod autem Provocator cl. sibi gratulatur, se *de Hepatica Re jam ad unguem perduxisse Vindicias*, ut *jam* alias *omnes*, quæ *reliquis Operibus* suis *medeantur*, --- *exequi protinus possit, atque evulgare*; duobus omnino monitis videtur egere, altero ut si melius cæteris quam *Historiæ Hepaticæ mederi* non possit; videat, ne si, ut Celsus ait, (a) *est prudentis hominis, eum, qui servari non potest, non attingere*, imprudentissimi sit, morbum insuper medicamentis augere: altero ut prius tamen has primas *de Hepatica Re vindicias* revera *ad unguem perducat*, deinde ad reliquas aggrediatur. Neque enim quæ *vindicanda* suscepit, *vindicare* potuit, sed novis erroribus cumulavit, & multa præterea sunt quæ ne vindicare quidem conatus est, sed vel convictus abjecit, vel quasi facile *defendenda* Lectoribus reliquit, vel etiam *suaviter* dissimulavit: ut quæ de venæ portæ muniis duo perperam dicta notavimus *Advers. III.* pag. 39. ut tot illa quæ XXI. Animadversione perstrinximus: ut pleraque pag. 43. 44. 45. redarguta: ut nonnulla quæ pag. 48. attinguntur: ut alia demum, quæ reprehendimus pag. 49. & 50. ex quibus tamen ultimis cum ipse quædam alias se *vindicaturum* promiserit, vel nobis silentibus, omnes perspiciunt, num *Historiæ Hepaticæ* Vindicias, *ad unguem perduxerit*, sicuti ex primo hoc in re selecta, & ab ipso diu versatissima, toties inter suos jactato, ac promisso conatu quid de reliquis existimandum sit, vident, & eo magis vident, quod quæ reliquarum Vindiciarum specimina subinde elegit, quæ huc potissimum afferret, ea quam levia, infirma, vitiosa sint, non difficile est judicare.

102 Quod reliquum est, minime video, qui confidat *illa omnia, & singula, quæ in his --- scripta hactenus sunt, neque ultra suæ hujus Hepaticæ Historiæ institutum, neque ultra ingenuam, & honestam ejusdem defensionem prolata esse, probos quoslibet, atque prudentes Viros intellecturos fore*. Ne enim hic memorem quæ de Utero, atque Urinaria Vesica *ultra institutum* admiscuit, & tandem aliquando, quantumvis invitus, ad superiorem, quam huc distuli, XXIV. Animadversionem transeam; quid tandem ista ad *Hepaticæ Historiæ institutum* pertinebat? Quid enim addit? quid defendit? quid docet? Nonne crambem recoquit
primum, & *in importuna* non modo satis super- 1129
que propositarum meditationum, sed toto præterea cælo a priore illa quæ unice adversus Animadversiones meas defendenda erat, sententiâ suâ discrepantium, *recensione* versatur? Deinde si priores
illas *paleas*, & *tricas* suas, *aridas* quidem, sed 1130
tamen a Præcl. Mangeto propositas, sic *trituravi*, ut hoc saltem *Litterariæ Reipublicæ emolumentum emerserit*, ut non modo omnes, sed Auctor ipse *nugas* esse confiteatur; num propterea in aliis, atque aliis, quas non jam Præstantissimus Mangetus, sed ipse proponit, *triturandis* me bonas horas perditurum, sperare potuit, eoque descensurum, ut secum, quod nondum feci, *metiri ulnas* post hæc præsertim *meditarer*? Si ergo neque hoc adeo facile sperare debuit, & illud primum cum alienum a priore disputatione est, tum prorsus supervacaneum; quonam, quæso, animadversio ista redit, aut quid in ea conscribenda spectatum est, nisi id quod neque ad *Hepaticæ Historiæ institutum*, neque ad *ingenuam, & honestam* pertinet *ejusdem defensionem*? Horresco id referens, quod ipse non horruit facere. Quis enim honestus, ac bene institutus homo ignorat, *quam rigide, salubriterque Honoris disciplina cautum sit, ne* præteritarum *rerum memoria iterum evolvatur, postquam fœdere pacis inito, sancta eas pressit oblivio*? Ipse vero

(r) Ibid. (a) De Medic. l. 5. c. 26.

vero *iterum evolvere* non reformidat, atque ita *evolvere*, ut scripta, ut facta, ut rerum ordinem invertere conetur, & quas ob res mihi olim ultro satis fecerit, ob easdem me, si Diis placet, objurgare, & criminari non dubitet. Hoc vult, hoc agit, huc ista apertissime spectat Animadversio.

At si in cæteris, ut hactenus ostendi, omnia quæ scripsit, ejusmodi sunt, ut me docti cujusque judicio respondere necesse non sit, in hac certe ea scribere non dubitavit, ut jam, honesti cujusque judicio, nihil ipsi debeam ullo in genere amplius respondere. Atque adeo hîc ego scribendi finem facerem, nisi ad te, hoc est primum ad me alterum scriberem, deinde ad Virum cum cæterarum, tum præsertim Disciplinæ Honoris consultissimum, quocum omnia idcirco communicem necesse est, ut siquid forte in mea causa ipse fallerer, tu pro Tua summa & Prudentia, & Benevolentia me docilem, ut nosti, hominem, & meo in gravioribus præsertim rebus consilio diffidentem, tuo regere, & juvare possis. Id ut facilius præstare queas, rem Tibi, quemadmodum gesta est, summa cum fide ex ordine exponam. Quamquam enim tibi jam magna ex parte nota est, mihi autem qui in omne tempus de ea me taciturum receperam, gravis supra quam credi possit ac difficilis est ad narrandum; tamen neque tu optimum, ut solitus es, mihi dare consilium posses, si quid forte in re de qua consuleris, adhuc ignorares, & ego (quod tu planius infra perspicies) jam omni promisso, receptoque solutus sum.

103 Cum *Hepaticæ Historiæ* Auctor ad me datis A. 1711. litteris amicitiam quæsivisset meam, cumque ego ipsum, ut Amicum decet, diligerem, atque adeo colerem; in me fecit quod neque ego, neque tu in ignotum hominem faceremus. Quot ad illud tempus Anatomicas Figuras edideram, in tot, ne una quidem vel minima excepta, censuras suas, me inscio, imo ne suspicante quidem, in magno atque expectatissimo Præcl. Mangeti Theatro edendas, Genevam misit. Negatne ipse horum quidquam? Nihil prorsus. At hoc dicit: *sane putavi semper, & putabo, liberum esse cuilibet in anatomicas res insudanti, ea quæ non tam diverse ab aliorum descriptionibus, quam tute, & constanter observaverit, in publicam utilitatem sincere producere*. Quam neque *tute*, neque *constanter* ipse observaverit, non est hic ostendendi locus; satis hoc est in *Adversariis* demonstratum. Sed hic fingamus, & *tute*, & *constanter* observavisse; cur me pro amicitia non ante admonuit, quam ederet? cur in censuræ modum edidit? cur nihil tale in tot aliorum Figuras quas illo in Theatro sciebat esse proponendas, edidit? Ita enim tandem *liberum est cuilibet*, discrepantes suas observationes edere, dum non in Amicum, nihil ejusmodi promeritum, nec opinantem, aut si in Amicum, certe non in censuræ modum, aut si in censuræ modum, certe non eo loco, ut omnibus parcere, in Amicum dumtaxat insurgere videatur. Quid aliud est amicitiæ injuriam facere, si hoc non est? Quanto autem magis est, si quæ in neminem honestum hominem licet, ea in Amicum edantur, & censuræ in Amicum susceptæ, in litteraria provocatione non subsistant, sed in longe aliud provocationis genus excurrant? Quod cum in ejus adversus me tam solemniter editis Animadversionibus omnes perspicerent, ut neque dissimulare possem, neque negligere; enim vero, quamvis ægre ferens, & prope invitus, necessario coactus sum mihi ipse non deesse, eaque in Alteris, Tertiisque *Adversariis*, ut nosti, scribere quæ istiusmodi provocatio postulabat, in proximis autem; sic enim rerum ferebat ordo; illa me continuo editurum polliceri quibus sigillatim omnia, quæcunque non in meas dumtaxat, quod levius est, observationes, sed in meam quoque, quod multo gravissimum est, fidem, & existimationem intorta fuerant, evidentissime refellerentur.

104 Jamque ego omnia ad editionem parata habebam, cum tandem aliquando expergisci homo, & ad se redire visus est. *Fateri* jam cœpit, *justam mihi esse causam, ob quam de se quererer; quandoquidem ipse in suis animadversionibus quibusdam esset usus loquendi formulis, neque mihi debitis, neque sane a se bene animadversis*: quod editæ hæ essent, *se ægerrime tulisse*: imo etsi Illustrissimo Lancisio *videri* posse speraret, me *abunde mihi de se in meis Adversariis satisfecisse*; insuper tamen memoratos *animi sensus*, *quibus mihi satisfieri posset*, ad Amplissimum eundem Præsulem scripsit, ut hic eos *vellet mihi afferre*, & *si referre existimaret, typis etiam vulgandos permittere* in ea Epistola in qua ad ipsum *confugiens*, rogavit, *ut suam cognoscere causam non gravaretur, in qua illum, quod ad se attineret, plenissima auctoritate arbitrum constituebat*. Cognovit Arbiter causam; tantumque abfuit, ut ego *abunde mihi de* Provocatore *in meis Adversariis satisfecisse*, Arbitro *viderer*; non modo mihi eandem misit Epistolam, ut ante *Adversaria* IV., quemadmodum factum est, eam typis vulgarem, sed ut omnes intelligerent, quid ipse in ejusmodi causa censuisset, suas ibidem vulgari a me insuper voluit Epistolas duas, in quarum altera, ad Provocatorem scripta, hæc posuit: *Nemo, amicissime Blanchi, Te perpetuam cum optimo Viro pacem voluisse crederet., si ACTA cæteroquin IMPROBANDA defenderes*; in altera autem, ad me data, diserte scripsit, *jam pro certo se habere, me consueta benignitate, JUSTAS licet, SEVERIORIS Apologiæ causas magnanimo silentio prætermissurum*. Itaque ego, quem nunquam, ut Tullius (*a*) ait, *pœnitebit mortales inimicitias, sempiternas amicitias habere*, Viro Amplissimo, & de me, siquis alius, optime merito, enixe petenti, ut par erat, continuo annui, atque ita *severioris Apologiæ causas* cæteroqui *justas prætermisi*, *ut omnia loca ad istas formulas spectantia, quasi ea nunquam scriptæ essent, ex tunc edendis Adversariis deleverim*, meaque prætera sponte hæc (*b*) a *Cel. etiam Viro, cujus ut nomen, & doctrina, ita integritas, ac prudentia omnibus, in primis autem* mihi, *eidemque Illustrissimo Lancisio probe cognita erat, ac spectata, diligentissime expendi voluerim, ne mihi forte*, tunc *ægro præsertim*, *aliquid contra ac recepissem, atque omnino vellem, elaberetur*. Quod consilium magis ipsi, ut video, quam mihi necessarium, si Provocator ut minime ignorabat, ita sequi voluisset, neque communium Amicorum sincera de hoc monita, ridere maluisset; non eo præcipitem ruisse, omnes mirarentur, unde se recipere nunquam possit. Sed hæc ipse viderit. Mea certe illa de quibus cœperam dicere, tria postrema *Adversaria* cum Lancisius denique edita considerasset, in litteris quarum initium est: *Cum primum* XI. *Kal. Augusti & cæt.* ad me datis A. 1719. III. Non. Sept. hæc scripsit: *De Tuis vero Adversariis dicturo multa simul, omniaque egregia, & singularia, postremis potissimum tribus, mihi offeruntur. --- Video admirorque --- magnam in utroque Adversario refellendo, tuisque doctrinis propugnandis animi moderationem*.

Perdifficile siquidem est, amicissime Morgagni, dum bonam causam adversus oppugnatores tuemur, id neque cum acri contentione efficere, neque a recta sapientiæ via quidquam deflectere; rarum quippe est, lacessitum lenem, humanumque se præbere. --- De humanitate vero, ac moderatione Tua in postremis potissimum Adversariis, non est ut quidquam addam, quandoquidem vel obiter eadem perlustranti ubique obversantur lenitatis, ac modestiæ tuæ argumenta. En quomodo ego Arbitri, ab ipso Provocatore electi, judicio steterim. En quomodo, fœdere pacis inito, superiora omnia, quibus

(*a*) Pro C. Rab. Post. (*b*) Vid. Præf. I. B. Vulp. ad IV. Adv.

quibus acrius lacessitus fueram, altæ, ut honestum
hominem decet, oblivioni mandaverim. Neque
hoc satis mihi fuit; Amici etiam, & benevolen-
tis erga Provocatorem officia præstiti. Testan-
tur id ejusdem Arbitri verba in litteris quæ inci-
piunt: *Tenendo io*, die XI. Nov. 1719. ad *sponta-
neam* commendationem meam sic rescripta: *Lodo
intanto, che VS. Illma lo ajuti (il Sig. Dr. Bian-
chi) quanto più può, ed io non mancherò alle mie
parti, eziandio per incontrare il di lei buon genio.*
Ab eo autem tempore quemadmodum meam
fidem, Amicique officia præstiterim, ut cætera
omittam, primum scripta alia ostendunt mea, quæ
nullam præteritorum memoriam redolentia, Lan-
cisio jam mortuo, tum emisi, tum per Virum
Præstantissimum Jacobum Cicogninum Regium Me-
dicum, & Consiliarium amicissimis verbis meo no-
mine Provocatori reddenda curavi. Deinde Præstan-
tissimus idem Vir, itemque; ut duos pro omni-
bus memorem; Celeberrimi Collegæ mei Antonius
Vallisnerius, Cæsareus Medicus Gubicularius, &
Joannes Polenus, Marchio, ex assiduis ille epi-
stolis, hi autem sermonibus meis satis superque
perspicere potuerunt quam mihi jugiter, fideique
constiterim.

105 Ipse contra quo plerumque animo adversus
me fuerit, non obscure indicavit, eo præsertim e
vivis sublato, cujus reverentia, & metu in officio
contineri videbatur, Lancisio. Non est opus
quæ aut Bononiæ, aut Augustæ Taurinorum de me
dixerit, scripserit, credere se, ostenderit, com-
memorare, quando Bononiæ A. 1720. in ea, quam
ibi unam publice habuit, sed non sic edidit, Ora-
tione se cohibere non potuit, quin me nihil ejus-
modi meritum, indigne ferentibus bonis omnibus,
oblique perstringeret. Verum hisce in præsentia
omissis, ad majora de quibus cœperam dicere,
confestim veniamus. Jam illa ipsa non dubitat
commemorando renovare, quorum omnino memo-
riam omnem sublatam funditus, ac deletam esse
oportebat. De illis ipsis audet apertissime ver-
ba facere, atque ita facere, ut res prorsus mutet
ac rerum ordinem invertat. Principio, *in illis*
1131 *suis Animadversionibus*, *injurio dicendi genere num-
quam*, si ipsum audiamus, *usus est*. Sibi tantum.
modo excidit *in unica ex his animadversionibus le-
pidum unum, aut alterum verbum, ex quadam re-
vera juvenilis tunc animi hilaritate*. Quid, si ipse
in ea quam edidimus, Epistola, cum suam Lan-
cisio *causam exponeret*, ultro *fassus* non esset, me
a se *provocatum fuisse illis formulis, iisque præ-
sertim, quæ in PLURIBUS locis ejus animadversio-
nis occurrunt, quam in III. meam Tabulam scri-
psit?* Nunc nihil est, nisi *unum, aut alterum ver-
bum*, idque non *injurium*, sed *lepidum ex quadam
juvenilis tunc animi hilaritate*. Utinam res ad
hunc se modum habuisset. Dici non potest,
quanto melior ejus causa fuisset, si nihil debuisset
apud Lancisium nisi *leporem*, & *juvenilem tunc*,
cum scripsit, *hilaritatem* defendere. At cur de *le-
pore*, & *hilaritate* in ea Epistola ne verbum qui-
dem? præsertim cum de ea qua scripsit, ætate ali-
quid innuere conatus esset, videlicet *ex quo primum
mea I. Adversaria in illam Urbem allata sunt*, res
illas *in suum dumtaxat usum adnotavisse*. *Eas
animadversiones cum ita scripsisset, nunquam deinde
amplius inspexisse*. *Pluribus exinde annis elapsis*,
--- *ne relectas quidem*, Genevam *misisse*. Quæ
tamen quam vera sint, cum alia commonstrare
possint, quæ nunc prætereo, tum illa demon-
strant, quod in ejus Animadversionibus semel at-
que iterum (*a*) de Terraneo, ut jam mortuo,
verba fiunt, qui anno saltem 1714. adhuc vivebat
(*b*): quod *postquam* illa *cuncta jam scripserat* de
Vesica urinaria quæ in ejus Epistola leguntur *die
1. Novembr. ann.* 1715. ad Præcl. Mangetum da-
ta, & ab hoc sui Theatri Tomo I. edita, *invisa*
adhuc sibi esse testabatur (*c*) ea *Adversarior.*
I. *folia*, atque adeo illam ipsam paginam (*d*),
in qua de Linguæ Foramine ea scripseram quæ in
ejus Animadversionibus (*e*) carpuntur; quod in his
diserte scribitur (*f*): *Sed hæc omnia evidentius de-
monstrantur (in suum* videlicet *dumtaxat usum*
hæc, atque alia ejusdemmodi *adnotabat*! illudque
præsertim quod in alia Animadversione est (*g*):
*præstat jam nostras hujus anni super hâc re obser-
vationes quâdam etiam extensione evulgare.) Sed
hæc omnia evidentius demonstrantur per nuperrime
evulgatam Dissertationem Epistolicam, cui titulus
„ Ductus Lachrymales Novi.* „ eam autem Dis-
sertationem evulgavit vergente A. 1715. Ex hisce
igitur cunctis præclare constat, quo demum tem-
pore aut *scriptæ*, aut certe auctæ, non modo *in-
spectæ*, & *relectæ*, fuerint illæ Animadversiones,
A. 1716. editæ. Si autem eo quod indico,
tempore quo maxime amicitia nostra vigebat,
quartum jam supra tricesimum agebat annum;
quis locus *juvenili tunc* nimiæ *hilaritati* in eo præ-
sertim homine esse poterat qui sibi nunc *in ana-
tomicis dissectionibus, atque anatomicorum librorum* 1019
lectionibus jam prope consenuisse videatur? Vel si
sua nihil aliud quam *lepida verba* esse contendit,
juvenili tunc hilaritati condonanda; cur non ea-
dem mecum indulgentia utitur, quem præ se adeo
putat juniorem, quod anno insequenti tum
eundem fere agens annum, tum provocatus,
quod *fatetur*, II. & III. Adversaria conscri-
pserim?

106 At qui sibi parcit, tristem mecum severis-
simi Patrui personam induit. Mea verba, si ipsum
audiamus, *indecentes* sunt *rerum*, *atque verborum
translationes*, indecentia, inquam, *inter maturos*, 1131
honestos, atque in dignitate (utcunque, tandem
aliquando) *repositos Viros scenica Dicta*, --- *of-
fensiones, atque nimis absona dicteria*, --- *sonora* 1132
convicia, --- asperrima *dicteria* --- *cum quibus*
nullo videlicet modo *æquiparandæ illæ sint adhibi-
tæ a se loquendi formulæ*, sive *lepidum* illud *unum,
aut alterum verbum ex quadam juvenilis tunc ani-
mi hilaritate*. Miserum me, qui obstrictam Lan-
cisio fidem, quamvis post ejusmodi alterius facta
solutum, liberumque me censeam, servare tamen
quoad possim, vehementer velim, neque eas for-
mulas proferre, quas nunquam me spopondi com-
memoraturum; miserum, inquam, me, si illæ
Animadversiones non extarent, aut quibus me *for-
mulis* potissimum provocatum esse, censuerim,
non aliqua ex parte intelligerent omnes, tum ex
pene ultimo versu meæ in II. *Adversaria* Præfa-
tionis, tum ex Responsionis ad Lancisium meæ,
quam *Adversariis* IV. præfixi, capite secundo,
& tertio! Usque adeo, sine ulla prorsus causa, ab
eo qui mihi se amicissimum profiteretur, repente
provocatus, quid demum continuo in II. & III.
Adversariis reposui, quod ex æquo illis omnibus
formulis responderet? Quatuor quæ sibi gravissima
visa sunt, selegit Provocator ipse specimina, quo-
rum tamen num ullum sit quod mores, hoc est
voluntatem ipsius aperte lædat, tu pro Tua exi-
mia in ejusmodi judiciis Prudentia, satis vides,
præsertim cum primum ubi ipse indicat, non in-
veniatur; ubi ubi autem sit, non unam habeat
interpretationem; alterum, hoc est *Archipoetam*
non ipsum quidem esse dixerim, sed eas *locutiones
Poetam magis, vel potius Archipoetam quam Ana-
tomicum decere*; tertium in ipsum dictum esse,
convincere nemo possit; quartum denique *non meo,
sed amicorum judicio fuisse positum*, sic ab omni-
bus *intelligatur*, ut ita *intelligi*, sine ulla dubita-
tione confirmare ego quoque potuerim, *confiteri*
autem; qua satis impropria *formula* Provocator
nunc utitur; neque potuerim, neque debuerim,
neque adeo unquam voluerim. Quæ cum ita sint;
idem *confidenter* admodum, qua satis propria hic
formu-

(*a*) Vid. Mangeti Theatr. Anat. Tom. II. pag. 32. (*b*) Vid. Anel Suite & cæt. pag. 226. (*c*) Pag. 421.
(*d*) 4. I. Edit. Advers. I. (*e*) Theatr. cit. Tom. II. pag. 436. (*f*) Ibid. pag. 379. (*g*) Ibid. pag. 174.

formula utitur, profecto scribit: *Quale de hoc mordaci acerbissimoque stilo apud Transalpinas sapientissimas Academias, totque exteros prudentissimos, doctissimos Viros judicium fore putabimus? Num istis in hoc decantata illa per omnes ætates Italorum scriptorum gravitas, num moderatio, num saltem publica utilitas elucebit?* Verum enimvero (h)

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?

Scilicet sapientissimi illi Viri ignorant, quæ nos pueri ex Terentii Prologis edidicimus (i)

--- *siquis est, qui dictum in se inclementius*
Existimavit esse, sic existimet,
Responsum, non dictum esse, quia læsit prior. ---

(k) *Hic respondere voluit, non lacessere.*
Benedictis si certasset, audisset bene.
Quod ab illo allatum est, sibi id esse rellatum putet.

At benedictis, inquit, certavi, cum quibus locis de me amplius conqueritur Censor, his sane plures ingenue laudes eidem intexerim. Quid aliud hoc est, nisi eidem homini sinistra blandiri, cum dextera vulnus infligas, & deinde ob blanditias illas contendere, ne inflicti vulneris dolorem ostendat, eidemque ne medeatur? Imo vero, si vir sit, non modo *ingenuas* ejusmodi blanditias non credet, sed hoc magis conqueretur, quod sibi quasi puero per blanditias præterea imponere, & fucum facere impune speraveris. Quid autem minus ferendum esset, quam si qui sic vulnus inflixisset, quereretur ipse, quod blanditiis suis non satis grate responsum esset? Non in eo reponendus esset

--- *hominum numero, qui ita putant*
Sibi fieri injuriam, ultro si quam fecere ipsi, expostulant
Et ultro accusant? (l)

Hoc vero ipsum est, quod supra alio in loco facere Provocator non veretur, mihi propterea minus *grati animi*, si Diis placet, notam imponens, quod in eodem *Theatro*, suis tum ingenioli mei laudibus, tum in meam fidem, & veracitatem vulneribus una propositis, de horum potius justa medicina sollicitus, quam illarum memor fuerim, quasi hæ, ut paulo ante ostensum est, non mihi potius augere dolorem debuissent, & certo tamen in loco (m) illi de qua loquitur, Dissertationi respondente, ego quoque *Ingenium* ejus *libenter* non *agnovissem*. Utinam tam in me alia vigerent, si qua sunt, bona, quam gratus, candidus atque pacificus, natura, & institutione animus profecto viget. Nam si non hunc, quid in me aliud ament tot, & tam clari tum apud nos, tum apud exteros Viri, quorum constantissimis amicitiis ornor, certe non video. Alia enim omnia quæ pro suo erga me amore tribuunt, fortasse cupio magis, quam habeo; grati autem, candidi, & lenis animi laudem facile agnosco. Hanc unam de multis probo, quæ pro incredibili eorum erga me benevolentia congestæ in me sunt sive soluta oratione, a Cl. Collega meo Jo: Bapt. Vulpio (n), sive in elegantissima carmina constricta, a Præstantissimo Viro, qui Scientiarum Academiæ Bononiensi a secretis merito est, Francisco Zanotto (o), cujus Elegias aliquot, *quas ipsum Catullum scripsisse non puderet*, hic nuper cum suorum laudatissimorum Carminum libris edidit Vir Præcl. Jo. Antonius Vulpius.

107 Sed quoniam Provocator quid *de meo* potissimum *mordaci*, sic enim ipse ait, *acerbissimoque stilo Transalpinæ sapientissimæ Academiæ, totque exteri prudentissimi, doctissimi Viri judicium* ferant, tantopere scire avet; miror, non ipsum attendisse, neminem unquam, quod sciam, vel apud Exteros, de meo stylo conquestum esse, imo apud eos quoque præclara de hujus *candore*, & *modestia* extare testimonia: de quibus duo novissima dumtaxat seligam, alterum Gravissimorum Virorum, a quibus Lipsiæ *Eruditorum Acta* conscribuntur, alterum Cel. Viri Georgii Danielis Coschwitzii in Alma Fridericiana Halensi Academia Prof. Publ. Ordin. & Potentiss. Poruss. Regis, Physici Meritissimi. Hic enim quod nobilem Dissertationem suam, quæ *Ductus salivalis Novus* inscribitur, mihi etiam, nunquam antea officiis ullis, aut epistolis noto, pro eximia ejus Humanitate dicatam esse voluerit, hanc causam edidit, ex qua ipse, ut ex aliis quoque mox necessario a me proferendis, aut indicandis de me locis, nihil nisi quod ad meos attinet mores, agnosco, reliqua ut magno & perliberali Laudantium animo paria esse, video; sic mea esse fateor mediocritate longe majora. Ita igitur Vir Præclarissimus: *Te denique quod publice compellem, inter Anatomicos nostri ævi summe Morgagne haud mireris: tanta enim apud me Nominis Tui ab eo quo tempore Adversaria tua Anatomica cognita mihi fuere, fuit, & manet æstimatio ut excusationis ob temeritatem meam abs Te expetendæ fundamentum in Magni Tui Nominis æstimatione TUOQUE CANDORE E SCRIPTIS TUIS elegantissimis UBIQUE ELUCENTE, reponam.* Nobilissimi autem Doctissimique Lipsienses de mea in Serenum Samonicum Epistola sic perbenigne loquuntur (p): *In hac judicium suum justus rerum æstimator interponit de editionibus* pluribus, *& quid in singulis vel probandum censeat, vel improbandum, INGENUE MODESTEQUE enuntiat*, & paulo post: *UBIQUE autem MODESTIÆ ita litat; ut dubites, utra viri virtus major sit, MODESTIA, an eruditio*. Sed de ipsis II. & III. *Adversariis* cum Provocatoris Animadversionibus, ut par est, collatis, *Transalpinorum* judicia attendamus. Et primum iidem Prudentissimi Viri Lipsienses cum quæ nunquam antea edita Cl. Mangetus Theatro Anatomico inseruisset suo, & in his cætera Provocatoris scripta diligenter commemorarent (q), nullam hujus in me Animadversionum mentionem injecerunt. Contra, de illis singulis *Adversariis* meis non modo singulas, easque præclaras relationes habuerunt, sed (r) me *temere lacessitum*, & *optime* tamen *de publico mereri pergere* in iis *Adversariis*, pronunciaverunt. Insuper cum in IV. *Adversariis* recensendis, scripserunt (s), hæc me *temperatiori stylo cum reliquis edidisse*, *quod Blancus celeberrimi Lancisii --- interpositione post ingenuam culpæ confessionem ex Præfatione Vulpii quatuorque Epistolis præpositis mihi videatur reconciliatus*; profecto neque *temperatum* II. & III. *Adversariorum stylum* fuisse, negaverunt, & cur non æque temperatus esse debuerit, præclarissime indicaverunt.

Certe Provocatoris cum *ingenuam culpæ confessionem* dixere; non *lepidum unum*, *aut alterum verbum*, vel *quandam juvenilem tunc animi hilaritatem* designaverunt, imo infra aperte declaraverunt, meam illam *Tabulam* III. *INIQUIUS sugillatam pomum Eridos præbuisse*. Et cum hæc tam luculenta de utriusque stylo testimonia Virorum inter Transalpinos spectatissimorum extarent; Provocator tamen *Transalpinarum sapientissimarum Academiarum*, & *exterorum prudentissimorum*, *doctissimorum Virorum judicium*, quasi secundum se esset, memorare non dubitavit! Verum aliorum, credo, judiciis nititur, quorum nullum tamen pro se, aut adversus me ab ipso adhuc proferri video, nisi forte Prudentissimi, ejusdemque Doctissimi inter exteros Anatomicos Viri, Heisteri sententiam sibi propitiam esse, putaret. Sed hæc hisce gravissimis verbis concepta est (t): *Bianchus in Mangeti Theatro Anatomico Morgagnum ACRITER AGGRESSUS EST*. En *lepidum* illud *unum*, *aut alterum verbum*; en illam *quandam juvenilis tunc animi hilaritatem*; *Morgagnum*, inquit, *acriter aggressus est, valvulam coli negavit, atque simul novos vesicæ musculos ibidem delineavit*. Morgagnus autem quid tum fecit? *Hæc vero omnia* (pergit judicium ferre Heisterus) *a Morgagno in Adversariis suis examinantur, atque excutiuntur*. Num *mordaci acerbissimoque stilo*? Nihil ejusmodi? Num *acriter*? Ne id quidem. Quid ergo? Cum alia in Editione (u) Vir Gravissimus eandem

(h) Juven. Sat. 2. (i) Eunuch. (k) Phorm. (l) Terent. Adelph. (m) Adv. III. pag. 97.
(n) In Epist. Dedic. Celsi. (o) Eleg. 5. & 6. (p) A. 1724. M. Jul. (q) A. 1717. M. Maji.
(r) Suppl. Tom. 7. Sect. 5. (s) A. 1720. M. Mart. (t) Progr. de Invent. Anat. (u) In 4°.

dem hanc iisdem verbis sententiam posuerit; ultima dumtaxat sic leguntur: *quæ vero omnia a Morgagno in Adversariis suis nervose refutantur.* Sed cur ille *acriter;* hic tantum *nervose?* Nimirum quia ille *aggressus est;* hic *refutavit*. Cur ille *iniquius* dicitur *sugillasse;* hic *temperato stilo* non negatur scripsisse, imo scripsisse dicitur *candore ubique elucente?* Videlicet quia ille *culpam* admiserat, & *pomum Eridos præbuerat;* hic autem *temere lacessitus* fuerat. Norunt enim Doctissimi Viri, quid natura doceat, quid Prudentissimus Princeps Vespasianus pronunciaverit (*x*): *Non oportere maledici --- remaledici civile fasque esse*. Esse igitur in his quoque rebus (*y*)

Duo cum idem faciunt, sæpe ut possis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quod dissimilis res sit, sed quod qui facit.

Imo (*z*) *ut in seminibus est causa arborum, & stirpium*, sic acris, si est, defensionis meæ in *acri aggressione* causa fuit, ut *omnia denique, si recte ratiocinemur, uni* debeamus *accepta referre* Provocatori. Atenim mihi quoque *acerbus*, ut dictitat, *stylus* fuit. Fuerit fortasse, quando ita vult, fuerit; sed certe in refellendo, non in provocando fuit; (*a*)

sed hic stylus haud petet ultro
Quenquam animantem: & me veluti custodiet ensis
Vagina tectus: quem cur distringere coner
Tutus ab infestis mucronibus? *o pater, & rex*
Jupiter, ut pereat positum rubigine telum:
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis, at ille
Qui me commôrit (melius non tangere clamo)
Flebit.

Quod si hæc Flaccus sine *italicæ gravitatis*, & *moderationis* nota edixit, nec sine *publica utilitate* etiam fecit; siquidem (*b*) --- *avidos vicinum funus ut ægros*
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis;

quid *lepidorum verborum*, & *juvenilis hilaritatis* Patronus, novus repente Cato nobis efficitur, & a *decantata illa per omnes ætates Italorum scriptorum gravitate, moderatione, publica* demum *utilitate* idcirco defecisse me, indicat, quod mea sponte lenis in alios, necessario severus in ipsum fuerim? quasi vero non omnis ætas Italos etiam Scriptores vidisset eo severius qui provocaverat, refellentes, quo graviores ipsi erant, quo in reliquos moderatiores, quo publicæ utilitatis cupidiores. Quod si quia me sic ut par erat defendi, idcirco dedecorasse Italorum Scriptorum opinionem, & publicæ obfuisse utilitati, vel apud nostrates, vel apud exteros censendus sum; quid ergo est, quod post illa emissa *Adversaria*, major in me Prudentissimi Principis Liberalitas, major tum nostræ, tum Exterarum Nationum erga me benignitas, & favor extitit? Non est opus quæ nota sunt omnibus, commemorare, neque vero pudoris mei est omnia recensere. Tamen cum hic locus sit non gloriolæ aucupandæ, sed contumeliæ repellendæ, coactus faciam, quod & paulo ante facere debui, ut nonnullos de tot erga me benignissimis Transalpinis saltem nominem, quorum judicio, mea neque Italiæ decori, neque publicæ utilitati obfuisse *Adversaria* constet. Consummatissimi apud Amstelodamenses Professoris Ruyschii *Adversaria Prima*, Eximii in Lugdunensi apud Batavos Academia Medici Boerhaavii *Institutiones*, & ad Ruyschium *Epistola*, Præstantissimi jampridem in Altorfino, nunc in Helmstadiensi Lyceo Magistri, Heisteri *Compendium*, Illustris in Parisiensi Regia Scientiarum Academia Anatomici Winslowii non una *Commentaria*, Amplissimi Cæsareæ N. C. Academiæ Præsidis Schrockii *Observatio L. Cent. VIII.*, Nobilissimi Halæ Magdeburgicæ Professoris, & Regii Consiliarii Friderici Hoffmanni *Medicina Rationalis*, Præclarissimi apud Wittenbergenses Professoris Abr. Vateri *Dissertatio de Ductu Salivali*, Celeberrimi ex Regio Londinensium Medicorum Collegio Viri Richardi Mead ad magnificentissime editam, Cowperi Myotomiam (quam hæc dum scriberem, a Munificentia accepi Viri summi Aloysii Ferd. Com. Marsilii) *de motu Musculorum Introductio* inspiciantur, præsertim vero Regiæ Scient. Societatis Anglicæ humanissimum de me judicium spectetur; & tum denique quid de meis *Adversariis* quæ certe omnia apud Lugdunobatavos recusa sunt, *Transalpinæ sapientissimæ Academiæ*, totque exteri *prudentissimi*, *doctissimi Viri judicium* tulerint, existimetur.

108 Verum hæc omnia ita, an secus se habeant, quid tandem attinet disputare, quando electus ab ipso Provocatore *plenissima cum autoritate Arbiter*, sapientissimus Vir Lancisius tantum abest, ut *moderationem* in II. & III. *Adversariis* non esse a me servatam censuerit; *justas* adhuc mihi superesse *Apologiæ severioris causas*, ideoque mihi publice satis adhuc faciendum esse, ut supra vidimus, judicavit, & ita quidem satisfaciendum, ut ex vulganda Provocatoris Epistola omnis de ipsius provocationis genere, de meæ refutationis moderatione ambiguitas, omnis de Exterorum judicio sermo tolleretur. Nam cum ad Amplissimum Præsulem, impetrandæ a me pacis causa, Provocator ultro confugisset Epistola primum italice scriptâ die 12. Junii 1718. in qua cum alia quæ Lancisius minime tulit, tum hæc ponebantur: I. *per avere io nelle mie animadversioni usate espressioni, a lui, dirò così, non dovute*. --- II.: *e non sembra a VS. Illma che il Sigr. Morgagni siasi presa una abbondante soddisfazione, e direi anche, eccedente?* --- III. *Così non avranno gli Stranieri di che deridere, o condannare nelle nostre Contese*; Lancisius eâdem italicâ Epistola jam constitutus *Arbitro autorevolissimo*, litteris pariter italicis ad Provocatorem datis die 9. Jul. 1718. quarum initium est: *Ha VS. Eccma. & cæt.* hunc ita monuit: I. *questo „ dirò „ così „ va levato affatto, perchè distrugge tutta la soddisfazione*; & infra: *ella ha da detestare con sensi chiari, e non punto ambigui*. Certe *lepidum unum aut alterum verbum* oportere *detestari*, nunquam dixisset. II. *io toglierei quell' „ eccedente „ se vogliamo l'aggiustamento*: & supra: *il rispondere con asprezza a chi vi tratta senza dolcezza, è accordato infin da libri sacri, non che da Vespasiano*. III. *Andrebbe parimente trasandato quel luogo „ così non avranno gli stranieri & cæt. „ perchè ritorna ad alterare gli animi loro*. Hæc diserte præscribebat Arbiter, hæc aperte monebat. Hæc in vulganda Epistola Provocator, ut mihi secundum Arbitri judicium satisfaceret, observare debuit, & reapse cum eandem latine redditam Idibus Octobris 1718. ad Lancisium remisit, certe observavit. Hæc ipsa nunc, ut supra vidimus, minime observat. Quid faceret Amplissimus Arbiter, idemque Honestissimus pacis sequester, si viveret, non est obscurum, cum ex inexpectata qua sua Provocator monita excepit, mora, & tergiversatione, cæterisque tricis, de quibus postea dicemus, quasi hæc quæ nunc acciderunt, animo præsentiret, in meis manibus esse voluerit & Provocatoris autographa, & exempla suarum ad eum litterarum, quæcunque tum eo tempore ad suam mihi probandam fidem, ac sinceram agendi rationem, tum olim, si hæc quæ Vir Prudentissimus jam tunc vereri videbatur, acciderent, ad Provocatorem undique convincendum magis idonea existimavit. Iis in præsentia utor, Tibi atque omnibus, quotiescunque oportuerit, ostendendis, & facile ab omnibus quicunque aut cum Provocatore, aut cum Arbitro litterarum commercium habuerint, pro legitimis sine ulla dubitatione continuo agnoscendis. Quod si Provocator novisset; fortasse aliquanto cautior fuisset in iis scribendis, quæ protinus examinabimus.

109 Nam

(*x*) Sueton. l. 8. c. 9. (*y*) Terent. Adelph. (*z*) Ex Cic. Phil. 2. (*a*) Horat. Serm. l. 2. S. 1.
(*b*) Id. l. 1. S. 4.

109 Nam quasi suas in me *formulas* non jure, & merito, neque ita censente Arbitro, detestari debuisset, sed ex animi liberalitate, sed Amplissimo atque Amicissimo Viro rogante, atque adeo deprecante, ut huic gratum faceret, damnare voluisset; Lectoribus hæc narrare non dubitat: se
1132 illas *formulas, ita avente, ac deprecante amplissimo illo Viro piæ recordationis amicissimo Lancisio (cui nempe, veluti qui super se, suamque omnem voluntatem perpetuum valuit, nihil unquam renuere potuisset) per epistolam publici juris redditam, omnibus, ut ille jussit, atque jubere potuit, mansuetioribus, & amicioribus sensis cumulatam, generoso, atque incredibili pene modo condemnavisse.*

Non est satis. Attende quæ addat, & quid moliatur. *Namque ut comperta*, inquit, *sit omnibus mea in illa scribenda Epistola* (II. *ad initia Adv. Anat*. IV.) *erga gravissimi Præsulis vota observantia, animique mei liberalitas, & tanta profecto, ut melius hanc fore ab Adversariis nostris remunerandam toto corde censuissem* (de quo videbimus postea) *liceat obiter innuere, quibus hanc a me Epistolæ formam efflagitaverit Lancisius, & quibus eâ, tandem post longum elapsum tempus, plurimosque Epistolarum itus, ac reditus, a me obtentâ, plauserit ille sibi, mihique voluptatis suæ, gratique animi argumentum protulerit. Ita igitur ad me rogans, de Epistola scribebat Lancisius* „ *Caro Signore Dr. Bianchi fa d' uopo devolvere qualche* „ *cosa al giudizio ancor mio & cæt. VS.. se si* „ *arrende a questa condescendenza, consola me &* „ *cæt. Ella dunque si degni darmi questa consola-* „ *zione & cæt. Aspetto una breve risposta di re-* „ *ciproca quiete, e contento: Me la dia per obbli-* „ *garmi sempre più, & cæt.* „ *Acceptâ vero ali-*
1133 *quando nostrâ illâ Epistolâ* (quæ an proprie nuncupata *Confessio* sit, infra videbimus) *suam statim lætitiam ornatissimus Lancisius datis ad me latinis his litteris significabat.* „ *Viro Doctissimo & cæt.* „ *Maximam, Clarissime Bianchi, ex novissimis tuis* „ *litteris VI. Kal. Aprilis ad me datis voluptatem* „ *cepi, quod quem speraram, atque optaram, nun-* „ *cium attulerint, scilicet Te in meam tandem sen-* „ *tentiam venisse: quâ dissensiones omnes inter lit-* „ *teratos Viros, præsertim vero amicos, penitus* „ *abigendas esse arbitrabar. & cæt. quare tibi, Vir* „ *optime, vehementer gratulor, mihique gaudeo,* „ *quod meis consiliis adductus cum Præstantissimo* „ *Morgagnio, prioribus scriptis tuis offenso, posterioribus tuis erga illum observantiam testantibus,* „ *pristinam amicitiam redintegrare studueris.* „ *& cæt.* „ Incipiamus, quæso, ab his latinis Lancisii Litteris, quibus hunc Provocator ait suam *statim* lætitiam ob acceptam illam, ut dicit, Epistolam significavisse. Quo die, obsecro, datæ sunt? Non apparet dies. At quo anno? Ne is quidem. Illæ vero aliæ italice scriptæ *rogantes*, atque adeo *deprecantes*, illamque, ut ait, Epistolam *efflagitantes*, quo tandem tempore missæ sunt? Harum quoque tempus siletur. Quid, si hæ missæ fuissent *die* XI. *Martii* 1719. illæ vero latinæ *ipso Sabbato Sancto VIII. Idus Aprilis MDCCXIX.* ut nos luculenter omnibus qui velint apud nos inspicere quæ Lancisius ad nos scripsit, & quæ litterarum exempla misit, ostendere continuo possumus? Num ad illam quam ait, Epistolam pertinerent, quæ jam sic emendata ut a nobis edita est, ad Lancisium missa fuerat; quod supra etiam diximus, & ipsa ostendit; *Id. Octobris* 1718? Certe nullo modo. Quî enim posset Lancisius pro nobis *efflagitare* id quod anno superiore ante menses ferme quinque acceperat, & ad nos sic omnino edendum, continuo tunc miserat? Provocatorem sane paulo magis oportebat esse memorem. Nam istæ ipsæ quas producit, lætabundæ Lancisii litteræ, si non in fine, unde illud quo scriptæ sunt, tempus ademptum est, at certe ipso initio diserte significant omnibus, eam voluptatem ab Lancisio captam esse *ex novissimis* Provocatoris *litteris VI. Kal. Aprilis ad se datis*; non igitur ex ea Epistola quæ *Id. Octobris* data fuerat. Quid ergo est? Nempe istæ ambæ quas producit, Lancisii Litteræ ad longe aliam rem, ad longe aliam Epistolam pertinent, de qua infra dicam, ubi ostendero, ut non eas de quibus in istis litteris, sic nullas Lancisii preces ad justam illam obtinendam vulgatæ a nobis Epistolæ emendationem intercedere debuisse.

110 Ex quo enim a Provocatore die 12. Jun. 1718. ultro ad se *confugiente* illam, ut supra ostendimus, multiplici emendatione dignam Epistolam Lancisius acceperat, ad *Idus* usque *Octobris* ejusd. anni 1718. quo tempore emendatam recepit, rescripsit primum die 9. Julii anni ejusdem tum illa tria quæ supra retulimus monita, tum hæc quoque: *dicendole apertamente, che ---- a volere una vera pace, e ritornare all' antica litteraria amorevole corrispondenza, bisogna nella discolpa non stare attaccato a certe parole, e non porre alcune voci, che distruggono tutto l' aggiustamento:* & infra: „ *Illos ferre non possum* „ *dice pur bene Cicerone* „ *qui dum se pacem velle simulant, acta de-* „ *fendunt:* „ & paulo post: *Il confessare i propri falli non è vergogna è prudenza.* In his ergo litteris hæc quidem invenio, quæ monentis, an deprecantis sint, patet: verba autem *rogo*, aut *deprecor* omnino non invenio. Et sane cur eum qui ad se ultro confugisset, seque Arbitrum constituisset, rogaret, nulla nisi forte humanitatis, & ejus qui ad se confugisset, utilitatis causa erat. Ad has autem litteras cum respondisset ille die 26. Augusti 1718. Epistola quæ incipit: *Per la maggior & cæt.* qua se esse, & fore in Monentis arbitrio *constantissime* confirmavit his verbis quibus Epistolam conclusit suam: *Monsignore: Intiera le replico la mia in ogni modo constantissima sommissione, e tutto nel saggio di lei arbitrio l' onor mio depongo*; post hæc profecto non video, qui locus amplius Lancisii precibus esse debuerit. Hæ igitur fuerunt Lancisii *deprecationes* illæ, *efflagitationes rogationes*, hi *plurimi* illi *Epistolarum itus, ac reditus*, hæc illa tanta, & tam *generosa, atque incredibilis* Provocatoris erga nos provocatos *animi liberalitas*! Quam certe non intelligo quomodo cum tot illis *deprecationibus, & efflagitationibus*, cum *plurimis* illis *Epistolis*, cum illo *tandem longo elapso tempore* componi & conciliari posse, putet. Sane intercessit aliquod tempus priusquam ipse ad Arbitri a se rogati sincera monita rescriberet. Sane in Epistola, *Id. Octobris* tandem missa, quædam relicta sunt, connivente Lancisio, *dura*, & parum cæteris *consonantia*. Num illud *generosam, atque incredibilem animi liberalitatem*; num hæc, *omnia mansuetiora, & amiciora sensa* revera ostendunt? Quanto aliter ego, qui etsi dare operam omnino debui in mea, quæ una edita fuit, Epistola, ne illa viderer aut non intelligere, aut comprobare; tamen *confessionem* Provocatoris *vel ut ipsi gratum facerem, vel ut naturæ ingenioque meo indulgerem, vel ut Lancisio, quod caput erat, Amplissimo, & de me egregie merito Viro obsequerer* (quamvis adeo provocatus; neque adhuc sigillatim provocationibus a me repulsis; magno insuper mihi in mutandis reliquis *Adversariis* impendente labore) certe *promte ac libenter accepi*. Meaque illa ipsa Epistola usque adeo tota Lancisio placuit, ut continuo ad me rescribens die 5. Nov. 1718. eas litteras, quibus initium est: *Per farle & cæt.* eam & vocaverit, & judicaverit, *gentile*, imo ad Provocatorem ipsum scribens illas quæ latine una editæ sunt, litteras, *humanissime* in ea me egisse, pronunciaverit, neque unquam, suo quidem judicio (id quod infra in loco meminisse te velim) in ea mutandum, nedum emendandum censuerit quidquam. Quod autem de ea Epistola sensit, multo nunc magis, si viveret, ac legere hunc posset locum, de me sentiret, qui etsi alii eas quæ nunquam fuerunt, illius *efflagitationes, & deprecationes* productis litteris huc minime pertinentibus jactare voluerint, ipse contra qui ejusdem Lancisii epistolas huc maxime spectantes, & sive non vulgares efflagitationes, sive summam erga Provocatorem commiserationem exprimentes produ-

cere

cere vicissim possem, non faciam tamen, sed apud me premam, & ne illis quidem ad hoc utar quæ ante IV. Adversaria editæ sunt. Omnino enim sic intelligo, atque ita sentio, qui *generosæ animi liberalitatis* laudem cupiat, nihil ei minus convenire quam pervicaciam & tergiversationem suam in liberalibus, nedum in justis actionibus edendis jactare. Tum ab iis qui utriusque nostrûm animum velint recte internoscere, atque uter pacis studiosior ac cupidior fuerit, intelligere, nihil est quod malim spectari, quam Provocatorem ad injurias Amico inferendas ultro decurrisse, Provocatum ad repellendas *prope invitum*, *coactumque* ab sapientibus Amicis, descendisse: rursusque Provocatorem cum de satis faciendo ageretur, tardum se & pertinacem tum hic jactare, tum alibi etiam
1079 scribere: *quod voluit Lancisius, & se TANDEM voluisse*; Provocatum autem delatam *tandem* satisfactionem *prompte ac libenter accepisse*. Uter est, in quem conveniat illud Terentii (*a*):

hic ubi opus est,
Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur?

Et hic tardam suam, neque omnino castigatam, satisfactionem *melius fore ab Adversariis suis remunerandam toto corde censuisset?* Num continuo? an postea? si postea, in ipsisque ultimis *Adversariis*; quid de his statuerit Arbiter, supra ostensum est, illudque præterea hic addi potest, quod idem Arbiter die 22. Julii 1719. ad nos scripsit iis litteris quarum initium est: *L'altra sera & cæt.* Sic enim ait: *Mi sono avveduto, ch'ella usa ogni possibile dolcezza nel ribattere le censure del Sig^r. Bianchi, e singolarmente ove ragiona delle glandole sebacee, e delle mammelle. Certo, che a quel Professore durando la temperie di mente, con la quale si era determinato di volere pacificamente vivere seco in avvenire, non potrà, che ringraziare lei del tratto civile, che usa con lui.* Si vero continuo, atque adeo in illa nostra quæ una edita est, Epistola *se melius fore remunerandum*, censuit, videat ne sperarit id quod sua non satis castigata Epistola, meo salvo honore, haud permittebat. Nam certe & Lancisius meam, ut supra dictum est, humanam, imo *humanissimam* judicavit, & ipse probavi ex verbis, quæ protuli, certe præcipue in ead. Epistola attendendis, quibus, ut ipsi etiam Provocatori *gratum facerem*, me ejus *confessionem prompte ac libenter accipere*, diserte significavi.

111 Verum in hoc ipso sibi invenire videtur quod nobis exprobret, atque adeo de quo conqueratur. Nostram, inquit, Epistolam *multâ ovatione Censor noster „ Confessionem „ sæpius nuncupat.* Scilicet qui justum apparatumque triumphum ipsi remitterem ac condonarem, *ovationem*, credo quærebam, atque aucupabar! Sed tamen non totam quidem ejus Epistolam, quæ aliquot in locis a me penitus probari non poterat, sed illam dumtaxat partem, qua culpam confitebatur suam, cum me *prompte ac libenter accipere*, nec parvi *facere* significarem; quo minus quæsito, quo magis proprio, quam *confessionis* vocabulo uterer? aut cum semel sic appellassem, quomodo, si intelligi vellem, appellare aliter possem, non quidem *sæpius*, sed in uno aut altero loco, in quibus in non ita brevi Epistola eandem iterum oportuit designare! Quid si *detestationem* vocavissem? Sic enim Lancisius jam die 25. Jun. 1718. scriptis ad me litteris hoc initio, *Avendo io ricevuto & cæt.* indicaverat: *egli (il Sig^r. Bianchi) conosce, confessa, e detesta il suo errore.* Certe cum ad me hujus emendatam Epistolam misit, scriptis etiam italice litteris die 15. Oct. 1718. quarum initium: *Mando a VS. Illma & cæt.* in ea esse dixit *la confessione del Sig^r. D^r. Bianchi.* Num igitur ut Arbiter præibat, non loquerer? At quomodo alii vocaverunt? Actorum quidem Lipsiæ Scriptores, ut supra vidimus, *culpæ confessionem* vocavere. Num Viri Doctissimi, Prudentissimique improprie locuti sunt? Quid? quod ipse Provocator in sua illa eadem Epistola satis præivit mihi, hæc diserte conscribens: *Equidem fateor, justam illi esse caussam, ob quam de me queratur: --- fateor, me illud ægerrime tulisse & cæt.: --- Concedo, a me, quamvis, ut iterum fateor, id nolente, primum ipsum provocatum fuisse.* Num *sæpius* ego *confessionem* dixi, quam ipse *fateor*? Quod si illud ipsi vocabulum in mea Epistola usque adeo displicebat; cur de eo nunquam aliquid, quod sciam, ad Lancisium scripsit? Multo id mihi proclivius fuisset mutare, quam res alias quasdam, quæ, ejus non mutata Epistola, mutari vix poterant, & quas tamen ut Lancisii non judicio quidem (hoc enim quod fuerit, ante ostendi, idque, ut meminisse velles, rogavi) sed novo desiderio obsequerer, quoad potui, omnes mutavi.

112 Unde autem hoc novum in Lancisio desiderium sit ortum, exponens, id quod supra pollicitus sum, præstabo, ut quo pertineant eæ duæ productæ a Provocatore, Lancisii Epistolæ, doceam. Meam ad se Responsionem ut *humanissimam* censuit, sic continuo Lancisius Novembri jam mense ad Provocatorem misit. Hic vero cum pristino more nihil diu ad Lancisium & Arbitrum, & Virum tali dignitate præditum, mirantem atque ægre ferentem rescripsisset, tandem *die 19. Decembris* eam dedit epistolam, quæ sic incipit; *Alle repplicate preziosissime lettere & cæt.* in qua illas de quibus modo indicatum est, mutationes cum justas fore, probare vellet, mirum esset omnibus, ea quæ postea contigere non ignorantibus, animadvertere quo inter cætera argumento, ut certissimo, niteretur. Verum ego, ni gravius (si tamen gravius possum) ab ipso adhuc provocer; id semper silentio apud me premere constitui, ut illa pariter, quæ circa ejusmodi præsertim tempora in certis quibusdam Lancisii litteris de ipso scripta penes me habeo. Ea dumtaxat quæ ad præsentem rem pertinent, nec ipsi æque aut obesse, aut displicere etiam possunt, indicabo. Lancisio igitur cum hanc novam de mutationibus molestiam ad hactenus toleratam accedere viderem; non sum passus, ut id a me vehementius peteret, sed quamvis meis publicis solemnibus occupationibus distinerer, morem libenter gessi, & quoad potui, mutavi. Itaque ipse quid a me impetrasset, gravibus, & bene longis litteris, die 28. Januarii 1719. datis, Provocatori significavit, quibus hoc initium fecit: *Sono già corsi otto mesi, caro Sig^r. D^r. Bianchi, da che VS. Ecc^{ma}. si compiacque scrivermi & cæt.* In iis litteris cum sua, atque adeo aliorum multa judicia satis aperte exposuisset, ac præsertim quid inter me, & Provocatorem interesset, & qua ratione mea verba essent accipienda, diserte declarasset, rem jam confectam arbitrabatur; cum ecce tibi aliæ a Provocatore longissimæ ad ipsum litteræ, quibus ejus auctoritati non acquiescens, novam adhuc flagitat mutationem. Enimvero Lancisius multo gravius ferre, & quorsum hæc spectarent, præclare intelligere. Attamen cum ego oblatam Amplissimo Viro molestiam ne tum quidem perpeti possem; eo descendi, ut rursus, quoad res fineret, eum Epistolæ locum mutarem. Quam mutationem postremam cum accepisset, tunc denique eas italice ad Provocatorem, cujus rem egerat, litteras dedit, quarum ipse verba produxit, quasi a Lancisio de longe aliâ illâ re, jam ante plures menses confectâ, enixe rogante scripta essent, cum revera, siquis recte rem sciat atque perpendat, eum sibi maxime in rogando finem proposuisse intelligat, ut tandem aliquando nulla sibi amplius molestia ab eo qui ultro ad se *Arbitrum plenissima auctoritate*, confugisset, & pro quo tot egisset, crearetur, neve amplius cum omnium fastidio

(a) Andr.

dio nodus in scirpo quæreretur. Hoc satis apparet ex eo quod de istis ipsis litteris suis ad me scripsit *die* XI. *Martii* 1719. hoc initio: *Che si ha da fare & cæt.* Sic enim ait: *Io ho fatta una lettera mista di agro, e di dolce, e mandatala questa sera al Sig^r. D^r. Bianchi, e non dispero quel fine, che sarà migliore per lui, che per lei, che già trovasi con la sua fama in sicuro.* Ut mihi igitur satisfieret, non laborabat; nam res hæc longo ante tempore confecta erat. Ne ullæ amplius tricæ excogitarentur, ut judicio suo meis de verbis staretur, ne quid contra promissa, aut novi fieret, ut omnes tandem, & ipse præsertim vexatissimus Arbiter, quiescere possemus, hæc vero, hæc volebat, hæc, si æquum erat, illum ipsum qui ad se confugisset, rogabat. *Aspetto*, inquit, *una risposta di reciproca quiete, e contento.*

113 Sed Provocator, qui preces Amplissimi Senis, & *dulcia* Epistolæ verba edidit, cum alia quædam omiserit, illa quoque verba omittere poterat: *Nè stimo giammai vero ciò, che da qualch' uno mi vien riferito, pensar ella di dar fuori le lettere famigliari, scrittele dal Signore D^re. Morgagni* ... Hæc enim verba sic descripta, neque ad preces pertinent, & in animis legentium, ac in meis illis familiaribus litteris quid scriptum sit ignorantium, gravem quandam excitare suspicionem possunt, aliquid fortasse ejusmodi a me scriptum esse, cujusmodi in iis quas paulo ante a me premi litteris dixi, a Provocatore, aut de Provocatore scriptum est: quod videlicet si produceretur, mihi aut obesse aut displicere per se posset. Nihil vero istiusmodi est. Imo omnia ejusmodi sunt, ut si proferrentur, magis Provocatori, quam mihi apud sapientes homines sane obessent. Nam mea denique omnia crimina in iis litteris; ut ex ipsarum quæ apud me servantur, exemplis intelligo; eo pertinent, quod in iis aliter atque in *Adversariis* de Provocatore, aut de scriptis ejusdem senserim, & quod ipsi in controversia quadam litteraria aliquid ex me sciscitanti, aperte, ut inter Amicos fieri par est, ea responderim, quorum si me pœnituisset, eorum nullam, ne subobscuram quidem, in *Adversariis* mentionem fecissem. Quod si aliter res se habet, in iisque Epistolis quidpiam est, quod hic dissimulem, & quod prolatum, nocere, aut displicere mihi possit; proferat; jam per me licet, ut alter alterius familiares omnes litteras edamus. In meis cunctis quidquid est, in lucem prolatum, ipsi profecto obesset, non mihi. Ego enim tantum amicitiæ tribuebam, ut quæ aliis subobscure, ipsi aperte significarem. Ille eodem ipso tempore amicitiæ tantum deerat, ut illas suas in me Animadversiones appararet. Ego ut (*a*) *fere libenter homines id quod volunt, credunt*, mihi ab amicitia fucum fieri patiebar, ut quæ reapse in Amico bona non inerant, ea inesse, & laude digna esse, libenter putarem. Ille ex mea hac credulitate, & facilitate tantos sibi spiritus, tantam fiduciam sumebat, ut se posse Amico impune insultare confideret, & ne illa quidem æquo animo mihi relinquere, quæ noti, ignotique omnes semper constantissime tribuerunt, veri studium, & fidem. Quid ergo erat causæ, cur Lancisius nollet, meas illas familiares litteras a Provocatore publicari? Primum id ipsum, quod modo dictum est, ne quanto major meis ex litteris amicitiæ vis appareret, tanto major culpa Provocatoris qui amicitiam læsisset, agnosceretur. Quid enim diceret? Hoc puto quod de Tullio quondam Antonius: Aliter de me iis in litteris sentiebas. Ipse vero quod Tullius (*b*) reponerem: *At ego non nego: teque in isto ipso convinco non inhumanitatis solum, sed etiam* imprudentiæ. *Quod enim verbum in istis litteris est non plenum humanitatis, officii, benevolentiæ? omne autem crimen tuum est, quod de te in his litteris non male existimem: quod scribam tanquam ad* Amicum, *tanquam ad* doctum *virum, non tanquam ad* inimicum, *&* tot in erroribus deprehendendum. Deinde nolebat Lancisius ut mihi vicissim daretur causa, eaque justissima, familiares ad me Provocatoris litteras publicandi, quæ (ne alia nunc dicam) mirum quantum ab ejus Animadversionibus discrepant. Quid enim, obsecro, causæ est, cur modo nullas, nisi Lancisii, aut ad Lancisium pertinentes, familiares epistolas, imo ex his ipsis huc illud dumtaxat transcribam quod possit; si tu Vir Doctissime esse opus existimes; Lancisii ipsius honori tuendo satis esse? nimirum quod nullas Provocator adhuc nisi familiares Lancisii litteras, ut me, & in me Lancisium sequestrem pacis offenderet, publicavit. Nam si publicasset meas; quid ego jure possem facere, & omnes intelligunt, & aperte Cicero significavit, hæc addens (*c*): *At ego tuas litteras; etsi jure poteram, a te lacessitus; tamen non proferam.* Novissime etsi meæ litteræ nihil prorsus habeant, quod prohibeat, quo-minus, me annuente, vulgari possint; id ipsum tamen quod injussu meo, vulgarentur, ejusmodi esse, videbat Lancisius, ut etiamsi inter homines eâdem, aut quâdam aliâ sed certi & peculiaris generis offensione lacessitos ferri possit, inter alios tamen, nedum inter nuper reconciliatos, homines ferri non posset. Neque enim Eruditissimum Virum fugiebat, quid supra in Antonium nulla ejusmodi a se lacessitum offensione dixisset Cicero (*d*): *At etiam litteras, quas me sibi misisse diceret, recitavit homo & humanitatis expers, & vitæ communis ignarus. Quis enim unquam, qui paullum modo, bonorum consuetudinem nosset, litteras ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita, in medium protulit, palamque recitavit? Quid hoc est aliud, quam tollere e vita vitæ societatem? tollere amicorum colloquia absentium? quam multa joca solent esse in epistolis, quæ prolata si sint, inepta esse videantur? quam multa seria, neque tamen ullo modo divulganda?* Non; inquam, hæc ignorabat Lancisius, imo quam ægre ferrentur, expertus erat. Sic enim in quadam Epistola cujus initium est: *Debbo rendere un esatto conto a VS. Illma. di molte cose & cæt.* de quodam cui cum ipse ignovisset, tanto magis necesse est ut ego sic ignoscam, ut ejus nomini hic parcam: *Il Sig^r. D^r. ..... è un Uomo caro. Mi stampò, come lei avrà veduto, una risposta sopra la .... senza farmene parola: ringrazio Dio, che per quanto hò poi scorto, non vi erano gran spropositi: ma un Uomo può talora in lettere famigliari non far tutte le necessarie riflessioni.*

114 Verum ut illa de meis familiaribus Epistolis Lancisii verba Provocator melius omisisset; sic illa recte posuit: *Per altro io credo, che stampando VS.. le sue nuove Opere saprà contenersi nei termini di onesta civiltà, e di gravità degna d'un savio letterato.* Istam autem alteram Lancisii Epistolam, lætitiæ plenam, multo etiam rectius edidit.

Nam cum ad priorem illam italicam Provocator ita respondisset, ut ejus se auctoritati, & consiliis acquiescere profiteretur, atque ea quæ modo dicta sunt, non tantum se observaturum, neque passurum unquam, ut sibi quidquam excideret, quod nos sincere constanterque in gratiam restitutos non esse, suspicionem facere posset; verum insuper scripta sua apologetica, si Lancisio placeret, nunquam editurum polliceretur, hæc autem omnia amplissimis verbis, & Lancisii vota ac spem superantibus complecteretur, ut se sibi satisfacere negaret, ni plusquam ille optasset, re præstitisset, ut mecum certare officiis studere se, confirmaret, ut gratissimum sibi fore diceret, si quæ tunc officiose de me scriberet, mihi ipse nunciare vellet; quid multis opus est? Senex optimus, antiqua fide, qui ex sua natura cæteros fingeret, his

tunc

(*a*) Cæsar. de Bell. Gall. l. 3. (*b*) Phil. 2. (*c*) Ibid. (*d*) Ibid.

tunc verbis, & pollicitationibus tantum credidit, ut; si Provocatoris emphasi uti fas est; *plauserit ille sibi*, ipsique *voluptatis suæ*, *gratique animi argumentum protulerit*. Nimirum ad hanc officiosissimam Provocatoris Epistolam incipientem: *Etsi novissime ad illum & cæt.* non ad eam quæ *Adversariis* IV. præfixa est, *confessionem* complectentem, jam missam *Id. Octobris* 1718. cujus initium est: *Dum novam operum meorum & cæt.* non ad eam, inquam ut hic Provocator *obtrudit*, sed ad hanc
1133 postremam, datam 27 *Martii* 1719. latinas istas, quæ proferuntur, rescripsit litteras, lætitia redundantes, quemadmodum idem prorsus dies, hoc est VI. *Kal. Aprilis*, harum initio memoratus, luculentissime demonstrat. In his tamen ipsis verba illa, cum superioribus italicis convenientia, & ad rem præsentem maximopere pertinentia, diserte a Lancisio posita sunt: *Nolim tamen una cum dissidiis utilia etiam scripta sepeliri. Delendam utique, abstergendamque omnem ab iis amaritiem, ac dissensionis memoriam suaderem:* non est satis: *quod certe*, inquit, *abs te jure expectandum censeo*. Hæc videlicet ultima *Arbitri*, *plenissima auctoritate* a Provocatore ipso *constituti*, hæc postrema sequestris pacis sententia est, non sine juris formulis concepta & pronunciata: *quod certe abs te JURE expectandum CENSEO*. Hac autem sententia ut Provocator steterit, ista ipsa quam hactenus examinavimus, Animadversio, siqua alia, demonstrat. Quo enim modo *deleta*, *abstersaque omnis ab* istâ est *amarities*, *ac dissensionis memoria*, cum huic eidem *amaritiei* refricandæ, ac universæ *dissensioni* commemorandæ ista Animadversio peculiariter dicata sit? cum id agat, cum id moliatur, ut rursus evolvantur omnia quæ sancto pacis fœdere *sepulta* fuerant, atque ita evolvantur, ut rerum ordo, & summa evidentissime invertatur. Quid tantum mali ab Lancisio Provocator unquam accepit, ut in ejus memoriam, & in obstrictam ipsi fidem peccare tam aperte potuerit, ut qua in Animadversione ejus nobis Arbitri sententiam edat, eandem Animadversionem contra hanc ipsam sententiam scribat! Atqui non modo nunquam de Lancisio conquestus est, imo ut Virum erga se humanissimum, & vel in controversia nostra sibi æquum, imo universe amicissimum, commendavit, atque commendat. Statim enim atque *confessionem* illam suam ita ut Lancisius jussit, emendatam ad hunc remisit, Epigramma quoddam scripsit, cujus ad me Lancisius misit exemplum, quo in Epigrammate de hoc verba faciens, diserte ejus erga se *æquitatem* laudare voluit; nunc autem suam quandam edidit Dissertationem in qua
838 de Lancisio sic universe loquitur: *Illustrissimus Præsul, dumque viveret, mihi amicissimus, Johan-*
1132 *nes Maria Lancisius*, atque adeo in his ipsis paginis de eodem sic meminit: *amplissimo illo Viro piæ recordationis amicissimo Lancisio*. Siccine igitur cum *amicissimis* Viris agitur? Sic obstricta ipsis fides, quæ vel hostibus servanda esset, servatur? Quid aliud est, *duas res sanctissimas*, ut Tullius ait (*e*), *violare*, *amicitiam*, *& fidem*, si hoc non est? En cui credas! quem inter Amicos recipias! en memoriam mortui Amici! en metum vivorum existimationis!

115 Sed, credo, in hac una Animadversione adversus obstrictam Arbitro Amicissimo fidem peccatum est. Quid igitur tot alia sibi volunt loca in quibus de iis queritur, quæ post constitutam pacem non erant amplius commemoranda, de formulis videlicet quibus ad eas quæ in me intortæ fuerant, refellendas in III. *Adversariis* uti debueram; ut pag. 988; de *scommatibus* quæ ipse vocat pag. 1057; de *lacerationibus* (sic enim ait pag. 1140.) *Historiæ suæ*; de *illo* demum *quod probi homines noverint, ac judicabunt, scribendi genere*, quemadmodum loquitur pag. 1096. At meas, opinor, dumtaxat formulas commemoravit; ipse vero in suarum delectu, cæterisque rebus cautus, comisque nunc fuit, ac pacis observator religiosissimus. Quidni fuerit, qui & suum ipsum hunc librum *in perpetui obsequii*, *atque amicitiæ Tesseram* (sic enim sua inscripsit manu!) mihi dono miserit, & in hisce Animadversionibus diserte confirmaverit, *se studere constanter res suas defendere moderatione illa comitateque, quas eruditissimo di-* 1079 *gnissimoque Adversario debitas esse videt, atque vult; tum perpetuam sibi pactum esse legem, diligenter illam tueri amicitiam, quam inter nos instaurabat Lancisius*. Humanissima profecto & munera, & verba, laudes insuper nimis benignæ, neque a me sine grati animi significatione prætermittendæ, nisi hæc tandem omnia, quasi cum stipite, aut puero aliquo ageretur, cui facile imponas, aut temere insuper illudas, quanto ad speciem sunt amiciora, tanto ad sensum essent; cogitationemque acerbiora. Huic enim dono, huic confirmationi, hisce laudibus nimis multa passim in me jacta repugnant, adversantur, reclamant; quorum pleraque non in Amicum modo, sed ne in honestum quidem hominem torquere licet. Verba omitto, *scriptitandi*, *clamitandi*, *oggerendi*, *irrumpendi*, *objurgandi*; *explodendi*, *intrudendi*, atque *obtrudendi*. *Lepida*, *edentula*, *insulsa* etiam nomina, *objurgatoris* item, aut *Censoris* invidiosum vocabulum, quo Provocatus (quis crederet?) passim insignitur, prætermitto. Levia hæc sunt, ac fere indigna quæ inter tot alia longe gravissima hic memorentur. Ironias quoque omitterem, ut pag. 987. *Herculeæ profecto rationes, quibus inde anatomicas inauditas res doceri possumus*. ut 1091. *Censoria, ut moris est, potestate locutus*, --- *suam super hepaticas res nostras humanissimam Censuram strenue absolvit, atque coronat*. ut 1119. *sequens elogium mihi a nostro cl. Censore humanissime inscriptum*. ut 988. *sua in eandem dissertationem Censurâ grati animi testimonium rependit, me ipsum inter alia honorifica atque humanissima elogia & cæt.* has, inquam, pariter ironias fortasse omitterem, nisi pleræque ad ea spectarent, quæ post initam pacem refricare non licebat. Veruntamen sunt alia graviora, ut 1057. a me *plurium scriptorum* (*verbo absit invidia*) *auctoritates mancas offerri*, ut 1141. ejus locum *sane mutilatum exscribi*, ut 1000. in alio *plurima omitti*, *& mutilari*, *potissimam in observatione nervi partem facientia*, ut 938. ab suis textibus *verba alias plerumque perhumaniter assolere* a me *mutilari*. Neque tamen hæc sunt usque adeo gravia, ut quod ponitur 1135. *Censor cl. per mutilata exscripta verba, effictumque hoc pacto centonem imponere fortasse studet*. ut quod 1081. scribitur: *jam dubito Censorem nostrum cl. non intellexisse, aut potius, ut in contradictionem niteretur, finxisse non intelligere*, ut quod 1018. quæritur: *Quo igitur conscientiæ consilio scribere hæc potuit cl. Censor?* ut quod, cum ego ingenue alios me majores Viros secutus, scripsissem: *Alterum num ita sit, dubito*; pag. 1137., non *ingenue* profecto respondetur: *Alterum vero num ita sit, quis posset ingenuus dubitare?* Quis crederet, superesse graviora? supersunt tamen. Longe enim apertius, & sine ulla dubitatione affirmatur 984. *cum a nemine negari ullo modo possit*; --- *tamen in rei veritatem remis* me *velisque niti*, quod & pag. 1056. in me, non obscure designatum, rursus torquetur his verbis: *contra ipsam veritatem remis velisque contendere insudant*. Apertissime autem 1147. *Quæ congerit cl. Censor circa Lancisii Epistolam de re hepatica*, --- *hæc commentitia pleraque sunt*. 984. *fingit illico Censor noster cl. illud* --- *non intelligere*. 1017: *Quid autem de inconstanti nostra* --- *assertione Clarissimus noster effingit?* 1072. *gravem sub quadam fallacia larvatum errorem pro re certa intrudere laborat*. 1018. *Fictæ igitur* ---- *sunt mihi istæ imputatæ inconstantiæ*. 951. *effictum ab Adversario* --- *fundamentum*. 1057. *arte factæ contradictiones*, 1060. *a vero alienus sensus* Auctori *impositus*. Quid singula persequor? cum hæc quoque

(*e*) Pro Sex. Rosc.

que omnia, atque alia ejusmodi in voluntatem magis quam in intellectum contorta, supra aliud agens, in suis quodque locis confutaverim, pleraque etiam alio charactere scripta, merito in Provocantem retorquere potuerim. Hæ igitur novæ formulæ *moderationem*, *comitatem*, *instauratam amicitiam*, quam verbo profitetur, decentes, ab ipso post septennii studium selectæ sunt, ut in his tandem *Transalpinæ sapientissimæ Academiæ decantatam illam per omnes ætates Italorum scriptorum gravitatem*, *moderationem*, quæsitam *publicam utilitatem* agnoscerent? Sane quid *publicæ utilitati* conducibilius, quam post initum tam solemne atque illustre per Amplissimum sequestrem, pacis & amicitiæ fœdus, idque typis ultro permissum, totoque terrarum orbe vulgatum; quid, inquam, *publicæ utilitati* conducibilius, quid humanæ societati servandæ utilius, quam ita agere, atque ejusmodi Animadversiones, & formulas typis mandare? *Fidem qui lædit*, inquit Cicero (*f*), *oppugnat, omnium commune præsidium, & quantum in ipso est, disturbat vitæ societatem*. Enim vero si hujusmodi exemplum a bonis omnibus non improbetur; quis inposterum id velit facere quod ego feceram, ut culpæ confessionem per Illustrissimum Virum mittenti crederem, ignoscerem, amicitiam redderem? Nemo, mihi crede, Vir Doctissime, invenietur, qui pacis sequestres audire velit, cum ego qui Amplissimum Præsulem audiverim, hunc meæ facilitatis, atque humanitatis fructum retulerim. Sed hoc homines viderint. Ego certe quod Disciplina Honoris constanter docet, servabo, & quidquid ille aut modo in me intorsit, aut alias fortasse intorquebit, nulla responsione dignum credam, nisi forte ea quæ exercitationis, & consultationis causa, ut hæc, ad intimum aliquem Amicum mittatur, a meis certe manibus non facile in publicum exitura. Vale.

D. Patavio Prid. Kal. Aprilis CIϽ IϽCC XXVI.

(*f*) Ibidem.

EPISTOLÆ SECUNDÆ FINIS.

